

	<p align="center">Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta dabas parka “Salacas ieleja” posma “Staicele-Rozēni”</p>
	<p align="center">DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS</p>
	<p align="center"><i>Limbažu rajons Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju pašvaldība</i></p>

Plāns izstrādāts laika periodam no 2005. gada līdz 2019. gadam.

<p>Izstrādātājs: Biedrība “Baltijas Vides forums” <i>Projekta vadītāja: Anda Ruskule</i></p>	
<p>ANO Attīstības programmas un Pasaules vides fonda projekta “Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā” <i>Atbildīgā izpildītāja: Dr. Hab. geogr., profesore Aija Melluma</i></p>	
<p>Projekta finansētāji: Vācijas Federālā vides aizsardzības un kodoldrošības ministrija</p>	
<p>Latvijas Vides aizsardzības fonds</p>	

RĪGA 2005

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNA IZSTRĀDES GRUPA

Plāna izstrādē iesaistītie eksperti:

Anda Ruskule, *plāna redaktore, Baltijas Vides forums*
Aija Melluma, *atbildīgā eksperte, UNDP/GEF projekts*
Valda Baroniņa, *botānika*
Sandra Ikauniece, *mežu ekoloģija*
Mārtiņš Lukins, *mežu ekoloģija*
Una Krutova, *kartogrāfija*
Gunda Kleinberga, *kartogrāfija*

Plāna izstrādē piesaistītie Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta speciālisti:

Andris Urtāns, *hidrobioloģija*
Valērijs Seilis, *tūrisms*

Plāna izstrādes uzraudzības grupa:

1. Gundega Freimane, *Sugu un biotopu daļas vadītāja vietniece, Dabas aizsardzības pārvalde*
2. Gunta Dalka, *tūrisma projektu vadītāja, Staiceles pilsēta ar lauku teritoriju*
3. Valērijs Seilis, *direktors, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts*
4. Maiga Pikšena, *virsmēzaine, Valsts meža dienesta Limbažu virsmēžniecība*
5. Uldis Balodis, *Dabas aizsardzības daļas vadītājs, Valsts vides dienesta Valmieras reģionālā vides pārvalde*
6. Vilmārs Katkovskis, *izpilddirektors, VAS "Latvijas valsts meži", Rietumvidzemes mežsaimniecība*
7. Antra Strautniece, *inženiere vides aizsardzības jautājumos, Valsts meža dienesta Limbažu virsmēžniecība*
8. Ārija Korpa, *zemes īpašniece, saimniecība "Ķekari"*

© Biedrība "Baltijas Vides forums", Rīga, 2005
Peldu iela 26/28, Rīga, LV-1050, Latvija
Tel.: +371 7357555; Fakss: +371 7507071
<http://www.bef.lv>

Vāka foto: V. Baroniņa

SATURS

IEVADS	5
KOPSAVILKUMS	8
1. APRAKSTS	10
1.1. TERITORIJAS JURIDISKĀS SAISTĪBAS	10
1.1.1. <i>Latvijas likumdošana</i>	10
1.1.2. <i>Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības</i>	13
1.1.3. <i>Īpašuma tiesības</i>	14
1.2. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU	14
1.2.1. <i>Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātes</i>	14
1.2.2. <i>Esošais zonējums</i>	15
1.2.3. <i>Apsaimniekošanas infrastruktūra</i>	15
1.2.4. <i>Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture</i>	18
1.2.5. <i>Kultūrvēsturiskais raksturojums</i>	18
1.2.6. <i>Kartogrāfiskais materiāls</i>	19
1.3. TERITORIJAS FIZISKI-GEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS.....	19
1.3.1. <i>Klimats</i>	19
1.3.2. <i>Ģeoloģija, ģeomorfoloģija</i>	20
1.3.3. <i>Hidroloģija</i>	20
1.3.4. <i>Augsnes</i>	21
1.3.5. <i>Ainavas</i>	21
1.3.5.2. <i>Ainavas vizuāli estētiskais raksturojums</i>	23
1.4. TERITORIJAS BIOĻĢISKAIS RAKSTUROJUMS	24
1.4.1. <i>Flora</i>	24
1.4.2. <i>Fauna</i>	27
1.4.2.1. <i>Putni</i>	27
1.4.2.2. <i>Zīdītājdzīvnieki</i>	28
1.4.2.3. <i>Bezmugurkaulnieki</i>	29
1.4.2.4. <i>Zivis</i>	31
1.4.3. <i>Sauszemes biotopi</i>	32
1.4.4. <i>Ūdens biotopi</i>	41
1.5. TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS	42
1.5.1. <i>Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)</i>	42
1.5.2. <i>Teritorijas izmantošanas veidi</i>	43
1.5.2.1. <i>Tūrisms un atpūta</i>	43
1.5.2.2. <i>Lauksaimniecība</i>	45
1.5.2.3. <i>Mežsaimniecība</i>	45
1.5.2.4. <i>Zivsaimniecība</i>	47
1.5.2.5. <i>Medības</i>	48
1.5.2.6. <i>Derīgo izrakteņu ieguve</i>	49
1.6. IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS.....	51
2. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS	53
2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI.....	53
2.2. BIOTOPĪ KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TOS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI.....	54
2.2.1. <i>Saldūdeņi</i>	54
2.2.2. <i>Pļavas</i>	55
2.2.3. <i>Avoksnāji un Purvi</i>	56
2.2.4. <i>Iežu atsegumi un alas</i>	57
2.2.5. <i>Meži</i>	57
2.3. SUGAS KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	58
2.3.1. <i>Zivis</i>	59
2.3.2. <i>Bezmugurkaulnieki</i>	59
2.3.3. <i>Flora</i>	61
2.3.4. <i>Zīdītāji</i>	62
2.3.5. <i>Putni</i>	63
2.4. CĪTAS TERITORIJAS VĒRTĪBAS UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	64
2.5. TERITORIJAS VĒRTĪBU APKOPOJUMS UN PRETNOSTATĪJUMS	65
3. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI	70

3.1. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS IDEĀLIE JEB ILGTERMIŅA MĒRĶI.....	70
3.2. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS ĪSTERMIŅA MĒRĶI PLĀNĀ APSKATĪTĀJAM APSAIMNIEKOŠANAS PERIODAM.....	70
4. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	72
4.1. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	72
4.2. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU DETALIZĒTS APRAKSTS.....	78
4.3. IETEICAMĀIS TERITORIJAS ZONĒJUMS.....	101
4.4. PRIEKŠLIKUMI TERITORIJAS ROBEŽU GROZĪJUMIEM.....	101
5. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA	102
5.1. PLĀNA IEVIEŠANAS PRAKTISKIE ASPEKTI	102
5.2. PLĀNA ATJAUNOŠANA (PLĀNĀ PAREDZ TĀ DARBĪBAS LAIKU, KĀ ARĪ PĀRSKATĪŠANAS UN ATJAUNOŠANAS TERMIŅU).....	102
5.3. NEPIECIEŠAMIE GROZĪJUMI TERITORIJAS PLĀNOJUMOS	102
5.4. INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTS.....	103
PIELIKUMI.....	108

Ievads

Salacas ieleja aizsardzības statusu sākotnēji ieguvusi, lai aizsargātu Salacas upi un tās lašu populāciju. Šobrīd dabas parks ietver arī ielejas nogāzes un tām piegulošās pamatkrasta teritorijas, tādējādi ietverot gan dabas, gan ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības. Dabas parks ir nacionālas nozīmes aizsargājamā teritorija, kas vienlaicīgi ietilpst arī Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības zonā. Turklāt šī teritorija ir nozīmīga arī Eiropas mērogā – pateicoties lielam Eiropā aizsargājamo biotopu īpatsvaram, tā iekļauta potenciālo Natura 2000 vietu sarakstā.

Salacas ielejas posms “Staicele – Rozēni”, kuram izstrādāts šis dabas aizsardzības plāns, aizņem apmēram 1/6 daļu no dabas parka teritorijas. Šajā posmā, tāpat kā visā dabas parka teritorijā, ir sastopamas nozīmīgas dabas aizsardzības un ainaviskās vērtības, kuru pastāvēšanā svarīgu lomu ieņem tradicionālā saimnieciskā darbība un teritorijas kultūrvēsturiskā vide.

Dabas parka “Salacas ieleja” posma “Staicele – Rozēni” dabas aizsardzības plāna izstrāde veikta ANO Attīstības programmas un Pasaules vides fonda (UNDP/GEF) projekta “Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā” ietvaros un Baltijas Vides foruma projekta “Natura 2000 vietu apsaimniekošana – vajadzības, iespējas, perspektīvas” ietvaros, kuru finansē Vācijas Federālā Vides aizsardzības un kodoldrošības ministrija un Latvijas Vides aizsardzības fonds.

UNDP/GEF projekta sagatavošanas fāzē 2003. gada pavasarī visai Salacas ielejas dabas parka teritorijai tika izstrādātas vadlīnijas dabas aizsardzības plānam (stratēģiskais plānojums). Tas tika sagatavots kā pilotprojekts, meklējot metodi, kas atbilstu lielo, reģionālā līmeņa aizsargājamo teritoriju īpatnībām un atļautu ar plānošanas dokumentu starpniecību realizēt praktisko dabas aizsardzību savstarpēji saistītos līmeņos – no reģionālā uz lokālo (vietējo), no tā – uz individuālo (zemes īpašnieks/apsaimniekotājs).

Balstoties uz Salacas ielejas teritorijas struktūru, vadlīnijās tika nodalīti dabas parka posmi (dabas aizsardzības plāna kontekstā – apsaimniekošanas iecirkņi), kas pārstāv divus tipus: *attīstības mezglus* un *īpaši aizsargājamus/apsaimniekojamus iecirkņus*. Mezglu loma piemīt pie Salacas esošajām pilsētām un ciemiem, bet īpaši aizsargājamus/apsaimniekojamus iecirkņus veido relatīvi maz pārveidoti, lineāri ielejas posmi. Ņemot par pamatu šo dalījuma, dabas parka teritorija tika sadalīta četros posmos, un katram no tiem izstrādāts detalizēts dabas aizsardzības plāns, tādējādi nodrošinot pēc iespējas pilnīgāku vietējo apstākļu ievērošanu dažādās teritorijas daļās, kā arī dabas aizsardzībai nepieciešamo rīcību plānošanu atbilstīgi situācijai, vērtībām un mērķiem.

Šajā plāna aplūkojamais ielejas posms ietver īpaši aizsargājamo/apsaimniekojamo iecirkni Staicele – Rozēni, kā arī daļēji pārklājās ar Staiceles – Viķu un Rozēnu attīstības mezgliem.

“Staicele – Rozēni” posma dabas aizsardzības plāna izstrāde tika uzsākta UNDP/GEF projekta ietvaros 2003. gadā, paralēli posma “Rozēni – Mērnietki” dabas aizsardzības plāna izstrādei, kuru gatavoja Baltijas Vides forums. Atbilstoši darba uzdevumam, Staiceles – Rozēnu posma plāns tika izstrādāts gan kā zinātnisks pētījums, gan arī lietišķas ievirzes darbs, kas atbilst Vides ministrijas norādījumiem par dabas aizsardzības plānu izstrādi. Turklāt tā izstrādei tika izvirzīts papildus nosacījums – izmantot ekosistēmu pieeju dabas daudzveidības raksturošanā. Ekosistēmu pieeja darbā tika izmantota divējādi:

1. kā vispārējs skatījums uz ainavu gan Salacas ielejas dabas parka teritorijā, gan visā apkārtnē, kas veido vienotu veselumu, un tās struktūru, kā arī un pašreiz novērojamo bioloģisko daudzveidību,
2. kā pētītā Salacas ielejas posma un plašākās apkārtnes (ZBR ainavu aizsardzības zonas) ekoloģiskās un vizuālās sasaistes raksturojums.

Atbildīgā par plāna izstrādi UNDP/GEF projektā bija profesore Aija Melluma. Ar mežu aizsardzību un apsaimniekošanu saistīto informāciju sagatavoja eksperts Mārtiņš Lūkins, bet plāna kartogrāfisko noformējumu veica Gunda Kleinberga. Vērtīgas konsultācijas plāna izstrādes laikā sniedza arī biologi Valda Baroniņa, Ivars Kabucis un Jānis Ozoliņš, kā arī Staiceles pašvaldības speciāliste Liesma Sergēja.

Lauku apsekojumu laikā UNDP/GEF projekta eksperti veica sarunas ar dabas parka teritorijā esošajās mājās sastaptajiem iedzīvotājiem. Daļa no viņiem aizpildīja aptaujas anketas, atbildot uz trīs jautājumiem: (1) ko vēlētos darīt savā īpašumā, (2) vai dabas aizsardzības noteikumi var ietekmēt to, kā vēlēšanās piepildīsies, (3) kā vērtē ierobežojumus.

Saskaņā ar Vides ministrijas rīkojuma Nr. 120 noteiktajām prasībām, Dabas aizsardzības pārvalde (ar 23.07.2003 rīkojumu nr. 36, *grozījumi ar 29.09.2005 rīkojumu nr. 100*) izveidoja Uzraudzības grupu, kuras uzdevums ir pārraudzīt plāna izstrādes gaitu. Tajā darbojas pārstāvji no Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta (ZBR) administrācijas, Dabas aizsardzības pārvaldes, Staiceles pašvaldībām, Valmieras Reģionālās vides pārvaldes, Valsts meža dienesta Limbažu virsmežniecības, VAS "Latvijas valsts meži" Rietumvidzemes mežsaimniecības, kā arī viens zemes īpašnieku pārstāvis. Kopumā notikušas 3 Uzraudzības grupas sanāksmes (skat. **13. pielikumu**).

1. uzraudzības grupas sanāksme notika 2003. gada 30. septembrī, kurā profesore Aija Melluma iepazīstināja ar plāna izstrādes koncepciju, izvirzītajiem mērķiem un paredzamajiem apsaimniekošanas pasākumiem. Plāna pirmais melnraksts tika nodots ZBR administrācijai 2003. gada beigās. Tomēr projekta finansiālo ierobežojumu dēļ tālākā plāna izstrāde tika pārtraukta.

2004. gadā plāna nobeigšana, ieskaitot sabiedriskās apspriešanas organizēšanu, tika uzticēta Baltijas Vides forumam, kurš izstrādājis pārējo Salacas ielejas posmu dabas aizsardzības plānus. Kā galvenais uzdevums tika izvirzīts - nodrošināt plāna struktūras, teritorijas saglabāšanas mērķu un paredzamo darbību saskaņotību visā dabas parka teritorijā, kā arī teritorijas zonējuma izstrādi, kas nebija paredzēta UNDP/GEF projekta sagatavotajā plāna versijā.

Baltijas Vides forums uzsāka darbu pie Staiceles-Rozēnu posma dabas aizsardzības plāna izstrādes 2005. gada vasarā. BEF projekta ietvaros tika veikts papildus sauszemes biotopu apsekojums, lai iegūtu precīzu informāciju teritorijas zonējuma noteikšanai. Par pamatu ņemot UNDP/GEF projekta ietvaros izstrādātā plāna melnrakstu, BVF eksperti papildināja teritorijas apraksta un novērtējuma nodaļas, izmantojot lauku apsekojumu laikā iegūtos datus par aizsargājamo sugu un biotopu izplatību, kā arī citu jaunāku informāciju.

Plāna izstrādes darbu grupu veido Baltijas Vides foruma pārstāves – Anda Ruskule un Dace Vītiņa, kā arī pieaicinātie speciālisti – Valda Baroniņa, Sandra Ikauniece un Una Krutova. Izmantota arī informācija, kuru sagatavojuši pārējo Salacas ielejas posmu dabas aizsardzības plānos iesaistītie eksperti – Dmitrijs Telnovs (bezmugurkaulnieki), Jānis Birzaks (zivis), Otars Opermanis (putni) un Jānis Ozoliņš (zīdītāji). Plāna izstrādes konceptuālajā darbā, kā arī sarunās ar teritorijas zemes īpašniekiem aktīvi iesaistījušies Ziemeļvidzemes Biosfēras rezervāta administrācijas darbinieki – Andris Urtāns, Valērijs Seilis un Aldis Liepiņš.

Arī BVF projekta ietvaros liela uzmanība tika pievērsta aktīva dialoga veidošanai ar teritorijas iedzīvotājiem, iesaistot tos plāna tapšanā, kā arī vēlāk tā ieviešanā. Kopā ar ielūgumiem uz plāna sabiedrisko apspriešanu, zemes īpašnieki saņēma aptaujas anketas, kurās viņi tika lūgti iepazīstināt ar savu skatījumu par iespējamo teritorijas attīstību nākotnē un sniegt ziņas par pašreizējo savas zemes apsaimniekošanu un nākotnes plāniem. Ielūgumiem tika pievienotas arī kartes, kurās attēlots konkrētā zemes īpašumā un tā tuvākajā apkārtnē paredzamie apsaimniekošanas pasākumi un zonējums. Informācija un priekšlikumi, kas iegūti sabiedriskās apspriešanas laikā, no aptaujas anketām, kā arī individuālās pārrunās ar zemes īpašniekiem, ir izmantoti dabas aizsardzības plāna gatavošanā. Zemes īpašnieku aptaujas rezultātu kopsavilkums pievienots **2. pielikumā** un aptaujas anketa **3. pielikumā**.

2005. gada 18. augustā plāns tika iesniegts Staiceles domei, kur ar to varēja iepazīties visi interesenti un iesniegt savus komentārus plāna izstrādātājiem. 2. septembrī Rozēnos notika plāna sabiedriskā apspriešana, kurā kopumā piedalījās 14 dažādu ieinteresēto pušu pārstāvji, t.sk., 11 zemes īpašnieki. **10. pielikumā** ir pievienots sabiedriskās apspriešanas protokols, savukārt **11. pielikumā** – kopsavilkums par izteiktajiem ierosinājumiem un norādes, kā šie priekšlikumi ir iestrādāti dabas aizsardzības plānā.

Pēc sabiedriskās apspriešanas plāns tika iesniegts Staiceles domē saskaņošanai, taču 21. septembra domes sēdē plāns netika saskaņots, pamatojoties uz pretenzijām attiecībā uz teritorijas zonējumu – pašvaldības deputāti neatbalstīja lēmumu gravā pie Rozēniem izveidot lieguma teritoriju, jo uzņēmējs šeit iecerējis ierīkot dīķi. Minētais priekšlikums tika ierosināts sabiedriskās apspriešanas laikā, taču netika atbalstīts, jo lieguma zonā konkrētā teritorijā noteikta, pateicoties šeit konstatētajiem Eiropas un Latvijas nozīmes aiasargājamiem biotopiem – nogāžu un gravu mežiem, kā arī akmeņu sakopojumiem upēs. Tādējādi dīķa ierīkošana šajā gravā būtu pretrunā ar Latvijas un Eiropas likumdošanas prasībām.

Kopsavilkums

Salacas ielejas dabas parka teritorija nav cilvēka darbības neskarta teritorija, tās veidolā un struktūrā spilgti atklājas cilvēka un dabas mijiedarbības pēdas. Ilgstošā cilvēku saimnieciskā darbība veicinājusi Salacas ielejas un tai piegulošo apvidu dabas, tajā skaitā – bioloģiskās, daudzveidības rašanos un ilgstošu saglabāšanos, neraugoties uz sociālo un ekonomisko apstākļu pārmaiņām (vismaz pēdējo gadsimtu laikā).

Salacas ielejas Staiceles – Rozēnu posms ietver vairāku izteiktus upes likumus, kurus veido secīga stāvkraustu un nolaidenu nogāžu mija, kas nosaka gan dabas apstākļu daudzveidību, gan ainavas telpiskās struktūras īpatnības. Pašas upes ielejas platums ir robežās no 150 metriem līdz 500 metriem, bet dabas parka robežas noteiktas galvenokārt pa ceļiem (abos upes krastos). Tādēļ dabas parka teritorijā ietilpst gan pati Salacas ieleja, gan apkārtējo plakano līdzenumu ainavu fragmenti, kas vietām sasniedz 600 līdz 900 metru platumu, bet daudzviet, it īpaši stāvkraustu posmos, dabas parka robeža sakrīt ar ielejas robežu.

Šajā ielejas posmā gan vizuāli, gan teritoriāli dominē mežs (apm. 70% no posma teritorijas). Tā īpatnējo izvietojumu, augšanas apstākļu tipu maiņu, kā arī veidošanās vēsturi nosaka Salacas ielejas un piegulošās joslas dabas apstākļi, kā arī cilvēka saimnieciskā darbība. Īpašu uzmanību saista platlapju meži uz stāvajām nogāzēm, kas klasificējami kā Eiropas Savienības (ES) nozīmes aizsargājami biotopi. Salacas ielejai raksturīgi ir sugām bagātie lapu koki upes piekrastes joslā, kas veidojušies, pēdējos 30-40 gados aizaugot pļāvām.

Pļavas un ganības šajā ielejas posmā aizņem salīdzinoši nelielas platības. Tomēr, tāpat kā citviet dabas parka teritorijā, tās nosaka Salacas ielejas ainavas kopējo raksturu. Turklāt gan pašā ielejā, gan ārpus tās robežām konstatēts ievērojams skaits bioloģiski vērtīgo zālāju, no kuriem vairāki atbilst ES nozīmes aizsargājamiem biotopiem. Vairākās vietās konstatētas kādreiz bijušās parkveida pļavas, kuras, pastāvot labvēlīgiem nosacījumiem, iespējams rekonstruēt.

Salacas upē šajā teritorijā dominē lēni tekoši upes posmi, kuri dažviet mijās ar izteiktām straujtecēm. Straujteču biotopi ir raksturīga arī Salacas pietekām – Joglai, Glāžupei un citām mazākām upītēm, kuru gravas veido īpašus, bioloģiski daudzveidīgus biotopu kompleksus.

Kā galvenās dabas vērtības šajā ielejas posmā ir atzīmējami ielejas nogāžu un gravu meži, bioloģiski vērtīgo pļavu biotopi, upes straujteses biotopi, kā arī viens no galvenajiem Salacas ieleju raksturojošiem elementiem – smilšakmens atsegumi un alas. Staiceles – Rozēnu posmā kā īpaša vērtība izceļamas arī veco koku rindas gar Salacas krastiem, un bijušās parkveida pļavas, kas veido šim ielejas posmam specifiskas ainavas iezīmes. Savukārt, no sugu aizsardzības viedokļa, nozīmīgākās ir zivju sugas (lasis, taimiņš un upes nēģis).

Ielejas biotopu mozaīkveida komplekss atspoguļo tradicionālai lauku ainavai raksturīgās iezīmes. Tā kā šāda ainava mūsdienās ir arvien retāk sastopama, tas piešķir dabas parkam īpašu etalona vērtību.

Skatoties plašākā mērogā, Salacas ieleja veido upes koridoru, kas apkārtnes viļņotajā līdzenumā izdalās kā īpašs ainavas struktūras elements ar ļoti būtisku ainavu ekoloģisko nozīmi. Tas kalpo par migrācijas ceļu daudzām sauszemes un upes dzīvnieku un augu sugām, bet mežiem klātās upes nogāzes novērš augsnes eroziju un kavē duļķu materiāla un citu piesārņojumu ieskalošanos upē.

Galvenie faktori, kas ietekmē sugu un biotopu stāvokli dabas parka teritorijā:

- lauksaimnieciskās darbības apsūkums, kā rezultātā aizaug bioloģiski vērtīgās pļavas, kā arī mazinās ielejas ainaviskā vērtība;
- tūrisma radītās slodzes pieaugums, kas apdraud jutīgākos ielejas biotopus un sugas;
- nekontrolēta ielejas krastu apbūve, kas samazina maz pārveidotas vides īpatsvaru dabas parka teritorijā, kā arī iespaido tās ainaviskās vērtības;
- upes piesārņojums, kas veicina eitrofikāciju un līdz ar to arī straujteču aizaugšanu ar ūdensaugiem, kā rezultātā samazinās sugu daudzveidība upē un nārsta vietām piemērotās platības.

Lai sekmētu ielejas dabas un ainavisko vērtību saglabāšanu, to sabalansējot ar teritorijas ilgtspējīgu attīstību, dabas aizsardzības plānā izvirzīti šādi īstermiņa mērķi, kuri realizējami 15 gadu periodā:

- apsaimniekot teritorijas dabas vērtības atbilstoši dabas aizsardzības prasībām;
- saglabāt un atjaunot teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības;
- pilnveidot tūrisma un atpūtas infrastruktūru, ievērojot dabas aizsardzības prasības;
- veicināt sabiedrības izglītošanu, iepazīstinot ar teritorijas dabas, ainaviskajām un kultūrvēsturiskajām vērtībām;
- veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, ZBR administrāciju, pašvaldībām un valsts institūcijām dabas parka apsaimniekošanā;
- izveidot monitoringa sistēmu dabas aizsardzības plāna darbības novērtēšanai.

Lai nodrošinātu Salacas upes ekoloģiskā stāvokļa uzlabošanu un zivju resursu saglabāšanu, plānā paredzēti vairāki pasākumi, kas saistīti ar straujteču izpļaušanu un zivju nārsta vietu atjaunošanu. Plāna noteikts piemērotākais apsaimniekošanas režīms dabisko pļavu saglabāšanai, kā arī prasības īpaši vērtīgu meža biotopu aizsardzībai. Atsevišķi pasākumi paredzēti īpaši retu vai apdraudētu bezmugurkaulnieku sugu aizsardzībai.

Bioloģiski vērtīgo biotopu apsaimniekošana atbilstoši dabas aizsardzības prasībām kopumā veicina arī ielejas ainavisko vērtību saglabāšanu. Tomēr reizēm šie divi aspekti nonāk pretrunā un ir jāizvēlas, kas konkrētajā vietā ir uzskatāms par prioritāti – atklātas ainavas veidošana, īpašu ainavas elementu izcelšana, vai arī retu biotopu un sugu aizsardzība. Plānā ir izvērtētas teritorijas, kuras ir īpaši nozīmīgas no ainaviskā viedokļa, un paredzēti pasākumi to apsaimniekošanai, galvenokārt novēršot teritoriju turpmāku aizaugšanu un ainaviskas vērtības zaudēšanu. Norādītas arī vietas, kur nepieciešams izcirst krūmus, lai atsegtu īpašus ainaviskus elementus, piemēram, atsegumus, lielus kokus, kā arī potenciālas skatu vietas.

Vides kvalitātes uzlabošanai apzinātas teritorijas, kur nepieciešamas izvākt sadzīves atkritumus, kā arī apdraudētākās vietas, kur būtu nepieciešama speciālu vides plānu izstrāde.

Lai novērstu pārk intensīva tūrisma negatīvo ietekmi uz jutīgiem biotopiem un sugām, plāns paredz pasākumus tūrisma slodzes novērtēšanai un kontroles mehānismu izveidošanai, kā arī tūrisma infrastruktūras sakārtošanai. Plāna ietvaros izstrādāti arī ieteikumi un prasības dabas taku un skatu vietu ierīkošanai, kā arī tūristu apmetņu labiekārtošanai.

Sabiedrības informēšanai un izglītošanai plāna ietvaros paredzēts izvietot informācijas standus tūristu apmetņu vietās un autostāvvietās, norādes uz nozīmīgiem dabas un kultūrvēsturiskiem objektiem, tūristu apmetnēm un apdzīvotām vietām, kā arī izdot informatīvus materiālus, iepazīstinot ar teritorijas dabas vērtībām.

Lai nodrošinātu plānā paredzēto pasākumu ieviešanu un teritorijas veiksmīgu apsaimniekošanu, nepieciešams sekmēt sadarbību starp zemes īpašniekiem, pašvaldībām, valsts institūcijām un ZBR administrāciju. Plānā paredzēti nepieciešamie un iespējamie pasākumi teritorijas apsaimniekošanas koordinēšanai, kā arī tajā iesaistītās un atbildīgās puses. Lai kontrolētu plāna ieviešanu un novērtētu tā noteikto pasākumu efektivitāti, ir noteikti plāna tehniskās izpildes kontroles rādītāji, kā arī mērķu izpildes kvalitātes rādītāji.

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts 15 gadu periodam, un tā atjaunošana veicama 2014. gadā.

Plānam pievienots arī teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts, kurš nosaka teritorijas iedalījumu četrās funkcionālajās zonās – dabas lieguma, dabas parka, ainavu aizsardzības un neitrālajā zonā. Katrai no zonām ir noteikts atšķirīgs dabas aizsardzības režīms, norādot pieļaujamās un aizliegtās darbības.

1. APRAKSTS

1.1. Teritorijas juridiskās saistības

1.1.1. Latvijas likumdošana

Salacas ielejas Staiceles – Rozēnu posms atrodas Salacas ielejas dabas parka teritorijā, kā arī ZBR teritorijā ainavu aizsardzības zonā. Līdz ar to šā posma aizsardzību un apsaimniekošanu nosaka likumdošanas aktu kopums, kas aprakstīts 1.1. tabulā.

Tabula 1.1. Latvijas likumdošanas normatīvie akti

Latvijas Republikas likumi	
Dabas aizsardzība	
Likums “Par vides aizsardzību”, spēkā no 06.08.1991 (grozījumi: 22.05.1997. 21.07.2000; 23.01.2002; 14.11.2002; 17.16.2003; 01.05.2004; 04.03.2005)	Likums nosaka resursu ilgtspējīgu izmantošanu, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, LR iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, kā arī pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt informāciju par vidi un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā.
Likums “Par īpaši aizsargājamām teritorijām”, spēkā no 07.04.1993 (grozījumi: 30.10.1997; 03.04.2002. un 12.12.2002; 25.12.2003)	Likums nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (ĪADT) sistēmas pamatprincipus, veidošanas, pārvaldes, stāvokļa un kontroles kārtību, kā arī savieno valsts, starptautiskās, reģionālās un privātās intereses šajās teritorijās. Likums arī nosaka aizsargājamo teritoriju kategorijas, atbilstoši kurām Salacas ieleja ietilpst biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības zonā un dabas parku kategorijā.
Likums “Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu”, spēkā no 13.01.1998 (grozījumi: 20.06.2001; 21.01.2004)	Likums nosaka ZBR lomu kā starptautiskas nozīmes aizsargājamo teritoriju, definē tās mērķus un uzdevumus, kā arī norāda teritorijas robežas. Likumā ir arī noteikta biosfēras rezervāta pārvaldes sistēma un tā funkcionālais zonējums.
“Sugu un biotopu aizsardzības likums”, spēkā no 05.04.2000.	Likums regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, kā arī to noteikšanas kārtību. Likumā ir definēts sugu un biotopu labvēlīgais aizsardzības statuss. Likums nosaka zemes īpašnieku un lietotāju pienākumus, kā arī tiesības uz kompensāciju.
Likums “Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos”, spēkā no 01.01.2006	Likums paredz nosacījumu, ar kādiem piešķirama kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem valsts un pašvaldību izveidotajās aizsargājamās teritorijās, un šīs kompensācijas piešķiršanas kārtību.
Aizsargjoslas	
“Aizsargjoslu likums”, spēkā no 11.03.1997 (grozījumi: 26.03.2002; 22.07.2003; 15.07.2005)	Likums nosaka aizsargjoslu veidus un to funkcijas, izveidošanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kontroles kārtību, kā arī saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslām. Atbilstoši likumam, Salacas ielejai piemērojama ne mazāk kā 100 m plata aizsargjosla katrā krastā, kas pieder pie vides un dabas resursu aizsargjoslu tipa.
Ūdens apsaimniekošana un zvejniecība	
“Ūdens apsaimniekošanas likums”, spēkā no 15.10.2002. (grozījumi: 12.12.2002; 02.05.2004; 01.03.2005.)	Likuma mērķis ir nodrošināt tādu virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības un apsaimniekošanas sistēmu, kas veicinātu ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu izmantošanu, aizsardzību un iedzīvotāju apgādi ar labas kvalitātes virszemes un pazemes ūdeni, kā arī novērstu ūdens un no ūdens tieši atkarīgo sauszemes ekosistēmu pasliktināšanos, aizsargātu šīs ekosistēmas un uzlabotu to stāvokli.
“Zvejniecības likums”, spēkā no 28.04.1995 (grozījumi: 01.10.1997; 29.10.1998; 17.02.2000; 20.11.2001; 24.07.2003; 01.01.2004; 27.10.2004; 24.06.2005)	Likums regulē LR iekšējo ūdeņu, teritoriālo jūras ūdeņu un ekonomiskās zonas ūdeņu zivju resursu iegūšanu, izmantošanu, pētīšanu, saglabāšanu, pavairošanu un uzraudzību. Likums nosaka zvejas tiesības publiskajos, valsts un privātajos ūdeņos. Likums arī norāda tauvas joslas noteikšanas kārtību dažāda tipa ūdeņos un tajā pieļaujamās darbības. Gar Salacas upi tauvas joslas platums ir 10 m.

Mežsaimniecība un medības	
“Meža likums”, spēkā no 17.03.2000. (grozījumi: 27.03.2003; 05.02.2005; 13.05.2005)	Likums regulē visu Latvijas mežu ilgtspējīgu attīstību, garantējot visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem vienādas tiesības un pienākumus.
“Medību likums”, spēkā no 06.08.2003.	Likums nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus, t.sk. medību tiesību iegūšanas kārtību, medību platības, nomedīšanas apjomus, neatļautos medīšanas veidus, kā arī medību resursu uzraudzību un kontroli.
Tūrisms	
“Tūrisma likums”, spēkā no 01.01.1999. (grozījumi: 07.10.1999; 20.02.2002; 21.03.2003)	Likums nosaka kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi darbojas tūrisma jomā un aizsargā tūrisma intereses.
Teritoriju plānojums un īpašumtiesības	
“Latvijas Republikas civillikums”, spēkā no 01.09.1992 (grozījumi: 22.12.1992; 15.06.1994; 24.04.1997; 16.10.1997; 14.05.1998; 11.06.1998; 17.09.1998; 12.12.2002; 11.10.2004)	Cita starpā likums nosaka pamattiesības uz īpašumu, īpašuma iegūšanas un nodošanas nosacījumus, valdījuma tiesiskos pamatus, īpašnieka tiesības un pienākumus, īpašuma aprobežojumus utt.
“Teritorijas plānošanas likums”, spēkā no 26.06.2002 (grozījumi: 29.12.2002; 14.05.2003; 20.08.2004; 02.03.2005)	Likums nosaka teritorijas plānošanas pamatprincipus, uzdevumus, plānošanas līmeņus, kā arī plānošanas kārtību un publisko institūciju kompetenci. Likumā noteikta arī kārtība, kā rīkot sabiedriskās apspriešanas.
Likums par “Zemes lietošanu un zemes ierīcību”, spēkā no 21.06.1991 (grozījumi: 10.11.1994; 27.04.1993; 22.01.1992)	Likums aizsargā zemes lietotāju tiesības, regulē zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus. Atbilstoši likumam zemes lietotāju pienākumos ietilpst nodrošināt zemes izmantošanu atbilstoši tiem mērķiem un noteikumiem, kādi paredzēti to piešķirot, kā arī ievērot īpaši aizsargājamo dabas objektu izmantošanas režīmu.
Likums “Par nekustamā īpašuma nodokli”, spēkā no 01.01.1998. (grozījumi: 13.11.1997; 21.10.1998; 21.01.1999; 01.01.2000; 01.01.2001; 01.01.2002; 01.01.2003; 01.01.2004)	Likums nosaka nodokļu aprēķināšanas un maksāšanas kārtību, kā arī nodokļu atvieglojumus.

Ministru Kabineta (MK) noteikumi	
MK noteikumi Nr. 415: “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, spēkā no 09.08.2003 (grozījumi: 03.11.2004)	Nosaka ĪADT vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību atbilstoši aizsargājamo teritoriju kategorijām, kā arī tajās pieļaujamās un aizliedzamās darbības. Noteikumos paredzēts, ka dabas parku izmantošana atpūtai un izglītošanai nedrīkst būt pretrunā ar dabas un kultūrvēsturisko vērtību aizsardzības mērķiem. Atpūtai un izglītībai nepieciešamo objektu izvietošanu, apjomu un izmantošanas intensitāti nosaka dabas aizsardzības plāni. Dabas parkos ir aizliegta kailcirte un rekonstruktīvā cirte. Šie noteikumi, kā arī aizsargājamo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un dabas aizsardzības plāni jāņem vērā pilsētu, pagastu un rajonu teritoriālpilānošanā.
MK noteikumi Nr. 353: “Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, spēkā no 14.10.2000.	Nosaka atļautās, aizliegtās un nepieciešamās darbības Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta funkcionālajās zonās, kā arī atsevišķās rezervāta teritorijā noteiktajās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Saskaņā ar šiem noteikumiem dabas parkā "Salacas ieleja": <ul style="list-style-type: none"> tūristu uzņemšana un atpūtas un sporta pasākumu rīkošana atļauta pēc saskaņošanas ar rezervāta administrāciju; aizliegts novietot transportlīdzekļus, celt teltis un kurt ugunsurus ārpus īpaši iekārtotām vietām; no 1.maija līdz 31.maijam un no 1.septembra līdz 15.novembrim Salacas upē aizliegts ņemt un izgāzt grunti; aizliegts iegūt derīgos izrakteņus, izņemot atradnes, kurās derīgo izrakteņu ieguve uzsāka pirms šo noteikumu stāšanās spēkā; aizliegts būvēt jaunus aizsprostus un citādi ierobežot caurceļotāj zivju migrāciju.

<p>MK noteikumi Nr.83 “<i>Par dabas parkiem</i>”, spēkā no 13.03.1999 (grozījumi: 28.09.1999; 11.04.2000; 18.03.2003; 08.04.2004)</p>	<p>Nosaka dabas parku robežas un teritorijas aizsardzības statusu. Dabas parkam “Salacas ieleja” robežas aprakstītas 13. pielikumā.</p>
<p>MK noteikumi Nr. 421 “<i>Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu</i>”, spēkā no 09.12.2000. (grozījumi: 28.01.2005.)</p>	<p>Nosaka biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi. Salacas ielejā, Staiceles-Rozēnu posmā sastopami 8 aizsargājami biotopi.</p>
<p>MK noteikumi Nr. 396 “<i>Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu</i>”, spēkā no 18.11.2000. (grozījumi: 27.07.2004)</p>	<p>Nosaka sugu sarakstu, kurā iekļautas apdraudētās, izzūdošās vai retās sugas, vai arī sugas, kuras apdzīvo specifiskus biotopus. Salacas ielejā, Staiceles-Rozēnu posmā konstatētas 32 īpaši aizsargājamas sugas, kas iekļautas šo noteikumu 1. pielikumā un 6 ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamās sugas, kas iekļautas šo noteikumu 2. pielikumā.</p>
<p>MK noteikumi Nr. 45. “<i>Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi</i>”, spēkā no 03.02.2001. (grozījumi: 04.06.2005)</p>	<p>Definē mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību un to aizsardzības nosacījumus. Īpaši aizsargājamās sugas, kurām izveidojami mikroliegumi ir noteiktas šo noteikumu 1.,2. un 3. pielikumā. Salacas ielejā, Staiceles-Rozēnu posmā konstatētas 8 īpaši aizsargājamas sugas, kurām veidojami mikroliegumi.</p>
<p>MK noteikumi Nr.199 “<i>Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju (Natura 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā</i>”, spēkā no 01.06.2002.</p>	<p>Nosaka kritērijus pēc kuriem vērtēt teritorijas atbilstību Eiropas nozīmes aizsargājamām teritorijām, kā arī tās nozīmi īpaši aizsargājamo biotopu veidu aizsardzībai vai arī īpaši aizsargājamo sugu un to dzīvotņu aizsardzībai. Balstoties uz šiem kritērijiem, dabas parks “Salacas ieleja” ir atzītas par piemērotu iekļaušanai Natura 2000 teritoriju sarakstā.</p>
<p>MK noteikumi Nr.117 “<i>Noteikumi par zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu</i>”, spēkā no 17.03.2001.</p>	<p>Nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina zaudējumi.</p>
<p>MK noteikumi Nr. 345 “<i>Kārtība, kādā zemes lietotājiem nosakāmi zaudējuma apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamām nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītiem būtiskiem postījumiem</i>”, spēkā no 04.08.2001.(grozījumi: 10.09.2005)</p>	<p>Nosaka zaudējumu pieteikšanas, novērtēšanas un kompensāciju izmaksas.</p>
<p>MK noteikumi Nr. 247 “<i>Līgumu slēgšanas kārtība īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības nodrošināšanai</i>”, spēkā no 29.07.2000.</p>	<p>Nosaka līgumu slēgšanas kārtību teritoriju izmantošanas un dabas aizsardzības plānu prasību ievērošanas nodrošināšanai.</p>
<p>MK noteikumi Nr. 282 “<i>Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta konsultatīvās padomes nolikums</i>”, spēkā no 04.08.1998. (grozījumi: 23.12.2000; 26.07.2003)</p>	<p>Nosaka ZBR konsultatīvās padomes galvenās funkcijas (tai skaitā piedalīties biosfēras rezervāta aizsardzības un izmantošanas noteikumu un dabas aizsardzības plāna izstrādāšanā, kā arī veicināt valsts un pašvaldību institūciju, nevalstisko institūciju un iedzīvotāju darbību to īstenošanā) un tiesības. Noteikumi arī nosaka padomes sastāvu un tās darbības principus.</p>
<p>Aizsargjoslas</p>	
<p>MK noteikumi Nr. 284 par “<i>Ūdenstīlpu un ūdensteču aizsargjoslu noteikšanas metodiku</i>”, spēkā no 04.08.1998.</p>	<p>Regulē aizsargjoslu noteikšanas kārtību, apzīmēšanu dabā, vides aizsardzības prasības aizsargjoslās.</p>
<p>Makšķerēšana</p>	
<p>MK noteikumi Nr. 67 “<i>Makšķerēšanas noteikumi</i>”, spēkā no 17.02.2001. (grozījumi: 07.05.2003; 05.11.2004)</p>	<p>Nosaka kārtību, kādā fiziskas personas var nodarboties ar makšķerēšanu, zemūdens medībām, vēžu un citu ūdens bezmugurkaulnieku ieguvī. Noteikumos aprakstīti atļauti makšķerēšanas rīki un veidi, pieļaujama loma lielums un zivju garumi, vispārējie makšķerēšanas aizliegumi un aizliegumi atsevišķās ūdenstīlēs.</p>
<p>MK noteikumi Nr. 574 “<i>Licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas kārtība</i>”, spēkā no 01.01.2003.</p>	<p>Nosaka kārtību, kādā veicama licencētās amatierzvejas — makšķerēšanas, arī licencēto zemūdens medību un licencētās vēžošanas ieviešana un kontrole, kā arī izstrādājams konkrētās ūdenstīlēs licencētās makšķerēšanas nolikums</p>

Mežsaimniecība un medības	
MK noteikumi Nr. 189 “ <i>Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā</i> ”, spēkā no 12.05.2001. (grozījumi: 01.03.2002; 12.02.2005; 21.05.2005)	Nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības mežu apsaimniekošanā.
MK noteikumi Nr. 228 “ <i>Mežam nodarīto zaudējumu noteikšanas kārtība</i> ”, spēkā no 07.05.2003.	Nosaka kārtību, kādā aprēķināmi mežam nodarītie zaudējumi, kuri radušies, pārkāpjot meža apsaimniekošanu un izmantošanu regulējošo normatīvo aktu prasības.
MK noteikumi Nr. 152 “ <i>Noteikumi par koku ciršanu meža zemēs</i> ”, spēkā no 13.04.2002. (grozījumi: 12.02.2005.)	Nosaka galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritērijus, kārtību mežaudzes atzīšanai par neproduktīvu, slimību inficēto vai kaitēkļu invadēto koku ciršanas kārtību, cirsmu izveidošanas kārtību un koku ciršanas kārtību ārkārtas situācijās.
MK noteikumi Nr. 398 “ <i>Meža atjaunošanas noteikumi</i> ”, spēkā no 19.09.2001 (grozījumi: 10.11.2001)	Nosaka meža atjaunošanas termiņus atkarībā no meža augšanas apstākļu tipiem, kā arī kritērijus pēc kuriem mežaudzi atzīst par atjaunotu un tās kopšanas pārbaudes kritērijus.
MK noteikumi Nr. 94 “ <i>Meža zemes transformācijas kārtība</i> ”, spēkā no 03.03.2001.	Nosaka meža zemes transformācijas nosacījumus un atļauju saņemšanas kārtību, kā arī valstij nodarīto zaudējumu aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību par dabiskās meža vides iznīcināšanu transformācijas rezultātā.
MK noteikumi Nr. 760 “ <i>Medību noteikumi</i> ”, spēkā no 31.01.2003 (grozījumi: 27.03.2004)	Nosaka medīšanas termiņus medījamām sugām un nepieciešamo medību dokumentāciju.
Nemeža zemes	
MK noteikumi Nr.416 “ <i>Kārtība koku ciršanai ārpus meža zemes</i> ”, spēkā no 02.12.2000 (grozījumi: 27.04.2005)	Citu starpā nosaka, ka īpaši aizsargājamās dabas teritorijās ārpus meža zemes esošo koku ciršanu ar attiecīgās aizsargājamās teritorijas pārvaldes institūciju – šajā gadījumā ar ZBR administrāciju.
MK noteikumi Nr. 619 “ <i>Kārtība, kādā lauksaimniecībā izmantojamo zemi transformē par lauksaimniecībā neizmantojamu zemi un izsniedz zemes transformācijas atļaujas</i> ”, spēkā no 29.07.2004.	Nosaka lauksaimniecības zemes transformācijas nosacījumus un atļauju saņemšanas kārtību.
Teritoriju plānojums un īpašumtiesības	
MK noteikumi Nr. 341 “ <i>Lauku apvidu zemes kadastrālās vērtēšanas noteikumi</i> ”, spēkā no 04.08.2001. (grozījumi: 15.12.2001; 05.04.2003; 17.06.2005)	Nosaka kārtību, kādā veicama kadastrālā vērtēšana, zemes kadastrālās vērtības samazināšanas kārtība, ņemot vērā zemes izmantošanas apgrūtinājumus. Piemēram, ja mežaudzēs ir aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte, tad vērtību samazina par 100%, ja aizliegta galvenā cirte vai kailcirte – par 50%.
MK noteikumi Nr. 27 “ <i>Noteikumi par upēm (upju posmiem), uz kurām zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus</i> ”, spēkā no 09.02.2002.	Noteikumu 1.pielikumā iekļauts upju saraksts, uz kuriem zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus. Šajā sarakstā iekļautas Salaca, kā arī tās pietekas, t.sk. Glāžupe, Melnupe, Neriņa.
Institūciju iekšējie normatīvie akti	
Zemkopības Ministrijas instrukcija Nr. 7 “ <i>Meža biotopi, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas kārtība</i> ” (23.11.2001)	Šī instrukcija nosaka kārtību, kādā tiek noteikti meža biotopi, kuriem izveidojami mikroliegumi.

1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības

Tabula 1.2. Starptautiskās konvencijas un ES direktīvas

Starptautiskās saistības

Riodežaneiro 1992. gada konvencija "Par bioloģisko daudzveidību", Latvijā pieņemta 31.08.1995.	Konvencijas mērķis ir daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.
Bernes 1979. gada konvencija "Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu", Latvijā pieņemta 17.12.1996.	Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība.
Orhusas konvencija "Par pieeju informācijai, sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos un vides jautājumu izskatīšanu tiesas ceļā", kuru 1998. gadā, Arhusā, Dānijā parakstīja 37 valstis, ieskaitot Latviju.	Konvencijas mērķis ir nodrošināt iespējas sabiedrībai iegūt informāciju vides aizsardzības jomā, veicināt sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā, kā arī veido sabiedrības izpratni par vides jautājumiem, dodot iespēju sabiedrībai izteikt savas rūpes, bet valsts institūcijām – tās atbilstoši ņemt vērā. Dabas aizsardzības plāna izstrāde norit saskaņā ar konvencijas izvirzītajiem principiem, aktīvi iesaistot sabiedrību plāna tapšanā.
Eiropas Padomes direktīva "Par dabīgo biotopu, savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību" (92/43/EEC)	Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību. Direktīvas pielikumos ir iekļauti sugu un biotopu saraksti, kuru dzīvotņu aizsardzībai nepieciešams izveidot aizsargājamas teritorijas (kuras savukārt veidotu Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju Natura 2000 tīklu), kā arī augu un dzīvnieku sugu saraksts, kurām jānodrošina stingra aizsardzība, aizliedzot to iznīcināšanu vai traucēšanu vairošanās vai atpūtas laikā. EMERALD/Natura 2000 projekta veiktās inventarizācijas rezultātā dabas parks "Salacas ieleja" tika atzīts kā piemērota teritorija, lai to iekļautu Natura 2000 tīklā.
Eiropas Padomes direktīva "Par savvaļas putnu aizsardzību" (79/409/EEC)	Direktīva attiecas uz visām Eiropas Savienības teritorijā savvaļā sastopamām putnu sugām. Direktīva paredz, ka ES dalībvalstīm ir jāveic nepieciešamie pasākumi, lai saglabātu savvaļas putnu sugu populāciju tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības.

1.1.3. Īpašuma tiesības

Teritorijā kopumā ir 131 zemes īpašumi. Zemes īpašumu sadalījumu pēc īpašuma formām, kā arī kopējo platību pa kategorijām skatīt 1.3. tabulā un **2. kartē** pielikumā.

Tabula 1.3. Zemes īpašumu sadalījums pēc īpašumu formām

Īpašuma forma	Īpašumu skaits	% no visiem īpašumiem	Kopējā platība (ha)	% no kopējās platības
Pašvaldību zemes	21	16,03 %	67 ha	7,41 %
Valsts zemes	17	12,98 %	139 ha	15,38 %
Juridisko personu zemes	5	3,82 %	61 ha	6,75 %
Privātīpašnieku zemes	88	67,17 %	637 ha	70,46 %

1.2. Vispārēja informācija par teritoriju

1.2.1. Atršanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātes

Šajā dabas aizsardzības plānā ietvertais Salacas ielejas posms atrodas Limbažu rajonā, Staiceles pilsētā un lauku teritorijā (skat. **1. attēlu** un **pielikuma 1. karti**). Lielākās apdzīvotās vietas ir Staicele (daļēji ietilpst posma teritorijā) un Rozēni. Pēc fiziogēogrāfiskā iedalījuma teritorija ietilpst Viduslatvijas zemienes rajonā, Metsepoles līdzenumā.

Teritorijas platība ir apm. 904 ha.

Teritorijas robežu ģeogrāfiskās koordinātes Latvijas Koordinātu Sistēmā:

- galējais DA stūris (Staicelē):
X = 544 296

Y = 410 020.

- o galējais ZR stūris (Pužupītes ieteka):

X = 537 217

Y = 417 001.

Teritoriju no abām pusēm ieskauj vietējās nozīmes ceļu tīkls. Gar upes labo krastu ved 1. kategorijas ceļš P 15 ar cieto segumu (Ainaži – Matīši), bet gar kreiso krastu – vietējās nozīmes zemes ceļš, kas sākās Rozēnos pie tilta pāri Salacai un turpinās līdz Staicelei. Pārējie ceļi šajā posmā pieskaitāmi pie māju ceļu kategorijas un atzarojas no iepriekš minētajiem ceļiem. Tuvākās apkārtnes ceļu tīkls atspoguļots pielikumā **2. kartē**.

1.2.2. Esošais zonējums

Dabas parkam “Salacas ieleja” nav izstrādāts zonējums.

Dabas aizsardzība plāna teritorija ietilpst Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības zonā, kas ir noteikta, lai saglabātu Ziemeļvidzemei raksturīgo kultūrvides ainavu, tūrisma un atpūtas resursus un samazinātu antropogēno ietekmi uz dabas lieguma zonu, vienlaikus veicinot ilgtspējīgu teritorijas attīstību un sabalansētu dabas resursu izmantošanu. **1. pielikumā** pievienota shēma ar Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta zonējumu un dabas parka “Salacas ieleja” Salacgrīvas posma novietojumu tajā.

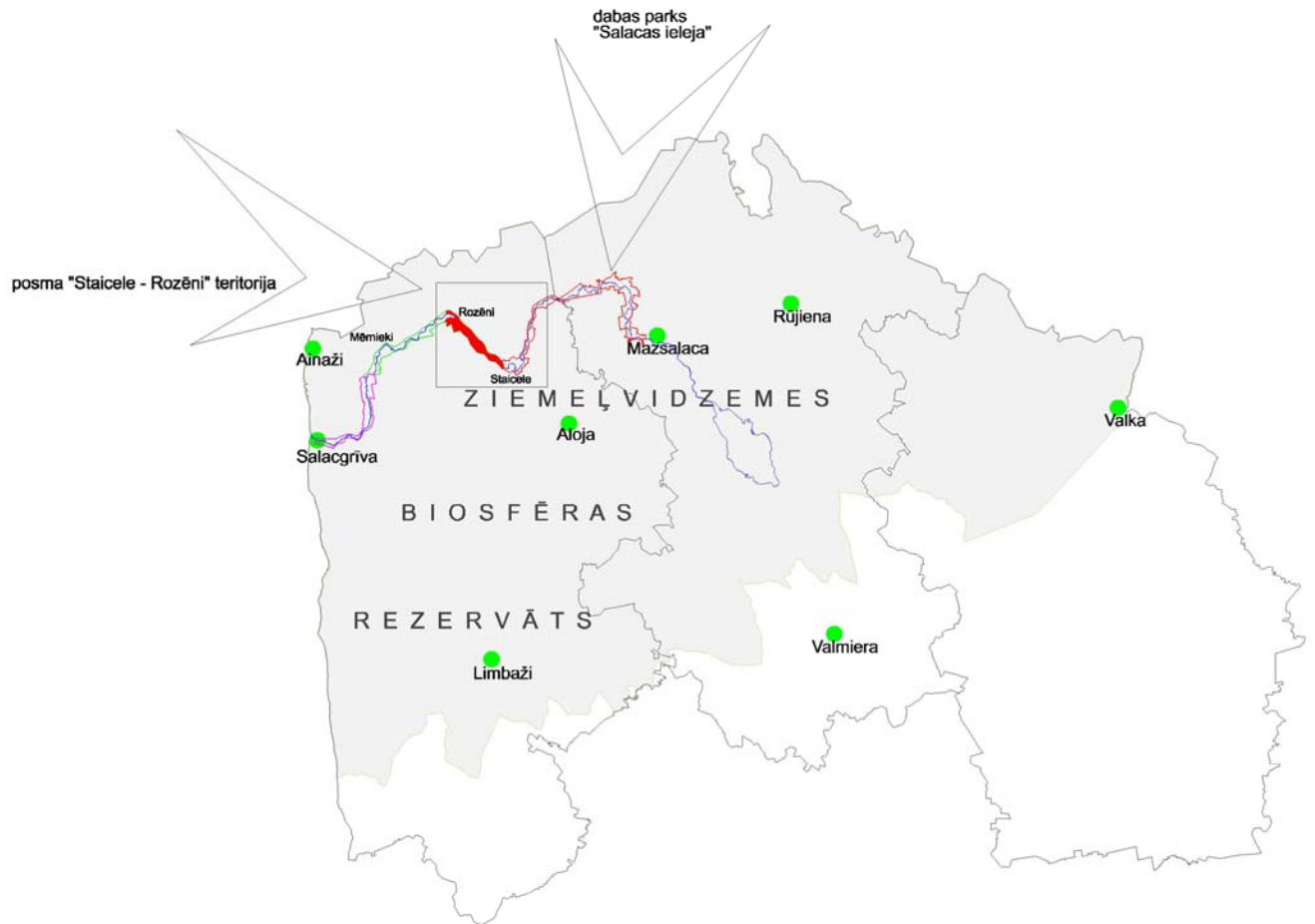
Atbilstoši “Aizsargjoslu likumam”, Salacas upes ieleja iedalās šādas lineāras struktūrvienības: upe – 10 metru platā (tauvas) josla – 50 metru josla – 100 metru platā upes aizsargjosla – dabas parka robeža. Uz katru no nodalītajām telpiskajām struktūrvienībām attiecas savi tiesību aktos noteiktie ierobežojumi, un to *adresāts* ir vai nu zemes īpašnieki/lietotāji, vai dažādu darbību plānotāji, vai arī tūristi un atpūtnieki, kas ierodas šajās teritorijās no citurienes, vai arī valsts institūcijas ar kontroles funkcijām.

1.2.3. Apsaimniekošanas infrastruktūra

Zemes platības apsaimnieko zemes īpašnieki/lietotāji atbilstoši saviem mērķiem un saistošajām tiesību normām.

Dabas aizsardzības un attīstības plānošanas jautājumus Salacas ielejas dabas parka teritorijā pārrauga Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts. Valsts Vides dienesta Valmieras Reģionālā vides pārvalde kontrolē dabas aizsardzības prasību ievērošanu. Savukārt Valsts Meža dienesta Limbažu virsmehānicības Staiceles mežniecības kontrolē ir meža apsaimniekošanas atbilstība tiesību aktu normām.

Salacas zivju resursu izmantošanas koordinēšanai un upes krastu apsaimniekošanai izveidota BO SIA “Salacas ieleja”.

1.attēls: Dabas parks “Salacas ieleja” un posma “Staicele – Rozēni” novietojums tajā

1.2.4. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Teritorijas dabas aizsardzības vēsture sākās 1962. gadā, kad Salaca tika pasludināta par “Lašu rezervātu”, kurā sākotnēji bija aizliegta makšķerēšana un zveja, bet vēlāk noteikti citi ierobežojumi.

1977. gadā ar Latvijas PSR Ministru padomes lēmumu Nr. 241 Salacas upes ieleja tika pasludināta par komplekso dabas liegumu ar platību 4866 ha, bet 1987. gadā tā platību palielināja līdz 5323 ha. Kopš 1977. gada Sarkanās klintis, kas atrodas Salacas kreisajā krastā leļpus Mērnikiem, iekļautas aizsargājamo ģeoloģisko objektu sarakstā.

1992. gadā šī teritorija tika iekļauta Ziemeļvidzemes reģionālajā dabas aizsardzības kompleksā, kas 1997. gadā, saskaņā ar UNESCO Cilvēka un biosfēras programmu, ieguva Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta statusu.

Dabas parku “Salacas ieleja” izveidoja 1999. gadā, saskaņā ar Latvijas Republikas MK noteikumiem Nr. 83 “Par dabas parkiem”, kas nosaka dabas parka robežas.

Līdz šim galvenie apsaimniekošanas pasākumi teritorijā ir bijuši saistīti ar zivju resursu saglabāšanu un izmantošanu. Periodā no 1970. līdz 1996. gadam Salacā regulāri tika ielaisti zivju mazuļi (skat. nodaļu 1.4.2.4.). 2001. gadā gar upi esošās pašvaldības un nevalstiskā organizācija “Makšķernieku klubs Pasaule” nodibināja BO SIA “Salacas ieleja”, kuras uzdevums ir veicināt upes ilgtspējīgu izmantošanu.

1.2.5. Kultūrvēsturiskais raksturojums

Salacas ielejai un tās apkārtnē ir samērā sena kultūrvēsture. No 5 līdz 10. gadsimtam šī teritorija ietilpa Baltijas somu kultūras areālā, un laikā no 9. līdz 11. gadsimtam to apdzīvoja Vidzemes lībieši. Mūsdienās par kādreizējo lībiešu klātesamību novadā liecina lībiskā izloksne, ko saglabājusi daļa vietējo iedzīvotāju. 1205. gadā Metsepolē sākās aktīva kristietības sludināšana. 13. gs otrajā pusē Salacas ieleja līdz Staicelei tika iekļauta Rīgas virsbīskapijas Līvu galā, 1559. gadā – dāņu hercoga Magnusa zemēs, 1561. gadā – Pārdaugavas hercogistē, 1629. gadā – zviedru Vidzemē, 1721. gadā – Krievijā.

Jau Indriķa hronikā Salaca minēta kā nozīmīgs ūdensceļš. Salaca ilgu laiku bija kuģojama un satiksmi veicināja Salacas grīvā izveidotā osta. Pateicoties tirdzniecībai, 14. gs. Salacas novadā bija viens no blīvākajiem satiksmes tīkliem tagadējās Latvijas teritorijā. Neskatoties uz to, līdz 19. gs. vidum Salacas novads bija nomaļš un diezgan trūcīgs. Par galveno iedzīvotāju iztikas avotu kalpoja lopkopība, mežsīzstrāde un zveja upē. Uz Salacas un tās pietekām savulaik darbojušās vairākas ūdensdzirnavas.

Kuģošanas apstākļiem pasliktinoties, par prioritāti Salacā kļuva koku pludināšana, kas vietējiem ik pavasari kalpoja par papildus ienākumu avotu. Plostnieki aktīvi darbojās līdz pat 20. gs. 50-to gadu vidum. Par plostnieku laikiem liecina bagātīgais mutvārdu mantojums (nostāsti, dziesmas u.c.).

Mūsdienās Staiceles – Rozēnu posmā par kultūrvēsturisko mantojumu liecina divu kādreizējo muižu – Rozēnu un Puršēnu – joprojām pastāvošā ietekme, kas izpaužas gan vizuāli (kā saglabājušās ēkas vai to fragmenti), gan arī atspoguļojas zemju īpašumu struktūrā (kādreizējās vecsaimniecības, pēc muižu zemes dalīšanas izveidojušās jaunsaimniecības). Zemes reformā 1920./1930. gados Rozēnu muižas zeme sadalīta 164 vienībās, tajā skaitā 37 bijušās rentes mājas. Daļa no īpašumiem atrodas arī dabas parka teritorijā, un par to liecina robežu plāni, kas atspoguļo situāciju uz 1940. gadu. Puršēnos kādreizējā muižai tipisko ēku telpiskā struktūra saglabājusies relatīvi labāk, tomēr tā redzama arī Rozēnos. Ar muižām saistītie kultūrvides elementi var kalpot arī kā attīstības veicinātāji, sevišķi – attiecībā uz tūrismu. Īpaši atzīmējama 1856. gadā dibinātā Rozēnu skola un tai blakus esošais saieta nams. Arī Puršēnos bijusi pamatskola.

Vēl 1930-to gadu kartēs un enciklopēdiskos izdevumos atrodama norāde, ka Cepleniekos bijis ķieģeļceplis, kurā strādājuši 3 cilvēki, gadā saražojot 75000 ķieģeļus. Puršēnu upītes gravā atrodamas Dūņgravas dzirnavu drupas, kurām blakus atjaunots bijušais dzirnavu dīķis. Par kultūrvides elementiem uzskatāmas senās koku krautuves Salacas krastos, kas liek atcerēties par koku pludināšanas tradīcijām. Tāda pat nozīme ir senajām taču vietām un brasliem. Kādreizējais senais ceļš gar Salacu no Ainažiem uz Staiceli

pašreiz pārveidots, taču labāk saglabājies senais ceļš upes kreisajā krastā – no Rozēnu tilta caur Puršēniem uz Rēciem un tālāk.

Padomju varas gados zemes izmantošanu, kā arī apdzīvojuma izmaiņas, ietekmēja kolhozu veidošanās. Vēl tagad šī ietekme redzama Rozēnos, Puršēnos un Staiceles pievārtē, kur koncentrējas dažādi, pašreiz it kā nevajadzīgi ražošanas objekti un būves. 1948./1949. gadā tagadējos Rozēnos izveidojās kolhozs ar nosaukumu “Gaišais ceļš”, Puršēnos – “Komunārs”, Rēciemā – “Mūsu nākotne”, Staicelē – “Sarkanā zvaigzne”. 1962.gadā aplūkojamais ielejas posms ietilpa divos kolhozos: “Rozēnu” (labajā krastā no Rozēniem līdz Mačkalniem, kreisajā krastā – līdz Odiņiem) un “Staiceles” (labajā krastā no Mačkalniem līdz pilsētas robežai, kreisajā krastā no Leišiem līdz Rēciemam). 1972. gadā, vairākiem sīkiem kolhoziem apvienojoties, izveidojās kolhozs “Staicele”.

1949. gada represijās uz Sibīriju izvesti iedzīvotāji no Mārciem, Lejasmārciem, Dauguļu, Tačleju un Pužu mājām.

1.2.6. Kartogrāfiskais materiāls

Izmantotās kartes:

- Ortofoto materiāli. 1998.g. (mērogā 1:10 000);
- Valsts Zemes dienesta kadastra karte 2003. g. (mērogā 1: 10 000);
- Topogrāfiskās kartes. Armijas ģenerālštābs. 1962., 1984-1986. g. (mērogā 1:10 000);
- Topogrāfiskā karte: Staicele - karšu lapa Nr. 5312. LR Valsts zemes dienesta kartogrāfijas pārvalde, 2002.g. (mērogā 1:50 000);
- Kolhozu zemes lietojumveidu plāni, kas atspoguļo situāciju 1960.-to, 1970.-to, 1980.-to un 1990.-to gadu sākumā;
- Salacas ielejas posma “Staicele – Rozēni” dabas aizsardzības plānam sagatavotās kartes UNDP/GEF projekta ietvaros – sastādījusi A. Melluma, 2003. g. (mērogs 1: 10 000);
- Valsts meža dienesta mežaudžu plāni.

Plāna ietvaros sagatavotās šādas kartes (skat. **14. pielikumu**):

- apkārtnes topogrāfiskā karte (mērogā 1: 40 000);
- zemes īpašumu formu karte (mērogā 1: 10 000);
- apkārtnes ceļu un hidroloģiskā tīkla karte (mērogā 1: 40 000);
- dabas un ainaviskās vērtības un tās ietekmējošo faktoru karte (mērogā 1: 10 000);
- biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumu karte (mērogā 1: 40 000);
- esošā tūrisma infrastruktūras un tūrisma attīstības iespējas karte (mērogā 1: 10 000);
- teritorijas zonējuma karte (mērogā 1:10 000).

1.3. Teritorijas fiziski-ģeogrāfiskais raksturojums

1.3.1. Klimats

Pēc ilggadīgo meteoroloģisko novērojumu informācijas var spriest tikai par klimatisko apstākļu fonu, kas kopīgs visai Ziemeļvidzemei no Rīgas līča piekrastes līdz Burtņiekam. Klimata veidošanos ietekmē Rīgas līča tuvums, kas nodrošina izlīdzinātu temperatūras režīmu un pietiekamu mitrumu. Staiceles – Rozēnu posms atrodas klimatiskajā rajonā, kas ietver Vidzemes augstieni un rajonu uz Ziemeļiem no tās, un kuru raksturo vismitrākais un augstākais klimats Latvijā. Nokrišņu daudzums šeit sasniedz 750-800 mm gadā. Vairāk par 60 % nokrišņu izkrīt siltajā periodā. Vidējā gaisa temperatūra siltajā periodā ir +12°C, aukstajā – 2,5°C.

Ielejas mikroklimatu ietekmē nogāžu ekspozīcija pret debess pusēm. Ielejas labais krasts galvenokārt vērsts pret dienvidiem vai dienvidrietumiem (tikai dziļākajos līkumos tas iegriežas pret ziemeļaustrumiem), tādēļ šeit lēzenākajās nogāžu daļās mikroklimats varētu būt labvēlīgāks lauksaimniecības attīstībai. Savukārt kreisais krasts vairāk eksponēts pret ziemeļiem vai ziemeļaustrumiem. Pavasaros un rudenos ielejā iespējama arī auksto gaisa masu uzkrāšanās.

1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija

Kristāliskā pamatklintāja ieži Ziemeļvidzemē atrodas līdz 800 m dziļumā. Tos pārklāj ordovika un silūra vecuma ieži (kaļķakmeņi, merģeļi, māli, dolomīti), kas zemes virskārtā neatsedzas. Virs tiem atrodas vidusdevona laika nogulumi (smilšakmeņi, aleirīti, māli), kuros iegrauzusies Salacas ieleja. Staiceles – Rozēnu posmā smilšakmens atsegumi līdz 5 m augstumam redzami Salacas labajā krastā pie Vīkšņu alām. Nelieli atsegumi parādās arī citviet abos upes krastos un Mačkalnu upītes gravā, tomēr, salīdzinot ar pārējiem Salacas ielejas posmiem, šeit tie ir mazāk izteikti.

Kvartāra periodā Latviju vairākkārt pārklāja ledāji. Pēdējā apledojuuma ledājs Ziemeļvidzemē izkusa pirms 12 000 gadiem. Tā atkāpšanās un kušanas ūdeņu straumju ietekmē veidojās Salacas ieleja ar saviem raksturīgajiem līkumiem. Pēcledus laikmetā teritoriju pārklāja meži. Tie nostiprināja zemes virskārtu, bet to radītie skābie ūdeņi veidoja podzolēto augšņu profilus. No augsnes virskārtas tika iznesti karbonāti, metālu oksīdi un hidroksīdi. Stāvajos Salacas un tās pieteku ieleju krastos notika avotu darbība, veidojās nelielas alas, vietām izgulsnējās krāsu zeme (okers), veidojās avotkaļķu un kūdras kupoli.

Staiceles – Rozēnu posmā Salacas ielejas platums svārstās robežās no 150 metriem līdz 500 metriem. Ielejas posms orientēts ziemeļrietumu – dienvidaustrumu virzienā, tādēļ tajā labi var izpausties nogāžu ekspozīcijas efekts, kas potenciāli var ietekmēt ekoloģiskos apstākļus uz nogāzēm.

Salacas ieleja šeit veido vairākus izteiktus līkumus, kādu nav citos ielejas posmos. Šo līkumu iekšējās malās izveidojušās nolaidenas, terasētas nogāzes, bet ārējās malās – stāvkrasti. Tā kā ielejas uzbūve nosaka arī ekoloģiskos apstākļus (nogulumi, nogāžu slīpums, ekspozīcija, mitruma apstākļi) un ielejas ainavas telpiskās struktūras īpatnības, katram ielejas līkumam vai krasta posmam tiek dots savs nosaukums pēc tur esošajām mājvietām (skatīt 6., 7. un 8. karti). Tie tiks lietoti visā turpmākajā tekstā.

Ielejas dziļums šajā posmā tikai atsevišķās vietās pārsniedz 10 metrus. Salacas kreisajā krastā tieši pie upes esošo stāvkrastu kopējais garums ir 4,45 kilometri, bet labajā krastā – 3,55 kilometri. Atsevišķi stāvkrastu posmi ir attālāk no upes, tie iezīmē ielejas pamatkrastus. Ielejas pamatkrasta absolūtais augstums sniedzās no 30 m v.j.l. Rozēnu apkārtnē līdz 48 m v.j.l. Staiceles pilsētas teritorijā. Pamatkrasta reljefs ir samērā līdzens vai vietām paugurains.

1.3.3. Hidroloģija

Salacas upe iztek no Burtnieku ezera un tās garums ir 95 km. Teritorijai ap Salacas ieleju raksturīgs vienmērīgs lēzens virsmas slīpums jūras virzienā, kuru veidojusi ledāja mēles ārdošā darbība. Upes kopējais kritums ir apm. 42 m jeb 0,4 m/km. Aplūkojamā ielejas posmā upes kritums ir samērā neliels un straumes ātrums sasniedz tikai 0,2 m/s. Tādēļ šim posmam pārsvarā raksturīgas lēnteču biotopi, kurus tikai vietām nomaina nelielas straujteces. Izteiktākie straujteču posmi un krācītes izveidojušies pie Ķekariem, Dauguļu krācēs un pie Odiņu salas. Upes platums šeit svārstās no 21 m līdz 50 m, bet vidējais upes dziļums ir 2,2 m.

Galvenās Salacas pietekas šī dabas aizsardzības plāna teritorijā: Jogla un Glāžupe (Līvupe, Dzirnūpe, Ķīšupe) (skat. 2. karti). Vidējais straumes ātrums Joglā ir 0,1 m/s, bet pie iztekas – 0,2 m/s, savukārt Glāžupē tas ir 0,3 m/s.

Pēc baseina kopplatības Salaca Latvijā ieņem piekto vietu Latvijā – tās platība ir 3420 km² (pēc citiem datiem – 3310 km² Latvijas teritorijā un 230 km² Igaunijas teritorijā). Apmēram 60 % no Salacas baseina aizņem Burtnieku ezera un tā ietekupju baseini. Arī Salacas noteci galvenokārt veido Burtnieka ezers, pietekas dod tikai 10-16 % no kopējās notekas. Līdz ar to ūdens režīmā vērojama Burtnieka regulējošā ietekme – pavasara un rudens ūdens līmeņa maksimumi Salacā ir izlīdzinātāki nekā citās upēs.

Ūdens temperatūra Salacā no maija vidus līdz septembra beigām turas virs +12°C, jūlijā sasniedzot līdz +19,7°C. Ziemā ledus sega saglabājas vidēji 80-90 dienas, tomēr vērojami bieži atkušņi, vižņi un lokāla ledus kustība.

Upes gultni šajā Salacas posmā galvenokārt veido smilts, akmeņi, oļi un grants.

Ūdens kvalitāti tieši ietekmē Salacā ieplūstošie, nepilnīgi attīrītie Staiceles notekūdeņi, kā arī ūdeņu pieplūdums no pietekām, kas sākas apkārtējos purvos. Var sagaidīt, ka, palielinoties cilvēka darbības intensitātei – apbūve, lauksaimnieciskā darbība, tūrisms, var palielināties arī piesārņojuma slodze uz upi. Notekūdeņu radītās eitrofikācijas rezultātā vērojama upes aizaugšana ar ūdensaugiem, kas gan izteiktāka ir straujteču posmos. Upes aizaugšanu veicinājusi arī koku pludināšanas prakses pārtraukšana 1950.-to gadu vidū, kuras ietekmē pirms tam tika uzirdināta upes grunts un tādejādi ierobežota ūdensaugu (īpaši ezermeldru) izplatība. Tomēr šajā Salacas posmā upes aizauguma pakāpe ir samērā neliela – tā nepārsniedz 40 % no ūdens spoguļvirsmas, turklāt no Staiceles līdz Joglas grīvai aizaugums vērojams tikai 5-10 % robežās.

Upes tecējumu un ekoloģisko stāvokli būtiski izmainīja 1893. gadā uzceltais Staiceles papīrfabrikas aizsprosts (1956. gadā tā pārgāze bija 4 metrus augsta). Aizsprostu nojauca 1986. gadā, taču palicis metru augsts sliekšnis. Pašreiz notiek upes atvēršanas un stabilizēšanās, tomēr precīzi pētījumi, kas ļautu vērtēt nepilnīgi nojauktā aizsprosta ietekmi uz Salacas upes ekosistēmu stāvokli, līdz šim nav veikti.

1.3.4. Augšnes

Augšņu raksturojumam izmantoti 1975. gada augšņu kartēšanas materiāli. Jānorāda, ka kartēšana notikusi pirms lieliem meliorācijas darbiem 1970.-togadu beigās/1980.-to gadu pirmajā pusē, kas skāra arī tagadējā dabas parka teritoriju. Zemes nosusināšanas ietekme uz augšņu ģenētisko pazīmju izmaiņām nav pētīta, tādēļ informācija par agrāk konstatētajiem augšņu tipiem jāvērtē kritiski. Tajā pat laikā augšņu kartēšanas materiāli noder kā pamats zemes virskārtas nogulumu un vispārējam mitruma apstākļu raksturojumam, kas kopumā nosaka augšanas apstākļus.

Dabas parka teritorijā vērojams likumsakarīgs virszemes nogulumu izvietojums. Lielajos upes līkumos pārsvarā ir smilšaini nogulumu (ar tiem saistās skujkoku – priežu un egļu mežu izvietojums), bet atsevišķās vietās pašās līkumu iekšējās galotnēs ir granšaini nogulumu, kas agrāk tikuši izmantoti (Tačleju un Rungu līkumi).

Stāvajās ielejas nogāzēs vietumis atsedzas devona smilšakmeņi, bet garākos posmos tie ir pārsegti ar auglīgiem eluviāliem nogulumiem. Tādos apstākļos veidojas platlapju un jauktie meži, vai pareizāk – to fragmenti, jo nogāzes ir īsas, to platums pārsvarā ir 10-20 metri, bet posmu garums – 200-500 metri. Garākie stāvkraustu posmi ir Ramuku krasts un Odiņu krasts (nedaudz vairāk par kilometru). Lielākajā teritorijas daļā, galvenokārt plakanajos līdzenumos ārpus ielejas, dominē morēnas smilšmāli un mālsmits, daudzviet redzami lielāki un mazāki laukakmeņi.

Kartēto augšņu tipu izvietojums lieliski atspoguļo Salacas ielejas galveno īpatnību. Proti, ielejas nogāzēs dominē velēnu podzolaugsnes, kas veidojas normāla mitruma apstākļos, bet ārpus ielejas, tūlīņ virs pamatkrausta nogāzes – velēnu glejaugsnes, kas liecina par gruntsūdeņu tuvumu zemes virskārtai vai arī par apgrūtinātu virszemes noteci un virsūdeņu uzkrāšanos. Tikai Salacas ielejā gar pašu upes krastu garumā stiepto pļavu kontūrās ir velēnu gleja trūdainās augsnes, bet pavisam nelielās platībās dažās vietās – zemo purvu augsnes. Krastiņu līkumā ārpus ielejas mežā izveidojies neliels purvājs.

Tomēr jāsaaka, ka augšņu kartes mērogs neļauj atspoguļot reālo augšņu dažādību, kam ir liela ekoloģiskā nozīme. Piemēram, uz nogāzēm ir vērojama secīga nogulumu un mitruma apstākļu maiņa, atbilstoši tai izveidojas augšņu rindas jeb katēnas. Tas savukārt ietekmē augu sabiedrību nomainītu pa nogāzēm uz leju, un mazo kontūru dēļ tās atsevišķi var nodalīt tikai aprakstu veidā, bet ne teritoriāli, attēlojot kartē. Šim apstāklim pievērš uzmanību arī eksperti, kas pētījuši pļavas Salacas ielejā (V. Baroniņa).

1.3.5. Ainavas

Salacas ielejas ainava aplūkota balstoties uz divām dažādām pieejām:

- ainavu ekoloģiski telpiskās struktūras analīzi, ko nosaka vietas apstākļi – reljefs, nogulumu sastāvs, mitruma apstākļi, zemes lietojumveidi, to maiņas laika gaitā, apdzīvojumus. Minēto apstākļu kopums savukārt nosaka ainavas ekoloģisko struktūru, teritoriālo ekotopu un atsevišķu ainavas elementu izvietojumu. Uz to bāzes veidojas dažādie biotopi, kā arī biotopu telpiskā

izvietojuma likumsakarības. Tādējādi ainaviskais raksturojums ļauj atklāt katras konkrētās vietas potenciālo bioloģisko daudzveidību;

- ainavu vizuāli estētisko vērtējumu, kas aplūko ainavu kā ap mums redzamo apkārtni, rēķinoties ar cilvēku vizuālo uztveri un pievēršot uzmanību *ainavu telpām*, kas vēsturiski izveidojušās konkrētajā apvidū, kā arī vizuāli nozīmīgajiem ainavas elementiem. Parasti šādu pieeju izmanto gadījumos, kad svarīgs ainavu raksturojums estētikas kategorijās, piemēram, saistībā ar atpūtas un tūrisma vietu un maršrutu iekārtošanu, nozīmīgu ainavu elementu kopšanas nepieciešamību u.c.

Ainavu ekoloģiskās struktūras raksturojums

Vadoties galvenokārt pēc reljefa formām, dabas parka teritorijā izdalāmi divi galvenie ainavu tipi:

- Salacas ieleja (kas ietver upes koridoru);
- ielejas pamatkrasta viļņotā līdzenuma fragmenti, kas turpinās ārpus dabas parka teritorijas (ietverot apkārtējos meža masīvus un atklātās lauksaimniecības zemju platības).

Lielo un vidējo upju ieleju ainavas izceļas ar lielu dabas procesu dinamiskumu un dabas apstākļu dažādību, tās ir skaistas un bioloģiski daudzveidīgas un izsenis kalpojušas par savdabīgām atpūtas vietām. No ekoloģiskā viedokļa ieleju ainavas ir *atvērtas sistēmas*, tās ietekmē procesi un cilvēka darbības izpausmes blakus esošajās ainavās. Bet upes ūdens kvalitāti var uzskatīt par ainavas kvalitātes rādītāju.

Savukārt plakano līdzenumu ainavas ir vienveidīgākas, tajās liela nozīme ir mitruma apstākļiem un nogulumu sastāvam kā ekoloģiskajiem faktoriem, tādēļ detālākos pētījumos atsevišķi nodalāmas melioratīvās un nosacīti dabiskās pārmitrās, kā arī pēc zemes virskārtas nogulumu sastāva atšķirīgās līdzenumu ainavas.

Salacas ielejai raksturīga mozaīkveida struktūra, kas veidojusies, pateicoties ļoti daudzveidīgiem dabiskajiem apstākļiem, kā arī cilvēka darbības rezultātā, izmantojot ielejas nogāzes un tās pamatkrasta līdzenumus lauksaimniecībā.

Ainavas struktūrā var izdalīt trīs galvenos pamatelementus – matricas, plankumus un koridorus (Bell, 1999; Forman, Gordon, 1986). Matricas ir visplašākais un savstarpēji visvairāk saistītais ainavu elements un tādēļ tas ieņem noteicošo funkcionālo lomu ainavā, nosakot enerģijas un materiālu apriti, kā arī sugu izplatību. Aplūkojamā Salacas ielejas posmā un tās apkārtnē matricu veido plašie meža masīvi, tikai ap Rozēniem izveidojusies plašāka atklāto lauksaimniecības zemju teritorija, kas vietējā mērogā varētu tikt pielīdzināta matricai. Analizējot kartogrāfisko materiālu (1987. gadā izdotās topogrāfiskās kartes un 1999. gadā iegūto ortofoto materiālu), vērojama tendence meža masīviem izplesties, kas īpaši izteikta upes ielejas nogāzēs un virsalu terasēs.

Lielākie meža masīvi šīs teritorijas apkārtnē vērojami Salacas kreisajā krastā. Šiem masīviem pieslēdzas arī Salacas ielejas nogāžu meži, veidojot vienotu matricu, kurā kā atsevišķi plankumi izdalās lauksaimniecības zemes (ap Puršēniem, pie Rungām un Staiceles apkārtnē). Labajā krastā šajā posmā dominējošās ir lauksaimniecības zemju platības, kuras ieskauj dabas parka teritorijā esošos mežu nogabalus.

Centrālais ainavas elements teritorijā ir upes ielejas veidotais koridors, kuram piemīt ļoti svarīga ekoloģiska nozīme – tas kalpo par migrācijas ceļu daudzām augu un dzīvnieku sugām, nogāžu apaugums kontrolē ūdens noteci, ierobežo minerālo barības vielu noplūdi un aizkavē nogāžu erozijas procesu, līdz ar to samazinot upē ieskaloto duļķu materiāla daudzumu un uzlabojot ūdens kvalitāti. Nogāžu apaugums šajā Salacas ielejas posmā ir samērā sadrumstalots – lielāki un mazāki meža nogabali mijās ar atklātajām teritorijām, kas var ietekmēt sugu migrācijas apstākļus. Tomēr, kā jau minēts, upes kreisajā krastā visi meža nogabali savienojas ar plašiem meža masīviem ielejas pamatkrastā.

No ainavu ekoloģiskā viedokļa apaugumu uz ielejas nogāzēm būtu nepieciešams saglabāt, kaut arī no vizuāli estētiskā viedokļa prasītos veidot vairāk atklātas platības, lai daudzveidotu ielejas ainavu. Upes labajā krastā, kur dominējošās ir lauksaimniecības zemju ainavas, apaugums uz nogāzēm ieņem būtiskāku lomu sugu migrācijai apstākļu nodrošināšanai. Savukārt upes posmos, kur nogāzes klātas ar vienlaidus apaugumu, ievērojami samazinās vides apstākļu daudzveidība, kas līdz ar to negatīvi ietekmē sugu un biotopu daudzveidību. Tādēļ šajā posmā būtu nepieciešama sabalansēta pieeja ielejas ainavas veidošanā,

pēc iespējas saglabājot mežu nogabalus upes labajā krastā un veidojot vairāk atklātas platības lēzenākajās nogāzēs upes kreisajā krastā.

Ainavas struktūra un to veidojošie elementi atspoguļoti **4. kartē: Ainavu struktūra un biotopi** (A. Melluma, 2003). Ainavas struktūru galvenokārt nosaka zemes lietojuma veidi – tūrumi, pļavas, meži uz ielejas nogāzēm un tās pamatkrastā. Kā īpaši ainavas elementi izdalītas arī Salacas ielejas robeža, mežmalas, ekoloģiski daudzveidīgas mājvietas, bebraines, kā kultūrvēsturiskā mantojuma liecinieki – zudušas mājvietas, muižu ietekmes zonas, kādreizējie karjeri un krautuves.

Salacas ielejas robeža uzskatāma par īpaši nozīmīgu ainavas elementu, kas ļauj nodalīt divus atšķirīgos ainavu tipus – *ielejas ainavu* un *apkārtējo līdzenumu ainavu*, kas katra raksturojas ar savu daudzveidību. Svarīgu ekoloģisko funkciju ainavā pilda arī mežmalas – tās aizsargā mežu no ietekmēm, kas saistāmas apkārtējo lauku izmantošanu, kā arī samazina vēja ātrumu, ietekmē gaisa temperatūras režīmu gan mežā, gan apkārtējos laukos, slāpē trokšņus. Tie ir specifiski un dinamiski biotopi, jo tie saskaras un mijiedarbojas divas atšķirīgas vides. Mežmalas katrā ainavā pilda skatu barjeru lomu, tās ir vizuāli atraktīvi elementi, piesaista cilvēku uzmanību. Mežmalu esamība un izvietojums telpā rada *telpas efektu*, ļauj norobežot atsevišķas *ainavu telpas*.

Karte sniedz arī priekšstatu par ainavas izmaiņām laika gaitā (ielejas krastu aizaugšanu), kā arī ainavu un vidi degradējošiem faktoriem – mežistrādi, pļavu pārganīšanu, piesārņojumu ar sadzīves atkritumiem, rekreatīvo slodzi utt.

1.3.5.2. Ainavas vizuāli estētiskais raksturojums

Ainavas uztvere ir ļoti atkarīga no katra cilvēka individuālās pieredzes, dzīves stila, izglītības un pat profesijas. Vieniem patīkamāka šķiet cilvēka darbības maz skarta dabiskas vides ainava, bet citi savukārt dod priekšroku maksimāli sakoptai, tradicionālai lauku vides ainavai. Tādēļ ainavas vizuālais vērtējums jebkurā gadījumā būs subjektīvs.

Galvenie kritēriji, pēc kuriem vadīties, vērtējot ainavas vizuāli estētisko nozīmi, ir šādi: pirmkārt, tās pieejamība, jo vizuāli ainava kļūst par vērtību, tikai to ieraugot, otrkārt, vizuālās uztveres parametri (pārskatāmība, noslēgtība) un, treškārt, subjektīvais vērtējums – patīk vai nepatīk. Tādēļ ainavas vērtējums ir atkarīgs arī no izvēlēta skatu punkta. Aplūkojot ainavu kā potenciālu tūrisma objektu, galvenie iespējamie skatu punktu novietojumi ir šādi:

- skats no ceļa, pārvietojoties ar automašīnu;
- skats no ielejas nogāzes;
- skats no tiltiem;
- skats no upes, braucot ar laivu.

8. kartē “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas” ir atzīmētas nozīmīgākās esošās un potenciālās skatu vietas, kas tika apsektas un novērtētas plāna izstrādes gaitā (skat. **4. pielikumu**).

Braucot ar automašīnu pa ceļu no Rozēniem uz Staiceli, Salacas ieleja aplūkojama tikai pie “Ķekaru” mājām. Šeit arī ir izveidota labiekārtota skatu vieta. Šeit vērojama samērā plaša, kaut arī noslēgta ainavas telpa, ko veido atklātā ielejas nogāze, upes straujtece, atsevišķi lieli koki un tūristu apmetņu vieta. Pretējā upes krastā ceļš daudzviet ir pietuvojies pie pašas ielejas nogāzes, tomēr vasaras laikā skatu uz upi aizsedz nogāžu meži. Ņemot vērā šo mežu dabas aizsardzības vērtību, skatu punktu ierīkošana pie šī ceļa tomēr nebūtu atbalstāma.

Šajā Salacas ielejas posmā daudzviet iespējams pārvietoties ar kājām gar ielejas malu, izmantojot makšķernieku iemītās takas. Dažviet izveidojušās arī takas no apdzīvotām vietām vai autoceļa uz upi, kuras arī turpmāk vajadzētu veidot kā publiski pieejamas takas piekļūšanai pie Salacas. Viena no šādām takām upes labajā krastā pie Staiceles robežas ved gar Rīgaļu upītes gravu, kas pati par sevi jau ir ļoti ainaviska. Taka iziet uz daļēji labiekārtotu skatu punktu, kurš vērtējams kā viens no izteiksmīgākajiem šajā Salacas posmā. Noslēgtā ainavu telpa ietver ainavisku ielejas nogāzi pie “Kalnarīgaļu” mājām, izteiksmīgu bērzu birztalu upes pretējā krastā, kā arī šauru skata koridori abos upes tecējuma virzienos. Izteiksmīgi skatu punkti uz Salacas upi atrodami arī pašā Staicelē pie stadiona un plānotās kempinga teritorijas, taču

šeit ielejas ainava paveras caur ierobežotu skatu koridori, ko ieskauj lielie Salacas krastos augošie koki. Daļēji atklāta ainava ar izteiksmīgiem lieliem ozoliem no ielejas pamatkrasta paveras pie “Mārciemu” mājām.

Kā labi skatu punkti izmantojami arī tilti pār Salacu. Atklāta daudzveidīga ainava vērojama no Staiceles autoceļa tilta un gājēju tiltiņa, ietverot gan pilsētas apbūvēto teritoriju, nogāzu mežus, vītulu rindas gar upi, kā arī atklātas pļavas. Daudz šaurāki skatu koridori paveras no Puršēnu gājēju tiltiņa un Rozēnu autoceļu tilta, jo šeit upi ietver ielejas nogāžu meži.

Braucot ar laivu pa upi, šajā ielejas posmā dominē šaura noslēgta ainavu telpa, ko ieskauj upes krastiem pieguļošie nogāžu meži, kuri šeit izceļas ar īpašu ainavisku krāšņumu – daudzviet gar krastu redzamas izteiksmīgas vecu koku rindas, kā arī ļoti bieži manāmi lieli, izcili ozoli. Ainavu daudzveido arī vietām redzami atsegumi un avotu izplūdes vietas. Daļēji atklātas ainaviskas teritorijas no upes saskatāmas tikai dažviet – Staiceles upes labajā krastā, baložu krastā, Krastiņu līkumā, Ķekaru krastā, pie “Mačkalnu”, “Mārciemu” un “Ceplenieku” mājām.

Kopumā Staiceles- Rozēnu posmā ainava no vizuāli estētiskā viedokļa vērtējamā kā samērā daudzveidīga un interesanta ar atsevišķām – tikai šim posmam raksturīgām – iezīmēm (piemēram, koku rindas gar upes krastiem), kaut arī šeit pārsvarā dominē tuvās ainas un noslēgtas ainavu telpas.

1.4. Teritorijas bioloģiskais raksturojums

1.4.1. Flora

Teritorijas izpētes pakāpe

Īpaši floras pētījumi Salacas ielejā nav veikti – epizodiski tur strādājuši un herbārija materiālu vākuši daudzi botāniķi: K.R. Kupfers, N.Malta, A. Zāmelis, A.Rasiņš, E.Vimba, G.Ābele. 20. gs. 70.-o gadu vidū Ziemeļvidzemes ģeobotāniskajā rajonā floras un veģetācijas pētījumus veica ZA Bioloģijas institūta botāniķi – ekspedīciju maršruti aptvēruši arī Salacas ieleju un rezultāti apkopoti grāmatā (Табака Л., 1979. *Флора и растительность Латвийской ССР. Северо-Видземский геоботанический район*. Рига. 163 с.).

Tipiskākās un izplatītākās sugas

Dabas parka Staiceles – Rozēnu posms ietilpst Ziemeļvidzemes ģeobotāniskā rajona 1. apakšrajonā, Metsepoles līdzenumā. Vairāku gadu pētījumu rezultātā šajā rajonā tika reģistrētas 977 vaskulāro augu sugas. Salacas ieleja gan aizņem tikai nelielu daļu no šī ģeobotāniskā rajona, taču konkrētāki floras izpētes rezultāti nelielās platībās šajā ģeobotāniskajā rajonā liecina, ka sugu skaits te ir bagātīgs un pārsniedz 500. 2005. gada jūnijā reģistrētas 466 vaskulāro augu sugas. Teritorijā reģistrēto vaskulāro augu sugu saraksts iekļauts **5. pielikumā**. Vislielākā veģetācijas daudzveidība raksturīga ielejas dabiskajām pļavām, kā arī baltalkšņu mežiem un jaukto koku gāršām. Teritorijā sastopamās augu sugas aprakstītas pēc to izplatības galvenajos biotopu tipos.

Meži

Izplatītākie šajā teritorijā ir skuju koku sausieņu meži, kur raksturīgākās koku sugas ir parastā priede *Pinus Silvestris* un parastā egle *Picea abies*, kā arī vietām sastopams āra bērzs *Betula pendula*. Pamežā, kas galvenokārt veidojas priežu damakšņos un egļu gāršās, izplatīts parastais pīlādzis *Sorbus ocuparia*, parastā lazda *Corylus avelana* un krūklis *Frangula alnus*. Zemsedzes sastāvs ir atkarīgs no konkrētā meža tipa – priežu mētrajos dominē mellene *Vaccinium myrtillus*, priežu lānā – pļavas nārbulis *Malampyrum pratense* un niedru ciesa *Calamagrostis arundinacea*, priežu damakšņos – niedru ciesa *Calamagrostis arundinacea*, parastā ērgļpārpārde *Pteridium aquilinum*, klinšu kaulene *Rubus saxatilis*, savukārt egļu gāršās raksturīgas ziemas kaņepes – *Mercurialis perennis* un izplētā ēnsmilga *Milium efussum*. Sūnu stāvam raksturīgākās sugas ir Šrēbera rūsaine *Pleurozium schreberi*, spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*, sausienes skrajlape *Plagiomnium affine* un lielā spuraine *Rhytidiadelphus triquetrus*.

Īpaši sugām bagāti ir teritorijā bieži sastopamie baltalkšņu sausieņu meži un jaukto koku damakšņi un gāršas. Koku stāvu šajos meža tipos veido baltalksnis *Alnus glutinosa*, parastā liepa *Tilia cordata*, parastā goba *Ulmus glabra*, parastā apse *Populus tremula*, parastā kļava *Acer platanoides*, kā arī vietām parastā priede *Pinus sylvestris*, parastā egle *Picea abies* un āra bērzs *Betula pendula*. Jaukto koku gāršām raksturīgi ir arī parastais ozols *Qercus rubus* un parastais osis *Fraxinus excelsior*. Pamežu galvenokārt veido parastā ieva *Padus avium* un parastais sausserdis *Lonicera xylosteu*, bet jaukto koku gāršās arī parastais krūklis *Frangula alnus* un parastā lazda *Corylus avellana*. Zemsedzei raksturīga ir ērgļpārde *Pteridium aquilinum*, klinšu kaulene *Rubus saxatilis*, dzeltenā zeltgalvīte *Solidago virgaurea*, niedru ciesa *Calamagrostis arundinaceae*, ziemas kaņepene *Mercurialis perennis*, kumelpēda *Asarum europaeum*, birtzālas skarene *Poa remota* un krauklene *Actaea spicata*. Sūnu stāvs visizteiktākais ir jaukto koku damakšņiem un sugu sastāva ziņā līdzīgs kā skujkoku sausieņu mežiem.

Bērzu audzēs koku stāvā dominē āra bērzs *Betula pendula*, bet bērzu dumbrājos piemistrojumā sastopams arī melnalksnis *Alnus glutinosa* un parastā egle *Picea abies*. Pamežu bērzu audzēs (bērzu damakšņos un vēros) veido parastais pīlādzis *Sorbus aucuparia*, parastais krūklis *Frangula alnus* un parastā lazda *Corylus avellana*, savukārt bērzu dumbrājos parastais krūklis *Frangula alnus*, parastā ieva *Padus avium* un kārkli *Salix spp.* Zemsedzei bērzu damakšņos raksturīgs parastā ērgļpārde *Pteridium aquilinum*, klinšu kaulene *Rubus saxatilis*, dzeltenā zeltgalvīte *Solidago virgaurea*, berzu vēri - mellene *Vaccinium myrtillus*, apaļlapu ziemciete *Pyrola rotundifolia*, niedru ciesa *Calamagrostis arundinacea*, bet bērzu dumbrājā - lēzkerksts *Cirsium oleraceum*, parastā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, vietām parastā purvpārde *Thelypteris palustris*, dūkstu madara *Galium uliginosum*. Sūnu stāvā bērzu damakšņos līdzīgi kā citos sausieņu mežos raksturīgākās sugas ir Šrēbera rūsaine *Pleurozium schreberi* un spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*, bet bērzu dumbrājā dominē parastā kociņsūna *Climacium dendroides* un skrajlapes *Plagiomnium spp.*

Pļavas

Mēreni mitrās pļavas ir visbiežāk sastopamās šajā posmā – gan atmatu, gan nedaudz arī īstās pļavas. Biežāk sastopamas sugas: parastā smaržzāle *Anthoxanthum odoratum*, parastā smilga *Agrostis tenuis*, parastais vizulis *Briza media*, sarkanā auzene *Festuca rubra*, pelašķis *Achillea millefolium*, šaurlapu ceļteka *Plantago lanceolata*, kodīgā gundega *Ranunculus acris*, baltā madara *Galium album*, pļavas timotiņš *Phleum pratense*, pļavas auzene *Festuca pratense*, kamolzāle *Dactylis glomerata*.

Mitrās pļavās dominē parastā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, pļavas bitene *Geum rivale* un parastā ciņusmilga *Deschampsia cespitosa*. Ir pļavas, kur dominē Hartmaņa grīslis *Carex hartmanii*, ziemeļu madara *Galium boreale*, sāres grīslis *Carex panicea*.

Slapjās pļavas šim posmam nav raksturīgas, tikai atsevišķās vietās konstatētas augsto grīšļu un acidofilu zemo grīšļu pļavu fragmenti, kur dominē slaidais grīslis *Carex acuta*, Sāres grīslis *C. panicea*, dzelzsizāle *C. nigra*.

Upes piekrastē šaurā joslā, ko nevar pat uzskatīt par palienes pļavu, dominē parastais miežubrālis *Phalaroides arundinacea*, slaidais grīslis *Carex acuta*, divrindu grīslis *C. disticha*, parastā krastkaņepe *Eupatorium cannabinum*, meža meldrs *Scirpus sylvaticus*, parastā kalme *Acorus calamus*, upes kosa *Equisetum fluviatile*, parastā niedre *Phragmites australis*, ezera meldrs *Scirpus lacustris*, bieža suga krastos ir dižtitenis *Calystegia sepium*.

Aizsargājamās vaskulāro augu un sūnu sugas

1.4. tabulā apkopota informācija par teritorijās sastopamām, Latvijā un Eiropā aizsargājamām vaskulāro augu un sūnu sugām, kā arī sugām, kas iekļautas Latvijas Sarkanajā grāmatā.

Tabula 1.4. Nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājamās vaskulāro augu un sūnu sugas

Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	LSG	PD	MK Nr. 396	MK Nr.45
1. <i>Dactylorhiza maculata</i>	Plankumainā dzegužpirkstīte	4		1	
2. <i>Dactylorhiza incarnata</i>	Stāvlapu dzegužpirkstīte	4		1	
3. <i>Platanthera bifolia</i>	Smaržīgā naktsvijole	4		1	
4. <i>Agrimonia pilosa</i>	Spilvainais ancītis		II		
5. <i>Primula farinosa</i>	Bezdelīgactiņa	2		1	

6. <i>Listera cordata</i>	Sirdsveida divlape	3		1	
7. <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Fuksa dzegužpirkstīte	4		1	
8. <i>Lycopodium annotinum</i>	Gada staipeknis	4	V	1	
9. <i>Odontoschisma denudata</i>	Kailā apallape			1	1

Paskaidrojumi un apzīmējumi:

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata (Andrušaitis, 2003). LSG tiek lietotas sekojošas apdraudēto sugu kategorijas, kas atbilst vecajām IUCN kategorijām: **0.** kategorija – izzudušās sugas; **1.** kategorija – izzūdošās sugas; **2.** kategorija – sarūkošās sugas; **3.** kategorija – retās sugas; **4.** kategorija – maz pazīstamās sugas.

PD – Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEC: **II** – II pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * – prioritāra suga; **III** – III pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms; **V** – V pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

MK Nr. 396, 2000. (grozījumi 30.07.2004.) – Ministru Kabineta noteikumi par “Īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” **1.** pielikums. Īpaši aizsargājamo sugu saraksts. **2.** pielikums. Ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu saraksts.

MK Nr. 45, 2001 (grozījumi 31.05.2005.) – Ministru Kabineta noteikumi par “Mikro liegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” **1.** pielikums, Īpaši aizsargājamo dzīvnieku, ziedaugu, paparžaugu, sūnu, ķērpju un sēņu sugas, kurām izveidojami mikroliegumi.

Plankumainā dzegužpirkstīte (*Dactylorhiza maculata*) – tās izplatības areāls aptver gandrīz visu Eiropu (izņemot D apgabalu) un nelielu Āzijas daļu. Latvijā sastopama ne visai bieži. Konstatēta 10 atradnēs, lielākoties pļavās.

Stāvlapu dzegužpirkstīte (*Dactylorhiza incarnata*) – izplatības areāls gandrīz visā Eiropā, Kaukāzā, Vidusāzijā, Rietumsibīrijā. Latvijā sastopama samērā bieži. Konstatēta tikai 1 atradnē avoksnainajā nogāzē pie “Ķekariem”.

Fuksa dzegužpirkstīte (*Dactylorhiza fuchsii*) – izplatības areāls Eiropā un Āzijā no mēreni siltās līdz vēsajai joslai. Latvijā sastopama ne visai bieži. Konstatēta vairākās atradnēs mitros mežos un uz stīgām.

Smaržīgā naktsvijole (*Platanthera bifolia*) – izplatības areāls aptver Eiropas un Rietumāzijas mēreno un subarktisko joslu. Latvijā sastopama ne visai bieži. Konstatēta apmēram 10 atradnēs, bagātīgākā no tām ir Salacas labajā krastā pļavā starp “Mačkalniem” un “Ķekariem”, kur konstatēti apm. 50 eksemplāri.

Spilvainais ancītis (*Agrimonia pilosa*) – ir suga, kuras izplatības areāla robeža šķērso Latvijas teritoriju un A-Latvijā šī suga sastopama ne bieži, R-Latvijā ļoti reti. R-Eiropā nav sastopama. Pie Salacas sastopams pie upes baltalkšņu mežos, kas arī ir piemērotākais biotops šai sugai, biežāk konstatēta leļpus Rozēniem. Šajā posmā tikai 1 atradnē – baltalkšņu mežā takas malā pie tiltiņa pār Salacu augšpus “Mačkalniem”, taču piemērotu biotopu ir vairāk.

Bezdelīgactiņa (*Primula farinosa*) – sugas areāls disjunktīvs Eiropā, centrālajā un austrumu Sibīrijā. Latvijā sastopama nereti. Konkrētajā teritorijā izdevies konstatēt tikai 2 atradnēs – pļavā avoksnainajā nogāzē pie “Ķekariem” un leļpus “Kraštīņiem”.

Sirdsveida divlape (*Listera cordata*) – izplatības areāls aptver Eiropu, Āziju un Ziemeļameriku no siltās līdz aukstajai joslai. Latvijā sastopama samērā reti, vairāk teritorijas R daļā, mitros mežos. Salacas ielejā 2004. gadā konstatēta Skaņākalna apkārtnē, 2005. gadā grāvī mitra meža malā leļpus Rozēniem, Salacas kreisajā krastā. Līdz šim atradnes no Salacas ielejas nebija zināmas.

Gada staipeknis (*Lycopodium annotinum*) – cirkumpolāri izplatīta suga, arī Latvijā sastopama samērā bieži, taču dekoratīvā izskata dēļ ir apdraudēta, turklāt jāņem vērā, ka staipekņi atjaunojas ļoti lēni – sporas sadīgst un protallījs nogatavojas 10-15 gados un tikai pēc tam sāk attīstīties jaunie augi. Gada staipeknis konstatēts vairākās vietās, galvenokārt sausieņu un mitros skujkoku mežos.

Kailā apallape (*Odontoschisma denudata*) – Latvijā diezgan reti izplatīta aknu sūna, kas aug mitros un ēnainos skujkoku un mistrotos mežos, ko raksturo kritālu kontinuitāte. Sastopama tikai uz liela diametra skujkoku kritālām to agrīnās sadalīšanās stadijās. Biežāk sastopama Latvijas rietumdaļā. Konstatēta slapjā priežu – egļu mežā.

Tā kā citos Salacas posmos ir literatūras dati arī par dzegužpuķu *Orchis* sugu klātbūtni pļavās, tad 2005. gada pļavu inventarizācija tika plānota tieši to ziedēšanas laikā jūnija sākumā, tomēr nekur dzegužpuķes netika atrastas, toties diezgan bieži konstatētas dzegužpirkstītes un naktsvijoles.

Orhideju dzimtas augu sugas (naktsvijoles un dzegužpirkstītes) ir īpaši jutīgas gan pret nosusināšanu, gan mēslošanu, gan pļavu neapsaimniekošanu. Pēdējā gadījumā, pļavai aizaugot ar kokiem un krūmiem un citām lakstaugu sugām pārņemot pļavu, šīs sugas vienkārši pamazām iznīkst. Turklāt visas šīs sugas ir arī ļoti dekoratīvas, un tās nereti plūc dekoratīviem nolūkiem vai pārdošanai. Papildus pētījumi nav nepieciešami.

1.4.2. Fauna

1.4.2.1. Putni

Teritorijas izpētes pakāpe

Teritorijā nav veikti sīki ornitoloģiski pētījumi. Šajā pārskatā izmantoti dati no Salacas Dabas parka apsekošanas protokoliem no Natura 2000/Emerald projekta 2001-2004. gadā. Papildus tam, braucot ar laivu 2001. gadā, tikusi veikta zivju dzenīšu *Alcedo atthis* uzskaitē.

Tipiskākās un izplatītākās sugas

Salacas dabas parkā konstatēta liela putnu daudzveidība, kas saistāms ar vides apstākļu daudzveidību: mežu un pļavu biotopi, mežmalas, dobumainie koki, kā arī Salacas upes biotopu dažādība. Tomēr vairums sastopamo putnu sugu šajā Salacas ielejas posmā ir tā sauktās “fona sugas”, kuras ir parastas visā Latvijas teritorijā.

No aizsardzības viedokļa, interesantākā dabas parka daļa ir pati upes ieleja: nogāžu meži un smilšakmens atsegumi. Tieši ar šiem ainavas elementiem saistītas tādas aizsargājamās sugas kā vidējais dzenis *Dendrocopos medius*, mazais mušķērājs *Ficedula parva*, krasta čurkste *Riparia riparia* un zivjudzenītis *Alcedo atthis*. No upes biotopiem raksturīgākām sugām šeit ir sastopama lielā gaura *Mergus merganser*, zivju dzenītis *Alcedo atthis* un gaigala *Bucephala clangula*, bet retāk sastopama ir meža pīle *Anas platyrhynchos*.

Meža biotopos diezgan parastas varētu būt tādas sugas kā peļu klijāns *Buteo buteo*, meža pūce *Strix aluco* un melnā dzilna *Dryocopus martinus*. No pļavu biotopiem raksturīgajām sugām Salacas ielejā bieži sastopams ir baltais stārķis *Ciconia ciconia*, lauku balodis *Columba palumbus*, lauku cīrulis *Alauda arvensis*, dzeltenā stērste *Emberiza citrinella*, baltā cielava *Motacilla alba*, bet no retāk sastopamiem minams sila cīrulis *Lullula arborea*. Taču kopumā putnu fauna šajos biotops neatšķiras no apkārtējām teritorijām un ir tipiska šim reģionam.

Nozīmīgākās aizsargājamās putnu sugas

Ņemot vērā to, ka Salacas ielejas dabas parka teritorija ir šaura un garumā stiepta, novērojumiem par putnu sugu klātbūtni bieži ir gadījuma raksturs. Pēc EMERALD projekta inventarizācijas datiem, no ES Putnu direktīvas sarakstā minētajām Latvijas teritorijā regulāri ligzdojošām sugām Salacas ielejas dabas parkā sastopamas 11 sugas, bet no Latvijas aizsargājamo sugu saraksta Salacas ielejā konstatētas 15.

Projekta “Latvijas ligzdojošo putnu atlants” izstrādes laikā 2002. gadā, EMERALD projekta inventarizācijas, kā arī citu apsekojumu laikā Staiceles – Rozēnu posmā novērotās īpaši aizsargājamās putnu sugas, kas saistītas tieši ar Salacu vai ielejas mežiem un upi, minētas 1.5. tabulā.

Tabula 1.5. Nozīmīgākās novērotās nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājamās putnu sugas.

Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	LSG	ES PD	MK Nr. 396	MKNr.45
1. <i>Alcedo atthis</i>	Zivjudzenītis	3	I	1	
2. <i>Ciconia ciconia</i>	Baltais stārķis		I	1	
3. <i>Dendrocopos leucopus</i>	Baltmuguru dzenis	3	I	1	2
4. <i>Pandion haliaetus</i>	Zivju ērglis	3	I	1	2
5. <i>Mergus merganser</i>	Lielā gaura	2		1	2
6. <i>Strix uralensis</i>	Urālpūce	3	I	1	

Apzīmējumi:

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata. LSG tiek lietotas sekojošas apdraudēto sugu kategorijas, kas atbilst vecajām IUCN kategorijām: **2.** kategorija – sarūkošās sugas; **3.** kategorija – retās sugas; **4.** kategorija – maz pazīstamās sugas.

PD – Eiropas Savienības Putnu Direktīvas, 79/409/EEC: **I** pielikums – putnu sugas, kuru aizsardzībai nepieciešams izveidot speciālas aizsargājamās teritorijas.

MK Nr. 396, 2000 – Ministru Kabineta noteikumi par “Īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” **1.** pielikums – Īpaši aizsargājamo sugu saraksts.

MK Nr. 45, 2001 – Ministru Kabineta noteikumi par “Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” **2.** pielikums – Īpaši aizsargājamās putnu sugas, kurām izveidojami mikroliegumi.

No aizsardzības viedokļa nozīmīgākās sugas ir zivjudzenītis *Alcedo atthis*, baltais stārķis *Ciconia ciconia*, kurām saskaņā ar starptautiskajiem Putniem nozīmīgo vietu kritērijiem, dabas parks “Salacas ieleja” klasificējams kā viena no 5 labākajām vietām Latvijā sugas aizsardzībai.

14.2.2. Zīdītājdzīvnieki

Teritorijas izpētes pakāpe

Atsevišķu publicētu pētījumu par zīdītāju faunu Salacas ielejā nav. Norādes par ūdru sastopamību šajā teritorijā atrodamas pētījums par ūdru barošanos Salacā un tās pietekās 90-to gadu vidū (Birezaks et al. 1998). Vairākkārt veiktas arī ūdru un bebru darbības pazīmju uzskaites, pēc kurām, izmantojot noteiktu metodiku (Ozoliņš, Rantiņš, 1988; Балодис 1990; Ozoliņš 1999), vērtēts aptuvenais Salacas upi apdzīvojošais abu sugu dzīvnieku skaits. Šo uzskaišu materiāli un rezultāti meklējami LU studentu diplomdarbu (Riekstiņa, 1989) un LVMI “Silava” pētījumu atskaišu arhīvos (Ozoliņš, Balodis 1995-1997). 2001. un 2002. gadā Salacas ieleja apsekota EMERALD projekta ietvaros.

Tipiskākās un izplatītākās sugas

Salacas ielejas dabas parkā sastopamas visas medījamo dzīvnieku sugas, kas konstatētas mežniecību uzskaitēs, tās galvenokārt ienāk tā teritorijā. Salacas ielejas klusākajos, cilvēka darbības netraucētajos posmos ilgstošāk uzturas stirnas, meža cūkas, pelēkie zaķi, vāveres, lapsas, meža caunas un seski. Par populāciju lielumu var spriest pēc dzīvnieku uzskaites datiem pa mežniecību teritorijām. Tie sniedz vispārēju ieskatu par teritorijas piemērotību šo sugu dzīvei, bet tos nevar attiecināt uz nelielo pētīto ielejas posmu.

Salacas ielejas pastāvīgie apdzīvotāji ir beбри un ūdri, kas ir ES Biotopu direktīvas aizsargājamo sugu saraksta sugas, turklāt ūdrs – arī Latvijas aizsargājamā suga. Pēc mežniecību uzskaites materiāliem, kopā Staiceles un Salacgrīvas lauku teritorijā ir konstatēti 3-5 ūdri un 30-50 beбри. Pētījumu gaitā, apsekojot Salacas ieleju, konstatētas vairākas bebraines, kas uzskatāmas par atsevišķu biotopa tipu.

Ar lielu ticamības pakāpi Salacas ielejā un tās apkārtnē (tas attiecas arī uz pētīto posmu) konstatētas vairākas sikspārņu sugas: dīķu naktssikspārnis, pundursikspārnis, ūdeņu naktssikspārnis, Natūza sikspārnis, rūsganais sikspārnis, divkrāsainais sikspārnis un ziemeļu sikspārnis (J. Ozoliņa dati). Visas nosauktās sugas ir Latvijā aizsargājamas. Lai to realizētu dabas parka teritorijā, jāsaruga sikspārņu dzīvotnes, jānodrošina piemēroti vides apstākļi un jānovērš iespējamie traucējumi.

Aizsargājamās zīdītājdzīvnieku sugas

1.6. tabulā apkopota informācija par teritorijā sastopamām, Latvijā un Eiropā aizsargājamām un ierobežoti izmantojamām zīdītājdzīvnieku sugām, kā arī sugām, kuras minētas Latvijas Sarkanajā grāmatā.

Tabula 1.6. Nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājamās zīdītājdzīvnieku sugas

Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	LSG	ES BD*	MK Nr. 396	MK Nr.45
Konstatētās sugas					
1. <i>Lutra lutra</i>	Ūdrs	4	II, IV	1	
2. <i>Martes martes</i>	Meža cauna		V	2	
3. <i>Mustela putorius</i>	Sesks		V	2	
4. <i>Myotis dasycneme</i>	Dīķu naktssikspārnis	2	II, IV	1	
5. <i>Myotis daubentoni</i>	Ūdeņu naktssikspārnis		IV	1	

6. <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Pundursikspārnis	3	IV	1	
7. <i>Pipistrellus nathusi</i>	Natūza sikspārnis		IV	1	
8. <i>Nyctalus noctula</i>	Rūsganais vakarsikspārnis		IV	1	
9. <i>Vespertilio murinus</i>	Divkrāsainais sikspārnis	3	IV	1	
10. <i>Eptesicus nilsoni</i>	Ziemeļu sikspārnis		IV	1	

Apzīmējumi:

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata. LSG tiek lietotas sekojošas apdraudēto sugu kategorijas, kas atbilst vecajām IUCN kategorijām: **2.** kategorija – sarūkošās sugas; **3.** kategorija – retās sugas; **4.** kategorija – maz pazīstamās sugas.

BD – Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEC: **II** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana; **IV** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms; **V** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

MK Nr. 396, 2000 – Ministru Kabineta noteikumi par “Īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” **1.** pielikums – Īpaši aizsargājamo sugu saraksts. **2.** pielikums – Ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu saraksts.

MK Nr. 45, 2001 – Ministru Kabineta noteikumi par “Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”.

1.4.2.3. Bezmugurkaulnieki

Teritorijas izpētes pakāpe

Teritorija ir inventarizēta EMERALD projekta ietvaros, kā arī veikti citi individuāli ekspertu pētījumi.

Teritorijā tipiskākās un izplatītākās sugas

Teritorijā galvenokārt izplatītas sauso priežu mežu, slapjo lapu koku (melnalkšņu dumbrāju u.c.) mežu sugas, upes ielejas t.sk. gravu tipa mežu sugas (sauszemes biotopos), kā arī gan ritarālo, gan potamālo biotopu (saldūdens biotopos) tipiskie bezmugurkaulnieku sugu kompleksi.

Glāzupes lejtecē konstatēta liela bezmugurkaulnieku sugu daudzveidība – šeit atrastas retas gliemju sugas, piemēram, upes micīte *Ancylus fluviatilis* un vairākas vārpstiņgliemežu sugas (*Clausilia pumila*, *Macrogastra plicatula*, *Macrogastra ventricosa*), turklāt ļoti nozīmīga ir divkupru peldvaboles *Brychius elevatus* atradne, kas ir Latvijas aizsargājamo sugu un to sugu sarakstā, kuru aizsardzībai var veidot mikroliegumus. Tomēr, lai to darītu konkrēti Glāzupes lejtecē, nepieciešama papildus informācija par sugas ekoloģiskajām prasībām, par pārstāvēniecību citos Salacas ielejas posmos vai citu pieteku lejtecēs.

Aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas

1.7. tabulā apkopota informācija par teritorijā sastopamām, Latvijā un Eiropā aizsargājamām un ierobežoti izmantojamām bezmugurkaulnieku sugām, kā arī sugām, kuras minētas Latvijas Sarkanajā grāmatā.

Tabula 1.7. Nozīmīgākās nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas

Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	LSG	ES BD	MK Nr.396	MK Nr.45	MAB
Gliemji Mollusca						
<i>Ancylus fluviatilis</i>	Upes micīte	2		1		
<i>Clausilia dubia</i>	Margainais vārpstiņgliemezis	3		1		
<i>Clausilia pumila</i>	Vāļišveida vārpstiņgliemezis	3		1		IS
<i>Theodoxus fluviatilis</i>	Upes akmengliemezis	4		1		IS
<i>Unio crassus</i>	Biezā perlamutrene	2	II, IV*	1		
Vēžveidīgie Crustacea						
<i>Astacus astacus</i>	Platspīļu vēzis, upes vēzis	3	V*	2		
Kukaiņi Insecta						
Spāres Odonata						
<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	Spilgtā purvuspāre, purvu ceļotājspāre		II, IV	1		
<i>Ophiogomphus cecilia</i>	Zaļā upjspāre	3	II, IV	1		
Cietspārņi Coleoptera						
<i>Aromia moschata moschata</i>	Zaļais vītolgrauzis	4				
<i>Brychius elevatus</i>	Divkupru peldvabole			1	1	

<i>Carabus coriaceus</i>	Lielā skrejvabole	3			
<i>Liocola marmorata</i>	Marmora rožvabole			1	
<i>Necydalis major</i>	Vītolu slaidkoksngrauzis	2		1	IS
<i>Oryctes nasicornis</i>	Komposta degunradžvabole	4			

Apzīmējumi:

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata. LSG tiek lietotas sekojošas apdraudēto sugu kategorijas, kas atbilst vecajām IUCN kategorijām: **0.** kategorija – izzudušās sugas; **1.** kategorija – izzūdošās sugas; **2.** kategorija – sarūkošās sugas; **3.** kategorija – retās sugas; **4.** kategorija – maz pazīstamās sugas.

BD – Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEC: **II** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * – prioritāra suga; **IV** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms; **V** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

MK Nr. 396, 2000 – Ministru Kabineta noteikumi par “Īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” **1.** pielikums – Īpaši aizsargājamo sugu saraksts. **2.** pielikums – Ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu saraksts.

MK Nr. 45, 2001 – Ministru Kabineta noteikumi par “Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” **1.** pielikums “Īpaši aizsargājamo dzīvnieku, ziedaugu, paparžaugu, sūnu, ķērpju un sēņu sugas, kurām izveidojami mikroliegumi.

MAB – Mežaudžu atslēgas biotopu (MAB) (= dabisku meža biotopu) sugas (Lārmanis u.c. 2000). **BSS** – Biotopu speciālistu suga, kuras pastāvēšana ir atkarīga no noteikta biotopa. **IS** – Indikatorsuga, kam ir samērā augstas prasības pret dzīves vidi, bet ne tik augstas kā biotopu speciālistu sugām.

Starp nozīmīgākajām bezmugurkaulnieku sugām minamas:

Divkupru peldvabole *Brychius elevatus* – suga apdzīvo ritrālo, krietni retāk arī potamālo upju posmus vai strautus ar ūdens augāju; uz ūdens augiem vai akmeņiem; stenotops. Glāžu pes gravā konstatētā sugas populācija ir nozīmīga visam Baltijas reģionam un šeit būtu nepieciešams izveidot mikroliegumu, jo līdz šim šīs sugas aizsardzībai Latvijā tās vēl nav izveidots.

Biezā perlamutrene *Unio crassus* – suga apdzīvo upes ar smilšaini oļainu gultni un mazu dūņu piejaukumu. Populācijas blīvums Latvijā, iespējams, samazinās. Sugu ietekmē ūdens ķīmiskā sastāva izmaiņas, to eutrofikācija, dūņu nonesumu veidošanās. Salacā suga veido lielu populāciju, kas ir nozīmīga visā Ziemeļbaltijas reģionā. Tomēr kvalitatīvi un kvantitatīvu pētījumu par populāciju lielumu un stabilitāti Salacas baseinā nav.

Upes micīte *Ancylus fluviatilis* – suga apdzīvo straujus, krāčainus upju un strautu posmus. Populācijas blīvums Latvijā, iespējams, samazinās. Salacā suga veido samērā lielas un stabilas populācijas krāčainajos posmos un straujtecēs.

Upes dižhidrobija *Lithoglyphus naticoides* – sugas sastopama tekošo ūdeņu (vidējo un lielo upju) ritrālos posmos. Datu par populācijas lielumu un stāvokli nav.

Upes akmeņgliemezis *Theodoxus fluviatilis* – suga apdzīvo straujus, akmeņainus upju posmus. Salacā suga veido vidēji lielas un stabilas populācijas.

Platspīļu vēzis *Astacus astacus* – suga apdzīvo ezerus un upes ar tīru ūdeni, smilšainas un akmeņainas vietas ar nokarenu un siekstainu krastu. Salacā suga atrasta praktiski visos piemērotajos biotopos, kur tika meklēta. Tādēļ sugas populācija Salacā uzskatāma kā ievērojama nacionālajā mērogā.

Spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis* – suga apdzīvo nelielus, aizaugošus mezotrofus, eitrofos vai vāji distrofos ezerus ar ūdens augāju. Imago barojas kāpuru biotopā vai apkārtnē. Salacas ielejā suga neveido lielas populācijas un, visticamāk, attīstās apkārtnēs stāvošajos ūdeņos, bet Salacas ielejā barojas tikai imago.

Zaļā upjuspāre *Ophiogomphus cecilia* – sugas kāpuri apdzīvo upes ar smilšainu grunti un nelielu dūņu piejaukumu, turpat vai tuvākajā apkārtnē barojas arī imago. Salacā suga atrasta atsevišķās vietās, taču piemēroti biotopi ir izplatīti daudz biežāk, galvenokārt pieteku krastos. Salaca ir viena no tālākajām sugas atradnēm Latvijas ziemeļu daļā. Pašlaik citas atradnes Ziemeļlatvijā nav zināmas.

Vītolu slaidkoksngrauzis *Necydalis major* – suga apdzīvo jauktus un lapu koku mežus. Vītolu slaidkoksngrauzi populācija Salacas ielejā ir lielākā pašreiz zināmā Ziemeļlatvijā.

Sugas, kuru aizsardzības nodrošināšanai nepieciešams veikt papildus pētījumus

Salacas ielejā un tās pietekās nepieciešams veikt izpēti par platspīļu vēža *Astacus astacus* populācijas stāvokli un attīstību, kā arī invazīvās sugas – signālvēža *Pacifastacus leniusculus* izplatību, kas

savairojusies Salacā, tādējādi izspiežot vietējo sugu – platspīļu vēzi. Papildus pētījumi jāveic par biežās perlamutrenes *Unio crassus* populācijas stāvokli un attīstību.

1.4.2.4. Zivis

Teritorijas izpētes pakāpe

Speciāli pētījumi par dažādu zivju sugu izplatību Latvijas upēs veikti maz. Dati par Salacā 1950.-tos gados sastopamajām zivju sugām apkopoti A.Priedīša darbos. No 1964.g. Salacā tiek veikta uz jūru migrējošo laša un taimiņa smoltu uzskaitē. 1980. gados kompleksus Salacas hidrobiocenožu, tai skaitā arī zivju sabiedrību, pētījumus veica ZA Bioloģijas institūts. No 1992.g. Latvijas Zivsaimniecības pētniecības institūts (tagad – Latvijas Zivju resursu aģentūra) veica regulārus ihtiofaunas novērojumus Salacā un tās pietekās. Sākotnēji tie galvenokārt bija saistīti ar saimnieciski nozīmīgu ceļotājzivju sugu ekoloģiju un to populāciju dinamikas pētījumiem. No 1996.g., veicot ceļotājzivju mazuļu uzskaiti, tiek uzskaitīti arī citu zivju sugu mazuļi. Ceļotājzivju monitorings pārveidots un paplašināts par ihtiocenožu bioloģiskās daudzveidības monitoringu. Līdzšinējo pētījumu rezultāti apkopoti atsevišķu projektu (Staiceles HES IVN; EMERALD/Natura 2000 projekta un ceļotājzivju monitoringa) atskaitēs. Laša un taimiņa mazuļu un smoltu uzskaites rezultāti katru gadu tiek iekļauti Starptautiskās jūras pētnieciskās padomes (ICES) Baltijas laša un taimiņa darba grupas (WGBAST) ziņojumā.

Tipiskākās un izplatītākās zivju sugas Salacas baseinā

Kopumā dažādos pētījumos Salacā konstatētas 42 zivju sugas, kas pieder 14 dzimtām. Lielākā daļa no tām ir saldūdens zivis – 30 sugas, kuras atsevišķos dzīves periodos satopamas arī Rīgas jūras līča piekrastes ūdeņos. Salacā sastopamas arī 7 ceļotājzivju sugas. Salacas ihtiofaunas daudzveidību nosaka vides faktoru dažādība, tai skaitā Burtnieku ezera un Rīgas jūras līča ietekme.

Salacas vidustecē (posmā no Staiceles līdz Rozēniem) lēnteču posmi mijās ar straujtecēm, tādēļ šeit vērojama samērā liela zivju sugu daudzveidība. No limnofilajām sugām, kas raksturīgas ezeru un lēni tekošu upju ihtiofaunai, šeit galvenokārt sastopamas rauda *Rutilus rutilus*, asaris *Perca fluviatilis*, līdaka *Esox lucii* u.c. Straujteču posmos sastopamas tādas sugas kā mailīte *Phoxinus phoxinus*, bārdainais akmeņgrauzis *Noemacheilus barbatulus*, platgalve *Cottus gobio*, vimba *Vimba vimba*, rauda *Rutilus rutilus*, sapals *Leuciscus cephalus*, grundulis *Gobio gobio*, vīķe *Alburnus alburnus*, pavīķe *Alburnoides bipunctatus*, kā arī retāk – taimiņš *Salmo trutta*.

Šajā posmā var konstatēt arī praktiski visas Salacā sastopamās ceļotājzivju sugas (t.sk. lašus *Salmo salar*, taimiņus *Salmo trutta*, sīgas *Coregonus lavaretus*, zandartus *Stizostedion lucioperca*, vimbas *Vimba vimba*, zušus *Anguilla anguilla* u.c.).

Salacas pietekās sastopamas tādas sugas kā upes nēģis *Lampetra fluviatilis*, strauta nēģis *Lampetra planieri*, taimiņš *Salmo trutta* un strauta forele *Salmo trutta fario*, kā arī retāk spidiķis *Rhodeus sericeus*, akmeņgrauzis *Cobitis taenia* un platgalve *Cotus gobio*.

Aizsargājamās zivju sugas

1.8. tabulā apkopota informācija par teritorijā sastopamām, Latvijā un Eiropā aizsargājamām un ierobežoti izmantojamām zivju sugām.

Tabula.1.8. Nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājamās zivju sugas

Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	ES BD	MK Nr. 396	MK Nr.45
1. <i>Lampetra fluviatilis</i>	Upes nēģis	II, V	2	3
2. <i>Lampetra planieri</i>	Strauta nēģis	II		
3. <i>Salmo salar</i>	Lasis	II,V	2	3
4. <i>Salmo trutta</i>	Taimiņš		2	3
5. <i>Rhodeus sericeus</i>	Spidiķis	II		
6. <i>Cobitis taenia</i>	Akmeņgrauzis	II		
7. <i>Misgurnus fossilis</i>	Pikste	II		
8. <i>Cotus gobio</i>	Platgalve	II		

Apzīmējumi:

BD – Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEC: **II** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * – prioritāra suga; **V** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama. **MK Nr. 396**, 2000 – Ministru Kabineta noteikumi par “Īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” **2.** pielikums – Ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu saraksts. **MK Nr. 45**, 2001 – Ministru Kabineta noteikumi par “Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” **3.** pielikums – Īpaši aizsargājamo zivju sugas, kurām izveidojami mikroliegumi.

Aizsargājamo sugu stāvoklis Latvijā un Salacas baseinā

Lasis *Salmo salar*: Latvijā ir ap 10 lašupes, no kurām svarīgākās ir Salaca, Gauja un Venta. Latvijā šīs zivju sugas izplatība būtiski samazinājās HES aizsprostu celtniecības rezultātā, it sevišķi pēc 1974.gada, kad Daugava tika aizsprostota lejtecē. Lasis ir saimnieciski nozīmīga zivju suga. Baltijas jūrā ik gadus tiek nozvejotas 3-5 tūkstoši tonnu, bet Latvijā no 150-600tonnu.

Starptautiskās Baltijas jūras zvejniecības komisijas (IBSFC) pieņemtā “Lašu darbības plāna” uzdevums ir atjaunot un saglabāt laša dabiskā nārsta populācijas upēs, vienlaicīgi nodrošinot tā zvejas resursu ilgspējīgu attīstību. Ir apstiprināts upju saraksts, kurās jāveic laša dabisko populāciju monitorings, lai spriestu par upju un populāciju stāvokli kopumā attiecīgajā valstī un Baltijas jūras baseina daļā. No Latvijas lašupēm sarakstā iekļauta Salaca. Tā kā Salaca ir nozīmīgākā dabīgo lašu nārsta upe Latvijā, tai piešķirts laša indeksupes (*salmon index river*) statuss. Laša mazuļu ielaišana Salacā tika pārtraukta 1996.g., kad slēdza Mērnīeku zivjaudzētavu.

Salacas dabīgo lašu populācija pēdējos gados stabilizējusies. Ik gadu uz jūru Salacā migrē 25 000-30 000 laša smoltu, kas atbilst upes potenciālajai lašu produkcijai. Laša mazuļu daudzums Salacā piemērotos biotopos ir vidēji 50-70 eks./100 m², kas Baltijas jūras baseina upēs ir visai augsts rādītājs.

Taimiņš *Salmo trutta* ir sastopams lielākajā daļā no Latvijas upēm, kas ietek Baltijas jūrā vai Rīgas jūras līcī. Atšķirībā no laša, dzīvo arī mazajās upēs un strautos. To izplatību mūsdienās būtiski ierobežo dzirnavu un mazo HES aizsprostu celtniecība upēs. Salacas baseina upju produktivitāte sasniedz 20 tūkst. taimiņa smoltu gadā. To mazuļu produkcija piemērotos biotopos parasti ir ap 10- 40 eks./100m².

Upes nēģis *Lampetra fluviatilis* Latvijas teritorijā sastopams visās lielākajās Rīgas jūras līcī un Baltijas jūrā ietekošajās upēs. Salacā (pēc statistikas datiem) nozvejo 10-15 t nēģu gadā. Reālā šīs sugas nozveja Salacā ir 1,5-2 reizes lielāka. Augstie nozvejas dati liecina par upes nēģa populācijas visumā labu stāvokli upē. Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts ir viena no nozīmīgākajām aizsargājamām dabas teritorijām, kas nodrošina šīs sugas saglabāšanu un dabisko atražošanu Latvijas upēs.

Citas saimnieciski nozīmīgas zivju sugas Salacā

Vimba *Vimba vimba* – tāpat kā lasis un taimiņš, tā ir anadroma zivju suga, kas nārsto saldūdeņos, bet lielāko dzīves daļu pavada jūrā. Vimbu pirmsnārsta migrācijai uz upēm raksturīgi divi maksimumi. Daļa vimbu ieeļo upē rudens mēnešos – septembrī un oktobrī. Šīs zivis parasti uzturas upes lejtecē un šeit arī ziemo. Lielākā daļa vimbu Salacā ieeļo aprīlī un maija sākumā. Vimbu nārsts Salacā noris maija otrajā pusē un jūnija sākumā, kad ūdens temperatūra upē palielinās līdz 12⁰-16⁰ C. Pēc nārsta, jūnijā lielākā daļa vimbu pamet upi un uzturas Rīgas jūras līča piekrastes ūdeņos, bet neliela to daļa visu vasaru paliek upē. Lielākā daļa vimbu mazuļu uz jūru dodas pavasarī – aprīlī un maijā. Vimba ir svarīgs piekrastes rūpnieciskās zvejas un maksšķerēšanas objekts.

1.4.3. Sauszemes biotopi

Teritorijas izpētes pakāpe

Sīka un detalizēta Salacas ielejas biotopu izpēte nav veikta. Ir plašākas ziņas par upes ielejas ģeoloģisko struktūru (G. Eberhards) un par alām smilšakmens iežos (G.Eniņš). No 2001. līdz 2003. gadam Latvijas Dabas fonda eksperti EMERALD/*Natura 2000* projekta ietvaros ir apsekojuši Salacas ieleju, taču arī šis pētījums sniedz tikai fragmentāras ziņas ar teritorijas biotopiem, jo tā uzdevums bija konstatēt Eiropas nozīmes biotopu klātbūtni, bet ne veikt to sīkāku izpēti. Pēdējā pļavu kartēšana un pļavu biotopu aprakstīšana notika 2000./2002. gada Latvijas Dabas fonda veiktā projekta “Dabisko pļavu inventarizācija Latvijā” ietvaros. Valsts mežu teritorijā ir veikta dabisko meža biotopu inventarizācija, konstatēti dabiskie meža biotopi vecos priežu mežu nogabalos un upes krastu nogāzēs. Teritorija apsekota arī UNDP/GEF

projekta ietvaros 2003. gadā dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā, galveno uzmanību pievēršot ainavas struktūrai un galveno biotopu tipu izplatībai.

Tā kā pļavu un mežu biotopu inventarizācijas nebija veiktas konsekventi visā posmā, 2005. gada vasarā dabas aizsardzības plāna izstrādes vajadzībām šis posms tika apsekots no jauna. Apsekojumā tika veikta bioloģiski vērtīgo pļavu un meža biotopu, kā arī smilšakmens atsegumu kartēšana, reģistrētas sugas vai vismaz noteikts pļavas tips, īpašu uzmanību pievēršot apsaimniekošanas vajadzībām. Pļavas apsekotas pēc īpaši izstrādātas metodes bioloģiski vērtīgo zālāju novērtēšanai.

Vispārējs biotopu raksturojums

Staiceles – Rozēnu posmā raksturīga samērā liela biotopu daudzveidība. Tas attiecās gan uz biotopu tipu skaitu, gan to teritoriālo struktūru. Pēc lauka pētījumu un kartogrāfiskās analīzes datiem sastādītā **4. karte: Ainavu struktūra un biotopi** (Melluma, 2003) sniedz priekšstatu par biotopu teritoriālo struktūru, tās saistību ar dabas apstākļu un cilvēka darbības īpatnībām tieši šajā dabas parka posmā.

Kopējā Salacas ielejas dabas parka biotopu tipu/veidu dažādība raksturota, par pamatu izmantojot Latvijas biotopu klasifikatoru (Kabucis, 2000). Pēc biotopu saraksta tika noteikts, kuri no tiem pārstāv ielejas ainavu, kuri – apkārtējās lauku, mežu un pilsētvides ainavas, kas ietilpst dabas parka teritorijā. Vislielākā potenciālā biotopu daudzveidība konstatēta Salacas ielejas ainavā (10 biotopu grupas), tad lauku ainavās (8 grupas), pilsētās (4 grupas) un meža ainavās (2 grupas).

Platības ziņā dominējošie šajā posmā ir mežu biotopi, bet pļavas aizņem salīdzinoši nelielas platības. Salacā dominējošie ir lēnteču biotopi, bet atsevišķos upes posmos, kā arī Salacas pietekās, bieži sastopami ir arī straujteču posmi. Smilšakmens atsegumi šajā posmā ir mazāk raksturīgi kā citviet dabas parka teritorijā. Visu teritorija sastopamo biotopu saraksts pievienots **6. pielikumā**. Bioloģiski nozīmīgo un aizsargājamo biotopu izplatība attēlota **6. kartē: Dabas vērtības un tās ietekmējošie faktori**.

Teritorijā tipiskākie un izplatītākie biotopi un galvenās augu sabiedrības

Meži

Kopumā Staiceles – Rozēnu posmā ļoti liela meža biotopu daudzveidība, ko nosaka mainīgie reljefa un vides apstākļi teritorijā – upes krasti, nogāzes, līdzenas no upes attālinātas teritorijas, pārmitras platības. Izplatītākie ir dažādi sausieņu meži, nelielās platībās sastopami citi interesanti biotopi.

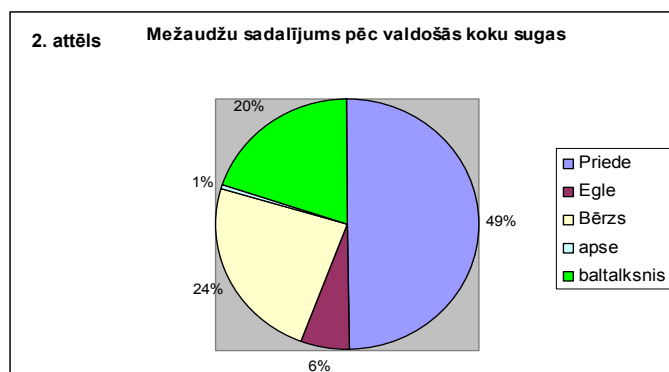
Pēc Meža fonda datubāzē apkopotās informācijas, aplūkojamā teritorijā sastopami 16 dažādi augšanas apstākļu tipi (skatīt 1.9. tabulu), kas pārstāv sausieņu, pārmitros, purvainos mežus, kā arī mežus uz susinātajām augsnēm. Visvairāk izplatītais tips ir damaksnis (Dm), kas parasti aizņem plakanos līdzenumus ārpus Salacas ielejas. Atsevišķās vietās Dm ir sastopams upes ārējā līkuma krastā. Šajos mežos priedes īpatsvars ir 60% robežās, piejaukumā – egle, bērzs, apse, baltalksnis. Pamežā sastopamas dažādas krūmu sugas, bet atklātākās vietās – ozoli un gobas. Zemsedze vairāk raksturīga jaukto mežu tipam. Iespējams, ka šādi priežu meži veidojušies, aizaugot atmatām. Priežu mežaudzes, kas atrodas Salacas ielejā, aizņem apmēram 16% no priežu mežu kopplatības. Arī ārpus ielejas, plakanajos līdzenumos damakšņa tipa mežos dominē priede (tās īpatsvars pārsniedz 70%), piejaukumā egle, bērzs, apse. Otrs izplatītākais augšanas apstākļu tips ir vēris (Vr). Tas sastopams gan Salacas ielejas stāvajās nogāzēs, gan ielejā.

Tabula 1.9. Meža augšanas apstākļu tipu pārstāvniecība pētītajā Salacas ielejas dabas parka posmā

Augšanas apstākļu tips	Platība, ha	Platība, %
Sils	1.6	0,4
Mētrājs	0.6	0,2
Lāns	15.7	4,4
Damaksnis	120	33,6
Vēris	79.8	22,3
Gārša	16.1	4,4
Slapjais mētrājs	33.2	9,3

Slapjais damaksnis	36.7	10,2
Slapjais vēris	7.7	2,1
Purvājs	20.6	5,7
Niedrājs	3.1	0,9
Dumbrājs	4.6	1,3
Mētru ārenis	3.8	1,1
Šaurlapju ārenis	10.5	2,9
Platlapju ārenis	2.7	0,8
Viršu kūdrenis	1.6	0,4
Kopā	358.3 ha	100 %

Koku sugu izplatība mežos ir cieši saistīta ar augšanas apstākļu tipu dažādību. Mežaudžu sadalījums pēc valdošajām koku sugām redzams 2. attēlā.

- **Priežu meži**

Priežu audzes aizņem vislielāko platību – gandrīz pusi no visiem mežiem. Tās parasti atrodas ārpus Salacas ielejas, tāpēc to vispārējā ekoloģiskā nozīme ir mazāka nekā nogāzēs un upes krastos augošajiem mežiem. Tomēr daļa priežu audžu atrodas arī ielejā, un tajās piejaukumā sastopamas arī citas koku sugas (bērzs, apse, egle, retāk – platlapju sugas). Šeit sastopami šādi priežu sausieņu mežu tipi ir **F.1.1.2. Priežu mētrāji** un **F.1.1.4. Priežu damakšņi**.

Kopumā audzes ir vidēja vecuma vai tikko sasniegušas ciršanas vecumu. Šajā dabas parka posmā lielākajā daļā audžu notiek intensīva mežsaimnieciskā darbība, veiktas galvenās vai kopšanas cirtes, līdz ar to ir zems bioloģiski veco koku un mirušās koksnes īpatsvars, kas ir būtisks faktors lai šāda tipa mežus varētu pieskaitīt pie Eiropas aizsargājamā biotopa 9010*: Boreālie meži. Tāpēc kopumā “Boreālo mežu” ir daudz mazāk nekā citos dabas parka posmos. Viena neliela, bet ļoti izteikta teritorija starp Ozoliņu un Baložu mājām pēc kvalitātes kritērijiem atbilst Boreālajiem mežiem, kā arī potenciālam dabiskā meža biotopam.

Ielejai apkārtējos līdzenumos ir apgrūtināti dabiskās drenāžas apstākļi, un šādās pārmitrās vietās aug apmēram puse no priežu mežiem. Izplatītākie slapjo priežu mežu tipi ir **F.2.1.2. Priežu slapjie mētrāji**, kā arī **F.2.1.4. Priežu purvāji**, kas sastopami atsevišķos upes posmos, piemēram, Ģinēnu krastā un Krastiņu līkumā. Šajos meža tipos vērojama samērā neliela saimnieciskās darbības ietekme.

- **Egļu meži**

Egļu meži pārstāv tikai 6% no mežaudžu platības un tie atrodas dažādās vietās – atsevišķi nogabali atrodas upes krasta joslā, bet citi – nogāžu augšējās daļās. Vairums egļu mežu aug damakšņa un vēra augšanas apstākļu tipā. Raksturīgākais meža biotops ir **F.1.2.1. Egļu gārša**. Tas konstatēts nelielā teritorijā pie Rozēniem (vecāks egļu mežs, kurā veikta izlases cirte). Pārējie egļu meži ir jauni un veido maznozīmīgas platības.

- **Baltalkšņu meži**

Apmēram 1/5 daļa no visiem mežiem ir baltalkšņu audzes, kas lielākoties izveidojušās kādreizējās lauksaimniecības zemēs. Tās aizņem ielejas lēzeno nogāžu posmus, upes krasta joslu un arī līdzenumu platības ārpus Salacas ielejas. Baltalkšņu meži nav viendabīgi, un tos pēc rakstura iedala vairākās grupās:

1) Baltalkšņu meži uz Salacas ielejas nogāzēm (pārsvārā lēzenajiem posmiem), kā arī šaurās joslas upes krastā – klasificējami kā biotops **F.1.5.1: Baltalkšņu gāršas**. Šie meži veidojas ļoti bagātos augšanas apstākļos, koku stāvā dominē baltalksnis *Alnus incana*. Koki ir ļoti dažāda vecuma, nav egļu vai platlapju piemistrojuma, neveidojas paauga no citām koku sugām, ir tikai ievu pamežs, zemsedze skraja, maz augu un sūnu sugu, vietām zemsedzes nav vispār. Vairākās vietās konstatētas daudzas ekoloģiski svarīgas audzes struktūras (kritalas, sausi nokaltuši koki, akmeņi, avoksnāji). Šāda tipa baltalksnāji nav radušies lauksaimniecības zemju aizaugšanas rezultātā pēdējo 30-60 gadu laikā. Tomēr atsevišķās vietās baltalkšņu gāršas ir sastopami veci, skaisti koki (ozoli, gobas, egles, priedes), kas kādreiz auguši atklātā platībā, par ko liecina koku lieli un zemei tuvie zari. Staiceles – Rozēnu posmā baltalkšņu gāršas ir salīdzinoši mazāk sastopamas kā citos Salacas ielejas posmos.

Gadījumos, kad šādi baltalkšņu meži atrodas pārplūstošas teritorijas, tie var būt pieskaitāmi pie ES nozīmes aizsargājamā biotopa 91E0*: Pārmitri platlapju meži, taču šajā posmā tādi meži sastopami nenozīmīgās platībās.

2) Sekundāri baltalkšņu meži ar izteiktu platlapju koku sugu piejaukumu, pārsvārā raksturīgi ielejas nogāzēm. Šādos mežos daudzviet vērojama pakāpeniska baltalkšņu nomaiņa ar platlapju sugām. Tā kā paaugā ir izplatītas daudz jaunas liepas un gobas, jaukto koku gārša varētu būt šo mežu veidošanās gala stadija. Tādēļ šāda tipa meži biežāk tiek klasificēti kā biotops **F.1.8.3. Jauktu koku gāršas** (arī tad, ja platlapju īpatsvars vēl nav pārāk liels). Gadījumos, kad šādi meži atrodas stāvās ielejas nogāzēs, to var klasificēt kā ES nozīmes aizsargājamo biotopu 9180*: Nogāžu un gravu meži.

3) Sekundārie baltalkšņu meži bijušās lauksaimniecības zemēs. Mežaudžu vecuma struktūras analīze rāda, ka 73 % no baltalksnāju platības ir 30-40 gadus veci. Šie baltalksnāji veidojušies kādreizējās pļavās vai pamestos tīrumos upes ielejā, kā arī līdzenumos ārpus ielejas. Šajās baltalkšņu audzēs koku sugu dažādība ir salīdzinoši liela – audzes sastāvā ir sastopami arī bērzi, egles, apses, retāk – priedes, bet paaugu veido gobas un ozoli, kā arī dažviet egles (notiek egļu mežu pašatjaunošanās). Šim meža tipam Latvijas biotopu klasifikatorā nav izdalīts atsevišķs kods, tādēļ tos atkarībā no zemsedzes parasti pieskaita pie bērzu vai jauktu koku damakšņiem vai vēriem.

- **Bērzu meži**

Bērzu audzes aizņem 24% no mežu platības, pēc koku sugu sastāva nereti tās ir visai līdzīgas baltalkšņu mežiem. Bērzu audzes ir saistītas ar dažādām reljefa formām. Nogāžu stāvajos posmos piemistrojumu bērzam veido nogāzēm raksturīgās platlapju koku sugas. Lielākoties bērzu audžu izcelsme skaidrojama ar saimniecisko darbību pagātnē. Bērzs kā tipiska sekundāro mežu suga ir aizņēmis izcirsto mežu vietas, un šobrīd daudzās vietās notiek tā nomaiņa ar klimaksa stadijai raksturīgām sugām.

Šajā teritorijā izplatītākais bērzu mežu tips ir **F.1.3.1. Bērzu damaksnis** – raksturīgas jaunas audzes, paaugā bieži sastopama egle. Retāk sastopami arī tādi tipi kā **F.1.3.2. Bērzu vēris** – parasti mozaikveida kopā ar bērzu damaksnī, **F.2.3.3. Bērzu dumbrājs** – nogāžu pakājē un slapjās vietās, kā arī **F.3.3.2. Bērzu platlapju ārenis** – susinātās teritorijās gar grāvjiem.

- **Jauktu koku meži uz nogāzēm**

Salacas upes nogāzēs parasti izvietojušas mistrotas lapu koku un skuju koku audzes, bieži sastopami bioloģiski veci koki, mirusī koksne, paaugā platlapji, bieži pamežā daudz lazdu. Uz lēzenajām nogāzēm izplatītākie tipi ir **F.1.8.1. Jauktu koku damakšņi** un **F.1.8.2. Jauktu koku vēri** – tie pārsvārā ir vidēja vecuma meži, kuros vērojams samērā maz dabisko mežu struktūru iezīmes. Uz stāvajām nogāzēm un gravās izplatītas **F.1.8.3. Jauktu koku gāršas** – šiem mežiem raksturīgs liels platlapju piemistrojums. Jauktu koku gāršas atbilst ES nozīmes aizsargājamajam biotopam 9180* Nogāžu un gravu meži, kā arī Latvijas ĪA biotopam 1.16. Nogāžu un gravu meži.

- **Nosusinātie meži**

Dabas parka teritorijā slapjajos mežos nav veikta intensīva meliorācija, apkārt slapjo mežu masīviem ir kontūrgrāvji, kas vairāk ietekmē tiem tieši pieguļošos meža nogabalus, bet uz pārējo mežu tie atstājuši ļoti mazu ietekmi (līkums pie Krogzemēm un Ģinēniem). Arī mežs starp Dripatām un Pavāriem ir saglabājies

savu dabisko mitrumu, nosusinātas ir masīva malas. Nosusināti ir slapjie priežu meži, kuros vietām, pēc senākā laika periodā veiktām cirtēm, ir izveidojušies sekundārie bērzu meži. Raksturīgākie nosusināto mežu tipi šajā teritorijā ir :

- F.3.1.3. Priežu šaurlapu āreņi – sastopami teritorijas malās;
- F.3.1.2. Priežu mētru āreņi – sastopami mežaudzes perifērijā gar grāvjiem;
- F.3.1.4. Priežu viršu kūdreņi – sastopami gar grāvju malām;
- F.3.3.2. Bērzu platlapju āreņi – sekundāri meži, sastopami gar grāvju malām.

Pļavas

Pļavas Salacas ielejas dabas parkā ir viens no nozīmīgākajiem biotopiem, kā arī zemes izmantošanas veidiem. Tomēr pļavu raksturošanā un izvērtēšanā īpaši jāņem vērā Salacas ielejas robeža, jo pļavas ielejā un ārpus tās ir atšķirīgas.

Salacas ielejā uz terasēm un lēzenajām nogāzēm var uzskatīt par dabiskām, jo tās ir ilgstoši pļautas vai noganītas, nav izmantotas kā tūrumi vai ielabotas. Pļavu kontūras ir nelielas, garumā stieptas. Uz ielejas nogāzēm pļaviņās ir vērojama augu sabiedrību mozaika, kas veidojusies saistībā ar zemes virskārtas nogulumu un mitruma apstākļu maiņām krituma virzienā.

Savukārt ārpus ielejas sastopamas pļavas, kas izveidojušās kādreiz izmantoto tūrumu vietās, tās atbilst dažādām renaturalizācijas stadijām. Ir atmatu pļavas, kas pastāv jau vairākus desmitus gadu, un to regulārā izpļaušana/noganīšana veicinājusi pašreizējo, par botāniski vērtīgām atzīto, augu sabiedrību veidošanos. Savukārt jaunākajās atmatās sugu sastāvs nav tik bagātīgs. Sastopamas arī atmatu pļavas, kas pēdējos gados netiek izmantotas, tās aizaug ar krūmiem, nenopļautās zāles masas uzkrāšanās šajās pļavās maina augsnes mitruma režīmu (notiek virsējā pārpurvošanās). Sevišķi raksturīga vieta šajā ziņā – Krastiņu līkums.

Pļavas Salacas ielejā izsens nosaka tās ainavas kopējo raksturu. Tomēr pēdējos 40 gados pļavu platības ielejā samazinājušās, jo tās netika izmantotas, pakāpeniski aizauga ar krūmiem, un laika gaitā tika pārskaitītas mežu kategorijā. Ielejas pļavu platību samazināšanās analizēta pētītajā dabas parka posmā, izmantojot 1960. gada zemes lietojumveidu kartes, kas salīdzinātas ar šodienas situāciju. Iegūto datu analīze liecina, ka pļavu platība šajā ielejas posmā samazinājusies gandrīz trīs reizes, bet pļavu kontūru skaits samazinājies uz pusi.

Tālāk aprakstīti Staiceles – Rozēnu posmā sastopamie pļavu tipi atbilstoši Latvijas biotopu klasifikatoram.

Sausas pļavas (E.1.¹) – Latvijā nav bieži sastopamas, saistītas ar augstākām un sausākām reljefa, nereti specifiskām vietām (piem. kāpas, iežu atsegumi). Salacas posmā starp Staiceli un Rozēniem tādas netika reģistrētas.

Mēreni mitras pļavas (E.2.) – Latvijā bieži sastopamas. Šīs pļavas Salacas ielejā un arī konkrētajā posmā ir visbiežāk izplatītās. Sastopami šādi mēreni mitro pļavu apakštipi:

- **E.2.1. Vilkakūlas *Nardus* pļavas:** Latvijā šī tipa pļavas sastopamas samērā reti, biežāk Piejūras zemienē. Parasti šādās pļavās ir ilgstoši pļauts vai ganīts. Tās ir lauksaimnieciski mazvērtīgas pļavas un mūsdienās lielākoties to apsaimniekošana ir pārtraukta. Salacas ielejā sastopamas ļoti reti, nelielās platībās un nav šim reģionam raksturīgas. Konkrētajā upes posmā vilkakūlas pļavas kā patstāvīgas platības samērā grūti izdalāmas – lielākoties tās mozaikveidā mijas ar citiem pļavas tipiem, veidojot pļavu tipu kompleksus, un tādi sastopami vairākās vietās. Jāatzīmē, ka šajos vilkakūlas pļavu fragmentos tomēr trūkst daudzas šīm pļavām raksturīgās sugas, tāpēc šajā upes posmā vilkakūlas *Nardus* pļavas kā Latvijā īpaši aizsargājams biotops un arī kā ES Biotopu Drektīvas biotops 6230 – Sugām bagātas vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs – netiek atsevišķi izdalīts, bet tās neapšaubāmi palīdz veidot vērtīgus pļavu kompleksus.
- **E.2.2. Atmatu pļavas:** Latvijā ļoti bieži sastopamas. Tās ir pļavas ganībās, vecās atmatās, kādas Salacas virspalu terasēs sastopamas samērā bieži, arī šajā upes posmā tās ir visraksturīgākās.

¹ Numerācija pēc Latvijas Biotopu klasifikatora

Lielākoties te jau izsenis bijušas siena pļavas, ganības vai, iespējams, arī kādreiz nelieli tīrumi, bet kas regulāras pļaušanas dēļ gadu gaitā atjaunojušies par dabiskām pļavām. Konkrētajā posmā sastopami šādi atmatu pļavu apakštīpi:

- E.2.2.1. Parastās smaržzāles *Anthoxanthum odoratum* – parastās smilgas *Agrostis tenuis* pļavas;
- E.2.2.2. Parastās smaržzāles *Anthoxanthum odoratum* – parastā vizuļa *Briza media* pļavas;
- E.2.2.3 Parastās ciņusmilgas *Deschampsia cespitosa* – parastās smilgas *Agrostis tenuis* pļavas.

Atmatu pļavas un pļavu kompleksi, kuros ietilpst atmatu pļavas, un kurus var pieskaitīt pie bioloģiski vērtīgiem zālājiem, konstatētas 26 vietās, no kurām 4 pļavu kompleksi ietver ES Biotopu Direktīvas prioritāru biotopu 6270* – Sugām bagātas atmatu pļavas. Šie vērtīgākie pļavu kompleksi atrodas pie “Mārciema”, “Ķekariem”, “Ģinēniem” un “Baložiem”.

- **E.2.3. Īstās pļavas:** Latvijā samērā bieži izplatītas pļavas, taču lielākās platībās nav saglabājušās, jo pārsvarā pārvērstas par kultivētiem zālājiem. Rozēnu – Staiceles posmā īstās pļavas tomēr ir reti sastopamas, atšķirībā no citiem ielejas posmiem.

Mitrās pļavas (E.3.) – Latvijā bieži sastopamas pļavas, galvenokārt dažādos reljefa pazeminājumos, ieplakās, mitrās upju nogāzēs un to pakājēs, arī upju palienēs. Pētāmajā Salacas posmā šīs pļavas ir sastopamas diezgan bieži. Pie mitrām pļavām pieder:

- **E.3.2. Pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs.** Sastopami šādi apakštīpi:
 - E.3.2.1. Purva gerānijas *Geranium palustre* pļavas;
 - E.3.2.5. Pļavas bitenes *Geum rivale* pļavas;
 - E.3.2.6. Parastās vīgriezes *Filipendula ulmaria* pļavas.

Mitrās pļavas, kuras var pieskaitīt pie bioloģiski vērtīgajiem zālājiem, konstatētas 4 vietās, bet kā pļavu kompleksa sastāvdaļa mitrās pļavas sastopama vēl vairākās vietās.

Slapjas pļavas (E.4.) – sastopamas galvenokārt starppauguru ieplakās, ezeru un upju palienēs, vietās, kur visu veģetācijas sezonu ir pārmitrs vai pavasaros regulāri applūst. Latvijā šādas pļavas ir bieži izplatītas, tomēr konkrētajā posmā slapjās palieņu pļavas ir ļoti reti sastopamas, jo Salaca (vismaz savā augštecē un vidustecē) nepieder pie upēm ar izteiktiem pavasara paliem, turklāt arī reljefa īpatnības ir tādas, ka šajā posmā nav izveidojušās plašas upes palienes. Atsevišķi slapjo pļavu fragmenti sastopami reljefa ieplakās, kur dominē augsto grīšļu sabiedrības, kā arī vietām nedaudz avoksnainās pamatkrasta nogāzes pļavās sastopamas zemo grīšļu sabiedrības, mijoties ar citiem pļavu tiptiem (piem. nogāzes pļavas pie “Mārciema” mājām). Šeit sastopami šādi slapju pļavu apakštīpi:

- **E.4.1. Acidofilas zemo grīšļu pļavas:** E.4.1.2. Sāres grīšļa *Carex panicea* pļavas;
- **E.4.3. Augsto grīšļu pļavas:** E.4.3.2. Slaidā grīšļa *Carex acuta* pļavas.

Daudzās vietās gar upes krastu ir izveidojušās parasti šauras, retumis platākas, parastā miežubrāļa *Phalaroides arundinacea* joslas, kuras tikai nosacīti varētu dēvēt par pļavām to klasiskajā izpratnē E.4.3.12. Parastā miežubrāļa *Phalaroides arundinacea* pļavas. Tās arī netiek pļautas siena ieguvei (ja pļauj, tad peldvietas ierīkošanai, laivas piestātnes attīrīšanai vai piekļūšanai atpūtas vietai).

Vērtīgākie pļavu biotopi un to kompleksi Staiceles – Rozēnu posmā saistās ar pļavām ielejas nogāzēs (gan stāvākās, gan nolaidenākās) un upes ielejas terasēs:

- Baložu krasts – ielejas pamatkrasta nogāze un šaura terase, apm. 0,5 km garš posms;
- Ķekaru krasts – ielejas pamatkrasta nogāze, vienīgais publiski pieejamais atklātais krasta posms, apm. 350 m garš;
- Mārciemu krasts – ielejas pamatkrasta nogāze un šaura terase – labi koptas pļavas apm. 300 m posmā, bet 400 metru posmā – seno parkveida pļavu iezīmes;
- Ģinģēnu krasts līdz Rungas ietekai (apmēram 400 m garš posms) – uz lēzenas nogāzes un samērā plaša terases pļava, ilgstoši pļautas, tikai vietumis pārkūmojušās pļavas (izmanto laivotāji, bet ne bieži, pie Rungas ietekas – saglabājusies nojume un ugunsкура vieta). Šo pļavu gan apdraud aizaugšana ar Sosnovska latvāni.

Bez tam, bioloģiski vērtīgas pļavas sastopamas arī ielejas lielo līkumu galotnēs, uz nolaidenajām nogāzēm. Tās ir:

- Ramuku līkumā, pašreiz daļēji aizaugušas ar krūmiem;
- Krastiņu līkumā – kādreizējo lauku vietā, sadalītas ar krūmu rindām (gar kādreizējiem grāvjiem), lielākā daļa jau aizaugusi ar priedēm un krūmiem, šeit ir arī neliela, šaura mēreni mitra pļaviņa Salacas krastā;
- maza pļaviņa pie Dūņgravām;
- maza pļaviņa pakrastē pie Liepkalniem (izmanto laivotāji, bet apmetne nav iekārtota);
- maza sausa pļaviņa Salacas krastā Burtnieku līkumā.

Ielejas pamatkrastā vairākas mēreni mitras pļavas ir pie Odiņiem un Dzērvītēm ilgstoši neizmantoto tīrumu vietā. Pašreiz tās vairāk vai mazāk regulāri tiek pļautas vai ganītas, vietām bagātīgi sastopamas dzegužpirksfītes un naktsvijoles.

Bijušās parkveida pļavas

Ainavu struktūras un biotopu kartē (skat. 4.karti) attēlotas vietas, kur agrāk atradās pļavas. Pašreiz lielākā daļa no aizaugušajām pļavām ir īpatnēji ielejas meži – ar dažādu sugu sastāvu, dažāda vecuma kokiem, bieži redzami ļoti veci žuburaini ozoli, kuru vainags liecina par to, ka tie ilgstoši auguši klajā vietā. Tas nozīmē, ka tur pastāvējušas parkveida pļavas, kas Salacas ielejā (un visā Latvijā) ir retums. Parkveida pļavas ir gan Latvijas, gan Eiropas nozīmes aizsargājams biotops.

Šāda aizaugusi pļava ar veciem ozoliem atrodama upes krastā, Krastiņu līkumā, bet uz augšu no tās gar upi līdz strautiņa gravai saglabājusies ozolu rinda, kas patreiz ieaugusi jaunākā mežā. Parkveida pļavas iezīmes vērojamas arī upes krastā pie “Mārciema” mājām. Šādas vecas platlapju audzes būtu ieteicams atbrīvot no krūmiem un paaugas kociņiem, kas tiecas to vainagos. Rezultātā koki tiktu vairāk izgaismoti, radot piemērotākas dzīvotnes bezmugurkaulniekiem un retākiem ķērpjiem. Arī ainava veidotos dažādāka un atraktīvāka. Taču, tā kā šajās vietās sen jau ir izveidojies mežs, uzsākt parkveida pļavu atjaunošanu diez vai būtu lietderīgi. To ir vērts darīt, ja aizaugšana ir samērā nesena un ir saglabājusies pļavas zemsedzes struktūra, bet šajā gadījumā tā nav.

Stāvkrausti

Lielajos Salacas līkumos ielejas viens krasts ir stāvs, dažkārt ar smilšakmeņu atsegumiem, alām un sāņgravām, bet otrs – pretējais – ir nolaidens, uz nogāzes konstatējamas terases, kas iezīmē ielejas veidošanās stadijas. Citos, galvenokārt šaurākajos posmos, Salacas ielejas abi krasti ir stāvi, un tas rada īpatnēju slēgtas telpas vizuālo efektu. Daudzviet to pastiprina gar pašu upi augošie meži.

Stāvkrausti ir arī Salacas pieteku ielejās, galvenokārt tur, kur sākas upju iegrauzumi tecējumā uz Salacas upi. Tomēr tikai paši lejteces posmi atrodas dabas parka teritorijā, pārējie posmi – ZBR ainavu aizsardzības zonā. Stāvās nogāzes pētītajā posmā nav augstas, tikai atsevišķās vietās tās nedaudz pārsniedz 10 metrus. Pēc Latvijā izmantotās reljefa morfoloģiskās klasifikācijas tās uzskatāmas par zemām un īsām nogāzēm. Tādēļ pat 1:10000 mēroga kartēs tās var attēlot tikai kā šauru, pāris desmit metru platu joslu.

Nogāžu raksturīgā iezīme ir tāda, ka tām ir salikta uzbūve – ar mežu apaugušie posmi mijas ar smilšakmeņu atsegumiem, nogāžu pļavām, sāņgravām un avoksnājiem. Mežiem apaugušo stāvkraustu kopgarums ir 7,5 kilometri, bet pļavām klāto – 1,3 kilometri. Tādējādi pētītajā Salacas ielejas posmā 96% no garuma aizņem mežainie krasti, un 4% atklātie, pļavām klātie krasti. Upes kreisajā krastā stāvo krasta posmu kopgarums ir 4,45, bet labajā – 4,35 kilometri.

Kopumā Salacas un tās pieteku ielejas kopā ar nogāžu gravām veido vienotu dinamisku dabas sistēmu, kas izceļas ar bioloģisko daudzveidību un lielu īpaši aizsargājamo biotopu blīvumu.

Smilšakmeņu atsegumi un alas

Salacas ielejā daudzviet ir redzami Burtnieku svītas sarkanā smilšakmens atsegumi, kuros nereti ir izveidojušās arī alas. Atsegumi un alas ir ielejas stāvkraustu un sāņgravu elementi, tomēr atbilstoši Latvijas biotopu klasifikatoram tie izdalāmi kā atsevišķi biotopi:

- **H.1.1. Smilšakmens iežu atsegumi.** Salīdzinot ar pārējiem Salacas ielejas posmiem, šajā teritorijā smilšakmens atsegumu ir daudz mazāk un praktiski nekur neveido tik lielus un ainaviski augstvērtīgus atsegumus kā Mazsalacas – Staiceles un Mērnīku – Salacgrīvas posmā. Izteiktākie atsegumi vērojami Vīkšņu, Odiņu, Rungu un Ķinēnu krastā (ar nobrukušu alu un avotu). Tie sastopami arī Salacas pieteku sāngravās - pie Pužupītes un Glāžupītes krastos, kā arī kanjonveida sāngrava pie Mačkalniem. Šie atsegumi klasificējami arī kā Eiropas nozīmes aizsargājama biotops (8220: Smilšakmens atsegumi);
- **Sufozijas alas (H.2.1).** Vīkšņu atsegumos atrodas arī Vīkšņu ala (alas kopējā platība ir 41 m², bet eju kopgarums - 36 m) un nesen atklātā, jaunā Vīkšņu ala (alas dziļums 20 m), kas atbilst Eiropas nozīmes aizsargājamam biotopam 8310: Netraucētas alas.

Avoksnāji un purvi

Avoksnāji parasti ir sastopami mežainās ielejas un gravu nogāzēs un to pakājēs. Tie ir nelieli – dažu desmiti kvadrātmetru platībā. Tomēr tie ir ļoti nozīmīgi teritorijas bioloģiskajai daudzveidībai un, plānojot jebkādu darbību (pļavu kopšana, mežu apsaimniekošanas plānošana, taku vai atpūtas vietu ierīkošana), ar to esamību īpaši jārēķinās.

Staiceles – Rozēnu posmā sastopamie avoksnāji klasificējami kā **zāļu purvi ar avotiem (G.1.4)**, un tie pieder pie šādiem apakštipiem:

- **G.1.4.1. Kalcifilie purvi ar avotiem** – starp Odiņu krastu un Leišu līkumu konstatēts viens avoksnājs, kas klasificējams arī kā ES nozīmes aizsargājama biotops 7220* un Latvijas īpaši aizsargājama biotops 2.8: Avoti, kas veido avotkalņus;
- **G.1.4.3. Avotu purvi bagāti ar dzelzi** – konstatēti vairākās vietās, galvenokārt Salacas pieteku gravās. Tipiskākajos gadījumos mežos šie avoksnāji atbilst ES nozīmes aizsargājamam biotopam 7160 un Latvijas īpaši aizsargājamam biotopam 2.10: Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi. Raksturīgas sugas šādos avoksnājos ir grīšļi, lēdzerkste *Cirsium oleraceum*, purva cietpiene *Crepis paludosa*, meža meldrs *Scirpus sylvaticus*.

Floristiski ļoti interesants avoksnājs izveidojies pļavā krasta nogāzē pie “Ķekariem”. Kaut arī te sastopamas vairākas kalcifilas augu sugas (piemēram, bezdelīgactiņa *Primula farinosa*), tomēr tas neatbilst ne Latvijas, ne Eiropas nozīmes aizsargājamiem biotopu aprakstiem, kas gan, protams, nemazina tā vērtību. Te konstatētas 3 īpaši aizsargājamas augu sugas un 8 neielabotu pļavu indikatorsugas.

Lauki

Par *laukiem* šajā gadījumā nosauktas tīrumu platības, nenodalot atsevišķi graudaugu, rušināmaugu un lopbarības augu tīrumus, kā tas izdarīts biotopu klasifikatorā. Tāds dalījums lietojams, ja biotopu apsekojumi notiek karu gadu, un mērķis ir ilgākā laikā izsekot kultūraugu nomaiņai lauku robežās.

Lauki atrodas galvenokārt gar Staiceles – Ainažu šoseju, mijoties ar sētajiem zālājiem. Lauku kopplatība pētītajā dabas parka posmā ir neliela – tikai apmēram 135 hektāri, tajā skaitā labajā krastā 84, bet kreisajā krastā – 51 hektāri. Kopējais kontūru skaits – 20, lielākā platība – 21,3, bet mazākā – 1,2, hektāri. Lauki atrodas Tačleju, Liepkalnu un Burtņieku līkumā, kā arī Mārciemu krastā. Tās ir meliorētās platības, augšņu cilmiezis – mālsmits un smilšmāls.

Lauki ir nozīmīgs lauku ainavas elements – tās ir atklātās platības, kas ainavu padara saskatāmu, atklāj tās elementu dažādību.

Koku rindas un atsevišķi koki

Alejas un koku rindas (J.4), kā arī atsevišķi stāvoši koki pilda noteiktas ekoloģiskās funkcijas dabā, kā arī kalpo par atraktīviem ainavas elementiem. Pētītajā dabas parka posmā gar Ainažu – Staiceles ceļu vairākos posmos ir alejas, bet viskrāšņākā – nepilnu kilometru garā aleja aiz Rozēniem (Staiceles virzienā). Salacas kreisajā krastā aleja saglabājusies posmā starp Dzērvītēm un kādreizējo Leišu māju vietu. Aleju grūtāk uztvert vizuāli, jo ar kokiem un krūmiem aizauguši apkārtējie lauki.

Īpaši atzīmējamas koku rindas, kas iezīmē Salacas ielejas pamatkrastu. Tās ir daudzveidīgas pēc sugu sastāva, bieži redzamas mežābeles (sējeņi), taču to profils ir irdenāks, salīdzinājumā ar alejām, kuras veido viena vecuma koki. Šādas vizuāli atraktīvas koku rindas ir Baložu krastā, pie Vīkšņupītes ielejas (nav redzama no ceļa), Mačkalnu līkumā un Mārciemu krastā. Atzīmējamas koku rindas ap Rozēnu saiešanas namu, kas vizuāli norobežo senās kultūrvides fragmentu no modernizētās vides ap viesu namu.

Atsevišķi stāvoši koki redzami tikai bijušajās mājvietās, pie esošajām lauku mājām. Īpaši atzīmējama lielā ābele un egle pie Rozēnu skolas. Daudz lielu koku ar skaistiem vainagiem rindās aug tieši gar Salacas upes krastu, taču tie ir ieauguši krūmos, un lielākoties nav pat no upes saskatāmi.

Lauku sētas

Nozīmīgs biotops ir lauku sētas, saprotot ar to kopumā ēkas, pagalmu, augļu un sakņu dārzus, koku rindas, atsevišķus kokus. Lauku sētās pārstāvēta liela bioloģiskā daudzveidība, turklāt daudziem tās elementiem ir kultūrvēsturiska nozīme, jo tie liecina par vietas attīstību ilgā laikā.

Lauku sētas kā biotopi attēlotas kartē.

Apaugušie grāvji

Raksturīga lauku ainavas iezīme pašreiz ir ar krūmu joslām apaugušie meliorācijas novadgrāvji un kontūrgrāvji meža masīvu malās (klasificējams kā biotops M.5 Grāvji). Par novadgrāvjiem bieži pārveidotas mazo strautu un Salacas pieteku gultnes, kas pārsvarā gan ir izteikts šo upišu posmiem ārpus dabas parka teritorijas. Dabas parka teritorijā vairāk kā kilometra posmā, līdz upītes iegrauzuma vietai, pārrakta nelielā Rozēnu upīte. No ekoloģiskā viedokļa šīs krūmu joslas atkarībā no novietojuma pilda līdzīgas funkcijas kā mežmalas un koku/krūmu rindas.

Dabas parka teritorijas īpatnība ir tāda, ka tajā ir visai nelielas lauksaimniecības zemju, tajā skaitā – meliorēto zemju platības, bet lielākie meliorēto zemju masīvi atrodas ārpusē. Tādēļ arī dabas parka teritorijā ar krūmiem apaugušie grāvji novērojami tajās vietās, kur meliorēto zemju masīvi atrodas abpus ceļam – Salacas kreisajā krastā Tačleju un Liepkalnu līkumā, bet labajā krastā Burtnieku līkumā.

Tomēr jāatzīmē, ka no meliorācijas sistēmu ekspluatācijas viedokļa novadgrāvji ir kopjami un krūmu joslām to krastos nevajadzētu būt. Tādēļ aprakstītajam biotopam ir divējāda nozīme: no vienas puses, tā esamība vairo ainavas bioloģisko daudzveidību, liecina par ainavās notiekošajiem renaturalizācijas procesiem, bet no otras puses – tas negatīvi ietekmē meliorācijas sistēmas. Pieaugot lauksaimnieciskās darbības intensitātei, sāksies arī novadgrāvju kopšana, un tai katrā konkrētā vietā jābūt vispusīgi izvērtētai.

Bebraines

Izteiktas un dažādā ziņā atraktīvas bebraines konstatētas pie Salacas upes Rungu, Tačleju un Mačkalnu līkumos. Tur redzamas alas, sagāzti koki, dažāda vecuma celmi ar grauzuma pēdām. Vietām bebbri apgrauzuši priedes, vietām koki iegāzti upē.

Aizsargājami sauszemes biotopi

1.10. tabulā norādīti, kādiem Eiropā un Latvijā aizsargājamiem sauszemes biotopiem atbilst šajā teritorijā sastopamie biotopi.

Tabula 1.10. Nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājami sauszemes biotopi

Biotops Latvijas klasifikatorā	Eiropas Biotopu direktīvas biotops	Latvijā īpaši aizsargājams biotops
E.2.1. Vilkakūlas <i>Nardus</i> pļavas	6230* Sugām bagātas vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs (kā pļavu kompleksu sastāvdaļa)	3.22. Sugām bagātas stāvās vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs
E.2.2. Atmatu pļavas	6270* Sugām bagātas atmatu pļavas	-
E.2.3. Īstās pļavas	6510 Mēreni mitras pļavas	-

E.3.2. Pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs	6430 Augsto lakstaugu audzes	-
E.4.3. Augsto grīšu pļavas (applūstošas)	6450 Palieņu pļavas	-
F.1.1. Priežu sausieņu meži	9010* Boreālie meži	-
F.2.1. Priežu slapjie meži	91D0* Purvainie meži	
F.1.5.1. Baltalkšņu gāršas	91E0* Pārmitri platlapju meži 9180 Nogāžu un gravu meži	1.16. Nogāžu un gravu meži
F.1.8.3. Jaukto koku gārša	9180 Nogāžu un gravu meži	1.16. Nogāžu un gravu meži
G.1.4.1. Kalcifilie purvi ar avotiem	7220* Avoti, kas veido avotkaļķus	2.8. Avoti, kas veido avotkaļķus
G.1.4.3. Avotu purvi bagāti ar dzelzi	7160 Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi	2.10. Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi
H.1.1. Smilšakmens iežu atsegumi	8220 Smilšakmens atsegumi	8.17. Smilšakmens atsegumi
H.2.1. Sufozijas alas	8310 Netraucētas alas	8.16. Netraucētas alas

1.4.4. Ūdens biotopi

Teritorijas izpētes pakāpe

2002. gadā veikta Salacas upes biotopu apsekošanu un kartēšanu, kurā piedalījās Latvijas Universitātes Hidrobioloģijas laboratorijas speciālisti Dr. Ivars Druvietis, Dr. Elga Parele, LZPI vecākais pētnieks J. Birzaks un ZBR speciālists A. Urtāns. Būtiskas atšķirības sugu sadalījumā un ūdensaugu aizauguma pakāpē netika konstatētas. 2004. gada jūnijā tika veikts atkārtots ūdens biotopu apsekojums, kurā noteikts upes aizauguma līmenis gultnes, to veidojošo augstāko ūdensaugu sastāvs un grunts.

Teritorijā tipiskākie un izplatītākie ūdens biotopi

Salacas vidustecē no Staiceles līdz Rozēniem lēnteču posmi mijās straujtecēm un krācēm, tādējādi veidojot samērā lielu ūdens biotopu daudzveidību. No te uzskaitīto ar ūdens vidi saistīto biotopu daudzveidības viedokļa minētais posms ir uzskatāms kā salīdzinoši bagāts, vienlaikus reto un aizsargājamo biotopu platību un sastopamības biežuma ziņā atpaliekot no upes lejteces posmiem.

Atbilstoši Latvijas Biotopu klasifikatoram izdalāmi šādi upju biotopi:

Krāces upēs (D.1) – šajā Salacas posmā krāces ir samērā bieži sastopami biotopi. Izteiktās ir Dauguļu un Odiņu krāces, taču nelielākas krāces atrodamas arī pie Rīgaļu upītes iztekas, Puršēnu trošu tiltiņa un Lūšu tača. Krāces aizsargājamas kā ES Biotopu Direktīvas biotops 3260: Upju straujtes. Teritorijā sastopami šādi apakštipi:

- D.1.1. Hilderbrandiju *Hilderbrandia rivularis* audzes krācainos posmos upēs;
- D.1.2. Batrachospermu *Batrachospermum* audzes krācainos posmos upēs (nelielās platībās veido mikrobiotopus – sastopamas pie Rozēnu tilta).

Straujteču posmu upēs (D.2) biotopi ir samērā izplatīti aplūkojamā Salacas posmā, kā arī tās pietekās. Tie veidojušies upes posmos ar akmeņainām, oļainām gultnēm un iegrīmušu augu sabiedrībām vai ūdenssūnām. Vienlaikus šīs vietas ir nozīmīgas lašu, taimiņu, nēģu, vimbu nārsta vietas, kā arī sārtalģu un reto un aizsargājamo gliemeņu sugu dzīves vietas. Šajos biotopos ir konstatēta arī ievērojami lielāka sugu daudzveidība, salīdzinot ar lēnajiem upes posmiem. Tie visi ir klasificējami kā ES Biotopu Direktīvas biotops 3260: Upju straujtes.

Izteiktākās straujtes ir nedaudz lejpus Vīkšņupītes ietekas, Rungu un Krastiņu līkuma saskares vietā, pie Ķekariem, Burtņieku līkuma galotnē, iepretim Odiņu un Salacu mājām, kā arī Salacas pietekās – Joglā, Glāžupē, Pužupē, Zīļupītē, Vīkšņupītē, Rīgaļu upītē u.c. (skat. **6. kartē: Dabas vērtības un tās ietekmējošie faktori**). Minēto pieteku gravās krasti lielākoties ir apauguši ar nogāžu mežiem un veidojas ēnains, mitrs biotops ar tur raksturīgo mikroklimatu, kas piemērots specifisku ēnmīļu sugu attīstībai ar šauru ekoloģisko amplitūdu.

Visizplatītākie ir sekojoši apakštīpi:

- D.2.1. Hilderbrandiju *Hilderbrandia rivularis* audzes straujteses posmos upēs (Staiceles – Rozēnu posmā plaši izplatīts);
- D.2.3. Ūdenssūnu *Fontinalis* audzes straujteses posmos upēs;
- D.2.6. Čemurainā puķumeldra *Butomus umbellatus* zemūdens audzes straujteču posmos upēs;
- D.2.7. Ezera meldra *Scirpus lacustris* zemūdens audzes straujteču posmos upēs.

Akmeņu sakopojumi upēs (D.3) arī ir diezgan bieži izplatīts biotops gan Salacā, gan arī tās pietekās; aizsargājams kā ES Biotopu Direktīvas biotops 3260: upju straujteses. Šeit minami sekojoši apakštīpi:

- D.3.1. Hilderbrandiju *Hilderbrandia rivularis* audzes uz akmeņu sakopojumiem upēs;
- D.3.2. Kladoforu *Cladofora* audzes uz akmeņu sakopojumiem upēs;
- D.3.3. Ūdenssūnu *Fontinalis* audzes uz akmeņu sakopojumiem upēs.

Ūdenskritumi un kāples (D.4) – nelielas kāples sastopamas Salacas pietekās – Joglā, Vīkšņupītē.

Upju piekrastes virsūdens augu josla (D.7). Kā izplatītākie minami šādi apakštīpi:

- D.7.7. Ezera meldra *Scirpus lacustris* virsūdens audzes upju piekrastē (ļoti bieži sastopams);
- D.7.1. Čemurainā puķumeldra *Butomus umbellatus* virsūdens audzes upju piekrastē;
- D.7.2. Grīšļu virsūdens audzes upju piekrastē.

Saliktā ūdensaugu josla upēs (D.8) ir viens no plašāk pārstāvētajiem biotopiem. Izplatītākie ir šādi apakštīpi:

- D.8.15. Peldošās glīvenes *Potamogeton natans* audzes upēs;
- D.8.19. Visgarās glīvenes *Potamogeton praelongus* audzes;
- D.8.2. Čemurainā puķumeldra *Butomus umbellatus* zemūdens audzes upēs;
- D.8.17. Ķemmveida glīvenes *Potamogeton pectinatus* audzes upēs;
- D.8.18. Skaujošās glīvenes *Potamogeton perfoliatus* audzes upēs;
- D.8.22. Parastās bultenes *Sagittaria sagittifolia* zemūdens audzes upēs;
- D.8.23. Ezera meldra *Scirpus lacustris* zemūdens audzes upēs;
- D.8.24. Ežgalvīšu *Sparganium* zemūdens audzes upēs.

Peldaugu (lemnītu) augājs upēs (D.9). Biežāk sastopami šādi apakštīpi:

- D.9.5. Abinieku paķērsas *Rorippa amphibia* audzes upēs;
- D.9.6. Parastās spirodelas *Spirodela polyrhiza* segas upēs.

Visu teritorijā sastopamo ūdens biotopu saraksts iekļauts **6. pielikumā**.

Aizsargājami saldūdens biotopi

1.11. tabulā norādīti, kādiem Eiropā un Latvijā aizsargājamiem saldūdens biotopiem atbilst šajā teritorijā sastopamie biotopi.

Tabula 1.11. Nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājami saldūdens biotopi

Biotops Latvijas klasifikatorā	ES Biotopu direktīva	Latvijā īpaši aizsargājams biotops
D.1. Krāces upē D.2. Straujteses posmi upēs D.3. Akmeņu sakopojumi upēs D.4. Ūdenskritumi un kāples	3260 Upju straujteses	5.1. Akmeņu sakopojumi upēs 5.18. Upju straujteses

1.5. Teritorijas sociālekonomiskais raksturojums

1.5.1. Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)

Pašreiz pētītajā Salacas ielejas dabas parka posmā lauku teritorijās pastāvīgi dzīvo apmēram 30-40 cilvēki. Rozēnos, kas daļēji ietilpst dabas parka teritorijā, iedzīvotāju skaits ir tuvu simtam. Salacas ielejas krastos

ir 17 pastāvīgi apdzīvotas un 5 tikai vasarā apdzīvotas mājas. Pašos Rozēnos māju skaits ir lielāks – tās grupējas Rozēnu austrumu pusē pie skolas, pie bijušās muižas, vēlāk – mežniecības, kā arī pie Pužām. Staicelē, kas gandrīz pilnībā iekļauta dabas parka teritorijā, ir 1935 iedzīvotāju. Aplūkojamais posms skar Staiceles galējo rietumu stūri, kuru neaizņem blīva dzīvojamā apbūve – upes labajā krastā atrodas tikai atsevišķas ēkas, galvenokārt ap skolu, bet kreisajā krastā neliela dzīvojamo māju grupa pie Rēciema.

Iepazīstoties ar senākām kartēm un citiem informācijas avotiem, nācās konstatēt, ka vēl pirms 30-40 gadiem pašreizējā dabas parka teritorijā māju bijis vairāk. Tagad par šīm kādreizējām mājvietām liecina dabā saskatāmas zīmes – ceriņu krūmi, ābeles, akmeņi, vai arī tās atpazīstamas tikai pēc kartēm. Tomēr šīs it kā neesošās mājvietas atrodas zemes īpašumos un to atguvēji/ieguvēji izsaka vēlēšanos būvēt jaunas mājas. Pie šādām pašreiz neesošām mājvietām Salacas kreisajā krastā pieskaitāmi Vairogi, Ciedrukalni, Tačlejas un Leiši, bet labajā krastā – Vīkšķi, Burtnieki un Bedrītes.

Zemes kadastra materiālu analīze liecina, ka zemes īpašumu skaits ir vismaz 3 reizes lielāks par māju skaitu, un to īpašnieki dzīvo dažādās vietās Latvijā. Apmēram 19% no īpašniekiem dzīvo Rīgā un Rīgas rajonā, 27% – Staicelē un citās vietās Staiceles lauku teritorijā, bet 38% – pašā dabas parka teritorijā.

Informācija par zemes īpašumu lielumiem apkopota 1.12. tabulā. Maksimālā īpašuma platība – 44,3 ha.

Tabula 1.12. Zemes īpašumu struktūra

Platības intervāls, ha	Zemes īpašumu skaits	Zemes īpašumi, %
Līdz 0,5	16	17,8
0,5 – 1,0	7	7,8
1,1 – 3,0	20	22,2
3,1 – 5,0	12	13,3
5,1 – 10,0	6	6,7
Vairāk par 10	29	32,2

Dabas parka teritorijā esošajās mājās pašreiz lielākoties dzīvo pensijas vecuma cilvēki (apmēram trešā daļa no īpašniekiem dzimuši laikā līdz 1940. gadam), tikai nedaudzās – gados jaunāki cilvēki, kas ir ekonomiski aktīvi. Vairāk ekonomiski aktīvo cilvēku ir Rozēnos un Staicelē, kur ir arī vairāk darba vietu. Tādējādi var teikt, ka Salacas ielejas dabas parka nākotne lielā mērā atkarīga no to cilvēku attieksmes, kas, iespējams, nākotnē dzīvos Salacas krastos.

Sociālekonomiskā situācija kopumā atbilst vidējiem rādītājiem Staiceles pilsētā ar lauku teritoriju:

- darbības vecuma iedzīvotāju īpatsvars ir tikai 51% (tas ir zemākais starp Salacas krastos esošajām pašvaldībām);
- bezdarba līmenis – 6%;
- iedzīvotāju ienākumu nodoklis vidēji 1999.-2001.gadā ir 30,8 Ls/cilv. (zemākais rādītājs starp Salacas krastos esošajām pašvaldībām).

1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi

Kā galvenais teritorijas izmantošanas veids šajā parka daļā būtu jāmin tūrisms un atpūta. Šeit, galvenokārt, ir attīstīts ūdens tūrisms un makšķerēšana, savukārt medības nav uzskatāmas par īpaši populārām. Pateicoties dabas aizsardzības ierobežojumiem dabas parka teritorijā, mežsaimniecība neveido būtisku iedzīvotāju ienākumu daļu, tomēr mežistrādes apjomiem vērojama tendence pieaugt. Relatīvi nozīmīga nozare vietējiem iedzīvotājiem ir arī lauksaimniecība, kaut arī saražotais, galvenokārt, tiek izmantots pašu vajadzībām.

1.5.2.1. Tūrisms un atpūta

Salacas krastu pašvaldības savās attīstības vīzijās lielu vietu ierāda tūrisma attīstībai, jo Salacas upe un Salacas ieleja kopumā nav zaudējusi savu pievilcību. Turklāt ilgākā laika posmā, kopš Salacā tiek regulēta nozeveja un makšķerēšana, bet Salacas krastos – ūdenstūristu apmešanās, iegūta pieredze (gan pozitīvā, gan negatīvā) tūrisma organizēšanā un krastu apsaimniekošanā.

Makšķerēšana ir viens no populārākajiem tūrisma un atpūtas veidiem šajā ielejas posmā. Ņemot vērā bagātīgos zivju resursus un makšķerēšanas iespējas (Salaca ir vienīgā upe Latvijā, kur atļauta licencēta lašveidīgo zivju ķeršana), tā piesaista makšķerēšanas cienītājus no visas Latvijas, kā arī no ārzemēm. Makšķernieki parasti koncentrējās nelielos krasta posmos, visbiežāk – viegli pieejamās vietās. Ļoti populāras makšķerēšanas vietas ir pašā Staicelē, leļpus papīrfabrikas dambim, kas ievērojami apgrūtina zivju migrāciju, līdz ar to paaugstinot to koncentrāciju šajā posmā.

Ļoti būtiskas makšķerniekam ir labas zināšanas par upi, sevišķi tas attiecas uz taimiņu un lašu makšķerēšanu. Tādēļ nākotnē Salacā varētu būt iespējama īpašu makšķerēšanas gidu sagatavošana.

Makšķerniekam jābūt labi informētam par likumdošanas prasībām, kas saistītas ar dabas aizsardzību un īpašumu tiesībām upes krastos. Lai mazinātu makšķernieku radīto slodzi Salacas krastos, nepieciešams pievērst īpašu uzmanību labiekārtotu automašīnu stāvvietu un atpūtas vietas ierīkošanai un uzturēšanai.

Ūdenstūrisms

Salaca ir viena no laivotāju iecienītākajām Latvijas upēm. Katru gadu aptuveni 2000-3000 cilvēku piedalās laivu braucienos pa Salacas upi. Kopš 2000. gada bija ieviesta maksa laivu braucieniem pa Salacu – Ls 0.50 no cilvēka, taču pēc 2002. gada tā atkal pārtraukta, tādēļ pilnvērtīga statistika par laivotāju skaitu pēc 2002. gada nav pieejama.

Nobraucieni laivās pa Salacu notiek galvenokārt laikā no maija līdz septembrim. Pavasarī, kad ir galvenais makšķerēšanas laiks, laivotāju intereses nonāk pretrunās ar makšķernieku interesēm, jo laivotāji var radīt stresu gan makšķerniekiem, gan zivīm.

Populārākie nobraucienu sākumpunkti ir Mazsalacā, Staicelē un pie Mērnikiem. Pētītajā Salacas ielejas posmā ir tikai viena labiekārtota laivotāju apmešanās vieta – pie Ķekarū mājām, ko pašreiz apsaimnieko īpašnieki, par to sagaidot samaksu ziedojumu veidā. Šī atpūtas vieta atrodas ceļa malā, tādēļ to izmanto arī autotūristi.

Salacas krastos ir vairākas pļaviņas, kas kādreiz bijušas daļēji labiekārtotas apmetņu vietas un arī šobrīd tiek aktīvi izmantotas. Dažas no tām kopj zemes īpašnieki, tomēr lielākā daļa netiek apsaimniekotas. Lai novērstu ūdenstūristu radīto slodzi uz vidi, veidojot spontānas apmetņu vietas un piemērojot apkārtni ar atkritumiem, būtu nepieciešama pašreiz jau regulāri izmantoto apmetņu vietu labiekārtošana.

Autotūrisms

Autotūrisma attīstību līdz šim ievērojami kavēja tas, ka ceļš no Ainažiem caur Staiceli uz Mazsalacu nebija asfaltēts. Pašreiz situācija mainījies, jo asfalta klājums ir posmā no Ainažiem līdz Staicelei, un tas nozīmē, ka palielinājusies Salacas ielejas pieejamība. Tomēr nākas konstatēt, ka ceļmalas aprīkojums šobrīd neatbilst pieaugošajām prasībām.

Par perspektīviem *ceļmalas tūrisma centriem* uzskatāmi Mērniki un Rozēni, par ko liecina viesu mājas apmeklētība. Tomēr vislielākās iespējas autotūristu apkalpošanā ir Staicelē, kā citās tuvākajās pilsētās – Mazsalacā, Salacgrīvā, Ainažos.

Kājnieki

Ceļošana kājām pašreiz nav pārāk populāra, tomēr tai ir perspektīva atjaunoties, sevišķi izcilās dabas teritorijās, kas vienlaikus piedāvā visdažādākās nodarbes.

Gar Salacas krastiem dabā pastāv makšķernieku iestaigātas takas, ko labi var izmantot kā pamatu tūristu taku iekārtošanai. Tomēr jānorāda, ka garās takas šķērsos daudzus īpašumus, un tādēļ nepieciešama ļoti rūpīga to plānošana, iesaistot visus īpašniekus, kas potenciāli būs partneri, uzturot takas un veidojot nepieciešamo aprīkojumu.

Tūrisma centri

Tāpat kā visā Salacas ielejas dabas parkā, arī pētītajā posmā tūrisma un atpūtas centri tikai veidojas. Ar lielāko atpūtas organizācijas pieredzi izceļas *Lauku ceļotāja* viesu māja – Mačkalni. 2002.g. saimniecība ieguva zaļo sertifikātu, un to var uzskatīt par labās prakses paraugu attiecībā uz lauku tūrisma

organizēšanu. Galvenais piedāvājums – klusuma tūrisms, dabas vērošana. Vietu skaits – 20-30, vasarā tiek piedāvāti pakalpojumi laivotājiem. Nākotnes ieceres – kļūt par ekoloģiskās izglītošanas un informācijas centru.

Neliels tūristu aprūpes centrs ir saistīts ar laivotāju apmetnes vietu pie Ķekariem. Pašreiz tur ir viena no nedaudzajām vietām Salacas krastos, kas pieejama autotūristiem un no kurienes pārskatāma Salacas ieleja, kaut arī tikai nedaudz vairāk par kilometru garā posmā. Ir informācija, ka no Ķekaru zemes ir atdalīts jauns īpašums – Mazie Ķekari, kas atrodas no ceļa upes pusē, tur paredzēts celt lielu viesu māju. Jānorāda, ka no dabas aizsardzības viedokļa tā ir riskanta ideja, jo tieši blakus atrodas vērtīgie un aizsargājамie biotopi (sagaidāmā slodžu palielināšanās tos var degradēt), un pieaugs arī notekūdeņu slodze uz Salacas upi.

Par nozīmīgu ceļmalas tūrisma centru veidojas Rozēni – galvenokārt pēc viesu mājas izveidošanas. Tās pastāvēšana jau pašreiz norāda uz vairākām potenciālām problēmām, kas var rasties šajā vietā. Piemēram, tās ir prasības attiecībā uz vides kvalitāti – gan vizuāli estētiskā skatījumā, gan sanitāri higiēniskā skatījumā. Vēlams, lai Rozēnu viesu mājas tūrisma un atpūtas programma būtu saistīta ar dabas parka mērķiem.

Pateicoties jau izveidotajām tūristu apmešanās vietām, kā arī Staiceles tuvumam, šajā posmā tūrisma attīstības potenciāls ir salīdzinoši augstu vērtējams. Turpinot attīstīt tūrisma piedāvājumu un apkalpošanas sfēru šajā teritorijā, ievērojami varētu uzlaboties iedzīvotāju nodarbinātības un ienākumu līmenis. Labvēlīgus apstākļus tūrisma attīstībai šeit rada arī salīdzinoši mazpārveidota daba, bagātīgs kultūrvēsturiskais mantojums (bijušo muižu teritorijas, dzirnavu drupas utt.) un labās makšķerēšanas iespējas. Taču paredzot tūrisma slodzes pieaugumu, īpašu uzmanība jāpievērš tūrisma infrastruktūras labiekārtošanai.

1.5.2.2. Lauksaimniecība

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes pērtajā dabas parka daļā aizņem apmēram 160 hektārus, tajā skaitā – 135 hektāri tīrumu. Tas ir apmēram 20% no platības. Lauksaimniecības zemes izvietojas nevienmērīgi: vairāk to ir Tačleju, Liepkalnu, Burtnieku līkumos, kā arī Baložu un Mārciemu krastos.

Tīrumu platības galvenokārt ir meliorētas, tādēļ tās arī pašreiz ir apstrādātas. Kā liecina aptaujas, daļa no platībām tiek iznomāta, bet daļa – izmantota kā palīgsaimniecība, neražojot preču produkciju.

Pašreiz, kad veidojas zemes tirgus, zemes izmantošanas mērķi un intensitāte var ievērojami mainīties, atstājot ietekmi gan uz dabas vērtībām, kas saglabājušās Salacas ielejā, relatīvi ekstensīvi izmantotajās vietās, gan uz ainavu kopumā. Šādos gadījumos vērā ņemami visi pastāvošie draudi, kas saistās ar cilvēka darbības aktivizēšanos.

1.5.2.3. Mežsaimniecība

Pēc Valsts meža dienesta datiem inventēzēti ir 651, 7 ha meža zemju, no kuriem 142,6 ha (jeb 21,88%) pieder valstij un 509,1 ha (jeb 78,12%) privātajiem zemes īpašniekiem. Pašvaldības īpašumā ir tikai 1,9 hektāri meža zemju jeb 0,3 %. Maksimālā meža īpašuma platība – 27 hektāri, minimālā – 0,1.

Vispārējais mežu izvietojums redzams **5. kartē: Meža vecumstruktūra un mežsaimnieciskā darbība.**

Meža apsaimniekošanu Salacas ielejas dabas parkā nosaka ne tikai *Meža likums* un ar to saistīto noteikumu normas. Papildus ierobežojumus attiecībā uz meža apsaimniekošanu nosaka *Aizsargjoslu likums* un *Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi*. Tie ir šādi:

- 1) attiecībā uz koku ciršanu galvenajā cirtē – aizliegta kailcirte un rekonstruktīvā cirte;
- 2) attiecībā uz koku ciršanu kopšanas cirtē – ierobežota cērtamo koku izvēle;
- 3) noteikti ierobežojumi koku ciršanai 50 m platā piekrastes joslā, kas ir ievērojami stingrāki nekā pārējā dabas parka teritorijā.

Lai noskaidrotu, kādās platībās un ar kādu intensitāti Salacas ielejas dabas parka pētāmajā posmā notikusi mežsaimnieciskā darbība, tika veikta pieļauto ciršanas veidu analīze. Izmantoti pieejamie dati par periodu

no 1998. līdz 2002. gadam (datu bāze *Meža fonds*) par cirsmām meža nogabala līmenī, uzskaitot (1) cirstās platības un (2) ciršanas intensitāti, pieņemot par robežu 20-30% no meža nogabala krājas. Šai pazīmei pievērsta uzmanība arī lauka apsekojumos. Analīzes rezultāti apkopoti 1.13 tabulā un **5. kartē** (Melluma, 2003). Tabulā norādīti dati ietver tikai pieļaujamos ciršu veidus, izņemot mežu kopšanas darbus, t.sk. jaunaudžu retināšanu, kā arī krūmu ciršanu.

Tabula 1.13. Mežistrādes darbu telpiskais izvietojums Staiceles –Rozēnu posmā no 1998.-2002. gadā.

Gads	Salacas posms	Kopā, ha
1998.gads	Krastiņu līkums	4,0
	Rungu līkums	0,5
Kopā 1998. gadā		4,5
1999.gads	Liepkalnu līkums	2,7
Kopā 1999. gadā		2,7
2000.gads	Ģinēnu krasts	3,9
	Odiņu krasts	0,7
	Ozoliņu līkums	13,5
	Liepkalnu līkums	2,4
Kopā 2000. gadā		20,5
2001.gads	Salacu krasts	5,8
	Ģinēnu krasts	1,6
	Tačleju līkums	7,2
	Liepkalnu līkums	6,2
	Mačkalnu līkums	8,8
	Mārciemu krasts	2,4
	Liepkalnu līkums	2,7
	Krastiņu līkums	10,8
	Ramuku līkums	6,2
Kopā 2001. gadā		51,7
2002.gads	Odiņu krasts	4,5
	Salacu līkums	1,8
	Tačleju līkums	2,7
	Liepkalnu līkums	9,1
	Mačkalnu līkums	10,4
	Mārciemu krasts	2,5
	Krastiņu līkums	13,8
	Rungu līkums	2,4
	Ozoliņu līkums	6,8
Kopā 2002. gadā		54,0
5 gados kopā, ha		108,6

Analīze rāda, ka pētītajā Salacas ielejas posmā periodā no 1998. līdz 2002. gadam platības, kurās notikusi koku ciršana, palielinājušās apmēram 9 reizes. Kopumā platības ziņā meži, kuros veikta ciršana, aizņem apmēram ¼ daļu no pētītā posma mežu platības. Baložu, Vīkšņu krastā un Burtnieku līkumā par koku ciršanu trūkst informācijas, taču iespējams, ka ciršana šeit vispār nav veikta.

Valsts mežu dienesta Limbažu virsmežniecības sniegtā informācija par mežsaimniecisko darbību Staiceles –Rozēnu posmā apkopota 1.14 tabulā.

Tabula 1.14. Mežistrādes darbi Staiceles-Rozēnu posmā atbilstoši ciršu veidiem no 2000.- 2004. gadam.

Gads	Platība (ha)	Apjoms (m ³)
<i>Galvenā cirte (izlases)</i>		
2000	-	-
2002	10,6	360
2004	13,2	235

<i>Sanitāra cirte (izlases)</i>		
2000	2,9	83
2000	-	-
2004	-	-
<i>Kopšanas cirte</i>		
2000	3,0	55
2000	34,9	477
2004	3,5	60
<i>Patvaļīgi ciršanas gadījumi</i>		
2000	-	-
2000	0,3	31
2004	-	-

Apmēram 2/3 gadījumu ciršana veikta priežu audzēs Salacas ielejā un ārpus tās. Ņemot vērā priežu mežu vecuma struktūras īpatnības, sagaidāms ciršanas apjomu pieaugums arī turpmāk.

Mežaudžu vecuma struktūras īpatnības lielā mērā saistītas ar līdzšinējo meža apsaimniekošanas praksi un aizsardzības pakāpi. Tā kā pilnīgu priekšstatu par Salacas ielejas dabas parka meža apsaimniekošanas intensitāti nav iespējams iegūt, vecuma struktūra un jo īpaši – audžu vecums nav viennozīmīgi saistāms ar šo mežaudžu bioloģisko kvalitāti.

Egļu audžu vecuma struktūrā lielāko daļu veido pieaugušas mežaudzes, kas liecina par to nozīmi sugām, kas saistītas ar vecu mežu. Arī egļu mežu platība ar kokaudzi vecumā no 61 līdz 80 gadiem ir salīdzinoši liela. Pretstatā plašajai egļu jaunaudžu izplatībai Latvijā, dabas parkā egļu jaunaudžu platības ir ļoti nelielas. Tas liecina par nelielu meža atjaunošanas vai ieaudzēšanas pakāpi, izmantojot egli. Egļu mežu izvietojums ekoloģiski jutīgās vietās (nogāžu daļas, krasti) un audžu vecuma struktūra norāda par šo mežu augsto dabas aizsardzības vērtību. Lai gan egļu audžu platība pētāmajā posmā ir neliela, apmēram 50% gadījumu tajās ir veikta koku ciršana. Tā kā teritorijā joprojām ir augsts veco audžu īpatsvars, arī turpmāk sagaidāma ciršana egļu audzēs.

Bērzu audžu vecuma struktūrā uzmanība pievēršama lielam 50 un 60 gadus veco mežaudžu platību īpatsvaram. Analīzes dati rāda, ka apmēram 25% bērzu audžu veikta koku ciršana. Ņemot vērā bērzu audžu vecuma struktūru, līdzīgi ciršanas apjomi sagaidāmi arī turpmāk.

Baltalkšņu meži tiek apsaimniekoti tādā pašā mērā kā bērzu meži, izņemot Salacas aizsargjoslu 50 m platumā. Ciršanas apjomi nav lieli, turklāt tās vērtējumā jāatzīmē baltalkšņa spēju pašatjaunoties. Ja izvirzām citus mērķus, piemēram, iespēju Salacas ielejā veicināt platlapju mežu atjaunošanos, baltalksnāju apsaimniekošana būtu pat vēlama.

1.5.2.4. Zivsaimniecība

1962. gadā ar MK lēmumu Salacas upei tika piešķirts lašu rezervāta statuss kā nozīmīgai Baltijas laša dabiskās vairošanās vietai. No upes grīvas līdz Staicelei tika aizliegta jebkāda veida makšķerēšana un zveja. Vēlāk (vēl padomju gados) vispārējais aizliegums Salacā tika daļēji atcelts, atsevišķiem makšķernieku biedrības biedriem izdodot speciālas atļaujas līdaku makšķerēšanai un spinningošanai ar pamatojumu ierobežot šo plēsēju negatīvo ietekmi uz lašu mazuļu populāciju. Astoņdesmitajos gados makšķerniekiem tika atļauta arī citu zivju piezveja.

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas makšķerēšanai Salacā tika ieviestas maksas licences, kuru veids un cena bija atkarīga no makšķerēšanas vietas, sezonas un objekta. Licenču normas noteica Latvijas Zivsaimniecības pētniecības institūts (tagad – Latvijas Zivju Resursu aģentūra) un apstiprināja ZM Valsts zivsaimniecības pārvalde. Licencēšanas sistēma bija diezgan haotiska, jo upes pārvaldīšana bija sadalīta starp vairākām pašvaldībām. Nebija ne kopīgas licences, ne koncepcijas attiecībā uz zivju resursiem upē kopumā. Lai situāciju uzlabotu un organizētu upes pārdomātu apsaimniekošanu, tai skaitā zivju resursu racionālu izmantošanu, aizsardzību un dabisko atražošanu, 2002. gada februārī tika nodibināta BO SIA

“Salacas ieleja”, kuras dibinātāji bija Ainažu, Mazsalacas, Salacgrīvas, Staiceles, Ramatas, Skaņkalnes un Vecates pašvaldības un SIA “Makšķernieku klubs Pasaule”. Salacas upe tika sadalīta vairākās makšķerēšanas zonās. 2003. gadā no šīs apvienības izstājās Salacgrīvas pašvaldība, lai savā teritorijā to organizētu pati.

Salacas upe normatīvajos aktos ir noteikta kā publiskie ūdeņi, kuros zvejas tiesības pieder valstij. Licencētās makšķerēšanas nolikumi pa upes posmiem atšķiras. Teritorija no Staiceles līdz Rozēniem ietilpst licencētās makšķerēšanas posmā Salaca II. Licencēto makšķerēšana šajā posmā regulē MK noteikumiem Nr.574 (2003.g.) “Licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas kārtība”, MK noteikumiem Nr.67 (2001.g.) “Makšķerēšanas noteikumi”, pamatojoties uz Latvijas Zivju resursu aģentūras (LZRA) noteiktajiem zivju ieguves limitiem, Vides ministrijas Dabas aizsardzības departamenta, Valsts vides dienesta Valmieras reģionālās pārvaldes un Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta prasībām vides aizsardzībā un Valsts Zivsaimniecības pārvaldes izstrādāto “Par licencēto makšķerēšanu Salacas upē Ainažu, Staiceles, Ramatas, Mazsalacas, Skaņkalnes, Vecates pašvaldības administratīvajā teritorijā (posms Salaca II)” (2004.g.). Licencēto makšķerēšanu posmā Salaca II saskaņā ar minēto pašvaldību pilnvarojumu organizē BO SIA “Salacas ieleja”.

Licences cena par vienas dienas spiningošanu vai mušņmakšķerēšanu ir 10 lati, ar tiesībām izmakšķerēt vienu taimiņu vai lasi. Licences posmam Salaca II var iegādāties Staicelē – diennakts veikalā *Mežbirža*, Skaņkalnes pagastā – degvielas uzpildes stacijā.

No licenču realizācijā posmā “Salaca II” iegūtās kopējās summas (pēc nodokļu atskaitījuma) 40% BO SIA “Salacas ieleja” katru gada ceturksni ieskaita valsts pamatbudžetā Zivju fonda veidošanai. 60% līdzekļu no pārdotajām licencēm posmā “Salaca II” tiek ieskaitīti BO SIA “Salacas ieleja” kontā, no kuriem 8% izmantojami zivju resursu pavairošanai atbilstoši Latvijas Zivju resursu aģentūras izstrādātajiem “Salacas upes zivsaimnieciskās ekspluatācijas noteikumiem”, bet pārējie līdzekļi licencētās makšķerēšanas organizēšanai un nodrošināšanai, zivju resursu aizsardzībai, makšķerēšanas kontrolei un makšķerēšanas tūrisma attīstībai.

Makšķerēšanas sezona Salacā sākas agrā pavasarī, kad no jūras ieceļo vimbas, raudas, baltie sapali, taimiņi. No lejteces zivis pārvietojas augšup pa straumi uz nārsta vietām, un zivīm seko makšķernieki. Aprīļa beigās galvenās makšķerēšanas vietas ir posmā no Rozēniem līdz Staicelei. Jūnijā makšķerēšanas intensitāte samazinās, jo lielākā ceļotājzivju daļa dodas atpakaļ uz piekrastes ūdeņiem. Populārākie lomi Salacā ir karpu dzimtas zivis – raudas, vimbas, ālanti, sapali un baltie sapali, kā arī taimiņus, arī nēģus un lašus (ar licencēm).

Aktuāla problēma Salacā ir nelikumīga savvaļas lašu, taimiņu un nēģu ieguve, taču par nelikumīgo makšķerēšanu Salacgrīvas posmā grūti spriest, jo dati pieejami tikai par Salacas upi kopumā. Lai novērstu nelikumīgu zivju ķeršanu, Pasaules Dabas Fonds, Latvijas Makšķernieku Asociācijas un Vides aizsardzības kluba koalīcija 2001. gada uzsāka lašu nārsta vietu aizsardzības kampaņu “Lašiem būt!” Irbes, Gaujas, Salacas un Ventas upē. Galvenais šīs akcijas mērķis bija lašu nārsta vietu aizsardzība un sabiedrības uzmanības pievēršana nepieciešamībai aktīvi iesaistīties savvaļas lašu populācijas saglabāšanā. Tās ietvaros tika veikta sabiedrības informēšanas un izglītošanas pasākumi, kā arī veikti reidi nelegālo malu zvejnieku ķeršanai sadarbībā ar Vides valsts inspekcijas (VVI) un Reģionālo vides pārvalžu inspektoriem. Akcija ir tikusi sekmīgi organizēta arī visus nākošos gadus, iegūstot popularitāti un plašu atsaucību sabiedrībā, kā arī nesot pozitīvus rezultātus: saskaņā ar 2004. gadā LZRA veiktajiem zivju monitoringa datiem, lašu mazuļu skaits Salacas upē ir palielinājies.

1.5.2.5. Medības

Medību saimniecība aptver gandrīz visu mežu platību dabas parka teritorijā. Medību platības galvenokārt ir nomas platības, tās apsaimnieko vietējo medību kolektīvu biedri. Dabas parkā “Salacas ieleja” posma Staicele – Rozēni robežās medību tiesības pieder medību kolektīviem “Mežkungs” un „Kamene”. Tomēr pēc oficiāli sniegtās informācijas aplūkojamā Salacas ielejas posmā pēdējo gadu laikā nav nomedīts neviens no limitējamiem medījumiem dzīvniekiem (aļņiem, stirnām un mežacūkām). No tā var secināt, ka medības šajā teritorijā neieņem būtisku nozīmi.

1.5.2.6. Derīgo izraķteņu ieguve

Pētītajā Salacas ielejas dabas parka posmā saglabājušās tikai liecības par vietējo dabas resursu – derīgo izraķteņu izmantošanu. Pagājušā gadsimta trīsdesmitajos gados pie Cepleniekiem bijis ķieģeļu ceplis, bet Rēciema krastā iegūts okers, kur pēc kara uzcelts okera pārstrādes cehs (šobrīd tas jau ir likvidēts). Vēl 60.-70.-tos gados izmantoti nelieli grants karjeri Rungu un Tačleju līkumos.

1.6. Izmantotās literatūras saraksts

1. Andrušaitis G. (red.) 2000. Latvijas Sarkanā grāmata: retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas, 6. sējums, putni un zīdītāji. Rīga: Terras Media. 274 lpp.
2. Andrušaitis G. (red.) 2003. Latvijas Sarkanā grāmata: retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas, 3. sējums, vaskulārie augi. Rīga: Terras Media. 691 lpp.
3. Avotiņš V., Lukss I. 2002. Salacas pērles. Rīga.
4. Barone A. Salacas upes ielejas kompleksā dabas lieguma Salacgrīvas – Rozēnu posma sēklaugu un paparžaugu flora. Diplomdarbs. Rīga, 1983.
5. Baroniņa V. Potenciālās Natura 2000 teritorijas Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā. 2003.
6. Bell S. Landscape: Pattern, Preception and Process. E & FN Spon, London, 1999.
7. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas plān: Natura 2000 prasību ieviešana Latvijā. LR Vides ministrija, Rīga, 2003.
8. Bickis J., Rasiņš A. Latvijas augu noteicējs. Rīga, 1946.
9. Briede A., Rodinovs V. Salacas baseina fiziski ģeogrāfiskais raksturojums. Ziemeļvidzemes reģionālais dabas aizsardzības komplekss. Vides aizsardzība Latvijā. LR Vides aizsardzības komiteja. Rīga, 1993. 47-50 lpp.
10. Birkovs A. BO SIA "Salacas ieleja" tūrisma attīstības koncepcija. Projekts. 2003. 8 lpp.
11. Birzaks J. Salacas zivsaimniecības raksturojums. 2003.
12. Dienvidsēlijas (Elkšņu, Rites un Saukas pagastu) ainavas: Ainavu inventarizācija, apsaimniekošana un aizsardzības. LR VARAM, Rīga, 1996.
13. Druvietis I. Salacas baseina hidroloģiskais raksturojums. LU Bioloģijas institūts. 2002.
14. Ek T., Suško U., Auziņš R. Mežaudžu atslēgas biotopu inventarizācija. Metodika. Rīga, 2002.
15. Forman R.T.T., Godron M. Landscape Ecology. Jon Wiley & Sons, New York, 1986.
16. Galenieks P. (red.) Latvijas PSR flora. I-IV sēj. Rīga, 1953.-1959.
17. Gavrilova Ģ., Šulcs V. Latvijas vaskulāro augu flora. Taksonu saraksts. Rīga, 1999. 135 lpp.
18. Īpaši atbalstāmo reģionu attīstības programmas izvērtējums (1998. – 2000. gads). VSIA Reģionu attīstība". Rīga, 2001.
19. Kabucis I. (red.) 2004. Biotopu rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds.
20. Kabucis I. (red.) 2001. Latvijas biotopi. Latvijas Dabas fonds.
21. Kalniņš M., Telnovs D. Latvijas Entomoloģijas biedrības elektroniskā Latvijas bezmugurkaulnieku izplatības Datu bāze, 1999.-2003.
22. Latvāņi, to izplatības ierobežošana: pagaidu rekomendācijas. LLKC, Ozolnieki, 2002.
23. Latvijas daba. Enciklopēdija Latvija un latvieši. 1.-6. sēj., Preses nams. Rīga, 1994-1998.
24. Latvijas pagasti. 2. sējums. "Preses nams", Rīga, 2002.
25. Latvijas pilsētas Enciklopēdija. "Preses nams", Rīga, 1999.
26. Latvijas Sarkanā grāmata. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas. LU Bioloģijas institūts, Rīga, 1998.
27. Latvijas Sarkanā grāmata. Vaskulārie augi. 3. sēj., Rīga, 2003.
28. Latvijas 2000. gada tautas skaitīšanas rezultāti. LR CSP. Rīga, 2002.
29. Lārmanis V. Sugu un biotopu aizsardzība mežā. Latvijas Dabas fonds, Rīga, 2000.

30. Lārmanis V., Priedītis N., Rudzīte M. Mežaudžu atslēgas biotopu rokasgrāmata. Valsts meža dienests, Rīga, 2000.
31. Melluma A., Leinerte M. Ainava un cilvēks. "Avots", Rīga, 1999.
32. Ozoliņš J. Ūdrs *Lutra lutra* (L., 1758) saldūdeņu un to piekrastes ekosistēmās Latvijā. Promocijas darbs bioloģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai, LU, Rīga, 1999. 131 lpp.
33. Ozoliņš J., Balodis M. Ūdrs un bebrs saldūdeņu ekosistēmās. Pārskati par MAF finansētiem zin. pētījumiem, Salaspils: LVMI "Silava" (nepubl.) 1995-1997.
34. Ozoliņš J., Pilāts V. Distribution and status of small and medium-sized carnivores in Latvia. – Ann. Zool. Fennici 1995. 32: 21-29.lpp
35. Ozoliņš J., Rantiņš M. 1988. Ūdru – *Lutra lutra* L. – sastopamība apsektajās Latvijas upēs. – Retie augi un dzīvnieki, Rīga: LatZTIZPI, 60-67.lpp.
36. Priedītis N. 1999. Latvijas mežs: daba un daudzveidība. Pasaules Dabas fonds. 209 lpp.
37. Pūriņš V. (red.) Latvijas PSR ģeogrāfija, 2. izd. Rīga. 671 lpp.
38. Račinska I. Rokasgrāmata īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrādātājiem. Rīga, 2002.
39. Riekstiņa L. Ūdru izplatība Salacā. Diplomdarbs. LVU, Rīga, 1989. 74 lpp.
40. Salacas ielejas attīstības programma. BO SIA "Salacas ieleja", 2002.
41. Salacas ielejas dabas parks. Dabas aizsardzības plāns. Projekta vad. A. Melluma. ZBR, Salacgrīva, 2003.
42. Salacas ielejas dabas parks. Posms Staicele – Rozēni. Dabas aizsardzības plāns. Projekta vad. A. Melluma. ZBR, Rīga/Salacgrīva, 2003.
43. Salacas upes un tās piekrastes zonas ekoloģiskā situācija. Kartoshēmu albums. Projektēšanas un informācijas valsts uzņēmums "Meliorprojekts", Rīga, 1992.
44. Vadlīnijas Eiropas kontinenta ilgtspējīgai telpiskai attīstībai. Eiropas Reģionālās plānošanas ministru konference, Hannovere, 2000. Izdevums latviešu valodā, VARAM, 2001.
45. Vides nacionālā monitoringa programma. Bioloģiskās daudzveidības monitoringa daļa. Latvijas Vides aģentūra, 2002.
46. Ziemeļvidzemes mazo upju aizsardzības shēma. Paskaidrojuma raksts. „Meliorprojekts”(šifrs 5763), 1992.
47. Табака Л. Флора и растительность Латвийской ССР. Северо-Видземский геоботанический район. Рига, 1979. 163 lpp.

2. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS

2.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori

Salacas ielejas dabas parks kopumā vērtējams gan kā nacionālas nozīmes aizsargājamā teritorija, kas sevī apkopo dabas, ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības, gan arī kā Eiropas nozīmes aizsargājamā teritorija, jo tā ir iekļauta potenciālo Natura 2000 vietu sarakstā, un tajā atrodams liels skaits Eiropā retu un aizsargājamo sugu un biotopu. Dabas parks ieņem nozīmīgu vietu arī Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta robežās – tas iekļauts rezervāta ainavu aizsardzības zonā un ar savām dabas, ainaviskajām, kultūrvēsturiskajām vērtībām, kā arī nozīmīgo tūrisma attīstības un sabiedrības izglītošanas potenciālu reprezentē biosfēras rezervāta koncepciju – sekmēt ainavu, ekosistēmu un sugu aizsardzību, veicināt ekonomisko un sociālo attīstību, kā arī pētniecisko darbību.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes posms “Staicele – Rozēni” vides apstākļu ziņā vērtējams kā samērā daudzveidīgs – lielu daļu no teritorijas aizņem maz pārveidota vide, ko pārsvarā veido nogāžu un gravu meži, bet daudzviet redzamas arī atklātas ainavas ar pļavām ielejas nogāzes un virspalu terasēs. Īpaši izteiktas šajā ielejas posmā ir vecu koku rindas ar Salacas krastiem, kā arī atsevišķi stāvoši lieli platlapju koki. Dažviet vēl samanāmas bijušo parkveida pļavu iezīmes. Posmam raksturīgas ir arī ekoloģiski daudzveidīgas lauku sētu grupas un atsevišķas viensētas. Pateicoties dažādajiem vides apstākļiem, šajā teritorijā vērojama augsta sugu un biotopu daudzveidība, kā arī daudzveidīga ainava, kuras pastāvēšanā svarīgu lomu ieņem arī tradicionālā saimnieciskā darbība un teritorijas kultūrvide.

Dabas aizsardzības vērtības

Galvenā teritorijas vērtība ir Salacas ielejas biotopu komplekss, kas ietver gan pašu Salacas upi ar tai raksturīgiem saldūdens biotopiem (piemēram, Eiropas mērogā aizsargājams biotops – upju straujtecēs), gan sauszemes biotopus uz ielejas nogāzēm – baltalkšņu un jaukto koku gāršas, kā arī bioloģiski vērtīgo pļavu biotopus (t.sk. vairākus prioritārus ES aizsargājamus biotopus). Šis biotopu komplekss veido ainavisku vienību – upes koridoru, kuram ir ļoti svarīga ekoloģiskā nozīme. Upes ieleja nodrošina migrācijas ceļu vairākām augu un dzīvnieku sugām, līdz ar to veicinot to izplatību. Nogāžu apaugums, savukārt, aizkavē nogāžu eroziju, ierobežo minerālvielu noplūdi un tādejādi labvēlīgi ietekmē ūdens kvalitāti upē.

Upes ielejas biotopu komplekss ar īpašu ainavisko struktūru – nogāžu mežiem, virspalu terašu pļavām, smilšakmens atsegumiem, upi utt., uzskatāms par Latvijas tradicionālajai lauku videi tipisku ainavu, kas mūsdienās jau vairs nav tik izplatīta. Līdz ar to šai teritorijai piemīt etalona vērtība Latvijas mērogā gan no ainaviskā, gan dabas aizsardzības viedokļa.

Lai saglabātu upes koridora funkcionālo nozīmi dabas ekosistēmā, nepieciešams saglabāt šī biotopu kompleksa vienotību, kā arī tā atsevišķo elementu – mežiem apaugušo nogāžu un ekstensīvi apsaimniekoto ielejas terašu pļavu daudzveidību.

Galvenie dabas vērtības ietekmējošie faktori

- Saimnieciskās darbības apstākļi, kā rezultātā ar krūmiem un kokiem aizaug gan vērtīgie pļavu biotopi, gan arī paši upes krasti, līdz ar to samazinot ielejas ainavisko vērtību, kā arī radot noņojumu, kas nelabvēlīgi ietekmē upes bioloģisko daudzveidību.
- Iespējamais tūristu skaita pieaugums, kas no vienas puses varētu veicināt teritorijas ekonomisko attīstību, bet no otras – palielinātu antropogēno slodzi (kā, piemēram, pieaugot makšķernieku skaitam, iespējama pārmērīga zivju resursu izmantošana, krastu nobradāšana, atsegumu bojāšana, piesārņošana ar atkritumiem utt.), tādejādi apdraudot tās dabas vērtības.
- Upes piesārņojums: biogēnu ieplūde upē veicina eitrofikāciju, un līdz ar to arī palielina upes aizaugumu ar ūdensaugiem. Aizauguma rezultātā samazinās zivju nārsta vietām piemērotas platības, kā arī šīs vietas apdzīvojošo reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku skaits.
- Potenciālā upes krastu apbūve ar dzīvojamām mājām un vasarnīcām: pateicoties savām ainaviskajām vērtībām ieleja var piesaistīt ar vien jaunus interesentus, kas šeit vēlētos būvēt vasarnīcas vai arī viesu namus, restorānus utt. Šādam procesam attīstoties nekontrolēti, zustu ielejas kultūrvēsturiskās iezīmes, kā arī ciestu teritorijas dabas bagātības.

Teritorijas dabas un ainaviskās vērtības un tās ietekmējošie faktori attēlotas pielikuma **6. kartē**.

2.2. Biotopi kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tos ietekmējošie faktori

Kā jau minēts, Salacas ieleju veido tipisks saldūdens un sauszemes biotopu komplekss, kas raksturīgs upes ielejām un, pateicoties lielajam dabisko un tradicionālai lauku videi raksturīgo biotopu īpatsvaram, Latvijas mērogā vērtējams kā etalonvērtība. Teritorijai raksturīga liela ūdens un sauszemes biotopu daudzveidība. Kā vērtīgākie šajā teritorijā būtu minami upes straujteču biotopi, nogāžu un gravu meži, kā arī dabiskās pļavas uz ielejas nogāzēm un tās virspalu terasēs.

Tālāk aplūkota šai teritorijai nozīmīgāko biotopu dabas aizsardzības vērtība, balstoties uz to dabiskuma pakāpi, sastopamību Latvijas un Eiropas mērogā, jutīgumu, kā arī tipiskumu Salacas ielejai vai konkrētajam reģionam kopumā. Biotopu sociālekonomiskā vērtība aprakstīta pēc to ekonomiskās, rekreatīvās, estētiskās, izglītojošās un zinātniskās nozīmes.

2.2.1. Saldūdeņi

Salaca ar tās pietekām un tām raksturīgajiem saldūdens biotopiem vērtējama kā viena no galvenajām dabas parka vērtībām. Kā īpaši nozīmīgi izdalāmi šādi saldūdens biotopi:

- D.1. Krāces upē;
- D.2. Straujteces posmi upēs;
- D.3. Akmeņu sakopojumi upēs;
- D.4. Ūdenskritumi un kāples upēs.

Dabas aizsardzības vērtība

Straujteces, krāces un akmeņu sakopojumi šim Salacas posmam ir mazāk raksturīgi, salīdzinot ar upes lejteci, kaut arī sastopami vairākās vietās. Ūdenskritumi un kāples atrodas tikai dažviet Salacā ietekošo strautiņu gravās. Šiem biotopiem piemīt augsta dabiskuma un jutīguma pakāpe, turklāt tie ir vērtējami arī kā reti gan Latvijas, gan Eiropas mērogā, tādēļ iekļauti Latvijas aizsargājamo biotopu sarakstā (5.1. Akmeņu sakopojumi upēs; 5.6. Kāples un ūdenskritumi; 5.18. Upju straujteces), kā arī ES Biotopu Direktīvā kā aizsargājamais biotops 3260: upju straujteces. Parasti šādas straujteces veidojas gravās, kur ir īpašs mikroklimats un koncentrējas retas un aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas. Kā vērtīgākie minami straujteču posmi pie Odiņu krasta un Leišu līkuma, pie Ķekariem, kā arī straujteces Salacas pietekās Joglā, Glāžupē, Pužupē un citās mazākajās pietekās.

Sociālekonomiskā vērtība

Straujteču biotopi ir ļoti augsti vērtējami arī no sociālekonomiskā viedokļa – tiem piemīt gan ievērojam ekonomiska vērtība (nodrošinot nārsta vietas Salacas zivju resursiem), gan tik pat nozīmīga estētiskā un rekreatīvā vērtība (tie piesaista gan tūristus, gan makšķerniekus, kas var sniegt nozīmīgu ieguldījumu teritorijas ekonomiskajā attīstībā). Kā ļoti nozīmīga jāmin arī šo biotopu zinātniskā un izglītojošā vērtība – kā pētniecības objekts par biotopu stāvokļa nozīmi zivju un citu ūdens organismu populāciju dinamikā utt.

Ietekmējošie faktori

• **Piesārņojuma noplūde no lauksaimniecības zemēm un tā izraisītā eitrofikācija (upes aizaugums)**
Galveno Salacas bioloģiskās sistēmas ietekmējošo faktoru veido biogēni, kas tiek transportēti no augšējiem upes posmiem, kā arī noskaloti no ekstensīvi apsaimniekotās piekrastes joslas, un to akumulēšanās gruntī. Šī procesa vizuālā izpausme ir upes aizaugšana ar ūdensaugiem. Par pieļaujamo upes aizauguma rādītāju pieņemts uzskatīt 30% no upes spoguļvirsmas. Aizaugumā izpausme visspilgtāk izpaužas straujteču posmos, kur straumes ietekmē notiek straujāki ūdensaugu vielmaiņas procesi (Gessner, 1965). Aizauguma rezultātā šajos posmos samazinās atklātas upes gultnes platības, kuras ir piemērotas kā nārsta vietas caurceļotājzivīm, kā arī samazinās šīs vietas apdzīvojošo reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku skaits.

Upes aizaugumu ir veicinājis arī plostu pludināšanas apsūkums, kas sakrita ar plašu minerālmēsļu pielietošanas sākumu sešdesmitajos gados – balķu un plostu pludināšana nodrošināja upes gultnes regulāru

uzirdināšanu un ūdensaugu sakņu sistēmu (it īpaši ezera meldru *Scirpus lacustris*) iznīcināšanu. Apsīkstot šai praksei, ezera meldriem specifisko režģveidīgo sakneņu izplatība veicināja straujteču sašaurināšanos.

Tomēr upes aizaugums Salacas posmā no Staiceles līdz Rozēniem nav pārāk izteikts. Konstatētas tikai atsevišķas vietas, kur aizaugums varētu pārsniegt 30 % līmeni – tie ir nelieli posmi starp Odiņu krastu un Leišu līkumu, kā arī Burtnieku līkumā.

• Upes krastu noēnojums

Noēnojums minams kā viens no faktoriem, kas samazina bioloģisko daudzveidību Salacā. Tas ir raksturīgs posmos pie bijušās piekrastes pļavām, kuras, apsīkstot saimnieciskajai darbībai, ir strauji aizaugušas ar alkšņiem, tādējādi samazinot līdz minimumam augstāko ūdensaugu klātbūtni šajos posmos (5-10%), kā arī ierobežojot bentisko organismu daudzveidību, kā rezultātā vienkāršojas un samazinās arī zivju barības bāze. Šādās aizaugušās piekrastes joslās regulāri tika konstatēta bebru darbība. Aizaugums uz stāvajām ielejas nogāzēm var pastiprināt arī krastu nobrukšanas procesus, tādējādi radot upes mehānisku piesārņojumu. Upē sagāztie koki veido potenciālus sanešu “ķērājus”.

Vienveidīgais krastu joslas aizaugums vienlaikus samazina arī upes ielejas pārredzamību un lielā mērā ir uzskatāms arī par Salacas upes ielejas ainavisko degradāciju.

2.2.2. Pļavas

Dabas aizsardzības vērtība

Dabiskas, apsaimniekotas pļavas Rozēnu – Staiceles posmā aizņem nelielas platības, galvenokārt tās saglabājušās Salacas ielejas krasta nogāzēs un terasēs un tās vērtējamas kā ļoti nozīmīgas un interesantas no bioloģiskās daudzveidības un dabas aizsardzības viedokļa. Kā nozīmīgākie šajā ielejas posmā minami šādi pļavu tipi:

- E.2.1. Vilkakūlas pļavas;
- E.2.2. Atmatu pļavas;
- E.2.3. Īstās pļavas;
- E.3.2. Pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs;
- E.4.1. Acidofilas zemo grīšļu pļavas.

Šo pļavu vērtību nosaka to augstā dabiskuma pakāpe, tipiskums Salacas ielejā (galvenokārt tas attiecas uz mēreni mitrajām atmatu pļavām), kā arī retums, jo īpaši Eiropas mērogā, jo daži pļavu tipi, kuri Latvijā ir samērā bieži izplatīti, citur Eiropā jau kļuvuši par prioritāras nozīmes aizsargājamiem biotopiem, piemēram, sugām bagātas atmatu pļavas un īstās pļavas. Visi minēti pļavu tipi arī ļoti jutīgi (vilkakūlas un acidofilo zemo grīšļu pļavas) vai samērā jutīgi biotopi, jo to pastāvēšanu apdraud saimnieciskās darbības apsūkums, kā rezultātā tās aizaug ar kokiem un krūmiem un zaudē savu dabas vērtību.

No dabas aizsardzības viedokļa ļoti augsti vērtējamas ir vilkakūlas pļavas, kas ir ļoti retas gan Latvijā, gan Eiropā, turklāt vērtējamas arī kā ļoti dabiskas un jutīgas. Tomēr tās nav tipiskas Salacas ielejai un šajā posmā sastopamas tikai kā pļavu kompleksa sastāvdaļa. Atmatu pļavas veido gan kompleksus, gan sastopamas arī patstāvīgi un ir visbiežāk sastopamais pļavu tips šajā posmā. Sugām bagātākās atmatu pļavas atzīstamas arī par Eiropas nozīmes aizsargājamo biotopu (6270*). Kā samērā tipiskas un raksturīgas vērtējamas arī mitrās pļavas (pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs).

Pļavu biotopu kompleksi ir īpaši raksturīgi šim upes posmam – tajos viens pļavas tips mozaīkveidā mijas ar citu (piem. atmatu pļava ar vilkakūlas pļavu). Arī zemo grīšļu pļavas parasti ietilpst plašākos pļavu kompleksos. Vērtīgākie šādu pļavu biotopu kompleksi ir upes pamatkrasta nogāzēs pie “Mārciema”, “Ķekariem”, “Ģinēniem” un “Baložiem”.

Sociālekonomiskā vērtība

Pļavām piemīt ievērojama sociālekonomiska vērtība, jo to veidošanās pamatā ir cilvēka saimnieciskā darbība. Tomēr ne mazāk nozīmīga ir to estētiskā, kultūrvēsturiskā un rekreatīvā vērtība. Pļavas ir nozīmīgs atklātās ainavas elements dabā ar augstu estētisko vērtību, kas ir par pamatu to rekreatīvajai vērtībai. Pļavu estētiskā vērtība ir atkarīga arī no sezonālā aspekta.

No sociālekonomiskā viedokļa par vērtīgākām šajā posmā uzskatāmas mēreni mitrās atmatu pļavas un īstās pļavas – tām ir gan augsta estētiskā un ekonomiskā vērtība, kā arī rekreatīvā vērtība. No ekonomiskā viedokļa vismazāk nozīmīgi ir pļavu kompleksi ar vilkakūlas pļavu fragmentiem, taču tiem savukārt ir augsta zinātniskā nozīme, jo kā dabiskās, nepārveidotās pļavās tajās parasti konstatējams liels skaits indikatoru (>5). Zema ekonomiska vērtība ir arī acidofilām zemo grīšļu pļavām.

Ietekmējošie faktori

- **Saimnieciskās darbības apstākļi**

Saimnieciskās darbības apstākļi ir galvenais faktors, kas apdraud pļavu pastāvēšanu. Ja pļava netiek pļauta vai ganīta vairāk kā 2-3 gadus, tajā jau parādās koku un krūmu aizaugums, kūla, nevēlamu sugu ekspansija, vērtīgo sugu skaita samazināšanās. Samērā īsā laikā periodā pļava būs jau zaudējusi savu dabas vērtību, bet tās atjaunošanas izmaksas arvien pieaugs. Pļavu aizaugšana īpaši izteikta “Krastiņu” apkārtnē.

- **Pārāk intensīva apsaimniekošana**

Dabisko pļavu stāvokli var apdraudēt arī pārganīšana vai pļavu mēslošana. Pārganīšanas pazīmes vērojamas pie “Ramukām” (pļava Nr. 20) un “Pužām” (pļava Nr.4). Šeit būtu nepieciešams sekot, lai lopu skaits uz 1 ha nepārsniedz pieļaujamo (1,7 govīs/ 3,3 aitas un kazas/ 2,1 jaunlopi/ 0,5 zirgi). Pļavā pie “Ramukām” pieļaujamo skaits ir vairākas reizes pārsniegts, jo 2005. gada vasarā tur redzēti ganāmieši 15-20 govīs.

- **Sosnovska latvāņa *Heracleum sosnowskii* izplatīšanās**

Sosnovska latvāņa audze lielas platības aizņem “Ģinēnu” māju apkārtnē, kur ir bioloģiski vērtīgas pļavas ar aizsargājamām augu sugām. Latvānis te izplatās ne tikai nogāzē pie mājas un ceļmalā, bet arī plašajā pļavā pie upes. Atsevišķi latvāņi novēroti arī upes pretējā krastā pie “Krastiņu” mājām. Steidzami nepieciešams veikt latvāņa apkarošanas pasākumus, lai tas neizplatās tālāk citās ielejas pļavās.

- **Rekreatīvās slodzes palielināšanās**

Zināmu negatīvu ietekmi var izraisīt arī pārāk liela rekreatīvā slodze ūdenstūrisma turpmākas attīstības rezultātā. Ir jāizvērtē, kur ir vērtīgi biotopi (piemēram, avoksnainā nogāze pie “Ķekariem”) un jāregulē noslogojums uz šo pļavu (varbūt palielinot apmetņu vietu skaitu apkārtnē).

- **Pļavu transformācija**

Attiecībā uz pļavu transformāciju ir jāizvērtē, vai iegūtais labums atmaksāsies – arī šajā Salacas posmā ir gadījumi, kad tiek uzarta pļava Salacas terasē, kura, iespējams, bija atzīstama par bioloģiski vērtīgu zālāju un īpašnieks par tās apsaimniekošanu būtu varējis saņemt Eiropas struktūrfondu samaksu. Ļoti aktīva saimnieciskā darbība ar zemes transformāciju notiek “Ceplenieku” apkārtnē.

2.2.3. Avoksnāji un Purvi

Dabas aizsardzības vērtība

Purvi to klasiskajā izpratnē šajā upes posmā nav sastopami. Tomēr Salacas ielejas nogāzēs un to pakājēs raksturīgas avotu izplūdes vietas, kas pēc Latvijas biotopu kalsifikatora klasificētas kā **G.1.4.3 avotu purvi bagāti ar dzelzi** un ir ļoti augstu vērtējamas no dabas aizsardzības viedokļa – tiem raksturīga ļoti augsta dabiskuma pakāpe un jutīgums, turklāt tie ir samērā reti sastopami gan Latvijā, gan Eiropā. Šis biotops ir iekļauts kā Latvijas tā arī Eiropas aizsargājamo biotopu sarakstā. Avoti un avoksnāji veido īpašu mikroklimatu mežā un tie ir retu augu patvēruma un koncentrācijas vietas.

Tikai vienā vietā konstatēts avoksnājs, kas klasificējams kā **G.1.4.1. Kalcifilie purvi ar avotiem**. Arī šim biotopam raksturīga ļoti augsta dabiskuma un jutīguma pakāpe. Taču tas ir ievērojami retāk sastopams Latvijā, turklāt nav arī raksturīgs Salacas ielejai – pretēji kā Minerālvielām bagāti avoti, kuri visā ielejas garumā Salacas ielejā ir samērā bieži sastopami. Minētais avoksnājs atbilst arī Latvijā un Eiropā aizsargājamam biotopam – avoti, kas veido avotkaļķus.

Sociālekonomiskā vērtība

Avotu purvu un avoksnāju sociālekonomiskā vērtība nav liela – tiem nepiemīt ekonomiska vai rekreatīva nozīme, taču prioritāra ir to zinātniskā nozīme, kas tieši saistīta ar šī biotopa augsto dabas aizsardzības vērtību.

Ietekmējošie faktori

Avoksnājus nelabvēlīgi ietekmētu jebkāda saimnieciskā darbība, kā, piemēram, koku vai krūmu izciršana uz ielejas nogāzēm, kā arī piesārņojuma noplūde no lauksaimniecības zemēm ielejas pamatkrastā.

2.2.4. Iežu atsegumi un alas

Dabas aizsardzības vērtība

Smilšakmens iežu atsegumi (H.1.1) Staiceles – Rozēnu posmā salīdzinoši ar pārējo ieleju konstatējami tikai atsevišķās vietās, taču, tāpat kā pārējos posmos, tie pieder pie nozīmīgākajām dabas vērtībām no visiem aspektiem. Tie ir reti un aizsargājami gan Latvijas, gan Eiropas mērogā, kā arī ļoti tipiski Salacas ielejai. Vienlaicīgi atsegumi vērtējami arī kā viens no jūtīgākajiem biotopiem. Ievērojamākie atsegumi ir Odiņu un Vīkšņu krastā. Pie Vīkšņiem konstatētas arī **sufozijas alas (H.2.1)**. Tie klasificējami kā Latvijas un Eiropas aizsargājami biotopi.

Sociālekonomiskā vērtība

Smilšakmens atsegumiem ir arī ļoti nozīmīga sociālekonomiskā vērtība. Tiem piemīt prioritāra nozīme gan no estētiskā, gan izglītības un zinātniskā viedokļa un tie vērtējami arī kā galvenais tūrisma piesaistes objekts. Kaut arī tiešā izpratnē atsegumiem nav ekonomiskas vērtības, taču tie var kalpot par pamatu ienākumiem no tūrisma sektora .

Ietekmējošie faktori

Gan smilšakmens atsegumi, gan alas tajos ir ļoti jūtīgi biotopi, kurus varētu apdraudēt pārmērīga rekreatīvā slodze – zemsedzes nobradāšana un nogrūvumu veicināšana. Visvairāk apdraudēti varētu būt atsegumi un alas Vīkšņu krastā. Vīkšņu ala ir labi razdama un viegli pieejamas no upes, tādēļ piesaista garāmbraucošos ūdenstūristus, kā rezultātā smilšakmens atsegumi šeit tiek pamatīgi bojāti.

2.2.5. Meži

Dabas aizsardzības vērtība

Staiceles – Rozēnu posmā kā vērtīgākie uzskatāmi šādi mežu biotopi:

- F.1.1. Priežu sausieņu meži;
- F.1.8.3. Jaukto koku gāršas uz ielejas nogāzēm;
- F.1.5.1. Baltalkšņu gāršas uz ielejas nogāzēm;
- F.2.1.4. Priežu purvāji;
- F.2.1.2. Priežu slapjie mētrāji.

Priežu sausieņu meži un jaukto koku sausieņu meži šajā posmā ir ļoti izplatīti un vērtējami kā Salacas ielejai tipiski. Tomēr to dabiskuma un jutīguma pakāpe ir zemāka, salīdzinot ar minētajiem lapu koku mežu tipiem uz ielejas nogāzēm. Teritorijā tiek veikta intensīva mežsaimnieciskā darbība, ir izcirsta liela daļa bioloģiski veco koku, izjaukta dabiska meža struktūra, tāpēc šajā posmā ir maz teritoriju, kuras būtu klasificējamās kā ES nozīmes aizsargājamais biotops 9010*: Boreālie meži.

Baltalkšņu gāršas un jaukto koku gāršas uz ielejas nogāzēm, kas klasificējamās kā ES nozīmes aizsargājami biotopi 91E0*: Pārmitri platlapju meži un 9180: Nogāžu un gravu meži, arī ir pieskaitāmi pie teritorijas galvenajām dabas vērtībām, kaut arī šajā posmā tie ir salīdzinoši retāk sastopami kā citviet dabas parkā. Šie biotopi ir ļoti reti gan Latvijas, gan Eiropas mērogā, turklāt tipiski Salacas ielejai. Augstu vērtējama ir arī to dabiskuma un jutīguma pakāpe, tādēļ nepieciešams nodrošināt to aizsardzību dabas parka teritorijā, ierobežojot jebkādu saimniecisko darbību.

Nogāžu un gravu mežiem ir ievērojama ekoloģiska nozīme – tie kavē nogāžu erozijas procesus, kā arī kalpo par mājvietu daudzām aizsargājamām augu un dzīvnieku sugām. Atmirusī koksne veido barības bāzi daudzām aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām. Dobumaini koki ir īpaši nozīmīgi putniem, piemēram, šai teritorijai raksturīgajām dzeņu sugām.

Kā vērtība jāatzīmē priežu meži pārmitrās minerālaugsnēs un kūdras augsnēs. Teritorijas nav ietekmējusi meliorācija. Audzes vairumā gadījumā ir vidēja vecuma, tās saglabājušās dabiskas un ir dzīvotnes vairākām īpaši aizsargājamu augu sugām (orhidejām un sūnai).

Sociālekonomiskā vērtība

Ekonomiskajā ziņā visvērtīgākie ir ielejas pamatkrastā izplatītie priežu un jauktu koku sausieņu meži, kas izmantojami mežsaimniecībā. Šiem meža tiptiem ir arī augsta rekreatīvā vērtība – tie piemēroti sēņošana un ogošanai, patreiz tiek intensīvi izmantoti mežsaimniecībā.

Pašā ielejā sastopamajiem baltalkšņu mežiem un jaukto koku gāršām ekonomiskā vērtība, respektīvi, mežsaimnieciskā nozīme ir zemāka, taču ļoti nozīmīga ir to zinātniskā (it īpaši baltalkšņu mežiem), estētiskā un rekreatīvā (jaukto koku gāršām) vērtība. Tādēļ, ņemot vērā teritorijas dabas aizsardzības statusu, šo meža biotopu izmantošana ekonomiskām interesēm nebūtu pieļaujama (t.sk. kritālu izvākšana, pameža tīrīšana u.tml.). Kā izņēmums varētu būt gadījumi, kad saimnieciskā darbība nepieciešama biotopu dabas vērtību uzturēšanai vai ielejas ainavisko vērtību izcelšanai (saskaņā ar dabas plānā noteikto zonējumu).

Ietekmējošie faktori

- **Saimnieciskā darbība nogāžu un gravu mežos**

Baltalkšņu un jaukto koku gāršas uz ielejas nogāzēm negatīvi ietekmē jebkāda saimnieciskā darbība – mežu izciršana kā galvenajās, tā arī kopšanas un sanitārajās cirtēs, kā arī atmirušās koksnes izvākšana. Šo mežu saimnieciskās izmantošanas rezultātā ne tikai izzūd bioloģiski vērtīgie un aizsargājamie biotopi, bet arī tiek veicināta krastu erozija un pasliktinās upes ekoloģiskā kvalitāte.

Aizsargjoslu likums nosaka, ka ūdensteču aizsargjoslā galvenā cirte pieļaujama, sākot ar 10 m no krasta, izņemot koku ciršanu ārkārtas situāciju seku likvidēšanai, vējgāžu, vējlaužu un snieglaužu seku likvidēšanai. Taču nogāžu un gravu meži var tikt apdraudēti vietās, kur nogāze ir atvirzījies tālāk no upes krasta. Līdz ar to likumā noteiktais pieļaujamais attālums no krasta cirsmu veikšanai ir pārāk tuvu nogāzes malai vai pat ietver nogāzi. Rezultātā nogāžu meži var tikt iznīcināti vai arī tie var zaudēt savu dabisko aizsargu un tikt pakļauti vējgāzēm, kā arī krasta erozijai.

- **Intensīva mežu izciršana blakus dabas parka teritorijai**

Ārpus dabas parka teritorijas, tā robežu tiešā tuvumā pēdējos gados novērojama intensīva mežsaimnieciskā darbība. Īpaši izteikts tas ir upes kreisajā krastā pie Ramuku, Rungu un Leišu līkuma, kā arī labajā krastā starp Krastiņu līkumu un Ķekaru krastu. Būtiskākais kaitējums šādās situācijā sagaidāms vietās, kur dabas parka robežu un aiz tās notiekošā mežsaimnieciskās darbības teritorija cieši pieguļ ielejas nogāžu un gravu mežiem, kurus paredzēts iekļaut lieguma zonā, kā tas novērojams pie Ramukām. Mežsaimnieciskā darbība negatīvi ietekmē ekoloģisko situāciju potenciālajās lieguma zonās, kā arī gadījumos, kad tiek veiktas kailcirtes, samazina ainavas vizuālo kvalitāti dabas parka apkārtnē.

- **Nosusināšana, grāvju tīrīšana slapjajos mežos**

Pašreiz tā vairāk ir teorētiska iespēja, kas tomēr jāpatur prātā. Ūdens noteces režīma maiņa apdraudētu šo biotopu dabiskumu un atbilstību ES nozīmes aizsargājamā biotopa 91D0*: Purvaini meži kvalitātes kritērijiem. Meži uz slapjām minerālaugsnēs nosusināšanas rezultātā 20.gs. vidū Latvijā kopumā ir strauji samazinājušies.

2.3. Sugas kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

No dabas aizsardzības viedokļa kā būtiskākās sugu grupas šajā ielejas posmā minamas zivis un bezmugurkaulnieki, taču teritorija ir ļoti nozīmīga arī vairāku putnu sugu, zīdītāju, kā arī augu sugu aizsardzībai. Nozīmīgāko sugu dabas aizsardzības vērtība šeit analizēta, vērtējot to retumu Latvijas un Eiropas mērogā, jutīgumu, kā arī tipiskumu Salacas ielejai vai konkrētajam reģionam kopumā. Sugu sociālekonomiskā vērtība aprakstīta pēc to ekonomiskās, rekreatīvās, estētiskās, izglītojošās un zinātniskās nozīmes.

2.3.1. Zivis

Dabas vērtība

Zivju sugas pieskaitāmas pie visbūtiskākajām dabas vērtībām Salacas ielejā. Kopumā šeit sastopamas 9 ES nozīmes aizsargājamās sugas, no kurām 4 iekļautas arī Latvijas aizsargājamo sugu sarakstā. Pie Latvijā aizsargājamām sugām minamas arī taimiņš *Salmo trutta*, kas gan nav iekļauts Eiropas aizsargājamo sugu sarakstā. Pie Salacas vērtīgākajām zivju sugām pieskaitāmas:

- lasis *Salmo salar*;
- taimiņš *Salmo trutta*;
- upes nēģis *Lampetra fluviatilis*;
- vimba *Vimba vimba*.

Zivju sugu aizsardzības lielo nozīmi šajā teritorijā apstiprina fakts, ka Salacas ielejas dabas parks vēsturiski izveidojies uz 1962. gadā dibinātā “Lašu rezervāta” bāzes. Arī šobrīd Salaca ir 4. nozīmīgākā lašu nārsta upe Baltijas jūras baseinā un sniedz 30 % no dabīgo lašu populācijas Latvijā. Taimiņiem un upes nēģiem Salaca uzskatāma par trešo nozīmīgāko upi Latvijā. Laši un taimiņi, kas nu jau ir kļuvuši par reti sastopamām sugām Eiropas un Latvijas ūdeņos, Salacai ir ļoti tipiskas. Visas minētās sugas ir uzskatāmas arī par jutīgām un to izplatību būtiski var ietekmēt upes piesārņojuma līmenis, kā arī nārsta vietu stāvoklis. Šīs sugas iekļautas arī Biotopu direktīvas aizsargājamo sugu sarakstos. Augstu vērtējama zivju suga ir arī vimba *Vimba vimba*, kas gan nav iekļauta aizsargājamo sugu sarakstā, un ir samērā bieži izplatīta, tomēr pēdējos gados pieaugusi rūpnieciskās zvejas ietekme uz vimbu populāciju Salacā. Vimba ir ļoti populāra arī kā makšķerēšanas objekts.

Sociālekonomiskā vērtība

Lasis un taimiņš pēc visiem sociālekonomiskajiem kritērijiem ir atzīstams kā prioritāra vērtība un arī upes nēģis ir ļoti augstu vērtējams, it īpaši kā zivju resurss. Ekonomiskā ziņā vislielākā nozīme ir šo sugu rūpnieciskajai zvejai: Salacas laši tiek zvejoti gan atklātā jūrā, gan piekrastē, taimiņi – galvenokārt piekrastē, bet upes nēģi – tikai Salacas upē. Nēģu zveja, izmantojot tačus, uzskatāma par tradicionālu vietējo iedzīvotāju nodarbošanos, tādejādi īpaši nozīmīga no sociālekonomiskā viedokļa un potenciāli interesanta kā tūrisma piesaistes objekts. Savukārt lašu un taimiņu licenzētā makšķerēšana ir nozīmīga gan vietējiem iedzīvotājiem, gan arī veicina tūrismu, piesaistot makšķerniekus no visas Latvijas un citām valstīm, tādejādi kalpojot par vienu no reģiona ekonomiskās attīstības priekšnoteikumiem. Būtiska ir arī laša un taimiņa estētiskā vērtība, kas zināmā mērā var kalpot kā Salacas simbols, kā arī visu šo sugu zinātniskā nozīme (piemēram, pētījumiem par sugu populācijas stāvokli un pavairošanas iespējām).

Ietekmējošie faktori

- **Intensīva rūpnieciskā zveja**
Lašu un taimiņu rūpnieciskā zveja tiek veikta tikai atklātā jūrā un piekrastē un, kaut arī tā neskar aplūkojamo Salacas posmu, taču būtiski ietekmē Salacas lašu un taimiņu populāciju kopumā. Arī upes nēģa rūpnieciskā zveja mūsdienās tiek veikta tikai upes lejtecē līdz Vecsalacas tiltam un līdz ar to tieši neskar Staiceles – Rozēnu posmu.
- **Intensīva makšķerēšana** – tā rada papildus slodzi zivju resursiem, Salacā ietekmējot, galvenokārt, tieši laša un taimiņa populāciju. Zivju resursu aģentūras darbinieki katru gadu veic monitoringu Salacas upē, lai novērtētu zivju populāciju stāvokli, un atbilstoši šī monitoringa rezultātiem nosaka makšķerēšanas ierobežojumus. Tomēr zivju populāciju stāvokli ievērojami pasliktina zemmēra lomu paturēšana, kā arī nelegālā makšķerēšana.
- **Piesārņojums un eitrofikācija** – nopietni pētījumi Salacā šajā jomā nav veikti, taču ir vispārzināms, ka piesārņojuma un eitrofikācijas ietekmē izzūd jutīgās zivju sugas, samazinās plēsīgo zivju skaits, bet palielinās ekoloģiski plastisko zivju skaits, kā arī dažādas anomālijas un zivju slimības. Kā jau minēts, Salacā novērojama upes aizaugšana ar ūdensaugiem, kas šajos posmos samazina reofilajām (straujteču) zivīm piemērotās platības.

2.3.2. Bezmugurkaulnieki

Dabas vērtība

Bezmugurkaulnieki ieņem būtisku lomu starp Salacas ielejas dabas vērtībām, jo dabas parka teritorija ir ļoti nozīmīga vairāku šīs sugu grupas pārstāvju aizsardzībai. Kopumā šajā posmā konstatētas 3 ES mērogā aizsargājamas sugas, 9 Latvijā aizsargājamas sugas, 1 ierobežoti izmantojama suga, kā arī 3 dabīgo meža biotopu indikatorsugas. Kā svarīgākās šajā ielejas posmā minamas šādas bezmugurkaulnieku sugas:

- biezā perlamutrene *Unio crassus*;
- upes micīte *Ancylus fluviatilis*;
- upes akmeņgliemezis *Theodoxus fluviatilis*;
- zaļā upjuspāre *Ophiogomphus cecilia*;
- divkupru peldvabole *Brychius elevatus*;
- vītoli slaidkoksngrauzis *Necydalis major*;
- platspīļu vēzis *Astacus astacus*.

Visas minētās sugas, ir iekļautas Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos, bet biezā perlamutrene un zaļā upjuspāre arī ES Biotopu direktīvas aizsargājamo sugu sarakstos. Platspīļu vēzis iekļauts ierobežoti izmantojamo sugu kategorijā gan Latvijas, gan Eiropas mērogā.

Biezā perlamutrene *Unio crassus*, upes micīte *Ancylus fluviatilis* un upes akmeņgliemezis *Theodoxus fluviatilis* ir tipiskas sugas upes straujteču posmiem visā Salacā. Īpaši izceļama ir biezā perlamutrene, kas Salacā veido stabilu populāciju – vienu no nozīmīgākajām visā Ziemeļbaltijas reģionā. Tomēr biezā perlamutrene ir uzskatāma par ļoti jutīgu sugu, kuras populācijas blīvums gan Salacā, gan visā Latvijā, iespējams samazinās. Arī pārejās minētās gliemju sugas ir jutīgas pret skābekļa daudzuma un ūdens ķīmiskā sastāva izmaiņām. Tādēļ īpaša uzmanība jāpievērš šo sugu aizsardzībai, saglabājot un atjaunojot tām piemērotus upes straujteču biotopus.

Kā īpaši nozīmīga šajā teritorijā vērtējama divkupru peldvaboles *Brychius elevatus* atradne Glāžupes lejtecē. Šī suga ir samērā reta un jutīga, turklāt iekļauta aizsargājamo sugu sarakstā, kurām veidojami mikroliegumi. Lai nodrošinātu šīs sugas aizsardzību, nepieciešams saglabāt neskartu Glāžupes lejteci, tādēļ šeit ierosināts izveidot mikroliegumu. Tomēr, lai to darītu, nepieciešams konkrētāk izpētīt populācijas lielumu Glāžupē, kā arī sugas izplatību citos Salacas ielejas posmos un tās pieteku lejtecēs.

Starp nozīmīgākajām sugām minams arī vītoli slaidkoksngrauzis *Necydalis major*, kas Salacas ielejā veido patreiz lielāko zināmo populāciju Ziemeļlatvijā. Tā ir samērā reta un jutīga suga, turklāt ļoti tipiska šeit raksturīgajiem lapkoku mežiem uz ielejas nogāzēm un gravās.

Arī zaļā upjuspāre *Ophiogomphus cecilia* ir augstu vērtējamas no dabas aizsardzības viedokļa – tā ir šai teritorijai ļoti tipiska (pateicoties lielam skaitam sugai piemērotu biotopu Salacas pieteku krastos), turklāt Salacas ieleja ir pašlaik vienīgā zināmā sugas atradne Ziemeļlatvijā. Suga ir arī vērtējama kā samērā jutīga.

Platspīļu vēzis ir Salacai ļoti tipiska suga, taču pēdējā laikā tās populācija kļūst apdraudēta, pateicoties signālvēža *Pacifastacus leniusculus* invāzijai Salacas baseinā.

Sociālekonomiskā vērtība

Bezmugurkaulnieku sugas ir grūti novērtēt pēc tradicionālajiem sociālekonomiskajiem kritērijiem, tomēr jāuzsver to zinātniskā, izglītojošā, kā arī estētiskā nozīme (piemēram, lapkoku praulgrauzim, kā arī spāru sugām). Zināma ekonomiska vērtība piemīt platspīļu vēzim, kura gaļa tiek uzskatīta par delikatesi, tomēr to ķeršana brīvdabā nav atļauta. Taču kā galvenā tomēr būtu vērtējama to ekoloģiskā nozīme - vairums bezmugurkaulnieku ir barības ķēžu svarīgs posms, tiem ir liela nozīme detrita un augu dabas palieku pārstrādē.

Ietekmējošie faktori

Ar ūdens biotopiem saistītās bezmugurkaulnieku sugas ļoti negatīvi ietekmē jebkādas izmaiņas ūdens ķīmiskajā sastāvā, upes hidroloģiskajā režīmā, kā arī eitrofikācija. Pateicoties šo sugu augstajam jutīgumam pret vides izmaiņām, tās kalpo kā indikatori ūdens kvalitātes noteikšanai. Šāda veida ietekmēm ir pakļautas biezā perlamutrene *Unio crassus*, zaļā upjuspāre *Ophiogomphus cecilia*, divkupru peldvabole *Brychius elevatus*, kā arī platspīļu vēzis *Astacus astacus*, kā arī citas aizsargājamas gliemju sugas, kas apdzīvo strauji tekošus ūdeņus, piemēram, upes micīšgliemezis *Ancylus fluviatilis*, upes dižhidrobija *Lithoglyphus naticoides* un upes akmeņgliemezis *Theodoxus fluviatilis*.

Platspīļu vēzi apdraud arī invazīvās sugas – signālvēža *Pacifastacus leniusculus* izplatīšanās Salacas baseinā. Šī suga ir mazāk jutīga pret vides izmaiņām, kā arī kalpo kā vēžu mēra pārnēsātāji, līdz ar to vietās, kur signālvēzis parādās, platspīļu vēžu populācija sarūk.

Zaļās upjuspāres *Ophiogomphus cecilia* populāciju negatīvi ietekmē arī tās kāpuru attīstībai piemēroto biotopu bojāšana, piemēram, Salacas pieteku krastu nobradāšana pārmērīgas tūrisma un makšķerēšanas radītās slodzes rezultātā.

Savukārt sauszemes sugas galvenokārt cieš no mežizstrādes darbiem, kā arī tām piemēroto biotopu aizaugšanas. Vītolu slaidkoksngrauzi *Necydalis major* apdraud slapjo lapu koku mežu izciršana, tīrīšana un atmirušās koksnes izvākšana.

2.3.3. Flora

Dabas aizsardzības vērtība

Augu sugu aizsardzības ziņā Salacas ielejai nav prioritāras nozīmes. Neviena no šeit sastopamajām augu sugām nav uzskatāma par sevišķi apdraudētu vai īpaši tipisku tieši šai upei (kā tas ir citās upju ielejās, piem., Daugavas, Gaujas). Staiceles – Rozēnu posmā kopumā konstatētas 8 īpaši aizsargājamas vaskulāro augu un 1 sūnu suga, kas ir salīdzinoši mazāk kā citos Salacas posmos:

- Plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata*;
- Stāvlapu dzegužpirkstīte *Dactylorhiza incarnata*;
- Fuksa dzegužpirkstīte *Dactylorhiza fuchsii*;
- Smaržīgā naktsvijole *Platanthera bifolia*;
- Spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa*;
- Bezdelīgactiņa *Primula farinosa*;
- Sirdsveida divlape *Listera cordata*;
- Gada staipekņis *Lycopodium annotinum*;
- Kailā apallape *Odontoschisma denudata*.

No šīm sugām viena – spilvainais ancītis – ir iekļauta Eiropas nozīmes aizsargājamo sugu saraksta 2., bet gada staipekņis 5. pielikumā. Spilvainais ancītis Latvijas aizsargājamo sugu sarakstā nav minēts, jo Austrumlatvijā sastopama pietiekoši bieži un tā biotopi nav apdraudēti.

Kā nozīmīgākās dabas vērtības būtu jāmin visas orhideju sugas, kaut arī tās nav sevišķi retas, bet ir dabisku, neielabotu pļavu indikatorsugas, turklāt ar augstu dekoratīvo vērtību. Veicot pļavu apsaimniekošanu, orhideju aizsardzībai būtu jāpievērš īpaša uzmanība, jo vairumā gadījumu tās ir jutīgas pret dažādiem pļavu apsaimniekošanas paņēmieniem, vai vēl jo vairāk – pret pļavu neapsaimniekošanu vispār. Plankumainā dzegužpirkstīte šajā posmā sastopama 10 pļavās, bet stāvlapu dzegužpirkstīte – tikai vienā atradnē avoksnainajā nogāzē pie “Ķekariem”. Smaržīgā naktsvijole sastopama 6 pļavās, viss daudzskaitlīgākā ir atradne pļavā starp “Mačkalniem” un “Ķekariem” – apm. 50 eksemplāri. Dzežužpirkstītes un naktsvijoles tika konstatētas arī atsevišķās vietās mežos un uz stigām. Sirdsveida divlape gan atrasta grāvī meža malā, kas nav raksturīgs biotops šai sugai, bet ticams, ka tā sastopama arī mitrajā mežā.

Bezdelīgactiņas izplatība Latvijā pēdējo 50 gadu laikā ir krasi samazinājusies meliorācijas dēļ, atradne iepriekšminētajā avoksnainajā nogāzē ir izcili bagāta ar šo mūsdienās nu jau samērā reto sugu.

Sociālekonomiskā vērtība

Teritorijā sastopamajām aizsargājamām augu sugām piemīt augsta estētiska vērtība. Šīs sugas ir ļoti dekoratīvas, kas nosaka arī to ekonomisko vērtību (un līdz ar to arī sugu apdraudētību). Taču aizsargājamām sugām ir arī nozīmīga izglītojoša un līdz ar to arī rekreatīva loma. Nozīmīga ir arī visu šo sugu zinātniskā vērtība.

Ietekmējošie faktori

Spilvainā ancīša atradnes lielākoties saistītas ar baltalkšņu mežiem un ceļmalām (vienīgā atradne šajā posmā arī konstatēta šādā vietā) un parasti nav apdraudētas, augs arī nepiesaista uzmanību ar īpašu dekoratīvātāti.

Orhideju dzimtas augu sugas (naktsvijoles, dzegužpirkstītes) ir īpaši jutīgas gan pret nosusināšanu, gan mēslošanu, kā arī pļavu neapsaimniekošanu, mežos pret intensīvu mežsaimniecisko darbību, nosusināšanu. Pļavai aizaugot ar kokiem un krūmiem, un citām lakstaugu sugām pārņemot pļavu, šīs sugas pamazām iznīkst. Turklāt orhideju dzimtas sugas ir arī ļoti krāšņas un tās nereti plūc dekoratīviem nolūkiem vai pārdošanai. Orhideju aizsardzībai piemērotāks apsaimniekošanas veids ir pļaušana, nevis ganīšana, jo lopi nereti nobradā un noēd trauslos orhideju dzinumus. Orhidejas vairojas galvenokārt ar sēklām, taču arī ne katru gadu. Tādēļ ieteicams orhideju pļavas pļaut ar rokām, iesākumā atstājot orhidejas neskartas, lai nogatavotos sēklas, un nopļaut šīs vietas tikai vasaras beigās. Pļavas vēlams pļaut pa daļām, katru gadu mainot pļaujamās joslas. Reizi 5-6 gados atsevišķus pļavas nogabalus vajadzētu atstāt nepļautus, lai saglabātu bagātīgu pļavas floru un arī entomofaunu.

Bezdelīgactiņa ir suga, kuru apdraud tai piemēroto biotopu – mitro pļavu – nosusināšana vai arī šo pļavu aizaugšana neapsaimniekošanas rezultātā. Īpaša vērtība pievēršama avoksnainajai nogāzei pie “Ķekariem”, kur ir arī ūdenstūristu apmetnes vieta. Protams, teltis šajā slapjajā pļavas daļā nav iespējams celt, kas varbūt kādreiz vietas trūkuma dēļ var kļūt par traucēkli. Tomēr nekādā ziņā nav pieļaujams jebkāda veidā šo avoksnaino pļavas daļu mēģināt nosusināt, pagaidām avoksnājs ir labā stāvoklī un tur sastopamas 3 īpaši aizsargājamas augu sugas (divas dzegužpirkstīšu sugas un bezdelīgactiņa).

Pie negatīvi ietekmējošiem faktoriem jāatzīmē arī Sosnovska latvāņa *Heracleum sosnowskii* neierobežotā izplatība “Ģinēnu” māju apkārtnē, kur ir bioloģiski vērtīgas pļavas ar aizsargājamām augu sugām. Latvānis te izplatās ne tikai nogāzē pie mājas un ceļmalā, bet arī plašajā pļavā pie upes. Te būtu steidzami veicami latvāņa apkaršanas pasākumi, lai tas neizplatās tālāk pa citām ielejas pļavām (atsevišķi latvāņi manīti jau arī Salacas labajā krastā pie “Krastiņu” mājām).

2.3.4. Zīdītāji

Dabas vērtība

Teritorija uzskatāma par vidēji nozīmīgu zīdītāju faunas daudzveidības un reto sugu saglabāšanas ziņā. Salacas ielejā sastopamas gandrīz visas Ziemeļvidzemei un Latvijai kopumā raksturīgākās sugas. Šeit sastopamas 8 ES un Latvijas mērogā aizsargājamas sugas, kā arī divas ierobežoti izmantojamas sugas. Bebris *Castor fiber*, kas gan ir iekļauts Eiropas aizsargājamo sugu sarakstā, Latvijā šādam statusam nav pakļauts.

Par tipiskākajām un arī nozīmīgākajām sugām jāatzīst ūdri un bebri. Latvijas mērogā tās ir izplatītas sugas ar skaitliski lielām populācijām. Eiropas mērogā tās pagājušajā gadsimtā izzudušas areāla lielākajā daļā, pēdējos desmit gados sāk manāmi atjaunoties, taču joprojām nav sastopamas plašos kādreizējās izplatības apgabalos un var tikt apdraudētas atkal, ja netiks aizsargātas. Pret biotopa izmaiņām vismazāk jutīgā suga ir bebrs, jo spēj pielāgot vidi un maz reaģē uz piesārņojumu. Kā īpaši vērtīga suga atzīmējams arī dīķu naktssikspārnis *Myotis dasycneme*, kaut arī būtiska dabas aizsardzības vērtība ir arī visām pārējām šeit sastopamajām sikspārņu sugām. Sikspārņu sugas ir arī ļoti jutīgas pret antropogēno traucējumu, īpaši ziemošanas periodā.

Sociālekonomiskā vērtība

No sociālekonomiskā viedokļa Salacas ielejas zīdītāju faunai ir mazāka nozīme nekā vidēji Ziemeļvidzemē un Latvijā kopumā, jo daudzu sugu populāciju blīvums piejūras zonā ir mazāks nekā Latvijai vidienē. Tomēr tieši pie Salacas ir salīdzinoši lielāka iespēja novērot zīdītājdzīvniekus un to darbības pēdas, jo krasta josla kā robežbiotops un dabiska barjera piesaista un koncentrē daudzas sugas arī no plašākas apkārtnes. Šāda zīdītāju koncentrācija var radīt gan pozitīvas, gan negatīvas sekas. Piemēram, bebra klātbūtne var vērtēt divējādi – nograuztie koki, īpaši, ja tās ir ekonomiski vai estētiski vērtīgas sugas, vidusmēra Latvijas iedzīvotājā izsauc nepatiku vai pat sašutumu un noraidošu attieksmi pret dabas aizsardzību kopumā. Taču atšķirīga ir ārvalstu viesu uztvere, kuri mēdz izrādīt aktīvu interesi par jebkuriem bebru klātbūtnes pierādījumiem.

Estētiskā, kā arī ekonomiskā ziņā parasti augstāk vērtētas tiek medījamo dzīvnieku sugas, kā, piemēram, alnis, stirna, staltbriedis un lūsis. Tomēr, neskatoties uz to, ka Salacas ielejā sastopamas 15 medījamo zīdītāju sugas, no kurām 10 ir skaitliski bagātas, teritorijas nozīme medību saimniecībā nav liela salīdzinoši blīvās cilvēku apdzīvotības un apmeklētības dēļ.

No ekonomiskā viedokļa jāpievērš uzmanība arī iespējamiem zaudējumiem, ko zīdītāji var sagādāt lauksaimniekiem un citiem zemes lietotājiem. Teritorijā joprojām vērojamas aļņu postījumu sekas egļu audzēs no 80.-tiem un 90.-tiem gadiem, ka arī samērā bieži postījumus piemājas dārziem nodara mežacūkas.

Sociālekonomiskajā ziņā kā visbūtiskākā zīdītāju vērtība izceļama tieši izglītojošam aspektam un tūrisma piesaistes potenciālam, jo teritorija piedāvā iespējas novērot sugas tām specifiskā vidē, kā arī aplūkot kā to klātbūtne un darbība uzskatāmi demonstrē dabas procesus un kopsakarības. Šajā kategorijā minami gan bebri un ūdri, kā arī vilki, lūši, aļņi un citi dzīvnieki.

Zinātniskā vērtība, ņemot vērā nepietiekamo Latvijas zīdītāju faunas izpēti, vislielākā ir sīkajām sugām, par kuru sastopamību teritorijā un Latvijā kopumā ziņu trūkst, bet kas teorētiski tomēr iespējama, sevišķi retajām un īpaši aizsargājamām sugām: visu sugu sikspārņi, lielais ūdenscirslis, brūnkrūtainais ezis, meža sicista, dārza susuris, mazais susuris, sermulis, akmeņu cauna.

Ietekmējošie faktori

Dabiskos faktoros nosaka teritorijas ģeogrāfiskais novietojums un raksturīgie biotopi. Kā cilvēka mazpārveidota upe, Salaca būtiski ietekmē amfībisko un arī sauszemes zīdītāju mikropopulāciju ekoloģiskos apstākļus šajā rajonā. Vislielākā ietekme sagaidāma uz barošanās apstākļiem, sezonālām un ar meteoroloģisko situāciju saistītām migrācijām un populāciju teritoriālo struktūru. Salacai nav raksturīga plaša palu josla, kura izsauktu sezonālas migrācijas palienes biotopus apdzīvojošām sugām, tādēļ ieleja varētu piesaistīt apkārtnes zīdītājus tieši ar labvēlīgāku mikroklimatu, kas ļauj pārciest nelabvēlīgus periodus, piemēram, karstumu un sausumu, vētras vai lielu salu.

Nelabvēlīga ietekme uz zīdītāju faunu var būt pārāk intensīvam ūdenstūrismam, ja to pavada trokšņošana un tieša cilvēku klātbūtne krēslas un nakts stundās, kad zīdītāji ir aktīvi un apmeklē upi. Konstatēta arī nepieskatītu suņu atrašanās ārpus piemāju zemes, kā arī nelegālu zvejas metožu izmantošana, kas var apdraudēt amfībiskos zīdītājus.

Tā kā zīdītāju faunas aizsardzība un saudzīga izmantošana ir arī priekšnoteikums to augstāk aprakstītās sociālekonomiskās vērtības saglabāšanai, šiem faktoriem jāpievērš uzmanība, veicot normatīvo aktu ieviešanas uzraudzību teritorijā un plānojot tālākās tūrisma aktivitātes.

2.3.5. Putni

Dabas vērtība

Kaut arī Salacas ielejā nav konstatētas kādas īpaši retas putnu sugas, tomēr dabas parka nozīme putnu sugu aizsardzības ziņā ir vērā ņemama. Šajā Salacas ielejas posmā ir konstatētas 6 Latvijā īpaši aizsargājamas putnu sugas, no kurām 5 ir iekļautas arī ES aizsargājamo putnu sugu sarakstā (lielā gaura *Mergus merganser* ir aizsargājama tikai Latvijas mērogā). Šīs sugas ir:

- Zivjudzenītis *Alcedo atthis*;
- Baltais stārķis *Ciconia ciconia*;
- Baltmuguru dzenis *Dendracopus leucopus*;
- Zivju ērglis *Pandion haliaetus*;
- Lielā gaura *Mergus merganser*;
- Urālpūce *Strix uralensis*.

Pie Salacas ielejai tipiskākajām sugām būtu pieskaitāmas zivju dzenītis un lielā gaura. Tomēr neviena no minētajām sugām nav īpaši jutīga vai apdraudēta Salacas ielejā un Latvijā kopumā, tādēļ nav nepieciešams veikt kādus speciālus apsaimniekošanas pasākumus sugas aizsardzības nodrošināšanai.

Sociālekonomiskā vērtība

Putnu sugām konkrētājā teritorijā nav ekonomiskas, kā arī zinātniskas vērtības. Vairākas putnu sugas vērtējamas kā nozīmīgas no estētiskā viedokļa, piemēram, baltais stārķis un zivjudzenītis. Kā potenciāla vērtējama arī putnu sugu izglītojošā vērtība, jo Salacas ieleja ir samērā piemērota putnu vērošanai gan braucot pa upi, gan pārvietojoties gar krastu.

Ietekmējošie faktori

Sugu izplatību nosaka ligzdošanai piemērotu biotopu pieejamība, kā arī ligzdošanas sekmes, kas atkarīgas no traucējuma faktoriem, piemēram, cilvēku vai plēsēju klātbūtnes. Kā galvenie traucējuma faktori minami:

- **Ūdenstūristu radītais traucējums**, kam visvairāk pakļauti lielo gauru un gaigalu perējumi. Būtu nepieciešams pievērst ūdenstūristu uzmanību tam, lai laivas mērķtiecīgi netiktu vadītas perējumiem virsū, bet tie apbraukti, pēc iespējas mazāk iztraucējot pīles un to mazuļus. Jāņem vērā, ka ikreiz, kad perējums tiek izšķirts, palielinās briesmas, ka kāds no mazuļiem varētu noklīst un iet bojā.
- **Mežistrādes darbības**: kailcirte, sanitārā cirte, kritušu un trūdošu koku izvākšana. Kritusi vai atmirusi koksne ir īpaši svarīga teritorijā konstatētajām dzeņu sugām. Tādēļ būtu vēlams ierobežot mežsaimniecisko darbību pēc iespējas plašākās joslā gar upi.
- **Smilšakmens atsegumu bojāšana**: aprakstīšana, nobradāšana un nobrucināšana utml. Lai gan šāda veida darbības putnus tieši neietekmē, tomēr tās var mākslīgi paātrināt smilšakmens eroziju un visbeidzot samazināt zivjudzenīšiem piemēroto ligzdvieta skaitu.

2.4. Citas teritorijas vērtības un tās ietekmējošie faktori

Kā viena no galvenajām teritorijas vērtībām minama tās ainaviskā (mozaīkveida) struktūra – pļavu, ganību, meža nogabalu mija uz ielejas nogāzēm, kas saglabājusi tradicionālās lauku ainavas iezīmes. Īpaši nozīmīga ekoloģiska un estētiska vērtība piemīt tādiem lauku ainavas elementiem kā mežmalām, koku rindām, alejām un atsevišķiem kokiem, krūmiem apaugušie meliorācijas grāvjiem, kā arī lauku sētām, kas šajā ielejas posmā ir ļoti izteikti. Šie elementi veido vai uztur ainavas ekoloģisko daudzveidību, stabilitāti un telpisko struktūru, kā arī nosaka vizuālo raksturu.

Arī mežiem piemīt vispārēja ekoloģiskā vērtība – tie bremzē vēju, pasargā augsni no erozijas, veido mikroklimatu, bet katrā konkrētā vietā šīs ietekmes izpaužas atšķirīgi. To nosaka meža masīvu vai savrupo nogabalu konfigurācija un lielums, vērsums pret valdošajiem vējiem, novietojums reljefā, kopējais ainavas mežainums.

Tā kā Salacas ielejas dabas parka centrālais elements ir Salacas upe, par īpašu vērtību uzskatāms tīrs, nepiesārņots ūdens. Tas attiecas uz gruntsūdeņiem, virszemes noteces ūdeņiem, uz strautiem un pašu Salacu. Ūdens kvalitāte ir tieši saistīta ar Salacas zivju populāciju stāvokli, kā arī rekreācijas iespējām šajā teritorijā.

Nozīmīgu vietu starp dabas parka vērtībām ieņem arī teritorijas kultūrvēsturiskais mantojums, kas saistītas ar Salacas ielejas un tuvējās apkārtnes kultūrainavu, ar kādreizējo muižu – Rozēnu un Puršēnu – vēsturi un ainavā saskatāmajām pēdām, kā arī ar vietējo iedzīvotāju dzīvesstāstiem, kas ir Latvijas mutvārdu vēstures mantojums. Pašreiz kultūrvēsturiskajām vērtībām ir vietēja nozīme, bet tās var kļūt par nozīmīgu attīstības resursu.

Ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību ziņā Salacas ieleja atzīta kā Latvijas mērogā unikāla un tādēļ aizsargājama teritorija (tā iekļauta Biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības zonā). Kā ļoti nozīmīgi vērtējami arī dabas parka atpūtas resursi – pati Salaca ar Latvijas situācijai salīdzinoši lielu atpūtas vietu skaitu upes krastos, kā arī ceļu tīkls gar upes ieleju, kas paver cilvēkam iespēju uztvert apkārtējo ainavu, emocionāli baudīt dabu. Minētās vērtības nosaka Salacas ielejas augsto tūrisma piesaistes potenciālu, kas sevī ietver jau gadiem iecienīto ūdenstūrismu, kā arī nākotnē, iespējams, progresējošo autotūristu un kājām gājēju pieplūdumu. Šis faktors vērtējams arī kā viens no būtiskākajiem teritorijas ekonomiskās attīstības priekšnoteikumiem.

Ietekmējošie faktori

Šie ielejas posma ainaviskās vērtības patreiz visvairāk apdraud Salacas krastu aizaugšana ar krūmiem, kā rezultātā samazinās teritorijas ainaviskā daudzveidība un Salacas krastu estētiskā vērtība. Krūmos ieaug arī

lielie koki un smilšakmens atsegumi un ainava, kas paveras, braucot pa upi, līdz ar to kļūst vienmuļa (veidojas nepārtraukts krūmu joslas koridors). Ņemot vērā, ka atklāto ainavu īpatsvars šajā posmā nav pārāk liels un kā galvenās ainaviskās vērtības šeit izceļas tieši atsevišķi stāvošie lielie koki un koku rindas, krastu aizaugšanas tendencei būtu jāpievērš īpaša uzmanība, veicot ielejas krastu apsaimniekošanu.

Teritorijas ainavisko vērtību var negatīvi ietekmēt arī pārmērīgs, nekontrolēts tūristu pieplūdums, plaši izvērstā viesu māju ierīkošana uz ielejas nogāzēm, spontāna apmetņu vietu ierīkošana, kas neizbēgami ir saistīta ar pastiprinātu upes krastu piemērošanu ar atkritumiem, nogāžu pārmērīgu nobradāšanu, atsegumu bojāšanu utt. Būtiska ir arī apbūvē izmantoto būvmateriālu atbilstība teritorijas kultūrvēsturiskajai ainavai. Tādēļ, plānojot teritorijas apsaimniekošanu, kā arī tās potenciālo saimniecisko un tūrisma attīstību, nepieciešams to sabalansēt ar dabas un ainavisko vērtību aizsardzības interesēm. Šim nolūkam būtu nepieciešams noteikt pieļaujamās tūristu pieplūduma un teritorijas izmantošanas slodzes, kā arī izstrādāt ielejas apbūves noteikumus.

2.5. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

Šajā nodaļā galvenās vērtības un tās ietekmējošie faktori aplūkoti teritoriālā skatījumā, aprakstot vērtības un riskus katram dabas parka telpiskās struktūras elementam – Salacas līkumiem vai krastiem. Šāda pieeja ļauj konkrētāk plānot apsaimniekošanas pasākumus, izvērtējot situāciju katrā vietā individuāli, kā arī sniedz iespēju šo plānu vieglāk sasaitīt ar pašvaldības teritorijas plānojumu. Lokālā līmenī apkopota informācija nepieciešama arī tām valsts institūcijām, kas atbildīgas par plānoto darbību saskaņošanu.

Turklāt vērtību un risku apraksts pa Salacas ielejas līkumiem ir pamats motivētam dialogam ar iedzīvotājiem, jo atbildība par vērtību saglabāšanu lielā mērā gulstas tieši uz īpašnieku/iedzīvotāju pleciem. Aprakstā izmantotie vietvārdi padara teritoriju iedzīvotājiem vieglāk atpazīstamu.

Salacas ielejas telpiskās struktūrvienības aprakstītas, raugoties upes tecējuma virzienā. Līkumu un krastu nosaukumi, kā arī minētas vērtības un riski norādīti **6. kartē: Dabas un ainaviskās vērtības un tās ietekmējošie faktori**.

1. Ramuku līkums

Vērtības – ielejas stāvkrists ar lapu koku mežiem, vērtīgas pļavas ārpus ielejas, krūmiem aizaugušas ielejas pļavas uz nolaidenās nogāzes (iespējams rekonstruēt parkveida pļavas), sekundārie lapu koku ielejas meži, lieli koki gar Salacas upi, sena un kopta mājvieta. Labi pārskatāms upes posms.

Riski – pārmērīga pļavu noganīšana un aizaugšana ar krūmiem, kas samazina pļavu vērtību, meža ciršana ārpus Salacas ielejas dabas parka teritorijas.

2. Baložu krasts

Vērtības – pļavas uz ielejas nogāzes un uz šaurās terases, mājvietas ar kokiem un dārziem, atklātā ainava, atraktīva koku rinda gar ielejas malu, skatuvieta pie Rīgaļu upītes ietekas Salacā.

Riski – pļavu aizaugšana ar krūmiem, piekrastes nostaigāšana, apbūve teritorijā starp ceļu un ielejas malu.

3. Ozoliņu līkums

Vērtības – pļavas ielejas nogāzē, pļavas ārpus ielejas, ielejas meži, arī pārmitri meži, izcili koki Salacas krastā, taka gar upi, sāngravas, mazi purviņi, mājvieta.

Riski – iespējamā apbūve laukā ārpus ielejas, pļavu aizaugšana, slodžu palielināšanas atpūtas centra veidošanas gadījumā.

4. Vīkšņu krasts

Vērtības – Vīkšņupītes ieleja ar stāviem krastiem un nogāžu mežiem, upītes akmeņainā gultne, Salacas ielejas stāvkrists – smilšakmeņu atsegumi, alas, nogāžu meži.

Riski – nostaigāšana Vīkšņupītes krastos, virs Vīkšņu ieža un tā nogāzē, smilšakmeņu alu bojājumi un siks pārņū traucējumi.

5. Rungu līkums

Vērtības – Salacas ielejas stāvkrasts un nogāžu meži, ieleju meži aizaugušo pļavu vietās, sāngravas, avoksnāji, lielu koku rinda gar upi, bebraine, izcili koki, ārpus ielejas, tās malā, straujtece Salacā, apmeklēta atpūtas vieta (noeja ielejā, ugunskura vieta).

Riski – atpūtnieku slodžu palielināšanās, nogāzes un tur augošā meža bojājumi, piekrastes aizaugšana ar krūmiem, meža ciršana ārpus Salacas ielejas dabas parka teritorijas.

6. Ginēnu krasts

Vērtības – Rungas upītes ieleja ar koku rindām, samērā labi koptās ielejas nogāzes un terases pļavas, atklātā, pārskatāmā ielejas ainava, apmetņu vietas upes krastos, stāvkrasts ar nogāžu mežiem, smilšakmeņu atsegumiem, alu, avotiem.

Riski – pļavu aizaugšana ar krūmiem, apmetņu vietu degradācija, latvāņu izplatīšanās.

7. Krastiņu līkums

Vērtības – Salacas ielejas stāvkrasts ar nogāžu mežiem, pārmitri meži, sekundārie ielejas meži, koku rinda gar Salacas upi, parkveida pļavu fragments, sugām bagātas vilka kūlas pļavas, piekrastes pļava, izcili koki (ozoli stāvkrastos un ielejā), veca mājvieta, atpūtas vietas upes krastā.

Riski – pļavu aizaugšana, parkveida pļavu pārvēršanās krūmājos, atpūtas slodžu palielināšanās, lauksaimnieciskās darbības aktivizēšanās (izzudīs atmatu pļavas).

8. Tačleju līkums

Vērtības – sekundārie ielejas meži pļavu vietās, koku rinda gar upi, senas mājvietas.

Riski – apbūve, izmantošanas intensitātes palielināšanās.

9. Kekaru krasts

Vērtības – pļavas ar avoksnāju ielejas nogāzē, pieteku ieleju iegrauzumi, atklāta ainava ar skatu uz upi, straujtece, lieli koki, iekārtota atpūtas vieta.

Riski – atpūtas slodžu palielināšanās, apbūve, piesārņojums.

10. Mačkalnu līkums

Vērtības – ielejas stāvkrasts ar liepu gāršu, sāngravas, pieteku ielejas ar smilšakmeņu atsegumiem, sekundārie ielejas meži, parkveida pļavu fragments, atmatu pļavas ārpus ielejas, lielu koku rinda gar upi, izcili koki, bebraine, atpūtas vieta upes krastā, pastaigu takas.

Riski – slodžu palielināšanās, parkveida pļavu pārvēršanās krūmājos, piekrastes pieejamības samazināšanās.

11. Liepkalnu līkums

Vērtības – Salacas ielejas stāvkrasts ar mežiem, sāngravas, sekundārie ielejas meži kādreizējo pļavu vietā, lielu koku rindas upes krastā un ielejas nogāzes augšējā malā, bebraine, Dūņupītes ieleja un kādreizējais dzirnezers, atklāta ainava pie Puršēniem, muižas kompleksa ēkas.

Riski – Salacas krasta pieejamības samazināšanās, lauksaimnieciskās darbības slodžu palielināšanās, vides vizuālais piesārņojums.

12. Mārciemu krasts

Vērtības – ielejas stāvkrasts ar mežiem, nogāžu pļavas, parkveida pļava stāvkrasta pakājē uz terases, lielu koku rindas gar upi un ielejas augšējo malu, vecas lauku sētas, atklāta ainava, skats uz ieleju.

Riski – pļavu aizaugšana, parkveida pļavas pārvēršanās krūmājā, piekrastes pieejamības samazināšanas, apbūve starp ielejas krastu un ceļu, piesārņojuma palielināšanās.

13. Burtnieku līkums

Vērtības – sekundārie ielejas meži, pieteku ielejas un gravas, to nogāžu meži, strautu akmeņainās gultnes, sausa pļaviņa upes krastā, mitras pļaviņas, straujtece Salacā.

Riski – slodžu pieaugums, pieejamības samazināšanās.

14. Leišu līkums

Vērtības – sekundārie ielejas meži pļavu vietās, gravas, Salacas ielejas stāvkrasts, lielas egles upes tuvumā, vecu melnalkšņu josla starp nogāzi un upi.

Riski – slodžu palielināšanās, mežu ciršana ārpus Salacas ielejas dabas parka.

15. Salacu krasts

Vērtības – sekundārie ielejas meži pļavu vietās, pieteku ielejas ar stāviem krastiem un mežiem, akmeņainās strautu gultnes, pļavas ielejā, straujtece un sala Salacā, koku rindas, senas mājvietas, atpūtas vieta.

Riski – slodžu palielināšanās, piesārņojuma palielināšanās, piekrastes pļavu degradācija.

16. Odiņu krasts

Vērtības – Salacas ielejas stāvkrasts ar mežiem, smilšakmeņu atsegumiem, sāngravas, lielu koku rinda gar ielejas krasta augšējo malu, aleja, atmatu pļavas ārpus ielejas, vecas mājvietas.

Riski – slodžu palielināšanās, meža ciršana ārpus Salacas ielejas dabas parka teritorijas, lauksaimnieciskās darbības intensitātes palielināšanās, apbūve.

17. Rozēnu krasts

Vērtības – Salacas ielejas stāvkrasts ar mežiem un smilšakmeņu atsegumiem, pieteku ielejas ar stāvām nogāzēm un mežiem, purvainas pļavas, pļavas ielejā, atmatu pļavas ārpus ielejas, senas mājvietas.

Riski – saimnieciskās darbības slodžu palielināšanās, piesārņojuma palielināšanās, pļavu degradācija un aizaugšana, apbūve, ainavas vizuālais piesārņojums.

Tālāk teritorijas vērtības aprakstītas saistībā ar nozīmīgākajiem līnijveida jeb lineāriem elementiem – ceļiem un Salacas upi, kas dod iespēju uztvert dabas parka ainavu vizuāli, galvenokārt kustībā, un tādējādi sasaista dabas parka teritoriju vienā veselumā. Šāds dabas parka teritorijas apraksts vairāk ir orientēts uz ceļotājiem un tūrisma organizatoriem.

1. Ceļa posms no Pužām līdz Staicelei

- *Vērtības*: plašie līdzenumu skati ziemeļu virzienā – līdz Rozēniem, tālāk – kontrastaina atklāto un meža ainavu telpu mija; vizuāli atraktīvas koku rindas, kas iezīmē Salacas ielejas un pieteku ieleju malas (Pužu krasts, Rozēnu krasts, Mārciema krasts, Baložu krasts); alejas; koku puduri pie mājvietām; skats uz Salacu pie Ķekariem (vienīgā brīvi pieejamā vieta); Rozēnu viesu nams.
- *Riski*: pašreiz vērojams vides vizuālais piesārņojums pie Pužām, Mežniecības (kādreizējā Rozēnu muiža), pie Rozēnu centra; blīvas apbūves veidošanās Mārciemu un Ķekaru krastā, kā arī Baložu krastā pie ceļa; pieaugošais vides piesārņojums.

2. Ceļš no Rozēnu tilta caur Puršēniem uz Rēciemu

- *Vērtības*: relatīvi mazpārveidota daba; skaistas ainavas ap Puršēniem; lielo koku rindas gar Salacas ielejas malu; atpūtas vietas Rungu līkumā; laipa pār Salacu pie Dūņgravām; ceļa piemērotība velotūrisma; Puršēnu muižas ēku komplekss, iedzīvotāju atmiņas.
- *Riski*: pieejamo atpūtas vietu trūkums; slodžu palielināšanās un vides degradācija Salacas krastos, palielinoties tūristu skaitam; meža ciršana ārpus dabas parka teritorijas ceļam piegulošajā joslā.

3. Salacas upe

Salacas upe ir visa dabas parka galvenā vērtība, un tās apsaimniekošanas pasākumi ir kopīgi visā upes garumā. Tādēļ jāpiemin tikai daži momenti, kas attiecas uz šo 9 kilometrus garo posmu.

- *Vērtības*: upes tecējumā lēno posmu un straujteču mija; stāvkrastu un nolaideno krastu mija, mežaino un atklāto krastu mija; mazas pļaviņas upes krastā; iespaids par Salacu kā cilvēka neskartas dabas paraugu; saistoša kultūrvide ārpus ielejas; potenciālo pakalpojumu pieejamība.
- *Riski*: piekrastes aizaugšana ar krūmiem, tās pieejamības samazināšanās; piekrastes mežu piesārņošana un eutrofikācija; slodžu palielināšanās neiekārtotajās atpūtas vietās; publiski pieejamo atpūtas vietu trūkums; grūtības ar atpūtas vietu kopšanu; konflikti starp zemes īpašniekiem un tūristiem.

2.1. tabulā apkopotas galvenās dabas vērtības visā aplūkojamā ielejas posmā, kā arī apskatīta to sociālekonomiskā nozīme, sniedzot ieskatu par iespējamām konflikta situācijām attiecībā uz šo vērtību izmantošanu un aizsardzību.

Tabula 2.1. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

	Dabas vērtība	Sociālekonomiskā vērtība
Salacas upe	• Daudzveidīgs upes posms, kam raksturīga lēno posmu un straujteču mijas. Īpaša dabas aizsardzības vērtība piemīt upes straujtecem,	• Upe ir īpaši nozīmīga no ekonomiskā (zivsaimniecības resursi), rekreatīvā (tūrisms, makšķerēšana), estētiskā

	<p>kas ir Eiropas un Latvijas nozīmes aizsargājami biotopi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aizsargājamas zivju (lasis, taimiņš, upes nēģis) un bezmugurkaulnieku sugas (biezā perlamutrene, u.c.). 	<p>(būtisks ainavu veidojošs elements), kā arī zinātniskā (lašu populācijas attīstība utt.) viedokļa.</p>
Salacas pietekas un to gravas	<ul style="list-style-type: none"> • Mazpārveidoti, dabiski biotopi ar īpaši augstu dabas aizsardzības vērtību – nogāžu un gravu meži, straujtecēs, avoksnāji, ūdenskritumi un kāples – aizsargājami Eiropas un Latvijas mērogā. • Lielie sugu daudzveidība un aizsargājamo sugu koncentrācija (divkupru peldvabole, vārpstiņgliemeži, u.c.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Galvenokārt rekreatīva un izglītojoša vērtība, tomēr pārmērīga tūrisma slodze var padraudēt jutīgos pieteku gravu biotopus.
Pļavas	<ul style="list-style-type: none"> • Nozīmīga dabas aizsardzības vērtība – Eiropas un Latvijas nozīmes aizsargājami biotopi (vilkakūlas pļavas, atmatu pļavas, īstās pļavas) un aizsargājamas orhideju sugas; • Biotopu saglabāšanai nepieciešama biotopu pļaušana vai ganīšana. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomiskā ziņā vērtīgākās ir atmatu un īstās pļavas, savukārt, vilkakūlas pļavām ekonomiskā vērtība ir zemāka • Pļavas neapsaimniekojot, to ekonomiskā vērtība zūd. • Nozīmīga estētiskā vērtība kā ainavu veidojošam elementam.
Meži	<ul style="list-style-type: none"> • Nozīmīga dabas aizsardzības vērtība – Eiropas un Latvijas nozīmes aizsargājami biotopi; vērtīgākie mežu tipi ir priežu sausieņu meži, kas atbilst dabisko mežu biotopu kritērijiem, kā arī baltalkšņu meži un jaukto koku gāršas uz ielejas nogāzēm. • Nogāžu un gravu mežos vairākas īpaši aizsargājamas putnu sugas (baltmuguru dzenis) bezmugurkaulnieku sugām (vārpstiņgliemeži, vītoli slaidkoksngrauzis). • Lai saglabātu nogāžu mežus un to ekoloģiskās funkcijas, nav pieļaujama saimnieciskā darbība. 	<ul style="list-style-type: none"> • Priežu sausieņu mežiem ir ļoti augsta ekonomiskā vērtība un šajā posmā tie tiek intensīvi izmantoti. • Baltalkšņu un jaukto koku gāršu ekonomiskā vērtība ir zemāka, turklāt, ņemot vērā to augsto ekoloģisko nozīmi, kā arī upes aizsargjoslu noteiktos ierobežojumus, to saimnieciskā izmantošana nebūtu pieļaujama. • Taču vietām, kur baltalksnajos ir ieauguši lieli koki vai smilšakmens atsegumi, kā arī vietās, kur tie aizsedz skatu perspektīvas uz ielejas nogāzēm, meži vai krūmāji gar upes krastiem var tikt uzskatīti kā ainavu degradējošs faktors.
Atsevišķi lieli platlapju koki un to audzes	<ul style="list-style-type: none"> • Īpaši vērtīgas ir vecas platlapju audzes, lielu koku rindas gar upi, kādreizējās parkveida. • Nepieciešams novērst šādu koku ieaugšanu krūmos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lieliem kokiem un koku rindām ir ievērojama estētiskā vērtība kā īpašiem ainavas elementiem.
Atsegumi	<ul style="list-style-type: none"> • Īpaši nozīmīga dabas aizsardzības vērtība – Eiropas un Latvijas nozīmes aizsargājams biotops. • Biotops ļoti jutīgs pret nobradāšanu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ļoti augsta rekreatīva vērtība, kā galvenais tūrisma piesaistes objekts. • Īpaši nozīmīga ainaviskā vērtība.

Veicot teritorijas vērtību pretnostatījumu, var secināt, ka vairumā gadījumu pretrunas starp dabas aizsardzības un sociāli ekonomiskām interesēm nav īpaši izteiktas. Piedevām apsaimniekošanas pasākumi, kas būtu nepieciešami dabas vērtību saglabāšanai, veicina arī sociālekonomisko vērtību attīstību, piemēram:

- pļavu noganīšana vai pļaušana veicinātu ne tikai aizsargājamo biotopu un tajos sastopamo augu sugu saglabāšanu, bet kalpotu arī teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vides saglabāšanai, turklāt uzlabotu arī iedzīvotāju sociālekonomisko situāciju, jo, apsaimniekojot bioloģiski vērtīgos zālājus, iedzīvotājiem ir iespējas saņemt subsīdijas. Izstrādājot DA plānu, šī upes posma pļavas tika apsektas pēc īpaši izstrādātas metodes bioloģiski vērtīgo zālāju novērtēšanai, un šie rezultāti tiks iesniegti arī Lauku atbalsta dienestā, lai īpašnieki par šo pļavu atbilstošu apsaimniekošanu varētu saņemt maksājumus par bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu zālajos. Galvenais nosacījums, lai saņemtu šos maksājumus, ir ievērot vēlās pļaušanas (pēc 10. jūlija) un ekstensīvās ganīšanas principus. Plānojot pļavu apsaimniekošanu, būtiski ņemt vērā attiecību starp biotopa sociālekonomisko vērtību un tā dabas aizsardzības vērtību – pļavas, kuras var būt neizdevīgi apsaimniekot no ekonomiskā viedokļa, var

izrādīties ļoti nozīmīgas bioloģiskās daudzveidības ziņā (piemēram, vilkakūlas pļava). Šādos gadījumos izšķiroša loma ir jau minētajām subsīdijām;

- atbrīvojot vecos platlapjus un bijušās parkveida pļavas no krūmiem un paaugas kociņiem, kas tiecas to vainagos, tiktu uzlabots šo biotopu ekoloģiskais stāvoklis – koki tiktu vairāk izgaismoti un dzīvotnes būtu piemērotākas bezmugurkaulniekiem un retākiem ķērpjiem, kā arī vienlaicīgi tiktu daudzveidota ielejas ainava un izceltas tās kultūrvēsturiskās iezīmes;
- novēršot straujteču aizaugšanu, tiktu uzlabota upes ekoloģiskā kvalitāte un ceļotājzivju nārsta apstākļi, līdz ar to veicinot lašu un taimiņu populācijas pieaugumu Salacā un vienlaicīgi sekmējot ūdenstūrisma un makšķerēšanas attīstību.

Galvenās pretrunas saistītas ar tūrisma slodžu pieaugumu, progresējošo ielejas krastu apbūvi un teritorijas mežu resursu izmantošanu.

Tūrisma attīstības veicināšana dabas parka teritorijā ir uzskatāms kā viens no svarīgākajiem šīs teritorijas izmantošanas mērķiem, taču pārmērīga, nekontrolēta tūrisma slodze neizbēgami negatīvi ietekmēs ielejas dabas un ainaviskās vērtības. Pārmērīga tūrisma slodze īpaši apdraud jutīgākos ielejas biotopus, piemēram, smilšakmens atsegumus un alas, Salacas pieteku gravas, avoksnājus, kā arī rada traucējumu faktoru vairākām dzīvnieku sugām – putniem, sikspārņiem u.c. Turklāt šobrīd kā galvenā ar tūrismu saistītā problēma Salacas ielejā tiek minēta teritorijas piemētāšana ar sadzīves atkritumiem, kas ir saistīta arī ar nepietiekami sakārtotu atkritumu savākšanas mehānismu (atkritumu urnām apmetņu vietās un to regulāru izvešanu). Lai novērstu konfliktu starp tūrisma attīstību teritorijā un dabas vērtību saglabāšanu, īpaša uzmanība ir jāpievērš tūrisma infrastruktūras sakārtošanai un tūrisma slodžu kontrolēšanai.

Dabas parkā noteiktie pieļaujamie mežistrādes veidi zināmā mērā ierobežo mežu izmantošanu ekonomiskā labuma gūšanai. Lielākie zaudējumi, kas izriet no teritorijas aizsargājamā statusa, galvenokārt attiecināmi uz ekonomiskajā ziņā vērtīgākajiem priežu sausieņu mežiem ielejas pamatkrastā – šeit gan ir atļauta galvenā cirte, tomēr kopšanas ciršu ierobežojumi ievērojami samazina iespējas gūt ienākumus no meža, kamēr tas sasniedz galvenajai cirtei pieļaujamo vecumu.

Mazākā mērā šīs pretrunas attiecināmas uz nogāžu un gravu mežiem, jo to ekonomiskā vērtība ir zemāka, turklāt upes aizsargjoslas statuss jau ievērojami ierobežo to izmantošanu. Turklāt zemes īpašniekiem būs iespēja pieteikties kompensācijām par neiegūto peļņu no mežsaimnieciskās darbības atbilstoši likumam „Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikrolieģumos”, kurš stāsies spēkā no 2006. gada 1. janvāra.

Dažviet iespējama pretruna starp dabas aizsardzības un ainavisko vērtību saglabāšanas prioritātēm. Šeit jāatceras, ka Salacas ielejas dabas parka mērķi ietver gan dabas, gan ainavas un kultūrvēsturisko elementu aizsardzību. Tādēļ šādās situācijās nepieciešams rūpīgi izvērtēt, kam būtu dodama priekšroka un kur pieļaujama krastu attīrīšana no krūmiem, lai izceltu ielejas ainaviskās vērtības un kur kā bioloģiskajā ziņā augstvērtīgs mežs aizsargājamas baltalkšņu audzes uz ielejas nogāzēm.

Nākotnē vērā ņemamus draudus teritorijas kultūrvidei un ainaviskajām veselumam varētu radīt progresējoša dzīvojamo māju un viesu namu apbūve. Šim apstāklim jāpievērš uzmanība veicot teritorijas plānojumu, kā arī sagatavojot pašvaldību apbūves noteikumus. Dabas parka teritorija nepiemērota būtu pārāk blīva apbūve, kā arī šai vietai netradicionālu arhitektūras stilu un celtniecības materiālu izmantošana.

Apkopojot augstāk minēto, varam secināt, ka viens no plāna galvenajiem uzdevumiem ir izvērtēt, kādi no dabas aizsardzības mērķiem izrietošie pasākumi uzskatāmi par prioritāriem katrā konkrētajā situācijā un kā tie sabalansējami ar teritorijas sociāli ekonomiskajām interesēm. Plānojot teritorijas apsaimniekošanu un paredzamos ierobežojumus, jāņem vērā, ka dabas parka ir uzdevums ir nodrošināt ne tikai dabas aizsardzības intereses, bet arī iedzīvotāju atpūtas un izglītošanās iespējas.

3. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI

3.1. Teritorijas saglabāšanas ideālie jeb ilgtermiņa mērķi

3.1.1. Aizsargāt Salacas ielejas DP dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, saglabājot tās ainavisko struktūru, kā arī biotopu un sugu daudzveidību.

3.1.2. Veicināt teritorijas ilgtspējīgu attīstību, līdzsvarojot dabas aizsardzības un sociālekonomiskās intereses.

3.2. Teritorijas saglabāšanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam

3.2.1. Apsaimniekot teritorijas dabas vērtības atbilstoši dabas aizsardzības prasībām:

3.2.1.1. Uzlabot/uzturēt Salacas upē labu ūdens ekoloģisko kvalitāti;

3.2.1.2. Novērst upes straujteču degradāciju;

3.2.1.3. Saglabāt/palielināt teritorijas zivju resursus;

3.2.1.4. Saglabāt dabas aizsardzības plānā noteiktās bioloģiski vērtīgos zālājus;

3.2.1.5. Saglabāt bioloģiski vērtīgos meža biotopus uz ielejas nogāzēm un gravās.

3.2.2. Saglabāt un pilnveidot teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības:

3.2.2.1. Novērst ielejas atklāto nogāžu un virspalu terašu aizaugšanu ar krūmiem;

3.2.2.2. Saglabāt būtiskus ainavas elementus, kā arī ielejas ainavisko un kultūrvēsturisko vienotību.

3.2.3. Pilnveidot tūrisma un atpūtas infrastruktūru, ievērojot dabas aizsardzības prasības:

3.2.3.1. Noteikt tūrisma intensitāti un izstrādāt mehānismu tā kontrolēšanai;

3.2.3.2. Sakārtot tūrisma infrastruktūras objektus.

3.2.4. Veicināt sabiedrības izglītošanu, iepazīstinot ar teritorijas dabas, ainaviskajām un kultūrvēsturiskajām vērtībām.

3.2.5. Veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, ZBR administrāciju, pašvaldību un valsts institūcijām dabas parka apsaimniekošanā.

3.2.6. Novērtēt dabas aizsardzības plānā noteikto darbību īstenošanu un to rezultātus

4. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

4.1. Apsaimniekošanas pasākumi

(skat. 7. un 8. karti)

Apsaimniekošanas pasākums	Pasākuma izpildītājs	Prioritāte Izpildes termiņš	Izmaksas	Iespējamais finanšu avots	Tehniskās izpildes kontroles rādītāji	Mērķu izpildes kvalitātes rādītāji
Īstermiņa mērķis Nr.3.2.1. Apsaimniekot teritorijas dabas vērtības atbilstoši dabas aizsardzības prasībām						
3.2.1.1. Uzlabot/uzturēt Salacas upē labu ūdens ekoloģisko kvalitāti						
3.2.1.1.a) Izstrādāt un ieviest Salacas upes baseina apsaimniekošanas plānu ISPA pilotprojekta ietvaros.	Plāna izstrāde: "Grupa 93" Plāna ieviešana: -vietējās pašvaldības, -lauksaimnieciskās uzņēmējdarbības veicēji, -mežsaimnieciskās darbības veicēji, -rūpniecības u.c. uzņēmumi, -Gaujas baseina apsaimniekošanas pārvalde (uzraudzības institūcija).	Plāna izstrāde: 2004.-2006.g. Plāna ieviešana 2010.-2015. g	Plāna izstrādei - 400 000 EUR Plāna ieviešanai izmaksas pagaidām nav zināmas	Plāna izstrādei – ISPA fonds Plāna ieviešanai – ERAF, CF un citi ES struktūrfondi, Valsts budžets	Baseina apsaimniekošanas plāns izstrādāts un uzsākta tā ieviešana	Salacā nodrošināta laba ūdens ekoloģiskā kvalitāte atbilstoši likumdošanā noteiktajām normām.
3.2.1.2. Novērst upes straujteču degradāciju						
3.2.1.2. a) Veikt ūdensaugu pļaušanu.	Ziemeļvidzemes Biosfēras rezervāta administrācija (ZBRA) UNDP/GEF projekta ietvaros BO SIA "Salacas ieleja" Zemes īpašnieki	I 2006.-2019. g.	Ūdensaugu pļaušana: apm. 750 LVL Palīgaprīkojums: Apm. 1000 LVL	UNDP/GEF projekts Pašvaldību līdzekļi Zivju Fonds	Ūdensaugi izpļauti un straujteses atjaunotas apm.2 ha platībā	
3.2.1.3. Saglabāt/palielināt teritorijas zivju resursus						
3.2.1.3. a) Atjaunot un uzturēt zivju nārsta	ZBRA UNDP/GEF	I		UNDP/GEF projekts	Krāces atjaunotas 3-5	Līdz 2015.g. Salacas

vietas.	projekta ietvaros BO SIA "Salacas ieleja"	2007.-2019. g.			vietās	lašu un taimiņu populācija būtiski palielinājusies.
3.2.1.3. b) Apsekot Salacas pieteku aizsprostus un sagatavot priekšlikumu to likvidēšanai vietās, kur tas iespējams.	Biedrība "Latvijas Makšķernieku Asociācija"	II 2005. g.	Apm. 10 000 LVL	LVAf	Apkopota informācija par aizsprostu stāvokli Salacas upes baseinā, un izstrādāti priekšlikumi un izmaksu aprēķini atsevišķu objektu likvidēšanai.	
3.2.1.3. c) Izlaist taimiņu mazuļus Salacas pietekās.	LZRA	II	Nav zināmas	Zivju fonds	Taimiņu mazuļu izlaišana notikusi atbilstoši LZRA rekomendācijām.	
3.2.1.3. d) Palielināt zivju resursu izmantošanas kontroli.	ZBRA Valsts Vides dienesta Valmieras RVP BO SIA "Salacas ieleja" Biedrība "Latvijas Makšķernieku Asociācija" Sabiedriskie inspektori Zemes īpašnieki	II 2005.-2019. g.	Apm. 2200 LVL/ gadā (no LVAf- sabiedrisko inspektoru korpusam)	Valsts budžets Ienākumi no makšķerēšanas licenču tirgošanas	Palielināts sabiedrisko zivju inspektoru skaits	
3.2.1.3. e) Informēt sabiedrību par zvejas ierobežojumiem un iespējām, kā arī par zivju resursu saglabāšanas nepieciešamību.	BO SIA "Salacas ieleja" Pašvaldība ZBRA Biedrība "Latvijas Makšķernieku Asociācija"	III 2005.-2019. g.	Apm. 14 250 LVL (15 gados)	Pašvaldību līdzekļi Biedrība "Latvijas Makšķernieku Asociācija"		
3.2.1.4. Saglabāt dabas aizsardzības plānā noteiktos bioloģiski vērtīgos zālājus						
3.2.1.4. a) Apsaimniekot bioloģiski vērtīgos zālājus atbilstoši plānā noteiktajām prasībām, veicot regulāru pļaušanu vai ganīšanu.	Zemes īpašnieki	I 2006.-2019. g.	Pļaušana: apm.30- 50 LVL/ha Krūmu izciršana: apm. 110 LVL/ha	Lauksaimniecības subsīdijas Privātie līdzekļi	Pļavas regulāri apsaimniekotas 49,5 ha platībā	Plānā noteiktais indikatorsugu skaits nesamazinās
3.2.1.4. b) Iznīcināt latvāņu audzes pie Ģinēnu mājām.	Zemes īpašnieks	I 2006. -2007.g	apm. Ls 104-520/ ha	UNDP/GEF projekts Lauksaimniecības subsīdijas	Latvāņu audze iznīcināta 0,3 ha platībā	Latvāņu audze iznīcināta, nepieļaujot to izplatību teritorijā

3.2.1.5. Saglabāt bioloģiski vērtīgos meža biotopus uz ielejas nogāzēm						
3.2.1.5 a) Plānā noteiktajos bioloģiski vērtīgajos meža biotopos uz ielejas nogāzēm saimnieciskā darbība nav pieļaujama, izņemot plānā norādītās darbības ² .	Zemes īpašnieki VAS "Latvijas meži"	I 2005.-2019. g.	Nav zināmas	Kompensācijas no Valsts budžeta līdzekļiem (gadījumā, ja tiek pieņemts kompensāciju likums)	Saimnieciskā darbība Nenotiek ielejas mežos, kur noteikts lieguma režīms 30 ha platībā.	Bezmugurkaulnieku indikatorsugu klātbūtne
3.2.1.6. Nodrošināt īpaši aizsargājamu bezmugurkaulnieku sugu populācijas aizsardzību.						
3.2.1.6. a) Apsēkot platspīļu vēža <i>Astacus astacus</i> un signālvēža <i>Pacifastacus leniusculus</i> izplatību Salacas ielejā un tās pietekās	LZRA	III 2006.-2007.g.	Apm. 2700 LVL (visā dabas parka teritorijā)	UNDP/GEF projekts	Noskaidrota <i>Astacus astacus</i> un <i>Pacifastacus leniusculus</i> izplatība dabas parka teritorijā	Ierobežota (sama-zinās) invazīvās sugas <i>Pacifastacus leniusculus</i> izplatība Salacas ielejā, tādejādi nodrošinot vietējās sugas <i>Astacus astacus</i> populācijas aizsardzību
3.2.1.6. b) Veikt biežās perlamutrenes <i>Unio Crassus</i> populācijas stāvokļa novērtējumu visā dabas parka teritorijā.	ZBRA (UNDP/GEF projekta ietvaros)	III 2006.-2009.g.	Nav zināmas	UNDP/GEF projekts	Iegūta informācija par <i>Unio Crassus</i> populācijas stāvokli un tā izmaiņām Salacā	
Īstermiņa mērķis 3.2.2. Saglabāt un pilnveidot teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības						
3.2.2.1. Novērst ielejas atklāto nogāžu un virspalu terašu aizaugšanu ar krūmiem						
3.2.2.1 a) Izcirst krūmus un veikt regulāru pļavu apsaimniekošanu plānā norādītajās ainaviski vērtīgajās vietās.	Zemes īpašnieki	II 2005.- 2019.g.	Pļaušana: apm.30-50 LVL/ha Krūmu izciršana: apm. 110 LVL/ha	Lauksaimniecības subsīdijas	Regulāri apsaimniekoti ainaviski vērtīgie apgabali 35 ha platībā	Teritorijā novērsta atklāto ainavu aizaugšana
3.2.2.2. Saglabāt būtiskas ainavas elementus, kā arī ielejas ainavisko un kultūrvēsturisko vienotību						
3.2.2.2. a) Atbrīvot no krūmiem un kritālām smilšakmens atsegumus, lielus kokus, ainaviskas skatu vietas, saskaņojot to ar ZBR administrāciju.	Zemes īpašnieki	II 2005.-2007.g.	Apm. 517 LVL	Pašvaldību līdzekļi Privātie līdzekļi	Izcirsti krūmi 4,7 ha platībā	Teritorijā novērsta īpašu ainavas elementu aizaugšana
3.2.2.2. b) Sagatavot rekomendācijas pašvaldības apbūves noteikumiem, kuras ietilpst dabas parka teritorijā, saskaņojot jaunu apbūvi ar dabas un ainavas aizsardzības mērķiem.	ZBRA sadarbībā ar pašvaldību	II 2006.- 2007.g.	Nav zināmas	Valsts budžets	Rekomendācijas sagatavotas un iestrādātas pašvaldības apbūves noteikumos	Teritorijā saglabājas kultūrvidei raksturīga apbūve
3.2.2.2. c) Likvidēt teritorijas piesārņojumu ar sadzīves atkritumiem.	Zemes īpašnieki, zemes izmantotāji, pašvaldība	I 2005.- 2006.g.		Pašvaldību līdzekļi Privātie līdzekļi	Piesārņojums ar sadzīves atkritumiem Rozēnos likvidēts un	Novērsti teritorijas vides un vizuālais piesārņojums

² Bioloģiski vērtīgie meža biotopi ir iekļauti lieguma zonā un to apsaimniekošanas regulēs teritorijas individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

					novērsta to turpmākā uzkrāšanās	
Īstermiņa mērķis 3.2.3. Pilnveidot tūrisma un atpūtas infrastruktūru						
3.2.31. Noteikt tūrisma slodzi dabas parka teritorijā un izstrādāt mehānismu tās kontrolēšanai						
3.2.3.1. a) Veikt uzskaiti un apkopot informāciju par tūristu plūsmu un apmetņu vietu izmantošanas intensitāti dabas parka teritorijā.	Vidzemes Augstskola sadarbībā ar ZBRA	II 2006.-2008.g.	Apm. 18 000 LVL (visai dabas parka teritorijai)	ES fondu līdzekļi LVAF	Tūrisma slodze dabas parka teritorijā novērtēta	Iegūta nepieciešamā informācija un mehānismi, lai novērstu tūrisma negatīvo ietekmi uz teritorijas dabas vērtībām.
3.2.3.1.b) Izstrādāt pašvaldību saistošus noteikumus par dabas parka "Salacas ieleja" apmeklēšanas un uzturēšanās kārtību.	Pašvaldības sadarbībā ar ZBRA	III 2006.-2007.g.	Apm. 5 750 LVL (visai dabas parka teritorijai)	Pašvaldību budžets	Noteikumi izstrādāti	
3.2.3.1.c) Izstrādāt projektu par tūristu taku un veloceļu sistēmu dabas parka teritorijā atbilstoši plāna ieteikumiem.	Vidzemes Augstskola sadarbībā ar ZBR A	II 2006.-2008.g.	apm. 21 500 LVL (visai dabas parka teritorijai)	ES fondu līdzekļi	Projekts izstrādāts	
3.2.3.2. Labiekārtot tūrisma infrastruktūras objektus						
3.2.3.2. a) Labiekārtot un uzturēt 6-9 tūristu apmetņu vietas.	Pašvaldības Zemes īpašnieki	I 2006.-2010.g.	Labiekārtošana – apm. 450-600 LVL/1 vieta; uzturēšana – apm. 100-130 LVL/1vieta 1 sezonā	Pašvaldību līdzekļi Privātie līdzekļi ES fonds- ERAF ³	Labiekārtotas un uzturētas apm. 6-9 tūristu apmetnes	Novērsta intensīva tūrisma negatīvā ietekme uz aizsargājamiem un jūtīgiem biotopiem un sugām; Tūrisma infrastruktūra sakārtota, radot priekšnosacījumus ilgtspējīgai tūrisma attīstībai dabas parka teritorijā.
3.2.3.2. b) Labiekārtot un uzturēt 2 laivu piestātņu vietas.	Pašvaldības	I 2006.-2010.g.	Labiekārtošana – apm. 500 LVL/1 vieta; uzturēšana – apm. 100-130 LVL/1vieta 1 sezonā	Pašvaldību līdzekļi ERAF	Labiekārtotas un uzturētas 2 laivu izvilšanas vietas	
3.2.3.2. c) Labiekārtot izcilas skatu vietas	Pašvaldības Zemes īpašnieki	III 2006.-2010.g.	Ierīkošana – apm. 500 LVL/1 vieta; uzturēšana – apm. 100 LVL/1 vieta 1 sezonā	Privātie līdzekļi Pašvaldību līdzekļi ERAF	Labiekārtotas 1-2 skatu vietas	
3.2.32. d) Labiekārtot un uzturēt autostāvvietas.	Pašvaldības Zemes īpašnieki	II 2006.-2010.g.	Ierīkošana – apm. 700 LVL/1 vieta; uzturēšana – apm. 100 LVL/1 sezonā	Privātie līdzekļi Pašvaldību līdzekļi ERAF	Labiekārtotas un uzturētas 2 -3 autostāvvietas	

³ ERAF - Eiropas Reģionālās Attīstības fonds

3.2.3.2 e) Ierīkot barjeras, kāpnes u.c. infrastruktūras elementus, kur tas nepieciešams apmeklētāju drošībai un smilšakmens atsegumu aizsardzībai.	Pašvaldības Zemes īpašnieki	I 2005.-2007.g.	Apm. 500-700LVL	Privātie līdzekļi Pašvaldību līdzekļi ERAF	Ierīkotas barjeras un kāpnes 1 plānā norādītā vietā.	
3.2.3.2. f) Ierīkot dabas takas un veloceliņus atbilstoši izstrādātajam tehniskajiem projektam.	Pašvaldības Zemes īpašnieki u.c. interesenti	II 2008.-2015.g.	Nav zināmas	Dažādi Latvijas un ES fondi (t.sk. ERAF) Privātie līdzekļi Pašvaldību līdzekļi		
3.2.3.2. g) Ierīkot publiski pieejamas takas piekļūšanai pie Salacas						
3.2.3.2. h) Ierīkot kempingu Staiceles pilsētas teritorijā atbilstoši dabas aizsardzības plānā noteiktajām prasībām		III	Nav zināmas			
Īstermiņa mērķis 3.2.4. Veicināt sabiedrības izglītošanu, iepazīstinot ar teritorijas dabas, ainaviskajām un kultūrvēsturiskajām vērtībām						
3.2.4. a) Izstrādāt vienotu norāžu un informācijas sistēmas vizuālo risinājumu dabas parka teritorijai.	ZBRA	I 2005.g.	Nav zināmas	Valsts budžets UNDP/GEF projekts	Vienots norāžu un informācijas sistēmas vizuālais risinājums izstrādāts	Palielinātas teritorijas apmeklētāju un vietējo iedzīvotāju zināšanas par teritorijas dabas, ainaviskajām un kultūrvēsturiskajām vērtībām, tādejādi novēršot šo vērtību apzinātu vai neapzinātu bojāšanu.
3.2.4. b) Iekārtot informācijas standus plānā norādītajās vietās.	Pašvaldības ZBRA	II 2007.-2008. g.	Apm. 100 LVL/ 1 info stends	Valsts budžets LVAF ERAF	Izvietot apm. 10-14. informācijas standus plānā norādītajās vietās	
3.2.4. c) Uzstādīt norādes, kā atrast nozīmīgus dabas un kultūrvēsturiskos objektus, kā arī skatu vietas.	Pašvaldības ZBRA	II 2005.-2007. g.	Apm. 30-50 LVL/1 norāde	Valsts budžets Pašvaldību līdzekļi; ERAF	Uzstādītas apm. 25 norādes	
3.2.4. d) Veikt dabas parka teritorijas apzīmēšanu dabā.	Pašvaldības sadarbībā ar ZBRA	2005.- 2006.g.	8 LVL/1 zīme	Dabas aizsardzības pārvalde	Izvietotas visas nepieciešamās zīmes	
3.2.4. e) Izdot informācijas bukletu par dabas vērtībām Salacas ielejā	ZBRA	III	Apm. 3000 LVL	UNDP/GEF projekts; LVAF		
Īstermiņa mērķis 3.2.5. Veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, pašvaldību un valsts institūcijām un ZBR administrāciju dabas parka apsaimniekošanā						
3.2.5. a) Organizēt tikšanās ar zemes īpašniekiem un koordinēt dabas aizsardzības plāna ieviešanu.	BO SIA "Salacas ieleja" sadarbībā ar ZBRA	I 2005.-2019.g.	Apm. 15 000 LVL (15 gados)	Pašvaldība UNDP/GEF projekts	Regulāri organizētas (vismaz 2x gadā) tikšanās ar zemes īpašniekiem, kā arī notikuši tematiski semināri (apm. 1-2x/gadā) zemes īpašniekiem, pašvaldībām,	Uzsākta veiksmīga sadarbība starp teritorijas apsaimniekošanā iesaistītajām pusēm.

					vietējiem uzņēmējiem u.c. interesentiem	
3.2.5.b) Izdot informācijas bukletus par dabai draudzīgām apsaimniekošanas metodēm un ar to saistītām likumdošanas normām Salacas ielejā.	ZBRA	III	Apm. 3500 – 4000 LVL	UNDP/GEF projekts		
Īstermiņa mērķis 3.2.6. Novērtēt dabas aizsardzības plānā noteikto darbību īstenošanu un to rezultātus						
3.2.6. a) Veikt regulāru, bet ne retāk kā reizi 5 gados, DA plāna ieviešanas kontroli atbilstoši tehniskās izpildes kontroles rādītājiem.	ZBRA	2005.-2019.g.	Nav zināmas	Valsts budžets		
3.2.6. b) Ik Pēc 5 gadiem kopš plāna darbības uzsākšanas novērtēt, vai sasniegti DA plānā uzstādītie mērķi atbilstoši mērķu izpildes kvalitātes rādītājiem.	ZBRA	2009., 2014., 2019. g.	Nav zināmas	Valsts budžets		

4.2. Apsaimniekošanas pasākumu detalizēts apraksts

Īstermiņa mērķis 3.2.1.:	Apsaimniekot teritorijas dabas vērtības atbilstoši dabas aizsardzības prasībām
--------------------------	--

3.2.1.1. Uzlabot/uzturēt Salacas upē labu ūdens ekoloģisko kvalitāti

3.2.1.1.a) Izstrādāt un ieviest Salacas upes baseina apsaimniekošanas plānu ISPA pilotprojekta ietvaros

Pamatojums/apraksts

Līdz 2005. gadam ir paredzēts izstrādāt Salacas upes baseina apsaimniekošanas plānu, kura mērķis ir nodrošināt labu ūdens ekoloģisko kvalitāti. Upes baseina apsaimniekošanas plāns noteiks ūdens kvalitātes mērķus Salacai, kā arī paredzamos pasākumus, lai novērstu vai samazinātu piesārņojuma emisiju, kā arī sasniegtu vides kvalitātes mērķus. Baseina apsaimniekošanas plānam jāparedz pasākumi, kas nodrošinātu šādu uzdevumu īstenošanu:

- novērst vai mazināt piesārņojuma noplūdi no lauksaimniecības zemēm, veicinot vidi saudzējošas lauksaimniecības attīstību;
- novērst apdzīvoto vietu notekūdeņu ieplūdi Salacas upē;
- kontrolēt emisiju no citiem punktvēda vai difūzā piesārņojuma avotiem;
- nodrošināt ūdens resursu racionālu izmantošanu un ieguves kontroli;
- novērst zivju resursu pārmērīgu ekspluatāciju;
- nodrošināt dabas aizsardzības prasību ievērošanu;
- nodrošināt aizsargjoslām noteikto prasību ievērošanu utt.

Izstrādājot Salacas upes baseina apsaimniekošanas plānu, jāņem vērā šajā dabas aizsardzības plānā noteiktie ierobežojumi un ieteikumi attiecībā uz Salacas upes un tās ielejas apsaimniekošanu. Plāna izstrāde notiek no 2004. līdz 2006.gadam (18 mēneši), bet tā ieviešana paredzēta periodā no 2010.gada līdz 2015.gadam.

Izpildītājs

Plāna izstrādei: Konsultāciju firma "Grupa 93"
Plāna ieviešanai: Vietējās pašvaldības, lauksaimnieciskās uzņēmējdarbības veicēji, mežsaimnieciskās darbības veicēji, rūpniecības uzņēmumi, u.c. uzņēmēji, Gaujas baseina apsaimniekošanas pārvalde (uzraudzības institūcija).

Izmaksas

Plāna izstrādei: 400 000 EUR
Plāna ieviešanai: Šobrīd nav zināmas. Precīzāka informācijas varētu būt ap 2005. g. decembri, kad būs izstrādāta plāna pasākumu programma.

Iespējamais finanšu avots

Plāna izstrādei: ES, ISPA fonds
Plāna ieviešanai: ERAF, CF un citi ES fondi, valsts budžets.

3.2.1.2. Novērst upes straujteču degradāciju

3.2.1.2. a) Veikt ūdensaugu pļaušanu

Pamatojums

Eitrofikācijas rezultātā Salacas upe strauji aizaug ar ūdensaugiem. Upes aizauguma pieļaujamā norma ir līdz 30 % no ūdens spoguļvirsmas. Šajā upes posmā aizaugums nav pārāk izteikts, tomēr vietām tas pārsniedz 40 % no ūdens spoguļvirsmas. Lai novērstu tālāku aizauguma izplatīšanos, kas

samazinātu straujteču platības un līdz ar to arī zivju nārsta vietas, nepieciešams veikt upes attīrīšanu no ūdensaugiem (galvenokārt ezera meldriem), kā arī atjaunot upes krācainos posmus.

Apraksts

Šajā upes posmā upes aizaugums visizteiktāk novērojams pie Burtnieku līkumā un Odiņu krasta. Aptuvenā platība, kurā veicama ūdensaugu izvākšana ir 2 ha. (sk. **7. karti** – Biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumi). Optimālais darbības veikšanas laiks: jūlijs – septembris.

Tā kā aizaugums šajā posmā nevedo pārāk lielas platības, tā likvidēšanai iespējams izmantot pļaušanu ar rokām. Pļaušana nepieciešama posmos, kur aizaugums klāj 30-40 % no ūdens spoguļvirsmas (pie Ķekariem, kā arī atsevišķās vietās posmā no Burtnieku līkuma līdz Odiņiem). Nopļautie ūdensaugi no upes ir jāizvāc. Ūdensaugi nākamā gadā ataug, tādēļ pļaušana atkārtojama katru gadu.

Efektīvāka metode, kas nodrošinātu ilgstošāku rezultātu, būtu ūdensaugu izvākšana no upes kopā ar to sakņu sistēmu. Taču, lai to veiktu, nepieciešama speciāla tehnika. Kā viena no iespējam minēts kultivators, kuru pievieno speciāli aprīkotam traktoram, kurš var pārvietoties pa upi līdz 1 m dziļumam un darbotos uz minerāleļļām. Šādu tehniku nepieciešams iegādāties visas Salacas upes apsaimniekošanai. Tomēr, ņemot vērā nelielās aizauguma platības šajā teritorijā, smagās tehnikas izmantošana šajā posmā varētu būt nepiemērota.

Izpildītājs BO SIA "Salacas ieleja", zemes īpašnieki

Izmaksas

- Ūdens augu pļaušana (darbaspēka izmaksas 2 ha izpļaušanai 1. gadu laikā): apm. 750 LVL
- Palīgaprīkojums (darbarīki, hidrotērpi, laivas utt.): apm. 1 000 LVL.

Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts, pašvaldību līdzekļi, Zivju Fonds.

Kā alternatīvu atlīdzinājumu zemes īpašniekiem par ūdens augu pļaušanu ar rokas izkapti upes daļās, kas pieguļ to īpašumu robežām, ir ierosināts izmantot bezmaksas licences lašu maksāšanu.

3.2.1.3. Saglabāt/palielināt teritorijas zivju resursus

3.2.1.3. a) Atjaunot un uzturēt zivju nārsta vietas

Pamatojums/ apraksts

Nozīmīgākās Salacas ceļotājzivju sugas – lasis, taimiņš un upes nēģis nārsto upes straujtecēs. Laši nārstam izvēlās atklātas vietas Salacā, parasti straujteču sākumā, kur upes gultni sedz oļi. Savukārt taimiņi nārsto Salacas pietekās un strautos. Upes nēģi nārsto gan Salacā, gan tās pietekās, taču izvēlās gultni ar smalkāku substrātu, kas klāts ar oļiem un granti.

Aizaugot upes straujtecēm, samazinās arī zivju nārstam piemērotās platības. Tādēļ būtiskāko ieguldījumu nārsta vietu atjaunošanā sniegtu straujteču atjaunošana, izpļaujot un izvācot ūdensaugus (sk. 3.2.1.2. a). Tomēr papildus šiem pasākumiem būtu vēlams arī veidot mākslīgus akmens krājumus un krācītes, kas radītu piemērotus apstākļus zivju nārstam, kā arī sekmētu ūdenstūrisma attīstību. Paredzams, ka šajā posmā nārsta vietas varētu tikt atjaunotas 3-5 vietās – pie Odiņiem un straujteču posmos leļpus tiem.

Izpildītājs ZBRA (UNDP/GEF projekta ietvaros), BO SIA "Salacas ieleja".

Izmaksas Nav zināms

Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts.

3.2.1.3. b) Apsekot Salacas pieteku aizsprostus un sagatavot priekšlikumu to likvidēšanai, vietās kur tas iespējams

Pamatojums

20. gadsimta saimnieciskās darbības rezultātā Latvijas upēs, tai skaitā uz Salacas upes pietekām, ir saglabājušies aizsprosti un to paliekas, kas pārtrauc sedimentu (nogulu) transportu pa upēm un uzkrājas ūdenskrātuvēs, veicinot to pastiprinātu aizsērēšanu un aizaugšanu, kā arī apgrūtina migrāciju uz nārsta iespējamām vietām tādām ceļotājzivju sugām kā taimiņš un upes nēģis. Aizsprosti izjauc upes nepārtrauktību un tādejādi to atrašanās uz upēm ir pretrunā ar “Ūdens struktūrdirektīvas” (2000/60/EC) prasībām un nosacījumiem. Rietumvalstu pieredze rāda, ka optimālākais “aizsprostu jautājumu” risināšanas veids ir to demontāža un ietekmēto upju posmu atjaunošana. Lai konstatētu esošo dambju vai to palieku stāvokli un izvērtētu iespējas tos nojaukt, tādejādi atjaunojot zivju migrācijas ceļus, ir nepieciešamas apsekot Salacas upi un tās pietekas.

Apraksts

“Latvijas Makšķernieku asociācija” ir sagatavojusi īpašu projektu, kas paredz apkopot visu pieejamo informāciju par aizsprostiem un to stāvokli vairākās Latvijas upēs, prioritāros no tiem (gk. Gaujas un Salacas baseinos) apsekojot dabā. Projekta beigu fāzē ir paredzēts izvēlēties 1-3 potenciāli demontējamus aizsprostus, par prioritāriem pieņemot tos, kuri atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, uz ritrālām upēm (vai ritrāla upju posmiem) un upēs, kur ir konstatētas aizsargājamās augu vai dzīvnieku sugas un īpaši aizsargājami biotopi. Izvēlētajiem aizsprostiem tiks veikta objektu demontāžas un upes posma atjaunošanas izmaksu kalkulācija (demontāžai un upes posmu atjaunošanai finansējums tiks meklēts atsevišķi).

Vienlaicīgi tiks veikta situācijas analīze un sagatavotas rekomendācijas (piem., ieteikumi zivju resursu atjaunošanai un papildināšanai, kā arī makšķernieku piesaistei un ekotūrisma attīstībai), aptaujāti vietējie iedzīvotāji, aizsprostu īpašnieki, dabas aizsardzība speciālisti, ūdens tūristi, makšķernieki u.c. par aizsprostu lietderību un to turpmāko likteni, tiks izstrādātas rekomendācijas turpmākajām upju atjaunošanas aktivitātēm, ievērojot EK “Ūdens struktūrdirektīvas” prasības, kā arī veicināta sadarbība ar starptautiskajām upju aizsardzības un atjaunošanas organizācijām.

Izpildītājs Biedrība “Latvijas Makšķernieku asociācija” projekta “Aizsprosti Latvijas upēs. Situācijas izpēte, novērtējums un veicamie pasākumi upju atjaunošanā, saistībā ar EK “Ūdens struktūrdirektīvas” (2000/60/EC) ieviešanu un izpildi” ietvaros.

Izmaksas Apm. 10 000 LVL (Salacas upei un tās pietekām).

Iespējamais finanšu avots Latvijas Vides aizsardzības fonds (finansējums apstiprināts).

3.2.1.3. c) Izlaist taimiņu mazuļus Salacas pietekās

Pamatojums

Taimiņi ir nozīmīga suga makšķerēšanai. Atšķirībā no laša, tas nārsto mazajās upēs un strautos – Salacas pietekās. Tos pat vairāk kā lasi ietekmē mazie HES un dzirnavu aizsprosti, kas Salacas baseinā ir bieži sastopami. Lai veicinātu taimiņu populācijas produkcijas pieaugumu, nepieciešams novākt aizsprostus vai to paliekas Salacas pietekās un izlaist tur taimiņu mazuļus.

Apraksts

Taimiņu mazuļu izlaišana Salacas pietekās veicama atbilstoši Latvijas Zivju resursu aģentūras zinātniskajām rekomendācijām, iepriekš saskaņojot ar ZBR administrāciju. Šajā Salacas posmā piemērotākā vieta taimiņu mazuļu izlaišanai varētu būt Joglas ieteka.

Izpildītājs BO SIA “Salacas ieleja”.

Izmaksas Nav zināms.

Iespējamais finanšu avots Zivju Fonds.

3.2.1.3. d) Palielināt zivju resursu izmantošanas kontroli, iesaistot sabiedriskos inspektorus un iedzīvotājus

Pamatojums/ apraksts

Lai novērstu pārmērīgu zivju resursu ekspluatēšanu, Latvijas Zivju resursu aģentūra veic Salacā regulāru zivju resursu uzskaiti un novērtēšanu – monitoringu. Balstoties uz šī monitoringa rezultātiem, ZM Zivsaimniecības pārvalde nosaka zvejas ierobežojumus attiecībā uz konkrētām zivju sugām, zvejas periodiem un upes posmiem. Par zivju resursu aizsardzību un uzraudzību ir atbildīga Valsts vides dienesta Valmieras Reģionālā vides pārvalde. Lašu un taimiņu maksšķerēšana ir atļauta tikai ar izsniegtajām licencēm konkrētās vietās un laikos. Par licenču tirgošanu un zivju resursu apsaimniekošanu ir atbildīgas BO SIA “Salacas ieleja”.

Lai cīnītos ar malū zvejniecību, nepieciešama pastiprināta kontrole, it īpaši zivju nārsta laikā, kā arī malū zvejnieku izliktā aprīkojuma regulāra izvākšana no upes. Pašlaik šīs darbības jau sekmīgi veic ZBRA un Valsts vides dienesta Valmieras Reģionālās vides pārvaldes inspektori, taču upes apsekojumus nepieciešams veikt biežāk, tam piešķirot arī papildus līdzekļus. Tomēr, ņemot vērā ierobežotos resursus, kas atvēlēti valsts budžetā valsts inspektoru darbībai (paredzams, ka sākot no 2010. gada Salacā varētu tikt nodarbināts 1 pilnas slodzes valsts inspektors), nepieciešams attīstīt sabiedrības aktīvāku līdzdalību cīņai ar malū zvejniecību.

Iespējamie risinājumi sabiedrības līdzdalības palielināšanai zivju resursu izmantošanas kontrolē varētu būt sabiedrisko inspektoru skaita palielināšana. Pagaidām dabas parka teritorijā darbojās sabiedrisko inspektoru korpuss, kura finansēšanai ik gadu tiek pieprasīts finansējums no Latvijas Vides aizsardzības fonda. Taču, lai nodrošinātu pietiekamu kontroli, sabiedrisko inspektoru skaits būtu jāpalielina, kā arī jāmeklē tam iespējama papildus finansējums. Salacas uzraudzībai kopumā būtu nepieciešams piesaistīt 6 sabiedriskos inspektorus sezonā, no kuriem 2-3 varētu pārraudzīt posmu no Staiķes līdz Rozēniem.

Izpildītājs

ZBRA, Valsts vides dienesta Valmieras Reģionālā vides pārvalde
BO SIA “Salacas ieleja”
Biedrība “Latvijas Makšķernieku Asociācija”
Sabiedriskie inspektori un zemes īpašnieki.

Izmaksas

Apm. 2200 LVL/1 gadā (sabiedrisko inspektoru korpuss).

Iespējama finansu avots

Valsts budžeta līdzekļi, Latvijas Vides aizsardzības fonds, pašvaldības (ienākumi no zivju licenču tirgošanas).

3.2.1.3. e) Informēt sabiedrību par zvejas ierobežojumiem un iespējām, kā arī zivju resursu saglabāšanas nepieciešamību

Pamatojums/ apraksts

Lai mazinātu malū zvejniecību un maksšķerēšanas noteikumu pārkāpumus, nepieciešams sniegt papildus informāciju vietējiem iedzīvotājiem un teritorijas apmeklētājiem par maksšķerēšanas noteikumiem un iespējām, kā arī izskaidrot noteiktos ierobežojumus, iepazīstinot ar zivju sugu populāciju stāvokli Salacā.

Ieteicamās darbības veidi:

- informatīvu pasākumu organizēšana makšķernieku klubiem, skolām un vietējiem iedzīvotājiem; apm. 200 LVL/ 1 gadā;
- informatīvu bukletu izdošana un izplatīšana licenču tirgošanas punktos, kā arī citās sabiedriskās vietās; apm. 250 LVL/1 gadā;

- papildus informācijas izvietošana uz informācijas stendiem un zīmēm dabas parka teritorijā (norādot makšķerēšanas zonas, galvenos ierobežojumus, utml.) apm. 200 LVL/ 1 gadā;
- informācijas izvietošana internetā. apm. 100 LVL/ gadā;
- akcijas “Lašiem būt” popularizēšana un līdzdalība akcijas organizētajos pasākumos. apm. 200 LVL/ 1 gadā.

BO SIA “Salacas ieleja” pienākumos ietilpst sabiedrības un makšķerētāju informēšana par makšķerēšanas ierobežojumiem un nepieciešamību saglabāt zivju resursus šajā upes posmā. Papildus informatīvus pasākumus varētu veikt arī pašvaldība un ZBR administrācija dažādu projektu ietvaros.

Izpildītājs BO SIA “Salacas ieleja”; Staiceles pašvaldība, ZBRA, Biedrība “Latvijas Makšķerētāju Asociācija”.

Izmaksas Kopā apm. 14 250 LVL /15 gadus

Iespējamais finanšu avots Pašvaldību līdzekļi
Biedrība “Latvijas Makšķerētāju Asociācija”.

3.2.1.4. Saglabāt dabas aizsardzības plānā noteiktās bioloģiski vērtīgos zālājus

3.2.1.4. a) Apsaimniekot bioloģiski vērtīgos zālājus atbilstoši plānā noteiktajām prasībām, veicot regulāru pļaušanu vai ganīšanu

Pamatojums

Lai saglabātu dabiskās pļavas ar tajās sastopamo sugu un biotopu daudzveidību, nepieciešams tās regulāri apsaimniekot, pļaujot vai noganot. Vēlams pieturēties pie konkrētajā vietā tradicionāli piekoptās apsaimniekošanas metodes. Tas vienlaicīgi arī sekmētu ielejai raksturīgās kultūrainavas saglabāšanu.

Apraksts

Teritorijas apsekojumu laikā 49,4 ha no Staiceles – Rozēnu posmā sastopamajām pļavām un ganībām novērtētas kā bioloģiski vērtīgie zālāji (sk. 7. karti – Biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumi). Šie zālāji, atkarībā no mitruma apstākļiem, iedalāmi šādās grupās:

- *pļavu kompleksi* (14 ha), kuras veido mēreni mitro un mitro pļavu tipi – atmatu pļavas, vilkakūlas pļavas, vīgriežu pļavas un zemo grīšļu pļavas un avoksnāji: Nr. 2; 11; 12; 15; 24; 25; 27; 32; un 34;
- *mēreni mitrās atmatu pļavas* (29,8 ha): Nr. 3; 4; 4a; 6; 7; 8; 9; 10; 13; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 23; 28; 29; 29a; 30; un 31;
- *mēreni mitrās īstās pļavas* (0,8 ha): Nr. 26;
- *mitrās pļavas* (4,3 ha): Nr. 1; 22 un 33;
- *slapjās pļavas* (0,5 ha); Nr. 5.

10 ha no šiem zālājiem klasificējami arī kā ES nozīmes aizsargājami biotopi – 6230*: Sugām bagātās vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs un 6270*: Sugām bagātās atmatu pļavas. Šiem biotopiem atbilst pļavas Nr. 2; 15; 24; 25 un 32, kurās izveidojušies atmatu un vilkakūlas pļavu kompleksi.

Ieteicamās apsaimniekošanas metodes:

- Ganīšana: mēreni mitrajās pļavās ieteicams izmantot aitas un kazas (optimālais lopu skaits 1,8 uz 1 ha); mitrajās un slapjajās pļavās ieteicams izmantot govus (1,4 uz 1 ha) un zirgus (0,5 uz 1 ha). Tomēr pļavās, kas ilgu laiku nav tikušas apsaimniekotas, sākumā varētu būt nepieciešama lielāka ganīšanas intensitāte.
- Pļaušana: ja pļavas netiek noganītas, tās nepieciešams regulāri vai vismaz reizi 2 gados nopļaut. Pļaušanu jāveic no pļavas vidus uz malām vai no vienas malas uz otru (virzienā uz mežu), dodot iespēju izglābties pļavās esošajiem dzīvniekiem. Pļaujot pļavu vienā paņēmiņā, atstāt nelielas saliņas vai joslas, kur dzīvniekiem paslēpties. Reizi 5-6 gados

atsevišķus pļavu nogabalus vēlams atstāt nenopļautus, lai saglabātu floras un entomofaunas daudzveidību.

- Pļavas nedrīkst mēsлот. Pieļaujamas varētu būt tikai nelielas kūsmēsļu devas mēreni mitrajās pļavās.

Pļavās Nr. 4. un 20 ir novērojamas pārganīšanas pazīmes. Pļavā pie Ramukām (Nr. 20) 2005. gada apsekojuma laikā novērotas 15-20 govīs, lai gan pļavas platība kopējā platība ir 1,6 ha. Šeit steidzami būtu nepieciešams samazināt ganīšanas intensitāti.

Atsevišķās pļavās, kuras ilgāku laiku daļēji vai pilnībā nav tikušas apsaimniekotas, būtu nepieciešams atsākt regulāru pļaušanu vai ganīšanu, kā arī vietām izcirst apaugumu, kur tas ir sācis pārņemt pļavu (piemēram, pļavās Nr. 3; 6; 21; 27 un 28).

Īpašas apsaimniekošanas metodes jāizmanto pļavās, kurās konstatētas orhideju dzimtas augu sugas – plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata*, stāvlapu dzegužpirkstīte *D. incarnata* un smaržīgā naktsvijole *Platanthera bifolia* (pļavās Nr. 2; 3; 7; 9; 13; 15; 23; 24; 25; 27; 30; 31; 32 un 34):

- piemērotākais apsaimniekošanas veids – pļaušana, nevis ganīšana, jo lopi nereti nobradā un noēd trauslos orhideju dzinumus;
- pļavu ieteicams pļaut ar rokām, atstājot orhidejas nenopļautas, lai ļautu nogatavoties to sēklām, un nopļaut šīs vietas vasaras beigās;
- iespējams arī pļaut pļavu pa daļām, pa gadiem mainot pļaujamās joslas.

Ievērojot bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanas nosacījumus un uzsākot pļaušanu pēc 10 jūlija, šo pļavu īpašniekiem būs iespējams pieteikties Lauku atbalsta dienestā atbalsta maksājumu saņemšanai par īpaši vērtīgu pļavu apsaimniekošanu.

Izpildītājs Zemes īpašnieki

Izmaksas

- Pļaušana: 30-50 LVL/ha
- Ganīšana:
 - aitu aprūpe: 48 LVL/par 1 aitu gadā;
 - kazu aprūpe: 118 LVL/1 par kazu gadā;
 - slaucamo govju ekstensīva aprūpe: 380 LVL/ par 1 govī gadā;
 - gaļas šķirnes govju aprūpe: 260 LVL/ 1 govī gadā;
 - pieauguša darba zirga aprūpe: 470 LVL/ par 1 zirgu gadā.
- Krūmu izciršana: 110 LVL/ha.

Iespējama finansu avots ES subsīdijas bioloģiski vērtīgu pļavu apsaimniekošanai un tiešie hektāru maksājumi.

3.2.1.4. b) Latvāņu audzes iznīcināšana

Pamatojums Latvāņi sava auguma, straujas augšanas un izplatības dēļ rada būtiskas problēmas videi kā agresīvs konkurents augu sabiedrībā, samazinot citu augu skaitu. Sezonas beigās, latvaņiem nosalstot, paliek lieli, nenosegti laukumi, kas palielina augsnes erozijas risku nogāzēs un upju krastos. Latvāņu audzes var samazināt iedzīvotāju un tūristu iespējas piekļūt upes krastiem un atpūtas vietām.

Staiceles – Rozēnu posmā konstatēta viena Sasnovska latvāņu audze, kas jāiznīcina, lai nepieļautu tās tālāko izplatīšanos Salacas ielejā. Audze atrodas nogāzē pie Ģinēnu mājām, tās platība ir apmēram 0,3 hektāri. Atsevišķi latvāņi konstatēti jau arī Salacas pretējā krastā pie Krastiņu mājām.

Apraksts Sosnovska latvāņu izplatības ātra un sekmīga ierobežošana iespējama tikai agrās to attīstības stadijās, kompleksi lietojot ķīmiskos, mehāniskos un bioloģiskos apkarošanas paņēmienus vai arī tos savstarpēji kombinējot, lai tie papildinātu cits citu, tā neļaujot latvāņiem nostiprināties un uzkrāt barības vielas. Ņemot vērā, ka konkrētā audze atrodas upes ielejā un aizsargājamā teritorijā, ķīmisko metožu izmantošana nav ieteicama, jo tās varētu negatīvi ietekmēt ielejas ekosistēmu un ūdens kvalitāti Salacā.

Latvāņu izplatības mehāniskās ierobežošanas paņēmieni ir sekojoši:

- optimāla augsnes apstrādes sistēma;
- savlaicīga un vairākkārtēja šo augu nopļaušana ar traktorvilkmes tehniku (ecēšas, kultivators, frēze), ar citu tehniku (zāles pļaujmašīna) vai ar rokām darbināmu tehniku (izkaps, trimeris vai krūmgriezis);
- noklāšana ar melno plēvi/ gaismas necaurīdīgu materiālu vai citu mulču, kas nedod iespēju latvāņiem augt un attīstīties;
- ziedu čemuru nogriešana, lai novērstu sēklu nogatavošanos un izplatību;
- centrālo rozešu izduršana ar lāpstu vai speciāli pagatavotu duramo apmēram 10 cm zem augsnes virskārtas, tādējādi iznīcinot auga ziemospējīgos dzinumus. Šis ir viens no efektīgākajiem, bet arī darbietilpīgākajiem un dārgākajiem paņēmieniem latvāņu izplatības ierobežošanai.

Latvāņu izplatības bioloģiskā ierobežošana ieteicama pēc mehānisko paņēmienu lietošanas, iesējot zaļmēslojumu kultūraugus un iearot tos augsnē, tad vismaz 1-2 gadus audzējot jau jūnijā pļaujamus zaļbarības vai skābbarības kultūraugus. Tomēr arī šīs metodes izmantošana konkrētajā teritorijā varētu būt nepiemērota, latvāņi pie Ķinēnu mājām ieviesušies bioloģiski vērtīgā zālājā un, gadījumā ja zemes īpašnieks vēlas saņemt subsīdijas pļavas turpmākai apsaimniekošanai, tad tās uzaršana vai kultivēšana nebūtu pieļaujama.

Lai novērstu latvāņu audzes atjaunošanos nākamajos gados, iespējams teritoriju regulāri noganīt izmantojot aitas, kas labprāt noplūc līdz pašai zemei jaunus latvāņu dzinumus. Šāda metode izmantota zemnieku saimniecības Talsu rajonā.

Plašāka informācija par latvāņu izplatības ierobežošanu ir pieejama publikācijā “Latvāņi, to izplatības ierobežošana: pagaidu rekomendācijas”(Ozolnieki, 2002) un Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centra interneta mājas lapā www.llkc.lv.

Izpildītājs Zemes īpašnieki.

Izmaksas Latvāņu mehāniskā iznīcināšana: 104-520 LVL/ ha x 0,3 ha = apm. 100-150 LVL

Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts un lauksaimniecības subsīdijas.

3.2.1.5. Saglabāt dabas aizsardzības plānā noteiktos bioloģiski vērtīgos meža biotopos

3.2.1.5. a) Plānā noteiktajos bioloģiski vērtīgajos meža biotopos uz ielejas nogāzēm saimnieciskā darbība nav pieļaujama, izņemot plānā norādītās darbības

Pamatojums

Kā bioloģiski vērtīgi un aizsargājami meži, kuros nav pieļaujama saimnieciskā darbība, apskatāmajā teritorijā atzīti sekojoši biotopi:

- dabiskie baltalkšņu meži uz ielejas nogāzēm – ar ļoti bagātu sugu sastāvu, vietām ar platlapju piejaukumu, kas veidojušies uz ielejas nogāzēm (savā dabiskajā ekoloģiskajā nišā). Sasniedzot klimaksa stadiju, šie meži iespējams attīstīties par jaukto koku gāršām. Klasificējami kā Eiropas nozīmes aizsargājamais biotops – 91E0*: Pārmitri platlapju meži;

- jaukto koku gāršas uz ielejas nogāzēm – parasti ļoti bagāts sugu sastāvs (parastā apse un āra bērzs mistrojumā platlapjiem – liepu, gobu, ozolu, kļavu, retāk osi). Klasificējami kā Eiropas nozīmes aizsargājamais biotops – 9180: Nogāžu un gravu meži;
- egļu sausieņu meži uz nogāzēm un gravās, kas atbilst dabiskā meža biotopa (DMB) kritērijiem. Klasificējami kā Eiropas nozīmes aizsargājamais biotops – 9010*: Boreālie meži.

Tādēļ šie meža tipi ir iekļauti dabas parka lieguma zonā un tiem noteikti stingrāki saimnieciskās darbības ierobežojumi.

Apraksts

Staiķes – Rozēnu posmā lieguma zonā iekļauti 30 ha baltalkšņu mežu un jaukto koku gāršu uz ielejas nogāzēm un Salacas pieteku gravās.

- Aizliegtās darbības:
 - galvenās, kopšanas un sanitārās cirtes;
 - kritušu un atmirušu koku izvākšana, izņemot kokus, kas daļēji vai pilnībā ir iekrituši upē (lai novērstu sanesumu veidošanos upē, kas varētu apdraudēt ūdenstūristu drošību).
- Atļautās darbības:
 - slimības inficēto un kaitēkļu invadēto un citādi bojāto koku izciršana, saskaņojot ar Valsts mežu dienestu un Valsts vides dienesta Reģionālo vides pārvaldi;
 - meža ugunsdrošības pasākumi un bīstamo koku ciršanu un novākšana;
 - gaisvadu elektropārvades līniju un telekomunikāciju līniju ekspluatācijas drošības pasākumi;
 - pameža/krūmu izciršana ap veciem, liela diametra kokiem (ozoliem, liepām, gobām) to vainagu platumā, saskaņojot ar Valsts vides dienesta Reģionālo vides pārvaldi. Pamežam iespiežoties lielo ozolu vainagā, tas tiek bojāts un ozols var aiziet bojā. Taču pameža izciršana ap lielajiem kokiem (īpaši ap ozoliem) jāveic pakāpeniski 2-3 gadu laikā, jo, ja tas tiek darīts vienā piegājienā, koks straujo vides izmaiņu rezultātā var aiziet bojā;
 - citi pasākumi, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo sugu un biotopu apsaimniekošanu un saskaņoti ar ZBR administrāciju.

Izpildītājs Zemes īpašnieki, VAS “Latvijas meži”

Izmaksas Nav zināmas

Iespējamais finanšu avots Zaudējumi, kas radušies sakarā ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem, būtu jāsedz no valsts budžeta atbilstoši likumam “Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos”, kurš stāties spēkā no 2006. gada 1. janvāra.

3.2.1.6. Nodrošināt īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu populācijas aizsardzība

3.2.1.6. a) Apsēkot platspīļu vēža *Astacus astacus* un signālvēža *Pacifastacus leniusculus* izplatību Salacas ielejā un tās pietekās un novērst turpmāko signālvēža invāziju šajā teritorijā

Pamatojums

Vietējās vēžu sugas – platspīļu vēža *Astacus astacus* pastāvēšana Salacas ielejā ir apdraudēta, jo to izspiež invazīva suga – signālvēzis *Pacifastacus leniusculus*, kuru upē ielaiduši vietējie iedzīvotāji. Signālvēzis Salacā un tās pietekās ir strauji savairojies, un, tā kā šī suga ir noturīgāka pret ūdens temperatūras un vides izmaiņām, tā pamazām izkonkurē jutīgāko platspīļu vēzi. Piedevām pastāv uzskats, ka signālvēži pārnēsā vēžu mēri, pret kuru pašiem ir izveidojusies rezistence. Pētījumi apliecina, ka ūdenstilpnēs, kurās ieviešas signālvēzis, platspīļu vēzis izzūd.

Apraksts Lai ierobežotu platspīļu vēža izplatību Salacā un tās pietekās, plānots veikt izmaiņas likumdošanā, kas atvieglotu signālvēža ķeršanu Salacā. Tomēr, lai šādas izmaiņas veiktu, nepieciešams apkopot zinātniski pamatotu informāciju par abu vēžu sugu izplatību šajā teritorijā un to populāciju stāvokli. Šim nolūkam paredzēts veikt apsekojumu Salacā un tās pietekās, kurā iesaistītos Latvijas Zivju Resursu Aģentūras eksperti un vēžu sugu speciālists.

Nepieciešams arī informēt sabiedrību par platspīļu vēža *Astacus astacus* aizsardzības stāvokli un galvenajiem draudiem (signālvēža izplatīšanos Salacā un tās pietekās). Gadījumā, ja tiek panāktas izmaiņas likumdošanā attiecībā uz signālvēža ķeršanu dabas parka teritorijā, sabiedrība jāaicina izķert signālvēžus, informējot par katru noķerto vēzi ZBR administrācija. Lai šādā veidā netiktu apdraudēta platspīļu vēža populācija, nepieciešams iespiest un izplatīt informatīvu materiālu (skrejlapu vai bukletu), kas iepazīstinātu ar abām vēžu sugām un to atšķirības pazīmēm, kā arī nepieciešamajiem pasākumiem platspīļu vēžu aizsardzībai. Informējot sabiedrību, īpaši jāuzsver, ka nav pieļaujama signālvēža izlaišana brīvībā, dabiskajās ūdenstilpnēs.

Izpildītājs Latvijas Zivju Resursu Aģentūra, ZBRA.

Izmaksas Kopā apm.4200 LVL (Norādītās izmaksas attiecināmas uz visu Salacas ieleju), t.sk.: Apsekojuma veikšana (eksperts, asistents, transports) – apm. 2 700 LVL;

- informatīvais buklets par platspīļu vēzi un signālvēzi (sagatavošana, iespiešana) – apm. 500 LVL;
- sabiedrības informēšanas pasākumi (kampaņas organizēšana) un materiālu izplatīšana – apm. 1000 LVL.

Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts

3.2.1.6. b) Veikt biežās perlamutrenes *Unio Crassus* populācijas stāvokļa novērtējumu visā dabas parka teritorijā

Pamatojums

Biezā perlamutrene *Unio Crassus*, kas ir Latvijas un Eiropas mērogā īpaši aizsargājama suga, Salacas ielejā tās veido stabilas, reproducējošas populācijas. Tomēr pētījumi liecina, ka visā Baltijas reģionā sugas populācija strauji samazinās. Precīza informācija par sugas populācijas lielumu un stabilitāti Salacas baseinā nav pieejama. Tādēļ nepieciešams veikt papildus pētījumus, lai noskaidrotu iespējamās sugas populācijas samazināšanās cēloņus un nosacījumus tās labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai. Pateicoties populācijas lielumam Salacā, teritorija ir ideāli piemērota šādiem pētījumiem.

Apraksts

Unio Crassus monitoringu iespējams veikt sabiedriskā monitoringa ietvaros, kuru ZBR teritorijā plāno uzsākt UNDP/GEF projekts. Sabiedriskajā monitoringā plānots iesaistīt dažādas sabiedrības grupas, t.sk. skolniekus, makšķerniekus, zemes īpašniekus utt. Pašlaik ZBR administrācija apzina iespējamās sabiedriskā monitoringa akcijas dalībniekus.

Sabiedriskais monitorings paredz ievākt informāciju par dabā labi atpazīstamām/novērtējamām sugām vai vides stāvokļa parametriem. *Unio Crassus* izplatība varētu būt viens no šiem parametriem. Precīza monitoringa metodika pašlaik tiek izstrādāta UNDP/GEF projekta ietvaros.

Izpildītājs ZBR administrācija UNDP/GEF projekta ietvaros.

Izmaksas Nav zināmas.

Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts.

Īstermiņa mērķis 3.2.2.:	Saglabāt un pilnveidot teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības
---------------------------------	--

3.2.2.1. Novērst ielejas atklāto nogāžu un virspalu terašu aizaugšanu ar krūmiem

3.2.2.1 a) Izcirst krūmus un veikt regulāru pļavu apsaimniekošanu plānā norādītajās ainaviski vērtīgajās vietās

Pamatojums

Lai novērstu ielejas nogāžu vienlaidus aizaugšanu, kā rezultātā zustu tās ainaviskā, kā arī bioloģiskā daudzveidība, nepieciešams saglabāt atklātus pagaidām vēl ainaviski vērtīgos nogabalus.

Apraksts

Ainaviski vērtīgos nogabalus plānā norādītajās vietās (ar kopējo platību 35 ha) nepieciešams regulāri apsaimniekot pļaujot vai noganot, kā arī novērst šo teritoriju aizaugšanu ar krūmiem un kokiem, tos regulāri izcērtot (sk. **7. karti** – Biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumi). Piekrastes joslā (ieskaitot tavas joslu līdz 10 m no upes vidējā ūdens līmeņa) vēlams izcirst visus krūmus, kas diametrā nepārsniedz 12 cm, kā arī ainavas un skatu vietu veidošanas nolūkos iespējams pielietot "citu cirti", lai atbrīvotu krastus no apauguma. Lielākie koki atstājami kā ainavas daudzveidošanas elementi.

Izpildītājs Zemes īpašnieki

Izmaksas

- Pļaušana: 30-50 Ls/ha x 35 ha x 15 (pļaušanas reizes) = apm. 21 000 LVL 15 gadu laikā.
- Ganīšana:
 - slaucamo govju ekstensīva aprūpe: 380 LVL/par 1 govī gadā;
 - gaļas šķirnes govju intensīva aprūpe: 260 LVL/ 1 govī gadā;
 - aitu aprūpe: 48 LVL/par 1 aitu gadā;
 - kazu aprūpe: 118 LVL/par 1 kazu gadā.
- Koku un krūmu izciršana: apm. 110 LVL/ha.
- Cita cirte.

Iespējamais finanšu avots Pļaušanai – daļēji valsts subsīdijas.

3.2.2.2. Saglabāt būtiskus ainavas elementus, kā arī ielejas ainavisko un kultūrvēsturisko vienotību

3.2.2.2. a) Atbrīvot no krūmiem smilšakmens atsegumus, lielus kokus, izcilas ainaviskas skatu vietas dabas aizsardzības plānā norādītajās vietās

Pamatojums/ apraksts

Lai daudzveidotu teritorijas ainavu, plānā norādītajās vietās (ar kopējo platību apm. 4,7 ha) pie smilšakmens atsegumiem, izciliem kokiem un ainaviskajām skatu vietām regulāri izcirst krūmus, novērst šo vietu turpmāku aizaugšanu (sk. **7. karti** – Biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumi). Tomēr, pirms augstāk minēto darbību veikšanas, nepieciešams konsultēties ZBR administrāciju (it īpaši ja tas skar smilšakmens atsegumu atsegšanu no krūmiem vai sagāztiem kokiem). Saskaņošana ar ZBR administrāciju ir nepieciešama arī gadījumos, ja plānots atbrīvot no krūmiem ainaviskus objektus vietās, kur tas nav bijis paredzēts dabas aizsardzības plānā.

Izpildītājs Zemes īpašnieki

Izmaksas

- Koku un krūmu izciršana: apm. 110 Ls/ha x 4,7 ha = apm. 517 LVL

Iespējamais finanšu avots: Pašvaldību un privātie līdzekļi

3.2.2.2. b) Izstrādāt rekomendācijas apbūves noteikumiem visā dabas parka teritorijā

Pamatojums/ apraksts

Lai saglabātu vienu no dabas parka būtiskākajām vērtībām – teritorijai raksturīgo kultūrainavu, rekonstrējot vecās ēkas vai būvējot jaunas, nav pieļaujama šai videi neraksturīgu celtniecības materiālu un arhitektūras stilu izmantošana. Tādēļ nepieciešams sagatavot rekomendācijas pagastu apbūves noteikumiem par arhitektūras prasībām jaunbūvējamām vai atjaunojamām ēkām un tūrisma infrastruktūras objektiem atbilstoši vēsturiskajam apbūves raksturam. Šīs rekomendācijas jāiestrādā visu dabas parka teritorijā esošo pašvaldību apbūves noteikumos.

Izpildītājs ZBRA sadarbībā ar pašvaldību

Izmaksas Nav zināmas

Iespējamais finanšu avots Valsts budžeta līdzekļi

3.2.2.2.c) Sadzīves atkritumu piesārņojuma likvidācija atpūtas un citās vietās

Pamatojums Vides piesārņojums ar sadzīves atkritumiem liecina par sadzīves kultūru, tam ir emocionāli un estētiski nelabvēlīga ietekme uz cilvēkiem, kā arī tieša negatīva ietekme uz virszemes un gruntsūdeņiem, kas, savukārt, var ietekmēt Salacas ūdens kvalitāti.

Apraksts Visvairāk piesārņotā vieta šajā dabas parka posmā, kur nepieciešama steidzama sadzīves atkritumu izvākšana ir pie divstāvu mājas Rozēnos – Rozēnu upītes ielejā, taču līdzīga situācija novērota arī vairākās patvaļīgi ierīkotās apmetņos.

Lai organizētu atkritumu izvešanu vēlams iesaistīt pašvaldības pārstāvjus vai VAS „Latvijas Valsts meži”. Nepieciešams arī novērst atkritumu turpmāko uzkrāšanos uzstādot atkritumu konteinerus pie divstāvu dzīvojamās mājas Rozēnos, tūristu apmetņu vietās, autostāvvietās, un citos bieži apmeklētos tūrisma un atpūtas objektos, kā arī slēgt līgumus par regulāru atkritumu izvešanu (sk. 3.2.3.2. a-d)..

Izpildītājs Zemes īpašnieki, zemes izmantotāji, pašvaldība

Izmaksas Nav zināms.

Iespējamais finanšu avots: Privātie un pašvaldības līdzekļi.

Īstermiņa mērķis 3.2.3.:	Pilnveidot tūrisma un atpūtas infrastruktūru
--------------------------	--

3.2.3.1 Noteikt tūrisma slodzi dabas parka teritorijā un izstrādāt mehānismu tās kontrolēšanai

3.2.3.1. a) Veikt uzskaiti un apkopot informāciju par tūristu plūsmu un apmetņu vietu izmantošanas intensitāti dabas parka teritorijā

Pamatojums

Lai noteiktu, cik intensīvi teritorija tiek izmantota tūrismam un kā tas ietekmē ielejas ekosistēmu, nepieciešams veikt regulāru tūristu plūsmas uzskaiti. Šādi dati ļautu spriest, vai esošais un prognozējamais apmetņu vietu skaits ir pietiekams tūristu uzņemšanai, kā arī, vai nepieciešams noteikt ierobežojumus ūdenstūristu plūsmas regulēšanai.

Apraksts

Nepieciešams apkopot šādu informāciju:

- ūdenstūristu, autotūristu un kājāmgājēju skaitu viena gada laikā, kā arī apmeklējumu intensitātes sadalījumu pa sezonām;

- populārākie tūrisma objekti dabas parka teritorijā (apmeklētāju skaits gada laikā);
- oficiālo apmetņu vietu izmantošanas intensitāte;
- neoficiālu apmetņu ierīkošanas gadījumi/ īpatsvars attiecībā pret oficiālo apmetņu vietu izmantošanu.

Balstoties uz iegūto informāciju, nepieciešams novērtēt rekreatīvās slodzes ietekmi uz teritorijas dabas vērtībām un iespējamus draudus, kā arī sagatavot rekomendācijas par pieļaujamo apmeklētāju skaitu vienas dienas laikā nozīmīgākajos dabas parka objektos (piemēram, ūdenstūristu skaits upē, apmeklētāju skaits alās utt.) un ieteikumus tūrisma infrastruktūras pilnveidošanai.

Informāciju nepieciešams apkopot par visu dabas parku “Salacas ieleja” kopumā.

Izpildītājs Vidzemes augstskola sadarbībā ar ZBRA
Izmaksas Apm. 20 500 LVL (visai dabas parka “Salacas ieleja” teritorijai)
Iespējamais finanšu avots

3.2.3.1. b) Izstrādāt pašvaldību saistošus noteikumus par dabas parka “Salacas ieleja” apmeklēšanas un uzturēšanās kārtību

Pamatojums/ apraksts

Balstoties uz apkopoto informāciju par tūristu plūsmas intensitāti Salacas ielejā (3.2.3.1.a), nepieciešams sagatavot pašvaldību saistošus noteikumus, kas paredzētu prasības attiecībā uz apmetņu vietu izmantošanu un uzturēšanos dabas parka teritorijā, kā arī pieļaujamo tūristu skaitu, kas vienlaicīgi var atrasties upē, mehānismu kā to kontrolēt.

Pašvaldības noteikumos vēlams ieviest nosacījumus par maksimāli pieļaujamo skaitu dažādu objektu apmeklētājiem, kā arī atjaunot licenču izsniegšanas kārtību ūdenstūristiem. Būtiski, lai teritorijas apmeklēšanas un uzturēšanās kārtības noteikumi un tajos ietvertie tūrisma plūsmas kontroles mehānismi būtu saskaņoti pašvaldību starpā. Tādēļ, vispirms vēlams, pašvaldībām sadarbojoties, izstrādāt vienu likumprojektu, kurš pēc tam tiktu apstiprināts katrā pašvaldībā individuāli. Projekta izstrādē jāiesaistās arī ZBR administrācijas pārstāvjiem un tūrisma speciālistiem.

Izpildītājs Pašvaldības sadarbībā ar ZBRA
Izmaksas Apm. 5 750 LVL (visai dabas parka “Salacas ieleja” teritorijai)
Iespējamais finanšu avots Pašvaldību budžeta līdzekļi.

3.2.3.1. c) Izstrādāt projektu par tūristu taku un veloceliņu sistēmu dabas parka teritorijā, atbilstoši plāna ieteikumiem

Pamatojums

Dabas taku ierīkošana Salacas ielejā ir viens no būtiskākajiem priekšnosacījumiem, lai attīstītu šajā teritorijā dabas tūrisma, kas sekmētu sabiedrības izglītošanu un saudzīgas attieksmes pret dabu veidošanos, vienlaicīgi mazinot tūrisma slodzes negatīvo ietekmi uz teritorijas dabas vērtībām. Labiekārtotas dabas takas, kā arī veloceliņi uzskatāmi arī par vienu no tūrisma pamatobjektiem, blakus pašai Salacas upei un tās piedāvātajām ūdenstūrisma iespējām. Tādējādi taku ierīkošana varētu sekmēt tūrisma attīstību un, iesaistot vietējo sabiedrību, veicināt arī ekonomisko aktivitāti reģionā.

Apraksts

Dabas parks “Salacas ieleja” piedāvā ļoti plašas iespējas dažādu tematisko dabas taku ierīkošanai – šeit iespējams apvienot ainavu, ģeoloģiskās, botāniskās, biotopu takas, kā arī zooloģiskās takas elementus. Vienlaicīgi teritorijā iespējams aplūkot arī interesantus kultūrvēsturiskus objektus. Taču upes ieleja vērtējama arī kā ļoti jutīga teritorija, tādēļ taku izvēlētajiem maršrutiem jābūt ļoti

pārdomātiem, to ierīkošanai jāatbilst dabas aizsardzības prasībām un jābūt saskaņotai visā parka teritorijā. Turklāt, veidojot taku maršrutu, to nepieciešams saskaņot ar zemes īpašniekiem, panākot īpašnieka piekrišanu vai pat līdzdalību takas labiekārtošanā un uzturēšanā. Ja īpašniekam ir būtiski iebildumi pret takas ierīkošanu, tā būtu jāvirza pa tauvas joslu vai ārpus īpašuma robežām.

Lai nodrošinātu saskaņotas un dabas aizsardzības prasībām atbilstošas taku un veloceļu sistēmas ierīkošanu dabas parka teritorijā, nepieciešams sagatavot vienotu projektu šādas taku sistēmas izveidei. Šī projekta ietvaros nepieciešams izstrādāt maršrutu vienai galvenajai gājēju takai (Salacas Lielajai takai), kas varētu tikt izmantota arī kā veloceļņš, kā arī paredzēt tās iespējamās atzarus – īsākas dabas izziņas takas konkrētu dabas vai kultūrvēsturisko objektu apskatei. Taku izveidei par pamatu varētu kalpot esošās tūristu takas, mežu un lauku ceļi, kā arī makšķernieku iemītās takas gar upi.

Salacas Lielās takas sākums paredzēts Mazsalacā un noslēgums Salacgrīvā. Iespējamais takas maršruts ir norādīts **8. kartē**: “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas”. Staiceles – Rozēnu posmā velomaršrutu iespējams ierīkot gar upes kreiso krastu, izmantojot zemes ceļu. Otra alternatīva, gadījumā, ja tiek panākta vienošanās ar zemes īpašniekiem, ir sākumā virzīt taku gar upes labo krastu. Lai netraucētu gājējus, velomaršrutu nevajadzētu savienot ar plānotu dabas izziņas taku no Staiceles skolas līdz Vīkšņu krastam. Viena no iespējām, kur velomaršruts varētu tikt novirzīts prom no autoceļa, ir pie Vīkšņu krasta, sākot ar veco autoceļu, šķērsojot Vīkšņupīti, turpināties gar Salacas krastu līdz Krastiņu mājām, un tālāk pa veco zemes ceļu iziet uz autoceļa pie Ķekariem. Šajā posmā velomaršrutā būtu iespējams iekļaut divas tūristu apmetņu vietas – potenciālo apmetņu vietu Krastiņu līkumā un jau labiekārtoto apmetņu vietu pie Ķekariem. Pretim Mēžmaļu mājām taka atkal varētu novirzīties no autoceļa un iziet uz gājēju tiltiņa pie Puršēniem, tālāk turpinoties pa Salacas kreiso krastu. Šī otrā alternatīva ievērojami daudzveidotu teritorijas apskates iespējas.

Izstrādājot takas projektu, nepieciešams precizēt tās maršrutu, saskaņojot to ar zemes īpašniekiem, kā arī izpētīt dabā esošo taku un ceļu kvalitāti. Posmos, kur takas maršruts pagaidām paredzēts pa autoceļiem, nepieciešams izvērtēt alternatīvas iespējas virzīt taku caur mežiem vai pļavām pēc iespējas tuvāk upei vai arī ietverot interesantus apskates objektus. Projektam ir arī jāparedz nepieciešamās infrastruktūras izvietojums (tiltiņi, laipas, barjeras, kāpnes, norādes un informācijas stendi), kā arī jāaprēķina takas ierīkošanas izmaksas.

8. kartē: “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas” izdalītas jutīgās zonas, kuras ietver bioloģiski vērtīgos mežu un pļavu biotopus. Gadījumos, kad taka šķērso šādu zonu, nepieciešamas ievērot papildus prasības to labiekārtošanai, atkarībā no reljefa apstākļiem vai no tā, kādas dabas vērtības šajā vietā ir konstatētas (piemēram, ierīkot kāpnes, laipas, nostiprināt takas malas, lai novērstu eroziju).

Izpildītājs Vidzemes augstskola sadarbībā ar ZBRA
Izmaksas Tehniskā projekta izstrādes izmaksas – apm. 23 000 LVL
(visai dabas parka “Salacas ieleja” teritorijai)
Iespējamais finanšu avots

3.2.3.2. Labiekārtot tūrisma infrastruktūras objektus

3.2.3.2. a) Labiekārtot un uzturēt apm. 6–9 tūristu apmetņu vietas

Pamatojums

Lai nodrošinātu tūrisma un atpūtas vajadzībām atbilstošu infrastruktūru, Salacas ielejā nepieciešams nodrošināt pietiekošu apmetņu vietu skaitu un kvalitāti, kas atbilstu mūsdienu prasībām. Ja apmetņu vietu skaits ir nepietiekams, vērojama tendence veidot spontānas apmetņu vietas, tādējādi apdraudot

teritorijas dabas vērtības, kā arī veicinot teritorijas piegružošanu ar atkritumiem. Savukārt, ierīkojot pārāk lielu skaitu apmetņu vietu, to uzturēšana varētu neatmaksāties, kā arī, iespējams, varētu tikt nodarīts būtisks kaitējums dabai.

Vēlamo apmetņu vietu skaits teritorijā nosakāms, balstoties uz novērojumiem par to izmantošanas intensitāti, vidējo tūristu skaitu sezonā, aprēķiniem par upes ekoloģisko kapacitāti un maksimāli pieļaujamo ūdenstūristu skaitu, kā arī optimālo attālumu starp divām apmetnēm (5 km).

Aptuvenie aprēķini par upes ekoloģisko kapacitāti liecina, ka, ja optimālais atstatums starp peldlīdzekļu grupām (vienā grupā apm. 2 peldlīdzekļi) ir 500 m, tad vienas dienas kapacitāte Salacas upē būtu 380 peldlīdzekļu (95 km/0,5 km x 2) vai 760 cilvēku. Balstoties uz apsvērumu, ka katrai nākamajai apmetņu vietai vajadzētu būt sasniedzamai ne mazāk kā 1 stundas laikā, respektīvi, maksimums 5 km attālumā vienai no otras, Salacā kopumā būtu nepieciešamas 19 apmetņu vietas (95 km/5km). Šobrīd dabas parka teritorijā jau eksistē 20 oficiālas apmetņu vietas. Taču, lai optimāli varētu izvietot maks. 760 cilvēkus, vēlams būtu iekārtot vismaz 30 apmetņu vietas (ja vienā apmetnē ir vieta vismaz 10 teltīm). Turklāt jāņem arī vērā, ka ūdenstūristi parasti gadījumos, kad apmetņu vieta jau apmetusies cita grupa, labprātāk izvēlās pabraukt tālāk, lai sameklētu brīvu vietu, nevis apmestos jau aizņemtajā vietā, pat ja tur būtu brīvi laukumu teltīm, kā arī brīva ugunsкура vieta.

Apraksts

Konkrētajā Salacas posmā pastāv 2 labiekārtotas apmetņu vietas: “Ķekaros” – zemes īpašnieku labiekārtota un uzturēta apmetņu vieta, kā arī apmetņu vieta pie Cepleniekiem lejpus Odiņu salas, kas ir daļēji labiekārtota, ar norādi, tomēr nepiedāvā pietiekamu labiekārtojuma līmeni – pēdējo gadu laikā pļava pie apmetņu vietas ir uzarta (sk. **8. karti** – “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas”). Turklāt šajā teritorijā atrodamas arī piecas neorganizētas apmetņu vietas, kuras tomēr regulāri izmanto ūdenstūristi: Krastiņu līkumā, Rungu līkumā, Ģinēnu krastā pie Joglas iztekas, Liepkalnu līkumā pie “Liepkalnu” mājām, kā arī Burtnieku līkumā (bijusī oficiālā apmetņu vieta, kas šobrīd netiek uzturēta). Dažās no šīm vietām vērojamas atsevišķas labiekārtojuma iezīmes – piemēram, veci, pussabrukusi soli vai galdiņi, taču tās netiek pietiekami uzturētas, kā arī nav nodrošināta regulāra atkritumu izvešana.

Ņemot vērā, ka visas minētās apmetņu vietas tiek regulāri izmantotas, tās būtu nepieciešams nodrošināt vismaz ar minimālo labiekārtojuma līmeni.

Apmetņu ierīkošanas vai labiekārtošanas projekti ir jāsaskaņo ar ZBR administrāciju. Ierīkojot vai labiekārtojot apmetni, vēlams ievērot sekojošus labiekārtojuma nosacījumus:

- līdzeni laukumi telšu vietām (telšu vietu skaits katrai apmetnei būtu jāsaskaņo ar ZBR administrāciju);
- galdi un soliņi (ne mazāk kā 1 galdiņš ar 6-8 vietām uz 3-4 teltīm);
- ugunsкура vietas ar ietaisi katlu novietošanai virs uguns;
- sausā tualete;
- atkritumu konteiners;
- laivu nostiprināšanas ietaise (krastā vai pie krasta);
- laivu piestātne ar laipu (gadījumā, ja izkāpšana krastā ir apgrūtināta);
- informācijas stends (skat. 3.2.4.b);
- ierīkot kāpnes virs ielejas nogāzes, kur tas ir nepieciešams.

Apmetnes uzturēšanai nepieciešams ievērot šādas minimālās prasības:

- regulāri izvest atkritumus (sezonas laikā vismaz 1 reizi nedēļā);
- regulāri sakopt teritoriju un iztīrīt tualeti;
- regulāri piegādāt malku;
- izņemt zāli (vismaz 2-3 reizes gadā).

Konkrētas prasības apmetņu vietas labiekārtojumam izvērtējamas katrā gadījuma individuāli, iesaistot ZBR administrācijas speciālistu, tomēr jebkurai apmetņu vietai, kuru izmanto tūristi, nepieciešams nodrošināt šādu minimālo labiekārtojumu:

1. atkritumu tvertnes un nodrošināta vietas sakopšana un savlaicīga atkritumu izvešana;
2. sausā tualete;
3. malka ugunsuram;
4. labiekārtota ugunsкура vieta.

Par labiekārtotu apmetņu izmantošanu zemes īpašniekam ir tiesības noteikt samaksu.

Apmetņu vietu labiekārtojuma prasības uzskaitītas arī **9. pielikumā**.

8. kartē: “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas” ir izdalītas jutīgās zonas, kuras ietver bioloģiski vērtīgos mežu un pļavu biotopus. Gadījumā, ja apmetne tiek ierīkota šajās zonās, nepieciešamas ievērot papildus prasības to labiekārtošanai, atkarībā no tā, kādas dabas vērtības šajā vietā ir konstatētas (piemēram, ierīkot kāpnēs, laipas, laivu piestātņi un ietaises laivu izvilksšanai vai nolaišanai ūdenī utt.). Konkrētas prasības katrai apmetnes vietai nosaka ZBR administrācija.

Dabas aizsardzības prasībām īpaša uzmanība jāpievērš, apsaimniekojot apmetņu vietu pie Ķekariem. Šeit ielejas nogāzē izveidojušās bioloģiski vērtīgu pļavu komplekss (atmatu pļava kopā ar kalcifilām zemo grīšļu pļavu un avoksnājiem). Pļavas mitrākajā daļā konstatētas bagātīgas bezdelīgactiņas atradnes. Šeit nav pieļaujama pļavas nosusināšana, apmetņu vietas paplašināšanai. Ieteicams būtu arī, uzstādot informācijas stendu, iekļaut tajā norādes un fotoattēlus ar pļavā satopamajiem augiem – gan aizsargājamiem, gan pļavai vai avoksnājam raksturīgiem. Aizsargājami augi te nav tik reti, lai ar tiem nevarētu iepazīstināt katru apmeklētāju, toties lielākoties raksturīgi visai ielejai. Šajā pļavā sastopamas arī raksturīgas neielabotu pļavu sugas (indikatorsugas), kuras nav retas, bet ir laba izdevība ar tām iepazīstināt apmeklētājus.

Izpildītājs Pašvaldības, zemes īpašnieki

Izmaksas

1) Ūdens tūristu apmetnes ierīkošanai kopējās izmaksas sākot no apm. 450-600 LVL (pat līdz 1000 LVL, ja nepieciešamas lielākas un fundamentālas konstrukcijas), tai skaitā:

- darbaspēka izmaksas apm. 0,70-3,00 LVL/1h;
- materiālu izmaksas apm. 250-300 LVL (atkarībā no plānotajiem labiekārtošanas darbiem), tai skaitā:
 - dēļi laipām, kāpnēm (1 dēlis 20x3x600): apm. 7 LVL;
 - stabi barjerām (1 stabs 15x15x150m): apm. 6 LVL;
 - lates (1 lats 5x5x600): apm. 3 LVL;
 - citi materiāli (krāsas, naglas, pretpuves līdzekļi utt.): apm. 150-300 LVL;
- galdu un soliņu ierīkošana apm. 100-150 LVL;
- ugunsкура vietas ierīkošana apm. 50-70 LVL;
- tualetes ierīkošana apm. 100 -120 LVL;
- laivu piestātnes ierīkošana apm. 100 LVL;
- atkritumu urnu uzstādīšana apm. 60 LVL;
- kāpņu ierīkošana:
 - ierakto šķīļu kāpņu uzstādīšana 13 Ls/m;
 - dēļu kāpņu uzstādīšana 40 Ls/m.

2) Vienas apmetnes vietas uzturēšana sezonā: kopējās izmaksas apm. 100-130 LVL, tai skaitā:

- atkritumu izvešana apm. 30-40 LVL sezonā (maijs-augusts);
- malkas piegāde apm. 30-50 LVL sezonā;
- teritorijas sakopšana apm. 50 LVL sezonā;
- teritorijas izpļaušana apm. 15-30 LVL;
- salauztā aprīkojuma labošana apm. 60-80 LVL sezonā.

Iespējamais finanšu avots Privātie un pašvaldību līdzekļi, ES Struktūrfonds – Eiropas Reģionālās attīstības Fonds (ERAF), kurš piedāvā arī finansējumu tūrisma infrastruktūras attīstībai.

3.2.3.2. b) Labiekārtot 2 laivu piestātņu vietas

Pamatojums/ apraksts

Populārākajos laivu braucienu noslēgumu punktos nepieciešams ierīkot labiekārtotas laivu nolaišanas/izcelšanas vietas, kurās būtu nodrošināti sekojoši infrastruktūras elementi:

- laivu piestātne piemērota laivu izvilksšanai krastā (ar speciālām laipām un kāpnēm atkarībā no krasta reljefa);
- atkritumu urnas;
- tualetes;
- galds, soliņi un nojume (ieteicams);
- automašīnu novietošanas laukums (ieteicams).

Konkrētājā upes posmā nepieciešams ierīkot 2 šādas vietas, kuras regulāri tiek izmantotas kā laivu braucienu uzsākšanas un nobeigšanas punkti (sk. **8. karti** – “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas”):

- 1) pie Staiceles autoceļa tilta – labajā krastā ir pļaviņa, kas piemērota šādas vietas labiekārtošanai, taču krasts pie pašas upes ir ļoti stāvs, tādēļ šeit būtu nepieciešamas kāpnes un rampa laivu nolaišanai;
- 2) pie Rozēnu autoceļa tilta – krasts pie pašas upes ir lēzens, taču ļoti akmeņains, tādēļ šeit būtu nepieciešama platforma ērtākai laivu izcelšanai. Uz stāvās nogāzes nepieciešams ierīkot kāpnes nokļūšanai uz ceļa.

Izpildītājs Pašvaldības

Izmaksas 1 laivu piestātnes izveidošanas kopējās izmaksas sākot no 500 LVL (tai skaitā darbspēka izmaksas 0,70-3,00 LVL/1h un materiālu izmaksas apm. 250 LVL):

- laivu piestātnes ierīkošana apm. 100 LVL;
- tualetes ierīkošana apm. 100 -120 LVL;
- atkritumu urnu uzstādīšana apm. 60-70 LVL;
- galdu un soliņu ierīkošana apm. 100-120 LVL;
- nojumes ierīkošana apm. 100-150 LVL;
- kāpņu ierīkošana apm. 40 LVL/m.

1 laivu piestātnes uzturēšanas kopējās izmaksas apm. 100-130 LVL vienā sezonā:

- atkritumu izvešana apm. 30-40 LVL sezonā (maijs – augusts);
- teritorijas sakopšana apm. 50 LVL sezonā;
- teritorijas izpļaušana apm. 15-30 LVL;
- salauztā aprīkojuma labošana apm. 60-80 LVL sezonā.

Iespējamais finanšu avots Pašvaldību līdzekļi, ES Struktūrfonds – Eiropas Reģionālās attīstības Fonds (ERAF).

3.2.3.2 c) Labiekārtot izcilas skatu vietas

Pamatojums/ apraksts

Lai sniegtu iespēju teritorijas apmeklētājiem aplūkot ievērojamākās skatu vietas, nenodarot kaitējumu dabai, nepieciešams nodrošināt pieeju un labiekārtot skatu laukumus. Skatu vietu labiekārtošanas projektu jāsaskaņo ar ZBR administrāciju un tam jāietver sekojošas minimālās prasības:

- labiekārtot skatu laukumu, to aprīkojot ar barjeru, atkritumu urnu un vēlams arī soliņu;
- ja nepieciešams, izveidot taku no ceļa ar norādi uz skatu vietu;
- ja nepieciešams, izcirst kokus un krūmus, kas aizšķērso skatu uz ieleju vai konkrēto apskates objektu (piemēram, smilšakmens atsegumiem).

8. kartē – “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas” norādītas esošās un potenciāli vērtīgās skatu vietas.

Jau labiekārtota skatu vieta izveidota pie “Ķekariem” upes pamatkrastā. Šeit ierīkota autostāvvietā, kā arī galdiņi un soliņi. Tomēr pietrūkst pienācīga izmēra atkritumu konteineris.

Viena no izteismīgākajām skatu vietām šajā posmā pie Staiceles upes labajā krastā pie Rīgaļu upītes iztekas. Zemes īpašnieki šo vietu ir daļēji labiekārtojuši – uz nogāzes ierīkots galds ar solu. Labiekārtojot taku gar Rīgaļu upītes gravu, šeit būtu iespējams izveidot publiskas pieejas skatu vietu.

Gadījumā, ja skatu vietas tiek ierīkotas teritorijas jutīgajās zonās (skat. **8. karti** – “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas”), nepieciešamas ievērot papildus prasības to labiekārtošanai, atkarībā no tā, kādas dabas vērtības šajā vietā ir konstatētas (piemēram, ja skatu vieta izvietota aizsargājamā biotopā, vai arī to šķērso taka, kas ved uz skata vietu, var būt nepieciešams izveidot speciālas laipas vai platformas; ja skatu vieta atrodas aizsargājamā meža biotopā, iespējams, nav pieļaujama koku un krūmu izciršana skatu leņķa paplašināšanai utt.). Konkrētās prasības katrai skatu vietai, kas atrodas jutīgā zonā, nosaka ZBR administrācija.

Izpildītājs Pašvaldības, zemes īpašnieki

Izmaksas Kopā 1 skatu vietas ierīkošanai apm. 500 LVL, tā uzturēšanai apm. 100 LVL /gadā (15 gados apm. 1500 LVL):

- laukums automašīnu novietošanai: apm. 200 LVL;
- skatu platformas uzstādīšana: apm. 200-300 LVL;
- soliņu uzstādīšana: apm. 10 Ls/gab.;
- atkritumu urnas uzstādīšana: apm. 50 LVL.

Iespējamais finanšu avots Privātie un pašvaldību līdzekļi, ERAF.

3.2.3.2. d) Labiekārtot un uzturēt autostāvvietas

Pamatojums/ apraksts

Autostāvvietas ir ierīkojamas ievērojamiem apskates objektiem, kā arī pie apmetnēm, kas pieejamas no ceļa, un laivu izcelšanas vietām. Šajā teritorijā pašlaik izveidotas divas autostāvvietas – Staicelē pie stadiona un “Ķekaros” pie tūristu apmetnes.

Papildus autostāvvietas (vai nelielus laukumus automašīnu novietošanai) vajadzētu izveidot pie Staiceles un Rozēnu autoceļiem.

Labiekārtotas autostāvvietas ierīkošanai nepieciešams ievērot sekojošas minimālās prasības:

- piebraucamais ceļš un stāvlaukums ar segumu;
- tualete (vēlams ar izsmeļamo bedri);
- atkritumu urnu;
- autostāvvietas uzturēšana (t.sk. teritorijas sakopšana; regulāra atkritumu izvešana un tualetes tīrīšana).

Par labiekārtotas autostāvvietas izmantošanu zemes īpašniekam ir tiesības noteikt samaksu.

Izmaksas Kopā apm. 700 LVL vienas stāvvietas ierīkošanai un apm. 100 LVL tās uzturēšanai vienā sezonā.

- Autostāvvietas ierīkošana:
 - piebraucamā ceļa un stāvlaukuma ierīkošana apm. 300 LVL.
- Tualetes uzstādīšana:
 - sausā tualete apm. 100 -120 LVL;
 - tualete ar izsmeļamo bedri apm. 400 LVL.
- Atkritumu urnas uzstādīšana apm. 60 LVL.
- Autostāvvietu uzturēšana:
 - teritorija sakopšana apm. 50 LVL sezonā;
 - atkritumu izvešana apm. 30-40 LVL sezonā;
 - tualetes tīrīšana apm. 200 LVL sezonā.

Iespējamais finanšu avots Privātie un pašvaldību līdzekļi, ERAF.

3.2.3.2 e) Ierīkot barjeras, kāpnes u.c. infrastruktūras elementus pie ievērojamiem apskates objektiem vai kur tas nepieciešamas smilšakmens atsegumu aizsardzībai vai cilvēku drošībai

Pamatojums

Barjeras, kāpnes u.c. infrastruktūras elementi ierīkojamas vietās, kur tas nepieciešams, lai pasargātu jutīgus biotopus, kā arī drošības apsvērumu dēļ, piemēram, pie smilšakmens atsegumiem, skatu vietās, apmetņu vietās un gar takām, kuras izvietotas virs stāvām kraujām utt. Īpaša uzmanība barjeru veidošanai jāpievērš, ierīkojot tūrisma infrastruktūras objektus teritorijas jutīgajās zonās (skat. **8. karti** – “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas”) un to izvietojums jāsaskaņo ar ZBR administrāciju.

Apraksts

Plāna izstrādes gaitā noteikta viena prioritāra vieta, kur nepieciešams ierīkot papildus labiekārtojumu:

- Vīkšņu alas: nepieciešamas barjeras, kāpnes, atkritumu urna, informācijas zīme;

Izpildītājs Pašvaldība vai privātais zemes īpašnieks.

Izmaksas Kopā apm. 500-700 LVL:

- projekta izstrāde sākot no 50 LVL;
- barjeru ierīkošana apm. 8-10 LVL/m;
- kāpņu ierīkošana apm. 40 LVL/m;
- atkritumu urna apm. 60 LVL;
- informācijas zīmes apm. 60-100 LVL;
- darbaspēks 0,70 – 3,00 LVL/1h;

Iespējamais finanšu avots Pašvaldību un privātie līdzekļi, ERAF.

3.2.3.2 f) Ierīkot tūristu takas un veloceliņus atbilstoši ZBR izstrādātajai taku un veloceliņu sistēmai

Pamatojums skatīt 3.2.4.1. c)

Apraksts

Izvēloties taku maršrutu, vispirms nepieciešams konsultēties ar ZBR administrāciju, lai plānotā taka iekļautos kopīgajā dabas parka taku sistēmā un atbilstu dabas aizsardzības nosacījumiem. Pirms katras tūristu taku un veloceliņu ierīkošanas nepieciešams sagatavot tehnisko projektu, kurš jāaskaņo ar ZBR administrāciju. Salacas lielās dabas takas tehniskā projekta izstrāde, kurā būtu paredzēti arī iespējami atzari – tematiskas dabas takas, aprakstīts punktā 3.2.3.1. c.) Šī projekta

izstrādē paredzēts iesaistīt Vidzemes Augstskolu. Savukārt atsevišķu tematisko dabas taku un velociņu tehniskos projektus sagatavo taku ierīkotāji (pašvaldības vai zemes īpašnieki).

Plāna izstrādes laikā ir saņemts viens ierosinājums dabas izziņas takas ierīkošanai no Staiceles skolas līdz Vīkšņu alām. Šī taka ietvertu gan ainaviski izteiksmīgu ielejas posmu, gan arī atsevišķus interesantus ģeoloģiskos objektus (Ozoliņu dižakmens, Vīkšņu alas u.c.) Par takas pamatu var izmantot makšķernieku iestaigāto taku gar upes krastu (skat. **8. karti** – “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas”).

Dabas takām jāatbilst šādiem minimālajiem nosacījumiem:

- izvēloties takas maršrutu un apskates objektus, vēlams saglabāt tematisku ievirzi;
- takas sākuma punktā jānovieto informācija par takas objektiem, takas garumu un apskates laiku, uzvedības noteikumiem un drošības aspektiem;
- takām jābūt marķētām;
- jāizvieto informācija pie konkrētiem apskates objektiem;
- jānodrošina dabas aizsardzības prasībām atbilstoša infrastruktūra (ja takas tiek ierīkotas teritorijas jutīgajās zonās (skat. **8. karti** – “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas”), nepieciešamas ievērot papildus prasības to labiekārtošanai:
 - takas segums jāizvēlas atkarībā no dabas apstākļiem – mitrās vai jutīgas vietās iespējams nepieciešams izveidot laipas;
 - nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 7 % nepieciešams ierīkot pakāpienus soļa platumā un kāpņu laukumus, kā arī ierīkot aizsprostus ūdens novadīšanai un erozijas novēršanai;
 - stāvu nogāžu un smilšakmens atsegumu tuvumā nepieciešams ierīkot barjeras;
 - nepieciešams arī ierīkot soliņus atpūtai, atkritumu urnas un tualetes.
- jānodrošina regulāra takas apsaimniekošana (takas uzturēšana kārtībā, informācijas sniegšana apmeklētājiem un, ja iespējams, arī gida pakalpojumi).

Par prasībām atbilstoši labiekārtotas takas apmeklēšanu tās apsaimniekotāji var prasīt samaksu.

Izpildītājs: Zemes īpašnieki, pašvaldības

Izmaksas: Nav zināmas

Iespējamais finansu avots Dažādi Latvijas un ES piedāvātie fondi (t.sk. ERAF), kā arī privātie un pašvaldību līdzekļi.

3.2.3.2. g) Ierīkot publiski pieejamas takas pieklūšanai pie Salacas

Pamatojums Staiceles – Rozēnu posma teritorijā ir izveidojušās vairākas, makšķernieku iestaigātajās takas gar Salacas upi – dažviet tās ir viegli izejamas, citur – aizaugušas krūmiem, slapjas vai arī taku vispār nav. No lielajiem ceļiem, kas ir dabas parka robežas, uz upi tikai dažās vietās ved iestaigātas takas, kas šķērso privātīpašumus. Tā kā Salaca pieder pie publiskiem ūdeņiem, turklāt tā atrodas dabas parka teritorijā, kura viens no izveidošanas mērķiem ir nodrošināt iedzīvotāju atpūtas iespējas dabā, nepieciešams nodrošināt teritorijas iedzīvotāju un apmeklētāju brīvu pieklūšanu pie upes. Turklāt labiekārtotas takas palīdzētu organizēt apmeklētāju plūsmu, tādējādi mazinot slodzi uz jutīgiem ielejas nogāžu biotopiem.

Apraksts

Labiekārtot nepieciešams šādas uz upi vedošās takas (ar kopējo garumu apm. 3 km):

- gar Rīgaļu upītes gravu,
- gar Vīkšņupi un uz Vīkšņu iezi,
- Puršēnos – uz laipu pie Dūņupes un cauri Mačkalnu zemei,
- Rozēnos – no viesu nama līdz upei.

Minēto taku maršruti jāparedz teritorijas plānojumā.

Pie takām jāuzstāda norādes, kā arī vietās, kur tas nepieciešams, jāizveido attiecīgs labiekārtojums – laipas, kāpnes, barjeras. Īpaša uzmanība, labiekārtojot takas, jāpievērš gadījumos, kad tās šķērso jutīgajās zonās (skat. **8. karti** – “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas”). Šādos gadījumos nepieciešams ievērot papildus prasības taku labiekārtošanai, iepriekš konsultējoties ar ZBR administrāciju.

Vēlams, lai iekārtošanas gadījumā šīs takas iegūtu servitūta statusu.

Izpildītājs Pašvaldība, zemes īpašnieki
Izmaksas Nav zināms
Iespējamais finanšu avots Pašvaldības līdzekļi

3.2.3.2. h) Ierīkot kempingu Staiceles pilsētas teritorijā atbilstoši dabas aizsardzības plānā noteiktajām prasībām

Pamatojums/Apraksts: Staiceles pilsētas teritorijā, Salacas labajā krastā aiz stadiona paredzēts būvēt kempingu ar vairākām nelielām atpūtas mājīnām. Šo teritoriju paredzēts iekļaut dabas parka neitrālajā zonā, taču vienlaicīgi tā atrodas arī upes 100 m aizsargjoslā.

Tādēļ veicot kempinga izbūvi jāievēro ZBR administrācijas izvirzītie nosacījumi, lai nelabvēlīgi neietekmētu upes ūdens kvalitāti, neveicinātu krastu erozijas procesus, kā arī saglabātu dabas parkam raksturīgās ainaviskās vērtības un tuvumā esošā kultūrvēsturiskā mantojuma liecības. Kempinga teritorijai nepieciešams izstrādāt detālplānojumu, kurā būtu paredzēta atpūtnieku un vietējo iedzīvotāju plūsmas organizācija virzienos uz Salaca upi un atpūtas kompleksam pieguļošo aktīvas atpūtas zonu – stadionu, minigolfa laukumu un estrādi, tādejādi novēršot Salacas krastu un tās ielejas nogāžu nobradāšanu un vides degradāciju. Kempinga teritorijā jāparedz arī nepieciešamie infrastruktūras elementi – noejas, peldvietas un ugunsкура vietas, kā arī kempinga izmantošanas slodzei atbilstoša atkritumu savākšanas sistēma.

Teritorijas detālplānojums ir jāsaskaņo ar ZBR administrāciju.

Izpildītājs uzņēmējs
Izmaksas Nav zināms
Iespējamais finanšu avots: Privātie/pašvaldības līdzekļi.

Īstermiņa mērķis 3.2.4.:	Veicināt sabiedrības izglītošanu, iepazīstinot ar teritorijas dabas, ainaviskām un kultūrvēsturiskajām vērtībām
---------------------------------	--

3.2.4. a) Izstrādāt vienotu norāžu un informācijas sistēmas vizuālo risinājumu dabas parka teritorijai

Pamatojums / apraksts

Norādēm un informācijas stendiem, kas tiek izlikti visā dabas parka teritorijā, jāatbilst vienotiem parametriem un dizainam. Uz tiem jābūt izvietotam ZBR logo, kā arī konkrēto zīmju uzstādīšanas finansētāju logo. Tādēļ nepieciešams izstrādāt vienotu norāžu sistēmas vizuālo risinājumu. Informācijas stendu un zīmju saturam, kā arī izvietojumam jāatbilst dabas parka “Salacas ieleja” dabas aizrības plānu ieteikumiem (sk. 3.2.4.b; 3.2.4.c; 3.2.4.d un 3.2.4.e).

Izpildītājs ZBRA (UNDP/GEF projekta ietvaros)
Izmaksas Nav zināmas
Iespējamais finanšu avots Valsts budžets, UNDP/GEF projekts.

3.2.4. b) Iekārtot informācijas standus plānā norādītajās vietās

Pamatojums / apraksts

Lai dabas parka apmeklētājus informētu par teritorijas dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām, kā arī parka apmeklēšanas un apmetņu vietu izmantošanas noteikumiem, paredzēts sagatavot informācijas standus ar vienotu dizainu un struktūru, taču izceļot konkrētās vietas īpašās vērtības.

Informācijas standos iekļaujama sekojoša informācija:

- teritorijas karte ar konkrētā punkta atrašanās vietu;
- informācija par ZBR un dabas parku “Salacas ieleja” un tā apmeklēšanas noteikumiem;
- konkrētajā vietā raksturīgie biotopi, aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas;
- citas teritorijas vērtības;
- kontaktinformācija tūrisma izziņām, saziņai ar apmetnes/takas apsaimniekotāju un ārkārtas situācijām;
- pie apmetnēm: informācija par upes gultni apmetnes tuvumā, attālumu līdz nākamai apmetnei, kā arī par to, kā pārvarēt šķēršļus un upes grūtākos posmus;
- papildus informācija: tuvākie veikali, labiekārtotas naktsmītnes, utt.

Informācijas stendi novietojami šādās vietās (skat. **8. karti** – “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas”):

- visās tūristu un makšķernieku apmetņu vietās (kopumā 6-9 stendi);
- pie ievērojamām apskates objektiem un skatu vietām (Vīkšņu alas, Puršēnos);
- pie autostāvvietām un nozīmīgākajām laivu izceļšanas vietām (pie Rozēnu un Staiceles autoceļu tiltiem);
- stratēģiski nozīmīgās vietās dabas parka teritorijā ietilpstošajās pilsētās (Staiceles centrā);
- pie dabas takām (ja tādas tiek izveidotas).

Izpildītājs ZBRA (stenda saturs sagatavošana), pašvaldības (uzstādīšana).

Izmaksas Apm. 100 LVL/ gab. x 10 = apm. 1000 LVL.

Iespējamais finanšu avots Valsts budžeta līdzekļi, Vides aizsardzības fonds, ERAF.

3.2.4. c) Uzstādīt norādes, kā atrast nozīmīgus dabas un kultūrvēsturiskos objektus, kā arī skatu vietas plānā norādītajās vietās

Pamatojums/ apraksts

Norāžu izvietojumam dabas parka teritorijā jāatbilst vienotai sistēmai un to izgatavošanai jāizvēlas saskaņots dizains un materiāli. Norāžu izvietojumu jāaskaņo ar ZBR administrāciju.

Norādes uzstādāmas šādās vietās:

- pie ceļiem, norādot uz apmetņu vietām (ja tās ir sasniedzamas ar autotransportu), skatu vietām un izciliem dabas un kultūrvēsturiskiem objektiem, tiltiem;
- pie upes, norādot uz apmetņu vietām, vēlams arī attālumu līdz nākamajai apmetnes vietai, uz tuvumā esošām apdzīvotām vietām un veikaliem, kur no upes ir iespēja tās sasniegt, kā arī uz interesantiem dabas un kultūrvēsturiskiem objektiem.

Kopumā šajā posmā izvietojamas apm. 25 norādes.

Izpildītājs Pašvaldības sadarbībā ar ZBRA.

Izmaksas 30-50 LVL/gab. x 25 = apm. 1000 LVL

Iespējamais finanšu avots Valsts budžeta vai pašvaldību līdzekļi, ERAF.

3.2.4. d) Veikt dabas parka teritorijas apzīmēšanu dabā

Pamatojums

Lai informētu teritorijas apmeklētājus par lieguma teritorijas robežām, atbilstoši Latvijas likumdošanas prasībām veicama teritorijas apzīmēšana dabā.

Apraksts

Teritorijas apzīmēšanai dabā izmantojama informācijas zīme, kuras parametri ir norādīti "Īpaši aizsargājamo teritoriju vispārējos aizsardzības un izmantošanas noteikumos". Informācijas zīmes jāizvieto gar dabas parka robežām pie ceļiem, takām un labi pārredzamām vietām.

Izpildītājs Pašvaldības sadarbībā ar ZBRA

Izmaksas 8 LVL / 1 zīme

Iespējamais finanšu avots Dabas aizsardzības pārvalde.

3.2.4. e) Izdot informācijas bukletu par dabas vērtībām Salacas ielejā

Pamatojums/ apraksts

Nepieciešams sagatavot skaidru un viegli uztveramu informāciju par teritorijas dabas vērtībām un tās apdraudošajiem faktoriem, kuru varētu izplatīt gan vietējiem iedzīvotājiem, kā arī teritorijas apmeklētājiem, tūristiem un citiem interesentiem. Šāda informācija varētu kalpot gan kā izglītojošs materiāls, gan arī veicinātu saudzējošāku attieksmi pret dabu, veicot teritorijas apsaimniekošanu vai atpūšoties dabā.

Bukletā par Salacas ielejas dabas vērtībām nepieciešams iekļaut karti, kas attēlo dabas parku kopumā. Karti kopā ar tekstu un fotogrāfijām iespējams izvietot uz A2 lapas, kas vairākkārt salocīta.

Tā kā buklets paredzēts kā teritorijas iedzīvotājiem, tā arī apmeklētājiem un citiem interesentiem, to vajadzētu izdot apm. 4000 eksemplāros. Buklets būtu jāizplata pašvaldībās, tūrisma informācijas centros, kā arī tikšanās reizēs ar zemes īpašniekiem.

Izpildītājs ZBRA

Izmaksas Kopā: apm. 3000 LVL

- Bukleta sagatavošanas izmaksas: apm. 500 LVL
- Bukleta iespiešanas izmaksas: apm. 2500 LVL (4000 kopijām).

Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts; LVAf.

Īstermiņa mērķis 3.2.5.:	Veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, pašvaldību un valsts institūcijām un ZBR administrāciju dabas parka apsaimniekošanā
---------------------------------	--

3.2.5. a) Organizēt tikšanās ar zemes īpašniekiem un koordinēt dabas aizsardzības plāna ieviešanu

Pamatojums/ apraksts

Lai nodrošinātu dabas aizsardzības plāna ieviešanu un koordinētu plāna ietvaros veicamos pasākumus, nepieciešams veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, pašvaldībām, valsts institūcijām un ZBR administrāciju. Koordinējošo lomu šajā procesā būtu jāuzņemas Staiceles pašvaldībai sadarbībā ar ZBR administrāciju, organizējot individuālas pārrunas ar zemes īpašniekiem, kā arī rīkojot sanāksmes, kurās zemes īpašnieki varētu tikties ar ZBR administrācijas pārstāvjiem un citām iesaistītajām institūcijām un saņemt informāciju/konsultācijas par

nepieciešamajiem apsaimniekošanas pasākumiem. Šādas sanāksmes būtu jārīko vismaz vienu reizi gadā.

Gadījumā, ja tiek rastas papildus finansējuma iespējas kāda projekta ietvaros, būtu nepieciešams rīkot regulāras tikšanās starp teritorijas apsaimniekotājiem, lai koordinētu konkrētus apsaimniekošanas pasākumus, kā arī organizēt tematiski semināri zemes īpašniekiem, pašvaldībām, vietējiem uzņēmējiem par šādām tēmām:

- ilgtspējīga tūrisma attīstības iespējas dabas parka teritorijā;
- dabai draudzīga mežu apsaimniekošana;
- dabai draudzīga pļavu apsaimniekošana;
- upes un tās zivju resursu apsaimniekošana;
- iespējami finanšu avoti dabas parka apsaimniekošanai un to izmantošanas iespējas.

Šādos semināros vai tikšanās reizēs īpaša uzmanība jāpievērš pastāvošās likumdošanas normu, ka arī dažādu saskaņošanas procedūru izskaidrošanai. Viena no aktuālākajām tēmām, kur nepieciešama rūpīga likumdošanas aktu un dažādu prasību izskaidrošana, ir mežsaimniecība. Šīs nozares darbības dabas parka teritorijā regulē gan ar mežsaimniecību, gan ar dabas aizsardzību saistītie tiesību akti, kā arī aizsargjoslu likums, kā rezultātā mežu apsaimniekotājiem (un reizēm arī vietējām amatpersonām) ir grūti izsekot un izprast, kādi ierobežojumi attiecināmi uz konkrētām zonām vai vietām dabas parkā. Turklāt pietrūkst arī izpratnes par ekoloģiskajiem procesiem meža un dabas aizsardzības prasību būtību.

Izpildītājs Pašvaldība, ZBRA, BO SIA “Salacas ieleja”.

Izmaksas Sadarbības ar iedzīvotājiem koordinēšanai, tematisko semināru (apm. 1 seminārs vienā gadā) un tikšanos (apm. 2x gadā) organizēšanai apm. 1000 LVL/gadā x15 = apm. 15 000 LVL / 15gados.

Iespējamais finanšu avots Pašvaldību līdzekļi, UNDP/GEF projekts.

3.2.5. b) Izdot informācijas bukletus par dabai draudzīgām apsaimniekošanas metodēm un ar to saistītām likumdošanas normām Salacas ielejā

Pamatojums/apraksts Nepieciešama skaidra un vienkārša informācija par dabas parka mērķiem un vērtībām, ar to saglabāšanas, kopšanas nepieciešamību saistītajiem ierobežojumiem; par tiesību aktu normām, kas tieši attiecas uz parka teritoriju; par atbalsta saņemšanas nosacījumiem; par apsaimniekošanas vispārējiem ekoloģiskajiem nosacījumiem.

Būtiskākās tēmas, kuras varētu tikt aplūkotas šādos bukletos ir:

- ilgtspējīgas attīstības iespējas dabas parkā “Salacas ieleja” (aplūkoti dažādi saimniekošanas virzieni, kas uzlabotu sociālekonomisko situāciju reģionā, vienlaicīgi saglabājot vidi un dabas daudzveidību);
- mežsaimnieciskās darbības iespējas un ierobežojumi dabas parka teritorijā;
- Salacas ielejas ekosistēmas apsaimniekošanas rokasgrāmata (apkopoti praktiski ieteikumi upes un tās krastu apsaimniekošanai, kas vērsti uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu).

Izpildītājs ZBRA dažādu projektu ietvaros

Izmaksas Kopā: vienai brošūrai apm. 3500- 4000 LVL

- Vienas brošūras sagatavošana: apm.1000-1500 LVL
- Vienas brošūras iespiešana (32 lpp, A4 formāts, krāsains ar fotogrāfijām, 1000 eksemplāros): 2500 LVL

Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts, u.c. finansējuma avoti

Īstermiņa mērķis 3.2.6.:	Novērtēt dabas aizsardzības plānā noteikto darbību īstenošanu un to rezultātus
---------------------------------	---

3.2.6. a) Veikt regulāru, bet ne retāk kā reizi 5 gados, DA plāna ieviešanas kontroli atbilstoši tehniskās izpildes kontroles rādītājiem

Pamatojums/ apraksts

Lai noskaidrotu, vai plāna izpilde tiek veikta atbilstoši plānā noteiktajiem pasākumiem un izpildes termiņiem, nepieciešams veikt ikgadēju plāna izpildes novērtēšanu, izmantojot plānā norādītos tehniskās izpildes kontroles rādītājus.

Izpildītājs ZBRA

Izmaksas Nav zināmas

Iespējamais finanšu avots Valsts budžeta līdzekļi.

3.2.6. b) Ik pēc 5 gadiem kopš plāna darbības uzsākšanas novērtēt vai sasniegti DA plānā uzstādītie mērķi atbilstoši mērķu izpildes kvalitātes rādītājiem

Pamatojums/ apraksts

Apsaimniekošanas pasākumu tabulā ir norādīti mērķu izpildes kvalitātes rādītāji, kuri kalpo par pamatu, lai novērtētu vai plānā izvirzītie mērķi ir sasniegti.

Tomēr dažiem no mērķiem nepieciešams precīzāk definēt parametrus, pēc kuriem tie vērtējami, piemēram:

- labas ūdens ekoloģiskās kvalitātes uzturēšanai (kvalitātes mērķi tiks noteikti Salacas baseina apsaimniekošanas plānā);
- bioloģiski vērtīgo meža biotopu saglabāšanai;
- tūrisma un atpūtas infrastruktūras pilnveidošanai;
- sabiedrības izglītošanas veicināšanai.

Monitorings veicams 2009., 2014. un 2019. gadā.

Izpildītājs ZBRA

Izmaksas Nav zināmas

Iespējamais finanšu avots Valsts budžeta līdzekļi

4.3. Ieteicamais teritorijas zonējums

Lai nodrošinātu dabas parka “Salacas ieleja” Staiceles – Rozēnu posma dabas aizsardzības plānā paredzēto mērķu sasniegšanu, dabas parka teritorijā ir noteiktas šādas aizsardzības zonas:

- dabas lieguma zona;
- dabas parka zona;
- neitrālā zona.

Dabas parka ieteicamā zonējuma karte skatāma pielikumā **9. kartē**. Zonējuma robežu apraksts pievienots teritorijas individuālajiem apsaimniekošanas un izmantošanas noteikumiem.

4.4. Priekšlikumi teritorijas robežu grozījumiem

Lai optimizētu dabas parka robežas, vēlams būtu no dabas parka teritorijas izņemt šādas teritorijas:

- Staiceles pilsētas teritoriju.

5. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA

5.1. Plāna ieviešanas praktiskie aspekti

Plāna ieviešana paredzētā šādu projektu ietvaros:

- “Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā”, UNDP/GEF finansēts projekts (pasākumu daļa, kas attiecās uz upes straujteču atjaunošanu);
- Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju attīstības plāns;
- perspektīvā izstrādājama Salacas upes baseina apsaimniekošanas plāns.

Plāna ieviešanā piedalās ZBR administrācija, Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju pašvaldība, BO SIA “Salacas ieleja”, zemes īpašnieki, VAS “Latvijas Valsts meži”, Zivju Resursu Aģentūra, kā arī uz līguma pamata piesaistītās organizācijas un uzņēmumi.

Plāna ieviešana uzsākama nekavējoties pēc tā apstiprināšanas un realizējama 15 gadu laikā. Pēc 15 gadiem nepieciešams novērtēt plāna ietvaros veikto pasākumu efektivitāti, balstoties uz mērķu izpildes kvalitātes rādītājiem.

5.2. Plāna atjaunošana (plānā paredz tā darbības laiku, kā arī pārskatīšanas un atjaunošanas termiņu)

Plāna atjaunošanu nepieciešams veikt ne vēlāk kā pēc 15 gadiem kopš tā apstiprināšanas, kad jābūt realizētiem plānā paredzētajiem pasākumiem. Plāna atjaunošana veicama pusgada laikā pēc esošā plāna darbības beigām. Pēc 5 un 10 gadiem nepieciešams pārskatīt plāna apsaimniekošanas pasākumu daļu un, ja nepieciešams, papildināt vai koriģēt.

5.3. Nepieciešamie grozījumi teritorijas plānojumos

Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju teritoriālajā attīstības plānā jānorāda lieguma teritorijas zonējums un apsaimniekošanas režīmi, kā arī pārejās dabas aizsardzības plānā norādītās prasības, kas attiecās uz teritorijas izmantošanu.

Teritorijām, kur paredzama intensīva apbūves vai tūrisma infrastruktūras attīstība, nepieciešams izstrādāt detālplānojumu, piemēram, kempingam un atpūtas kompleksam Staiceles pilsētas teritorijā, kā arī tādām no dabas aizsardzības viedokļa jutīgām teritorijām kā Rozēni, Ķekaru krasts un Mārciemu krasts. Šo teritoriju detālplānojums ir jāsaskaņo ar ZBR administrāciju.

5.4. Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts

1. Noteikumi nosaka dabas parka "Salacas ieleja" (turpmāk dabas parks) individuālo aizsardzības un izmantošanas kārtību, kā arī tā funkcionālo zonējumu, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamu biotopu un sugu aizsardzību un teritorijas ilgtspējīgu attīstību.
2. Dabas parka teritorijā nav spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, izņemot vispārējo noteikumu pirmo pielikumu, kas nosaka informatīvās zīmes paraugu un lietošanas kārtību.
3. Dabas parka platība ir 6307 ha. Dabas parka funkcionālo zonu shēma noteikta noteikumu 1. pielikumā, bet funkcionālo zonu robežu apraksts – noteikumu 2. pielikumā (*1. un 2. pielikums tiks sagatavoti visam dabas parkam kopumā*).
4. Informāciju par dabas parkā esošām īpaši aizsargājamo sugu atradnēm drīkst izplatīt tikai ar Ziemeļvidzemes Biosfēras rezervāta (turpmāk ZBR) administrācijas rakstisku atļauju.
5. Dabas parkā ir noteiktas šādas funkcionālās zonas:
 - 5.1. dabas lieguma zona – noteikta, lai saglabātu aizsargājamus meža biotopus uz Salacas ielejas nogāzēm, virspalu terasēm, Salacas pieteku gravās;
 - 5.2. dabas parka zona – noteikta, lai nodrošinātu visu dabas vērtību kompleksa un ainaviskās daudzveidības saglabāšanu un teritorijas ilgtspējīgu izmantošanu;
 - 5.3. ainavu aizsardzības zona – noteikta, lai nodrošinātu ainaviskās daudzveidības saglabāšanu un teritorijas ilgtspējīgu izmantošanu;
 - 5.4. neitrālā zona – noteikta dabas parkā esošajās apdzīvotajās vietās, lai nodrošinātu to attīstību, ilgtspējīgi izmantojot vietējos dabas resursus, kā arī veicinātu dabas parka teritorijas tūrisma infrastruktūras veidošanos.

6. Visā dabas parka teritorijā aizliegts:

- 6.1. veikt darbību, ja par vides aizsardzību atbildīgā valsts vai pašvaldības institūcija atbilstoši tās kompetencei pieņem pārvaldes lēmumu, ka darbība ir pretrunā ar aizsargājamās teritorijas izveidošanas un aizsardzības mērķiem un uzdevumiem vai darbībai ir vai var būt:
 - 6.1.1. būtiska negatīva ietekme uz dabas parku, tā ekosistēmām vai dabas procesiem tajā;
 - 6.1.2. būtiska negatīva ietekme uz dabiskajiem biotopiem, savvaļas dzīvnieku, augu un sēņu sugām un to dzīvotnēm vai savvaļas dzīvnieku populāciju vairošanos, atpūtu un barošanos, ziemošanu, kā arī pulcēšanos migrācijas periodā;
 - 6.1.3. negatīva ietekme uz īpaši aizsargājamiem biotopiem, īpaši aizsargājamām sugām un to dzīvotnēm;
- 6.2. celt un ierīkot jaunus aizsprostus un citas ūdens regulēšanas ietaises, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības plānā paredzēto biotopu atjaunošanas pasākumu veikšanai un rakstiski saskaņots ar Valsts vides dienesta Reģionālo vides pārvaldi (turpmāk VVD RVP). RVP pirms lēmuma pieņemšanas pieprasa atzinumu no ZBR administrācijas;
- 6.3. ierīkot jaunus atkritumu poligonus un izgāztuves;
- 6.4. izmantot speciālas vākšanas palīgierīces savvaļas ogu un sēņu lasīšanā;
- 6.5. bojāt un iznīcināt speciālās informatīvās zīmes, kā arī informācijas standus un labiekārtojuma objektus;
- 6.6. bez attiecīgās atļaujas vai iepriekšējas rakstiskas saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi:
 - 6.6.1. veikt darbības, kas izraisa pazemes ūdeņu, gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu līmeņa maiņu;

- 6.6.2. veikt arheoloģiskās izpētes darbus;
- 6.6.3. izsniegt zemes dzīļu izmantošanas atļauju.

- 7. Zemes īpašniekiem (lietotājiem) aizliegts savā īpašumā (lietojumā) ierobežot apmeklētāju pārvietošanos pa ceļiem, takām, ūdenstecēm un ūdenstilpēm, kas norādīti dabas aizsardzības plānā un paredzēti aizsargājamās teritorijas apskatei.
- 8. Jebkāda veida reklāmu dabas parka teritorijā, izņemot neitrālo zonu, izvietojama tikai pēc saskaņošanas ar ZBR administrāciju.
- 9. Būvniecība dabas parkā pieļaujama atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam, ievērojot normatīvajos aktos noteikto kārtību un ierobežojumus. Pašvaldība, kurai nav teritoriālā plānojuma (arī detālā plānojuma), jebkuru būvniecības ieceri rakstiski saskaņo ar VVD RVP, kas pirms lēmuma pieņemšanas pieprasa atzinumu no ZBR administrācijas, izņemot gadījumus, kas attiecas uz apbūvi neitrālajā zonā.
- 10. Lašu un taimiņu mazuļu ielaišana Salacā un tās pietekās pieļaujama tikai atbilstoši Zivju Resursu Aģentūras zinātniskajām rekomendācijām, iepriekš saskaņojot ar VVD RVP, kas pirms lēmuma pieņemšanas pieprasa atzinumu no ZBR administrācijas.

11. Dabas lieguma, dabas parka un ainavu aizsardzības zonās aizliegts:

- 11.1. nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, mopēdiem, motorolleriem un pajūgiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, ja tas nav saistīts ar šo teritoriju apsaimniekošanu vai uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu
- 11.2. bez rakstiskas saskaņošanas ar ZBR administrācijas:
 - 11.2.1. ierīkot jaunas tūristu apmetņu vietas. Apsaimniekojot esošos, kā arī ierīkojot jaunas tūristu apmetņu vietas, jānodrošina šādas labiekārtojuma minimālās prasības:
 - 11.2.1.1. malka ugunskuram;
 - 11.2.1.2. labiekārtota ugunskura vieta;
 - 11.2.1.3. sausā tualete;
 - 11.2.1.4. atkritumu urna un nodrošināta vietas sakopšana un savlaicīga atkritumu izvešana;
 - 11.2.2. ierīkot jaunas laivu piestātņu vietas. Apsaimniekojot esošos, kā arī ierīkojot jaunas laivu piestātņu vietas, jānodrošina šādas labiekārtojuma minimālās prasības:
 - 11.2.2.1. laipa vai papildus aprīkojums laivu izcelšanai krastā;
 - 11.2.2.2. sausā tualete;
 - 11.2.2.3. atkritumu urna un noslēgts līgums par atkritumu izvešanu;
 - 11.2.3. ierīkot izziņas un atpūtas takas, kā arī citus tūrisma infrastruktūras objektus;
 - 11.2.4. organizēt brīvā dabā masu sporta, izklaides un atpūtas pasākumus, kuros piedalās vairāk nekā 50 cilvēku;
 - 11.2.5. rīkot auto sacensības, moto sacensības, ūdens motosporta un ūdens slēpošanas sacensības, kā arī rallijus, treniņbraucienus un izmēģinājuma braucienus;
 - 11.2.6. ierīkot iežogotas savvaļas dzīvnieku sugu brīvdabas audzētavas.
- 11.3. būvēt elektronisko sakaru tīklu torņus;
- 11.4. uzstādīt vēja ģeneratorus;

12. Dabas lieguma un dabas parka zonā aizliegts:

- 12.1. veikt mežsaimniecisko darbību no 15. aprīļa līdz 31. jūlijam, izņemot meža ugunsdrošības pasākumus, meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem un bīstamo koku (koku, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) ciršanu un novākšanu;
 - 12.2. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) palieņu, terašu un meža pļavas un lauces, kā arī plānā norādītos bioloģiski vērtīgos zālājus;
 - 12.3. pārveidot teritorijas dabīgās reljefa formas un veikt darbības, kas izraisa augsnes eroziju;
 - 12.4. pārvietoties ar mehānizētiem peldlīdzekļiem, izņemot:
 - 12.4.1. ar elektromotoru aprīktus peldlīdzekļus, braucieni iepriekš saskaņojot ar ZBR administrāciju;
 - 12.4.2. veicot teritorijas apsaimniekošanu vai uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;
 - 12.5. pļaut virzienā no lauka malām uz centru;
 - 12.6. nosusināt purvus;
 - 12.7. ierīkot purvos dzērveņu plantācijas;
 - 12.8. dedzināt sauso zāli un niedres;
 - 12.9. cirst kokus rekonstruktīvajā cirtē;
 - 12.10. ierīkot jaunas derīgo izrakteņu iegūšanas vietas;
 - 12.11. lietot augu aizsardzības līdzekļus, biocīdus un minerālmēslus augsnes sagatavošanā meža zemēs un mežaudžu kopšanā;
 - 12.12. ierīkot savvaļas augu, sēņu un dzīvnieku, kā arī to produktu pārdošanas un iepirkšanas punktus;
 - 12.13. pieļaut suņu atrašanos brīvā dabā bez pavadas un uzpurņa, izņemot medības normatīvajos aktos noteiktos gadījumus un kārtību;
 - 12.14. sadalīt zemes īpašumus vienības, kas mazākas par 10 ha;
 - 12.15. bez attiecīgas atļaujas vai iepriekšējas rakstiskas saskaņošanas ar VVD RVP:
 - 12.15.1. veikt ceļu (arī sliežu ceļu), inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju restaurāciju, renovāciju vai rekonstrukciju;
13. Konstatējot dabas lieguma vai dabas parka zonā apdzīvotu ligzdu, kuras diametrs lielāks par 50 centimetriem, nekavējoties jāpārtrauc mežsaimnieciskā darbība 200 m rādiusā ap ligzdu un par atrasto ligzdu jāinformē Valsts meža dienests un ZBR administrācija. Mežsaimnieciskā darbība pārtraucama līdz brīdim, kamēr Valsts meža dienests normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā pieņem lēmumu par mikrolieguma izveidošanu vai noraida mikrolieguma izveidošanas nepieciešamību, saņemot ekspertu atzinumu.

14. Dabas lieguma zonā ir aizliegts:

- 14.1. cirst kokus, izņemot šādas darbības:
 - 14.1.1. slimības inficēto, kaitēkļu invadēto koku un citādi bojāto koku izvākšanas gadījumos, kad tas neapdraud īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu pastāvēšanu un aizsargājamo biotopu ekoloģiskās vērtības un pēc VMD sanitārā atzinuma, rakstiski saskaņojot to ar VVD RVP;
 - 14.1.2. meža ugunsdrošības pasākumus un bīstamo koku ciršanu un novākšanu;
 - 14.1.3. gaisa elektropārvades līniju un telekomunikāciju līniju ekspluatācijas drošības nodrošināšanu;
 - 14.1.4. pameža vai krūmu izciršanu ap izciliem, veciem platlapju kokiem platībā kas (līdz 1 m) pārsniedz to vainaga diametru, rakstiski saskaņojot to ar VVD RVP. Pameža izciršana nepieciešama ap kokiem, kuru apkārtmērs 1,3 m augstumā no zemes ir vismaz 3 m;
 - 14.1.5. apsaimniekošanas pasākumus, kas nepieciešami īpaši aizsargājamo sugu un biotopu saglabāšanai pēc rakstiskas saskaņošanas ar ZBR administrāciju.

- 14.2. cirst nokaltušus un izvākt kritušus kokus, kuru caurmērs resnākajā vietā pārsniedz 25 cm, izņemot kokus, kas apdraud drošību, kā arī daļēji vai pilnīgi iekrituši upē;
- 14.3. atzarot augošus kokus mežaudzēs, izņemot koku atzarošanu satiksmes drošībai uz vispārējās lietošanas ceļiem, pēc iepriekšējas rakstiskas saskaņošanas ar VVD RVP;
- 14.4. bojāt bebru dambjus izņemot šādos gadījumos, pēc iepriekšējas rakstiskas saskaņošanas ar ZBR administrāciju:
 - 14.4.1. bebru aizsprosti apgrūtina saimniecisko darbību dabas parkam pieguļošajās teritorijās;
 - 14.4.2. bebru darbība apdraud īpaši aizsargājamo sugu vai biotopu saglabāšanu;
 - 14.4.3. bebru darbības rezultātā tiek bojāti vai appludināti ceļi;
 - 14.4.4. bebru darbības rezultātā tiek appludinātas agrāk bebru neskartas mežaudzes dabas parka zonā;
- 14.5. vākt ārstnieciskos un dekoratīvos augus, kā arī dabas materiālus kolekcijām, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešamas zinātniskajai pētniecībai, saskaņojot to ar ZBR administrācijas;
- 14.6. veikt zemes transformāciju un mainīt zemes lietošanas mērķi, izņemot zemes transformāciju (pēc rakstiskas saskaņošanas ar VVD RVP) ceļu un inženierkomunikāciju restaurācijas, renovācijas vai rekonstrukcijas veikšanai.

15. Dabas parka zonā ir aizliegts:

- 15.1. ieaudzēt mežu lauksaimniecības zemēs, izņemot gadījumus, kad par mežu tiek atzīta ar mežu dabiski apaugusi lauksaimniecības zeme;
 - 15.2. veikt pļavu mēslošanu dabas aizsardzības plānā norādītajās bioloģiski vērtīgās sausās, mēreni slapjās un slapjās pļavās;
 - 15.3. uzsākt pļaušanu ātrāk par 15. jūliju dabas aizsardzības plānā norādītajās bioloģiski vērtīgajās pļavās, kurās konstatēti orhideju dzimtas augi;
 - 15.4. bez rakstiskas saskaņošanas ar VVD RVP veikt zemes transformāciju un mainīt zemes lietošanas mērķi. VVD RVP pirms lēmuma pieņemšanas pieprasa atzinumu no ZBR administrācijas;
 - 15.5. veicot kopšanas cirti, izcirst valdošās koku sugas valdaudzes kokus (izņemot augšanā atpalikušos, slimības inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus), ja valdošās koku sugas vecums pārsniedz:
 - 15.5.1. priežu un ozolu audzēm – 60 gadus;
 - 15.5.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadus;
 - 15.5.3. apšu audzēm – 30 gadus;
 - 15.6. cirst kokus sanitārajā cirtē un galvenajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma saņemšanas bez rakstiska saskaņojuma ar VVD RVP.
16. Pieļaujama galvenās cirtes veids ir kokus cērtot pakāpeniski un patstāvīgi saglabājot mežaudzes pirmā stāva valdošo koku sugu augošo koku biezību ne mazāku kā 0,4, egļu un bērzu audzēs ne mazāku kā 0,5.
17. Cērtot kokus galvenajā un kopšanas cirtē dabas parka zonā, rēķinot uz cirsmas hektāru, saglabā vismaz 10 (desmit) dzīvotspējīgus vecākos un lielāko izmēru kokus (ekoloģiskos kokus), vispirms izvēloties resnākos (koku caurmērs lielāks par valdošās koku sugas koku vidējo caurmēru) ozolus, liepas, priedes, ošus, gobas, vīksnas un kļavas. Ja šādu koku mežaudzē nav, tad vispirms saglabā apses un bērzus, kā arī kokus ar lieliem un resniem zariem, dobumainus kokus, kokus ar deguma rētām.

18. Ainavu aizsardzības zonā aizliegts:

- 18.1. veikt jebkādas darbības, kas būtiski pārveido raksturīgo ainavu;
- 18.2. veicot kopšanas cirti, izcirst valdošās koku sugas valdaudzes kokus (izņemot kokus tehnoloģiskajos koridoros, augšanā atpalikušos, slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus), ja valdošās koku sugas vecums pārsniedz:

- 18.2.1. priežu un ozolu audzēm – 80 gadus;
- 18.2.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 60 gadus;
- 18.2.3. apšu audzēm – 35 gadus.

19. Neitrālajā zonā ir spēkā šo noteikumu 6., 7 un 10. punktā minētās prasības.

Pielikumi

1. Pielikums: Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta zonējums
2. Pielikums: Zemes īpašnieku aptaujas kopsavilkums
3. Pielikums: Zemes īpašnieku aptaujas anketa
4. Pielikums: Skatu vietu apsekojuma rezultāti dabas parka “Salacas ieleja” posmā Staicele – Rozēni
5. Pielikums: Dabas parka “Salacas ieleja” posmā Staicele – Rozēni reģistrēto vaskulāro augu saraksts
6. Pielikums: Dabas parka “Salacas ieleja” posmā Staicele – Rozēni konstatēto biotopu saraksts
7. Pielikums: Dabas parka “Salacas ieleja” posmā Staicele – Rozēni bioloģiski vērtīgo pļavu apraksts
8. Pielikums: Salacas grunts apstākļu un sastopamo ūdens organismu raksturojums posmā Staicele – Rozēni.
9. Pielikums: Tūrista apmetņu vietu labiekārtojuma prasības dabas parkā “Salacas ieleja”
10. Pielikums: Sabiedriskās apspriešanas sanāksmes protokols
11. Pielikums: Kopsavilkums par sabiedriskajā apspriešanā izteiktajiem ierosinājumiem
12. Pielikums: Izraksti no pašvaldības domes sēdēm
13. Pielikums: Uzraudzības grupas sanāksmju protokoli
14. Pielikums: Kartes:
 - 1. karte: Dabas parka “Salacas ieleja” posma “Staicele – Rozēni” apkārtnes topogrāfiskā karte;
 - 2. karte: Dabas parka “Salacas ieleja” posma “Staicele – Rozēni” apkārtnes ceļu un hidroloģiskais tīkls;
 - 3. karte: Dabas parka “Salacas ieleja” posma “Staicele – Rozēni” zemes īpašumu formas;
 - 4. karte: Dabas parka “Salacas ieleja” posma “Staicele – Rozēni” Ainavas struktūra un biotopi
 - 5. karte: Dabas parka “Salacas ieleja” posma “Staicele – Rozēni” Mēžu vecumstruktūra un mežsaimnieciskā darbība
 - 6. karte: Dabas parka “Salacas ieleja” posma “Staicele – Rozēni” dabas un ainaviskās vērtības un tās ietekmējošie faktori;
 - 7. karte: Dabas parka “Salacas ieleja” posma “Staicele – Rozēni” biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumi;
 - 8. karte. Dabas parka “Salacas ieleja” posma “Staicele – Rozēni” esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas;
 - 9. karte. Dabas parka “Salacas ieleja” posma “Staicele – Rozēni” zonējums.